

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

సంపాదకుడు

శివలెంక శంభుప్రసాద్

ఆగస్టు 1958

సంపుటము 35 :

: సంచిక 8

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

ఆగస్టు 1958

కరుణాలహరి	శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణరావు	...	1
హరవిలాసము: దేవదారు			
వనవిహారము	శ్రీ చిలుకలూరి పాపయ్యశాస్త్రి	...	4
అంతర్వాహిని	'హితశ్రీ'	...	12
ఆంగ్లభాషలో భారతీయ			
పదజాలం	శ్రీ కొండముది శ్రీరామచంద్రమూర్తి		29
పిట్టపోరు	శ్రీ గన్పి శెట్టి వెంకటేశ్వరరావు	...	37
ఉపగూహనము	శ్రీ శివశంకరశాస్త్రి	...	50
తేలుకుట్టిన పాము	'కాలకలూరి'	...	60
సుప్రదీర్ఘిక	శ్రీ మల్లంపల్లి శరభయ్య	...	72
కారలేమార్క్-న ఆర్థిక			
సిద్ధాంతాలు	శ్రీ బులుసు వెంకటసుబ్బారావు	...	73
మొక్కుబడి	'మండీర'	...	78
కుండలినీతత్త్వి: కొన్ని			
అనుభూతులు	శ్రీ వాసిరెడ్డి పార్థసారథి	...	85
జీవిత మాధుర్యం	శ్రీ మల్లాది నత్యనారాయణ	...	91
కలసూరగంప		...	97
గ్రంథ విమర్శనము		...	99

కరుణాలహరి

శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణావు

* గతనందిక తరవాయి *

మృగము నాగము నావలెన్ భవమునం దెంతేనియు జక్కితా
మృగచాట్లం బడ, నన్నుమాని మఱి యా యన్నింటి విప్పించి నా
వు గదా! నన్నిడిపింప కుందుటది బాబూ! నీదు దెందమ్ము చి
ట్టగలింపం జనదే? యదేమి కత మప్ప! పక్షపాతానకు?

ఏగతిలేని యూర్పులకు నీవ శరణ్యము పాపహారి! యం
చాగమ తత్త్వముల్ దెలుప, నట్టిడ వీవని నిశ్చయించి నే
నేగి నమస్త పుణ్యముల హేళనముం బొనరించినాడ; నీ
లాగున నంబుజేక్షి! తలంప నొకింత యదేల చెప్పమా!

పతితులఁ బోవగాఁగలుగు పాపనమూర్తివి నీవయంచు నే
నతతిము వేదశాస్త్రములు నల్పదుఘోషను బాగవింట, దు
ష్కృతములనే యుపాసనము నేసితి నోవరదా! యశేష దు
ర్గతులకు నీవనద్గతివిగా మదిఁ గట్టిగ నమ్మి శ్రీపతి!

మునుసుకృంతంబులఁ మఱచిపోయియు నేయనలేద యెన్నఁడున్;
విను మఖిమ్ము దుష్కృతమ వేమరునేసితి, నీదు ముందట
గొన కిపు డేమి పల్కవలె కొంకును జంకును వీడి? సిగ్గు యె
గ్గనునది లేదుగాని యొక యంతయు గర్వములేదు శ్రీహరి!

మదమును గామమోహములు మత్సరము బలమెల్లయెత్తి నీ
యెదుటన శత్రువుల్ గదిసి యింతగ నన్నిట లేడిపింపగా
నదిర! గదారి నందకము లాపయి శార్దూలుచేతఁబట్టియున్
గదలవు సిగ్గు సుందపు కనన్ నను గాదని యుందువేలరా?

గోతనుబడ్డవిడ్డఁగని కొండొక దారిని బోవువాఁడును
బ్రీలిని జాగునీయకయ పేరిమితోడుత నుద్ధరించెడి;
త్రాతపు నీవు నోజనక! దారి భవాంబుధి దూకుచున్న యీ
లేత వయస్సువాని గని లీలగఁ జూచుచు నూరకుండుదే.

* జనపాథ పండితరాయల కృతిఁ బ్రకటించెడిది.

వరపుణ్యప్రియ ! పుణ్యవంతులకు వర్షశ్రేయముల్ గూర్తువన్
విరుద్ధుండగనిమ్ము; పాపినకు నన్ వేఁ బ్రోవరానేని యీ
ధర విశ్వంధరుఁడన్న పేర్నిలువ దంతున్ గాచి కొమ్మిలుపు; ఏ
వ్వరు గాదన్నను నీవు గాదనక నన్ బాలింపు లక్ష్మీప్రియా !

పరువము లెన్నియో యకట ! పల్కుచునుంటి నటంచు రోసమున్
వీరనముఁ బూనకయ్య; యొకేళ రుమాత్ముఁడవైనచోసనున్
మురవారి ! కోటికల్మష విమోహితునిగ మఱి వానదూకు ని
ర్భర కరుణాబ్ధిలో వినరివైపు; జగద్భరమింత తప్పెడిన్.

కృతము గణించి నాకవల నెల్లసుఖమ్ము లనుగ్రహింతో యీ
శ్రీతుండను నే గ్రహించినవి చిన్నము పున్నము నేసియుండమిన్;
పతితుల నుద్ధరించుట స్వభావము నాకని యేలుదేని శ్రీ
పతి ! తలఁదాల్తు నీదయ యవశ్యముఁ దుష్టియుఁ బుష్టి సందెదన్.

పతితుఁడయైన దుఃఖముల పాలగువాడునునైన నెంతో దు
ర్మరియుఁ గృతఘ్నుఁడీ యయిన మంచితనమ్మనుమాట లేకయే
బ్రతికిననైన సిగ్గువడి ప్రాంబలియై భవదీయుఁడన్న న
ప్రతిపాత మీశ ! నీదయకుఁ బ్రతుడగుక గద యీ యప్రతుఁడున్ !

చతురతఁ బుణ్యమే నలుపు పాథులవైఁ గృపఁ గ్రుమ్మరింతు వా
ప్రతిఫలమేమి నీకటఁ గృపావిధి ! యీ ననుబోటివానిపై
నతత కృపాకటాక్షముల బ్రక్కొనఁజేసిన నాడు నీదుక
రితి యది యేమి వేనము ధరించునో నీవ గ్రహింపు మాధవా !

మును పాకనాకు లాలనము పొందిన విడ్డఁడు తండ్రిచేత నీ
డున, మఱి బుద్ధి నేర్వగ గడుంగడుఁ దాడితుఁడౌటయుక్త; మా
లనయును బాలనన్ దెలియ లాలన నీయెడ నే నెఱుంగ, ప్రా
క్షన నిజ పాపకర్మమునఁ దన్నులు తింట యొకండు దక్కరా !

“భగవన్ !” నే బహు దోషదూషితుఁడనై పాపాఘముల్ ముంగి,
వగలన్ మున్దురు నేమి తోచక వృథావాగ్ధోరణి దిట్టితిగ
జగతిగ బంధుఁడు ప్రేయసీ విరహజ వ్యాలాగ్ని సంతప్తుఁడై
వగతో నయ్యమ్మ తాంశుఁడిట్టనుగదా ! భద్రాను సంభాయకా !

ఓ కరుణానిధీ ! మిగుల నుద్ధతిమై దహించె దుర్దేశా
వ్యాకులుఁ బాప పంజరుని బట్టక పీలిచి పిప్పినేసెన
స్వా ! కను మేదిమో జ్వర మపారకృపామృతసాగరా ! ననుక
జేకొని వీడకున్నది యివీ ! ఊమేని యిఁకేమి నేయుదున్.

అల్లుడనై కటూక్తుల నిరంతర జల్పనముం బానర్య పం
కల్పితమాన నాదువయి కారుణికోత్తమ ! నీకుఁగోధ మ
త్యల్యమయో ! గణింఁతె కుపితాతుర బాలక భాషితమ్ముం
దెల్పు ! మహానుభావులు నుధీ నిధు, లాశ్రిత లోకపాలకా !

ఉరగారతి సుకేతనా ! కనుమయో ! యు త్తంభితాశాసము
త్కర ఘోరాహులుఁ జట్టికొంటి, జటిలో దగజ్వరోన్మత్తకుం
జరవ్రజాంకుశ, నన్ మహాజ్వరభిజ్ఞావాపరీధుక నిరా
దరతన్ వీడకు మ్రొక్కుకొందును మహాధన్వంతరీ ! శ్రీహరీ !

ఏనన దుష్కృతమ్ము లవి యెన్నఁడు నేయన లేదటంచు, నో
దానవ వైరి ! ఇల్కెద యథామతి నొక్క నిజ, మృదేమనక
మానసమందు భీతి ననుమానముఁ బాపె ఖగేంద్రమాన ! నీ
యాన, సుధానిధాన, తిలకావనతావక నామగానమున్.

శంభు పితామహాదులును సర్వ సుసర్వనిశాచరావళుత్
నిర్వచనమ్మునేకయు నిన్ బుగజోత్తముఁడంచుఁ గొల్వ నిన్
గర్వ మఖర్వ మూని యిటు గంటె యుపాలభమానవాక్కున్
జెర్వెడు వీడినీ ! ఖలుఁడు ఛీ ! కను ఛీ ! యిదె పాడు బుద్ధియున్.

నకలమ్మున్ విజనాడినాఁడ, మఱి నా సర్వస్వమున్ నీవని
న్నిక నే కోరికయేనికోర నిదిగో యీ కొంచె మర్థింతు, నీ
యకలం కాదృశ మెల్లయందముల కాహా యందిమే మూర్తి మా
మక హృన్మందిర గోచరమ్మగుతి, శ్రీమందార మాలాధరా !

స శే షం

హరివిలాసము: దేవదారు వనవిహారము

శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యకృతి

శ్రీ వాఘండు బ్రాహ్మదత్తి వరప్రసాదుడు. తర్పి
సాదలబు వాణి ప్రసారమునఁ బరమేశ్వరు నారా
ధించువాడు. సంస్కృతి కవులలోఁ గవితా దూటాప
హరములఁ బార్యతీ పరమేశ్వరుల నారాధించువాడు
కాళిదాసు. అరిని యడుగు జాడలలో నడచివచ్చువాడు
శ్రీవాఘండు. వివిధ రసభావములను బరమేశ్వరాలం
బనముగఁ జీరించుటలోఁ బెక్కు విషయములం దిరు
వురకును సామ్యము గావించుచును. శ్రీవాఘండు తాను
సంతరించిన హరివిలాసములోఁ ద్వితీయ చతుర్థాశ్వాస
ములందు కుమార సంధి కవ్యాను సరణము గారిం
చుట యిందులలోఁ నిదర్శనము. కుమార సంధి
కవ్యానునం దప్తము సర్గలోఁ బార్యతీ పరమేశ్వరాలం
బన శృంగార రస భావములు పరాకాష్ఠపండింపఁబడి
నవి. హరివిలాసమున పార్యతీ పరమేశ్వర వివాహము
వఱకు కుమారసంధివస్తునందలి కథావస్తువు నాదరించి,
పిమ్మట శృంగార రస సమగ్రత వాపాదించుటకై శివ
పురాణమునందలి జీవదారు వనవిహార కథావస్తువు
గైకొనివాడు శ్రీవాఘండు.

శైవ కవులు శివుని విలాసములలో జీవదారు వన
విహారమును బ్రథముముగ గణించి, తదాశ్రయమున
శృంగార రసభావములను బరమేశ్వరాలంబనముగ నరి
నాశ్రయము చీరించుట యొక పరిపాటి. ఆ ప్రక్రమ
మునఁ బరమ శివభిక్షుడైన శ్రీవాఘండు జీవదారు వన
విహార కథావస్తువును దన హరివిలాస కావ్యసంస్కార
కముగఁ గైకొనియు శృంగార రసభావముల నరి
నాశ్రయముగఁ జీరింపఁదలంచుచు నాచిత్రియమునకు రస
బాధనమునకు హరివస్తుమునకు భక్తి భావావిష్కృతికి
లోపమేపాటియుపోశకుండనిర్వహించియున్నాడు.
ఈ జీవదారు వనవిహారము సంస్కృతియున దీప్తికా
వల్లభుడను కరిరచించిన భిక్షులన కావ్యమునందును,
తదితర శైవకవుల కృతులందును గావించును. కాని
యా రసవలన్నియు శృంగారరస నిర్వహణమున
నుచ్చుంబలములై నడచినవియే. శ్రీవాఘండు సమ
కాలికుడగు నిశ్శింక కొమ్మనామాత్యుడు, ఈరిని

కాళిఖండ కృతి భర్తృకును వీరభద్రాచార్య సోదరుడు
దొడ్డారజీఁ గృతిగా నొసఁగిన శివరీతి విలాసము
నంగును జీవదారు వన విహారమును జీరించియే
యున్నాడు. అదియు శృంగార రస భావావిష్కృరణ
మున నుచ్చుంబలములై కొనసాగినది.

(శ్రీవాఘం డీయతివృత్తిముఁ జేలుట్టి వస్త్రైస్య
మును సంతరించుకొనుచు రస నిర్వహణమునఁ బ్రణీ
ధానము సంయమము నలవరించుకొని, శృంగార రస
మును భక్తిలో మేళవించి చరమసీమగఁ గొనిపోయి
వాడు. ఆ విషయము నిట వాయూహా కొలఁది విర
రింతును. పరమేశ్వరుడు పార్యతీని బెండ్లియాడి,
మవృథుని పునఃజ్జీవికునిజేసి, పారిషదగణము తిన్న
భజించుచుండ శివ జగమున వర్ణ కుటుంబభార సమ
న్వికుండఁ సంతారముల మనుభవించుచుండెను. పార్యతీ
మీఁది వలపుచేఁ ద్రిలోకాధిపత్యుడైపుడు హిమవంతు
నింట నిల్లడముండెను. ఏవాఁడైన నర్తినారియింట
నిల్లడముండిన యల్లునిపె నర్తినారి కనాదర భావ
మేర్పడఁమానడు. ఈశ్వరునకునైత మట్టిది తిలస్థించె
నని తెలుపుచు—

“అర్చనైఁ గూర్చియెట్టివా? యుడియింట
నిల్లడింబుండఁ ద్రిభువనాధీశ్వరుండు.”

అనివాడు. ద్రిలోకాధిపతికైనను భార్యమీఁది వల
పుచే నర్తినారింట నిల్లడముండుట యనివార్యముని
యంగు ధ్వనిము.

ఇట్లు యీశ్వర వేషము క్యకుర గృహనివాస
యోగ్య మాత్మలంకార పరికోభితిము. ఇంతకుముందు
వాగయత్తోపవీధిధారి యిపుడు బంగారు జన్నిడములు
సవరించుచున్నాడు. గుఱుండీపుడు గజాసురచర్యము
వీడి పట్టపచ్చడిములు తాల్చుచున్నాడు. భిక్షాంగ
రాగము మజ్జగించి కన్నారితో మేడించిన శ్రీ గంధ
మలఁగుచున్నాడు. ఎముకల పేరులు వదిలి ముత్యాల
హరములు ధరించుచున్నాడు. జడలపైఁ బొగడి
చొక్కెము ధరించి బాలచంద్రు నవతరింపముగఁ గూర్చు
చున్నాడు. ఇట్లు చంద్రశేఖరుడు పెండ్లిగొడుకున

కుచితమైన వేదము దార్పి హితుకంఠునింట మనువు గుడుడుచుండెదలు. శ్రుతి తెండ్లకొడుకుగఁ జేరించుట శ్రీవాఘవ కోక వివేదము.

హగఁ దీర్పముగ విత్త వేదభూషితుడై తన వాహనమున వృషభమును వాహ్యశ్రీకి వదిలివపుడు అశ్వముల పధికాహించి, ప్రభుగ గణములు వెంటరాఁగ నోచుచి ప్రస్తపురవీధులలో నదయాదఁ జొడఁగను. తమ ప్రభు వీరీయ మహావిభవాభిశోభితుడై, యోచుచి ప్రస్తమున విహరించుచుండ, వారిని యనునవలు వీట నెవ్వరెనుగులేక యతఃతవక చేష్టలు సేయఁగడఁగిరి. వేళివారు మన స్వేచ్ఛాచారమునఁ జరింపఁ జొడఁగిరి, విద్యాధర గంధర్వాప్యకోగరుడ భామినీ విటలను బహుధింగుల బాధింపఁ జొడఁగిరి.

సీ. పులి కౌసములఁ గప్పగురు బాఱఁగఁబాఱ
విద్యాధరాంకవా విటగంఠు
గంధర్వ కామినీ కాముక ప్రాంతంబు
లాతఁగఁగొనిమోది లజ్జగొండు
కకపాల విలిబూడిఁ గన్నులలోఁ బ్రామి
బాధింతు రప్పరః పల్లవులను
గరుడ భూమ భుజంగప్రతాపముఁబట్టి
బాధింతు గురుయోగ పట్టముల
వాగడిలు మహాధూర్తు లగఁకుఁ గాకు
లంఘితులు గొంట్లు పలుగాకు బురుగు మిగుమ
లాకతాయలు శివులు గయ్యోగుల లభమ
నోచుచి ప్రస్త మిల్లిలు నుకుమచుండ.

—హర. 5-10.

తన యల్లుని పరివార మోచుచి ప్రస్త పురంబున త్రిదోషద్రవంబులు సేయుచుండ హితుకంఠుఁ డది యంతయు నెఱింగి, మేనాదీనియు దానును మంతనంబుండి, యాశ్వగునితోడి పోలింతియ చాలునని, తన కూతు రొంది, “ప్రమథ గణములు భూతములు పితాచములు మున్నగు భూర్తగణములను నీ మగఁ డాదరించును. నీ ధర్మ యగు గంధికంఠుఁడు వారి భూర్తచైత్యములు మాన్పించెదా? అమంగళా కౌఁగడై బ్రహ్మపాలము చేతఁబట్టి వాడవాడల భిక్ష మెత్తి మూడు గాక యిట్టి దివ్యాన్నము లాతినికి గుంచించువా?” యని హితుకంఠుఁ డా యాదిభిక్షుని స్వయాపమును విశృతియుగా నిరూపించెదలు.

సీ. తలమోచి చదలేటి దరిమాలఁ దినఁజేరు
కొంగలు తెలఁగి కొంగొంతు రనఁగ
మెనఁ దన్ను పురుకల నిను పేగు లొందొంటిఁ
బోరిఁ బోరిఁ బాఁగి బోల్చొంతు రనఁగ
గట్టివ పులితోలు కడకొంతు పోఁగి నుం
బోతు తిరిగి చిట్టుముట్టు మనఁగ
గడి నుంపుఁ బాములు కి పాలలో నున్న
భూతి మెఁ జరిగిన బుచ్చు రనఁగ
తిమ్మిపూజారి పునుక కంఠము నాచి
దిట్టతనమున విచ్చము చేహి యనుచు
వాడవాడల భిక్షించు మూడు గాని
యిట్టి దివ్యాన్నములు మెచ్చు నే శ్రుంతు?

—హర 5-10.

ఈ పద్యమున నీశ్వగురి భిక్షువన స్వయాప మభివృద్ధితి మైనది. దాగుకొనిన విహారమున కీ భిక్షుక యాపమును భిజభూతియుగను, ప్రధాన రస నిర్వహణసాధనముగను జేరించియున్నాఁడు. హితుకంఠు డిట్టి యాశ్వగుర యాపమునమంగళాకారముగా నిరూపించి, యాతిని నవహరింపఁ గడఁచుటయే పర మేశ్వగుని జీవదాగుతవ ప్రయాగమునకు నిదానమై జంగమభిక్షుక వేదధారణమునకుఁ గారణమైనది. మరిల నా జంగమభిక్షుక వేదధారణము మునిపల్కి సమ్యాహ మె శింకుని యాదిభిక్షుక స్వయాప విష్కృతికి మూలమైనది. ఇట్టి యతివృత్తియున శ్రీవాఘవకు వెలార్చిన త్రివిధభిక్షుక స్వయాపములకుఁ గార్యకారణభావము సమన్వితమైనది. హితుకంఠుఁడు తనకూతుతో నిట్లు నుట, పార్వతిభిక్షాపములొగి, యామె తింధియు బ్రమథగణ దుచ్చవృత్తి నివృత్తికఁ గడఁచువానికఁ జేయుటకే. హితుకంఠుఁడీ పలుకులు తన పుత్రితోఁ బలుకు నవసరముననే యభిలలోకేశ్వగుఁడగు నీశ్వగుఁడు మామ ముమ్ముగోవి వినుటను, బారగణములకుఁ గలుగుచేసెటను, ప్రమథగణములుసేయు భూర్తకృత్తిములను నెఱిగి వెంటనే జీవదారుకనమునకుఁజొడలఁచెను తిలఁచి వెంటనే పర మేశ్వగుఁడు పందివావా యాధుఁడు కితివను ప్రమథగణ పరివార పరీక్షుకుఁ డునై మామకఱింగింపక గొంతొకెప్పక జీవదారుకనమునఁ బ్రవేశించెను.

శివలీలా విలాసమునందలి జీవదారుకనవిహార తిత్వృత్తియు శివధర్మ తత్పర్య సముద్బోధకము. ఈశ్వర

భక్తివిముఖులై కన్నులైన జీవనాదు కవనాని ముఖలకు
 శివభక్తి తిక్కరి నొందించుటకై హరిహరులు మాయా
 విటిరెట రూపములుదాల్చి తమ విలాస విచేషములచే
 దిద్దాకము వాసులైన మునుందములకు గానువికార
 ములు గలిగించి, ధూరివిచేష్టితములచే మునిపక్షుల
 పాతివత్యమునకు భంగపాదించి, తన్మూలకముగ
 నదిటి మునుల కీశ్వరభక్తి యేర్పడువల్లు చేయుదును.
 హరివిలాసమున విశ్వగురు గావించిన జీవదాగు
 కవచవారము మహాలింగావిరూపమునకు నిదానము.
 శివపురాణాంతర్గత కథావస్తువు దీనికి మూలము. కాళి
 దాస విరచిత కుమారసంధి కవచమువే త్రిపు
 బంధాంతరిక కవచవిశ్మయి కాదర్పము. కావున గావ్య
 సామగ్రీ సమున్నేపమునకు వలయు లక్షుసమున్నేప
 ముందు గావించవలయును. అందులకై జీవదాగుకవ
 సౌందర్యమును జీరింప జోంకొనివాడు. ఆ కవచమును
 దహాధినులకు జీవతావిధులములకును విహారయోగ్యము
 గావించివాడు.

జీవదాగుకవచము హినువత్సర్యత దక్షిణసీమలా
 గారి తపోవనోపాంత జీవసంస్థితములుచే మునిజన
 సంసేవ్యమై యొసలారినది. ఆ పర్యంతం తెల్పింది—

సీ. గృద్ధిక చృపరాజావీ పంఘపీకంబు
 ముం తిరంగిణి వైరినిరసుపాగ
 మహిమంధలమునకు మానదండము చేను
 పూర్వపరాట్టులు పాగుగుటిండు
 కాత్యాయనీజివి కవ్యకాంత్యంబు
 తేనీన్నులచేల్చ పెండ్లికొడుకు
 పాలనీయ మశేషతైల నామ్రాజ్యంబు
 యాగ హవిర్భూగ మోగింబు
 మూర్తిరశ్యేకు కైలాస మలయసహ్య
 గంధమాదన మందరి క్రొంది వింధ్య
 భూగాంబులు చుట్టూ పొగడెదరిమె
 సకలగుణధామబర్హి పార్వతీమతి

—హరి. 5-20.

హినువత్సర్యత స్యావశ్యముని మహిమము సకల
 సగ్గుణ విధన భిక్షోభితిము, గర్హితాతీతిము. ఆతనికి జత
 గూడిన విధన మువ్వతైల విలక్షణము. మహర్షిజన
 తపశ్చెర్యయోగ్యము దివిబృందపరిభోగ యోగ్యమును.

క. అంగు విహారయం గాంచన
 కందరిమందరములంగు కాకు ముప్పున్
 బృంహగ క మిధువంబులు
 కందర్పవిహారముల బాగునులేలున్.

ఈ పర్యంతము కేవలము మానితపశ్చెర్యయోగ్యమేగాక రసికజన విహారయోగ్యముకూడ నని
 తెలుపుకీ గర్హము ఆ రసికజాము బృందారక మిధు
 వములనుట జీవాధిభవు విహారయోగ్యమని విహా
 పించుటకు. ఇటు లాహినువత్సర్యతము నుభయభ
 హుగ్రీ సమన్వితము గావించి, ప్రత్యేకముగ జీవ
 దాగుకవచమునకీ ర్థమును సమన్వితము చేసియున్నాడు.
 సీ. కర్ణికా మాణ్యకవచ పద్మమాతా
 గల్పనీకుమం గములతోడ
 విరుల చింతారక్తి చేరికా స్థలతో
 నిర్ధరపాపగా శ్రేణిగోడ
 దివ్య లోకాపురః స్త్రీకదంబములతో
 గామ భుగ్గేమ సంఘములతోడ
 దివ్యావధీలతో దీపమాంజలతో
 సకలర్థ సన్ని చేతంబుతోడ
 మదనవైరి గారపు మామయోజ
 మంచులబ్ధి శీరి సీ మాంచలముడ
 జీవతాయని సేవ్యమై తేజగిల్లు
 ధర్మసంజీవనము జీవదాగు కవచము.

ఈ పద్యమునం దభివ్యక్తిమైన విషయము కాళి
 దాస విరచిత భిక్షాన కాకుంఠిలమునందలి కశ్యపాశ్రమ
 వర్ణనమును నలంపింప జేయుచున్నది.

శ్లో. ప్రాణానామనిరేవ గృత్రి గచితా సర్కల్ప
 కృషేవ నే
 త యేకాంధ పద్మరేణుః పిత
 ర్భూభిషేక్రియా
 ధ్యానం రత్నలిలా తిలేషు నిలున
 స్త్రీసన్నిహ సంయమః
 యత్యంకు ని తపోభి రవ్యమునకు
 ప్రస్థిం ప్రపస్య వ్రత్యమా.
 అభి. కాకుం. సప్రమాంకము.

ప్రాణాయామయోగ యోగ్యములకు కల్పరృక్ష
 ములు, కాంచన పద్మపూగ కసికమై యభిషేక
 యోగ్యమని గోయము, ధ్యానయోగ్యమైన రత్నలిలా

ఫలములు, సంయమ సైర్యమునకు విలువ స్త్రీ సాన్ని
ధ్యమునకు వివిగలవోటు తపశ్చిర్యచేగాని లభ్యము
గాననివాడు కాళివాసు. ఆ సానుగింపియు
నీ జీవదాగు తమయనకు సమకూర్చియు శ్రీవాగుఁ
డంతటితోఁ దవరింపక కామగుఱ్ఱము సంఘమును
దివ్యావధీలతో దీరనూరికలను పోలన్త సన్ని వేళియును
జతఁగూర్చి. జీవదాగు తమయను జీవతముని సేర్వ
మును ధర్మసంజీవనమును గానించుచున్నాఁడు.

ఇక నచట వసియించు సంయమి సంహృహ
మును పంపదాగు సన్మోమును, వారి బింబారలను
సాందర్య కళానిధి బృందారక సకులను గా
జ్ఞించియున్నాఁడు. పరమేశ్వరుఁడు జంగమ వేష
ధారియై తమ్మనిపగ్గుల పాతి తత్వము భంగింపజేయునై
యుండెను; కావున దిద్విరితములు కంటిటి
సాందర్యమును సమకూర్చి పెట్టివాఁడు. మఱియు
ఒకమేశ్వరి భోగయోగ తి వాగియం దాపాదించుటకై
తిద్వయమున వారు నెఱపిడి విహారములలోఁ గొన్ని
విలాసములు గాన్పించజేసివాఁడు.

శా. ఆయా వేళల మూనిభార్యలు గృహ
వ్యాపార లీలాభివ
త్కాయ క్లేశము లజ్జగింతురు లవ
త్కర్పూరంభాఫల
చ్చాయా శీతల దండకాంతమునీ పా
మగ ప్రదేశంబున
వాయుప్రేరణ, బద్ధకప్పురముపై
వర్షింప నక్కవిలోన.

—హ. 5-35.

మూని భార్య లాహు వేళల గృహవ్యాపారము
లందు శ్రమిగొనిపపుడు కర్పూరపుటవడి నెట్ల
నీడలలోఁ జంద్రకాంత శిలాశిల వేడికలనై
నూగ్గుండి వాయుప్రవారమునఁ బద్ధకప్పురము
మీఁది రాలుమండ వాయుసము నుజ్జగింతురట.
మఱియు మధ్యాహ్న కాలమున గృహవ్యాపారము
లందలి మలసలచే పనులఁ జేసుటలు పాపమివపుడు
నెలయేళిలోఁ జల్లులు చిలుకులు వాడుకురట ఇట
తివ తం పరిపర ప్రతిగమంతయు మూరిజన వినిత
విహారయోగ్య సానుగి యమువేళమై విరాజిల్లుచుండె
నని చ్ఛించుటకీ యుంకియును.

ఇక వాతహావన ప్రకృతి తపశ్చిర్యా విరివ్ద
మఁకులైవ మగవారి కనుకూలమైన సానుగిలో
నొప్పాగియుండింట్లు చ్ఛించివాడు. అచటి మనులు
జ్యోతిహమాది యా గ ము ల వాదించుచుండ,
శ్రీతాన్ని సమద్యూర్ణమై పుణ్యభూమిభాగ్యత వైవ
పరిమళము పాతిక సంఘము నగఁచినైయును. అచటి
గండుకోయిలలు సాయము లేడింటిని పఠించును.
కుమ్మిలలు ప్రణవాక్షరము లాపించును. కుకరాక
లాగను సిద్ధాంతములను బ్రసాదించును. నెమిగు
కాస్త్రము లావించును. ఈ తీగుగ వడటిప్రకృతి
యంతయు సద్భావ సమద్యూర్ణమై వెలయుచుండె
ననివాఁడు. ఈ గృహ పరిపాటి భారతమునందలి
శివుంకిలోపాఖ్యానములోని కద్యాశ్రమ వర్ణఃశీరిని
దలచింపఁ జేయుచున్నది. మహద్భుల యాశ్రమ
వరనముపట్ల కాళివాసువలె శ్రీవాగుఁడును గొంత
ప్రతిధానము వహించును.

ఇక నచటి నీవార ముష్టింపదులైన యనులు
మన్మథు సేపాటియు లెక్కింపక కామకోధాది వికా
రములు దరిజేరనీయక పగలోక పాపవ పరాజులులై
ప్రకాంతినితులె యాశ్రమసాంత్వముల నియమనంతులై
దరింతురట. తత్త్వంత తహావనమున మునిశిష్యకా
కదంబము పనెడికుండలతో నెలయేటినిటిని గొని తెచ్చి,
కన్నలశిలకు నీగబోయుటను మనోహర దృశ్యముగఁ
జ్ఞించియున్నాఁడు.

నీ. జలంజైన కవకంఠుఁడీ వాంబము కొంప
పాలిండ్ల వింకంబు బయలుపఱుర
భ్రమరకంబులఁ జూటు ప్రవేషదళములు
నొసలి కమ్మరిబొంబు నూలుకొలుప
దరిల్లళ్ళభంజెవ గుమ్మల్ల భారంబు
చిమ్మచీట్టుకుఁ జలమిడువఁ
దంశిహోలురత్ని తాటంకదీపులు
చెక్కుటద్దములపై జీరువాఱఁ
బనెడికుండల విద్వరాంభిస్సు దెచ్చి
బోయుఁ గంఠగ విక్యోగములు నెలంగఁ
గన్నలశిలకు మునిశిష్యకాకదంబ
హాళియిరించె యప్పాగివాళియును.

ఈ సీమముగఁ గనుముగ కంబు బొట్టు జ్ఞాను
అను నీ మూఁడును బోంకముగఁ జ్ఛింపబడినది. ముని
శిష్యులు కన్నలశిలకు నుండలతో నీరుబోయుట వారి

ఈదువకు పరిపదిన తపశ్శర్క. హిమకర్మశ్శరమును
 పశల వశ్యాకరముగఁ జిత్రించుటను గాబోలు ముని
 కన్యకా జనమునకుఁ జీవాంబరములు తాటంగములు
 కంఠ వికృతములు పనుకూర్చి పసిడిపొందెలతోఁ
 గన్మలతలకు నీరుపోయించినాఁడు శ్రీవాధుడు. ఇటు
 లజే తిద్దాతెను గోకుల గోష్ఠ నేకములందు లేఁదూడలు
 గంతులుజేయుట నెంతయు ప్యాధావికముగను లీత
 ముకురురముగను జిత్రించియున్నాఁడు.

కా. ఆనందంబునఁ గ్రుణ్ణింబుచ్చములు పె
 ల్లల్లార్చుచున్ లేగల
 క్కవన్ గోకుల గోష్ఠ నేకమున
 జఃఘాలాఘనంబొప్ప హో
 మా నుష్ఠాన విధిప్రకార పరతిం
 త్రాత్మప్రమాకమధు
 గ్ధేనాగస్య సుధాప్రవాహ లహరీ
 తృప్తాంత రంగంబులై.
 —5-23.

జీవదాగు వనమునందలి గోష్ఠప్రనేకములందు
 లేఁదూడలు హోమానుష్ఠానయోగ్యపయస్సంపాదనము
 ముగిసిన వెనుక తమ గూతలకు కామధేనువుల పనుకూర్చి
 లహరాలఁగోలి యానందంబునఁ దోకలు కద
 లించుచు గంతులుజేయుట మాఱి ముచ్చట గొల్పును.
 అచటి ధేనువులు కామధేనువు లగుటచే దయాధన్య
 ముచ్చితప్రవాహ మె యానందము నొందించి జంఘా
 లామకము నొడఁగూర్చింది. లేఁదూడలు పాలుత్రాగి
 గంతులుజేయు తీరు సహజ మధురమైన యొక ప్రేమ
 జీయము.

ఈ తీరుగజే పర్వకాలాంతరముల మునికవ్యలు
 చెంచు చిరురాకుఁ బోలుల జేడలములు దాల్చి వారి
 చెవుల వభివయించుటయుఁ గడుమనోహరముగ జిత్రింప
 బడింది.

సీ. నెలయేటి తెరిసిట్లఁ జిలుబంతి పను పొడి
 నేన క్రొమ్ముల్లి దిచ్చియులు కుజిమి
 నురుగింద పేరులు నుచ్చదమ్ములుఁ దాల్చి
 నెమిలి పించెంబు బుట్టుములుగట్టి
 పయ్యెదమాటుగాఁ బాటుటాకు లమర్చి
 చాఁచునఁ దలకంబు పంతరించి
 కంకళి చిరురాకుఁ గర్పపూరముఁజేసి
 కుమము పూవులధూళి నురులఁ జల్లి

చెంచుఁ జిరురాకు పోలులచేతలై
 వభివయించుగు పర్వకాలాంతరములఁ
 దిండులెండవీఁ జనువట్టు తిల్లులెనుర
 గారవమ్మున మునికవ్యకా జనమ్ము.
 —5-22.

ఆరణ్యక ప్రకృతిలో వాగ్గంధుల కభివేయించు
 ములు ముగలైన చెంచు చిరురాకుబోండ్ల చేతలగుటకుఁ
 దత్స్వయాపము నంతకుముందే పాంశముగఁ జిత్రించి
 వాఁడు.

కా. ఆమోదంబున వేటలాశుడును నీ
 పోరాద్రి కాంతార శి
 ఖా మధ్యంబునఁ జాపలంకృతులతో
 గంధద్విష్ట శ్రేణులన్
 యెమ యెమ మనోజ్ఞ మధ్య లగుగుం
 జా భూమకాలంకృతిలో
 వ్యాకుల గాత్యపయోగిలో శివర సే
 వావాళ సీమంతినుల్.
 —5-24.

ఈవిధమున సహజ పొందర్యముతోఁ గూడిన
 జీవదాగు లనోపాంతమంతయుఁ దపశ్శాసన తపోఽను
 ష్ఠానమునకు పరిపదిన సామగ్రితోఁ గూడియుండెదది.
 ఆమహ్యతలులైన అచటి మునులు కామము పొడ
 నూపకుండు నెంతటి నిశుముములు పొటించుకో వారిః
 గామోద్వేగము నేయుటకు, వారల త్రకముల
 భంగింపఁజేయుటకు పదునాలుకాకుల యవ్వనోఽంగ
 నలు జాతి కొక్కొక్కవాడ యేర్పఁచి స్తీరావాసము
 లేర్పఱచుకొని తమ తమ భవనములందు ఆత్మత్పత్తి
 స్థానలాంఛితములైన పతకముల నెరుగవైచుకొనుచు
 మునులకు మనవరికొర మొనఁగింపఁజేయుటకై ప్రతి
 భవన భిత్తిభాగములందును జిత్రితువులు పంతరించుకొని
 యుండెదరఁట. ఆ చిత్రితువులను, తిత్తిదృశన వాసిన
 లైన యెచ్చర పూవుబోండ్లను శ్రీవాధుఁ డీతీరుగ
 జిత్రించియున్నాఁడు.

“కోరకతేనేత్ర త్రిభావంజై కుమము కంక
 పత్రింబుల వంకలొత్తుచు రతీజీవి వృత్తి ప్రవంబుల
 మిఁద నత్తిమిల్లియున్న చిత్తిభివృత్తి విక్రమనంపత్తి
 ప్రకారంబును, వచ్చేటం బట్టపగలు యోజనగంధియును
 గంధగజమున వట్టువదనంగన చూచి తొట్టువదను

తనీష్ట పాత్రుని దృష్టిప్రియత్వమును, నాచాత్య భార్యయగు తారాదేవిమీదఁ దారకరాజు కలపు చీటలు వాటలును నీయు లలిత కటాక్షవిశ్వాదీత్యములును, స్వలికారి మాలినీపది ప్రాంతముల శీతలముల బలఁ బోయి యును గురునింద పాదలలో కేలుపులంజయ కంజకురుం చెంది చనిమాచి నొక్కవ పులి నందను రాగా జేరియును, కుసుమ కోదండుని విజయ దీండియం బుల విభాండకసుతుని తనితామండలాది క్రియ, బృందా చంబులంగు ముకుంగుం దొపరించిన పంద్రవజ తథా విహారాదంబరంబును నంబుయకా నూతి స్వలి చెడియాడు పట్టింబట్ట కోనిన దోషంబు పట్టనం బు హామారుండు గొరిమ కల్గితింబు మీదం గల్పించిన చీటితీర్థ్యంబు జాడఁజూపఁబడ జిత్తింబుర్విస్మయమునఁబడు.

ఏకచ్ఛిక్రొన్మిరిత తమదర్శనము మున్నఘ రికా తోడ్పాఠము. ఇదియన్నియుఁ బురాణప్రవీదములైనవి. కేతరాగనికృతి సంపాదకరూపములు. ఇట్టిలితకాశ్రమ వాసి తివానిష్టల నిష్టాధింగమునకై చ్చిత్రింపఁ బడించి. ఇట్లులే తివానాపంబుల నితనిండు నవ్వశోగంబులను ద్విభుతవ తేకరంగమోగ్య నిర్భయ వ్యాపారాలాపాది భూషితలంగాఁ జ్చిత్రించినాడు.

ఇట్లు వనించినందు నచ్చేడియలలో "విబుధ ముత్రి కాశీజనోత్రిమయగు తిలోత్రిమయ, తేకకృతి కుసుమవార వయగు ప్రహ్లాదయు, నలకూబర నఖ రేఖాంకిత ప్రంకుంధియగు రంధియు, కలశేయగు కుళియు, గలమంజుషోషయగు మంజుషోషయు, కృంగార వారాశియగు మార్వశియు, దూపానురూప స్థానికయగు మేవశియు, నవ్వరాశోచాలు అయినోక కిలికయాపుల, హేలానందీర్షిమేఖలా కలాపంబులగు నిర్భయ వ్యాపారంబుల, హేలకతులాకోటి యుగయుగ త్కారమంధిరంబులగు మందగమంబుల, రివ్వరకచాల ఫలకంబులగు మొలకనవ్వల, నవ్వరిరవనూపంబులగు కలాపంబుల, ద్విభుతవంబులు తేకరంగమోగ్యుల. విబుధముత్రి కాశీజనోత్రింపంబుల సౌందర్యంబు సనూ కర్తకమగుటయే గాక, వారలయాపులు మందగమంబులు మందహాసములు మధురాలాపములు ద్విభుతవమోహన సాధనములని చ్చిత్రించినయిచ్చును. ఇంతటి సంతోషాన సానుగ్రి యుండెను విస్మయించిని తదటి విత రాగుల చిత్రికృతులనియు, అట్టి కేతదాగు తనమున మదివ వికారము నావిర్భవించఁజేయఁబూనుకొనిన పర

మేక్విర సౌందర్య మూహ తీతమని విహాసంపదలఁచి ద్విభుతవ మోహన ద్వయాపకతులయిన యవ్వశోగంబుల ప్రకార శ్రుతిచే భిక్షులను ప్రవృత్తి కుర్రగమంపఁ జేసినాడు.

అట్టి కేతదాగుతనమునం దీర్వకుఁడు తన పరివారమునంతయు నిటవలనుండనియింపి
లే. పవీడి క పైరలఁకాత్రుల బద్ధుల
తోగ పట్టియ కకపాల తోలెనంది
కలిక కాలుక గొప్పొప్పు పలుకుపేరు
చారిగాఁ దార్చి నెఱవించ జంగయెను.

—541.

ఈ జంగమరూపచిత్రములో శ్రీవాసుని కాఁటి జంగమ భిక్షుకద్వయాపము ప్రతిఫలించుచున్నది. ఇట్టి జంగమరూపముదార్చి ప్రాశస్త్యముల కవ్యకాధిపతి కేతదాగు తనమున భిక్షులంబులకై బతుకుదీటి, తొలుతి నవ్వశోజేనాలమునఁ జరింప మొదలిడినాడు. అదటి యద్వరలందలు నింతయొద్దాగరములు మొలకేర వా జంగమ భిక్షువులకు భిక్షుములిడ దొంగొనిరి. క్షప్తమోద మోదాఫల నూలాత్రుల ఘృతాన్నితంబయిన భిక్షమును, నఖాంకురగురులతో నాటిక్యముదాలం కార మయూఖకంఠులు గీలుకొను కంఠరితోఁ జెట్టి నది. రంధి, రంధ్రామ్రుఫలపముగమయిన భిక్షమును గామరికి, నలకూబరండు దివరాత్రుజన్ముల కెలవఁజెట్టి యెత్తిన పలకతిరేఖ బతుల్యకుంట్లు చెట్టివది. మంజు షోష, కలఘోష ధరితకంఠగ నూపురా ద్వలంకార భూషితయై యెగుడుగా నల్ల నేలెంచి, హేమపాత్ర నవ్వరి దివ్యాన్న పాణి పావరభిక్షి నొసంగను. హరిణి రాక్షయజీర్ణర్రకుఁ జక్షూరాగ మెలర్చగా మాధుర భిక్షుము వడ్డించెను. తోర్వశియు నల్లనఁ జేకచ్చి శ్రీతల్లభుకూర్మి నెచ్చెరికి వారగజైరికి మండుగొండ రాజ్యునికై గవకొన్నము భిక్షముగాఁ జెటెను. తిలో త్రిమాప్పరప పులకంజముతోడను ఘృతంబుతోడను గూడిన భిక్షమును పవీడిపీత్యములుగల పయ్యెద కొంగింయకాటి చక్కట్టుఫలలోచనమని మూఁగు కన్నులకు ముచ్చటగొల్పొందట్లులు చెట్టెను. పహజ సౌజవ్యయగు పహజవ్య, దోర్మ్యుల కూలంకషంబులైన పిఁచులారొందు నైటలెఱుఁగు పిఁచులకు కంఠునకుఁ బుచ్చుభిక్షి పాపంబు వడ్డించెను. చిత్రరేఖ కవనూపుక మేఖలా కలకలము రత్నకంఠగరవముతోఁ జాయుడింప

పథవున కప్పుకొన్న భిక్ష మొనరగను. తిక్కులేఖాంగక
లును తులంగభూమినివని నపాంగ రంగస్థల లాస్య
లంపటంబులకు కలాక్షిపిక్షిగంబులతో చూడ భిక్షునిం
బులు సహర్షించిరి.

శివదానవన వేదీవాటయును మదనలెరి భిక్షులవయు
నేయునపుడు అప్పుగోవిలాసవతుల విలాసము లేవియు
శివాటియు వారిని మనము నవహింపలేదు. ఆ క్రమ
ముననే వారిలిచ్చు దంపిసకుమును ధూపదీపాదులను
చారంబులు గైకొనుచు, నంతటితో దివిసినవ కవక
గర్భా పాపాప్రతిబంధపూర్ణంబై కరపల్లకంబున నుల్ల
సిల, పల్లపల్లప యోగహనుకాయగళింబు గల్లుగల్లున
మొరియు ముని జనాశ్రయంబులఁ బ్రవేశించివాడు
శివుఁడు. మునివాటయును భిక్షులవృత్తికై గారణము చేశి
వాటయునఁ దన భిక్షుపాత్ర మర్హత్యైవ మునుటచే దానిఁ
బూరింపఁజేయుటకని కను నున్నితముగఁ దరిపి
యున్నాడు. అటనుండి మునివత్ని మనోహరణ
దక్షిణుకు సొందర్యమును. తిత్తునుచిత విధమధిగిది
శివోదయనఁ గావ్వింపఁజేసివాడు.

హుఁడు మునిమందిరంబుల మోసలవలిచి, భవతి
భిక్షంజేహియారి వాహ గర్హాంగధీర స్వరంబునఁ
బలుకుచుఁ, నులాంగవాజనంబు నపాంగ దృక్రంగం
బునఁ జలువగపురిసితింకిలవాఁడ గనుంగొనుచు,
సంయుక్తధూపాత్రికత్యధింగంబు దనకుఁ బరమ
ప్రయోజనంబుగా నిర్వహింప కై సందర్శంబులు నిజా
భిలాషంబు దేటవలుచుచుఁ బర్యటింపఁ దొడింగివ
ను. దిరహాసంబుల ధూలతా నటన ము

ద్రావిధమ ప్రాధిమన్
పరిహాసోక్తుల భావగర్భరస పం
పల్లంపటా లోకన

స్ఫురణాధింతుల మూనికొంటెల మనం
బు బూరలాడె వ్యపా
శ్చయఁ డు ద్దామ విలాపదానవనికా
వాట ప్రదేశింబున్.

—హర ర్—రన్.

పీ. గులభిమార్కంజేయ కునక మౌంజాయన...

కుఁ పైల సంప్రమాకులిండ్లఁ
బుగ్గకృపిణులఁ బరిధక్తి పూర్వమగుల
భాగ్యసంపన్నులను బుత్రిపాత్రులను
సమయములైదువులను నిశ్చింత్యుల్లి
రజనికరఖండమూర్తి విరాగిగలిపె.

ఉద్దామ విలాపియకు మహేశ్వరఁడు దానికా
దవటాట ప్రదేశింబుల మునికొంటెల మనములను మంద
హాసములతోడను ధూధింగిర్చితుల ప్రాధినులతోడను,
వర్యభాషితిములతోడను, భావగర్భితాలోకమముల
తోడను లాలలాడెవలె. ఇట్ల శ్రీవాధుఁడు
శృంగార రసభావాన్మర్మరగవిషయమునఁ బాటించిన
సంయుతు మహాతీతియు. ఇట్టి పట్టులందు
రసానిచ్చురగ తత్త్వియు నెఱిగిన కాలిదాసాది
మహాపులకుఁ గొందఱకే గాక సంయుతుము
పాటించుట యందఱకు వలలిగాదు. ఇట్టి పట్టులందు
శృంగార భావములను, శిగుద్భూతిచేష్టాదీకము నెంత
వివికనైనఁ బ్రపంచంపవచ్చును. ఈ తిగుగముంగు
నైతిముభావము పతి విధియు నేయుచు, నాచితీరంగము
గావింపక, జగత్సారవహభావము సోకుంపె హుని
విలాపాదీకమునే శ్రీవాధుఁడు వ్యక్తిరీపంఁ గలిగ
వనుటలో వాతినకై పరమేశ్వరుడెడఁగల భక్తి భావమే
కారణము. పరమేశ్వరుఁ డిట్టి విలాసముల చేతి నే
తిన ప్రయోజనమును పాధించెనుటకు పతిభక్తి
పూర్వమగులను, పుణ్యకృపిణులను, పుత్రిపాత్రభాగ్య
సంపన్నులను, సమయము, ముత్తెగులను నైతియు విరాగి
గోలిపెనని వివరించివాఁడు. మఱియు మునివత్ని
పాత్రులకల్గంబుకు ధింగింపఁజేసిం విషము నతిగంభీరము
గను భావగర్భితియుగను సమచితియుగ పాగించివాఁడు.

న. ఇట్లు ప్రతి గృహంబున భిక్షులవంబు
నేయుచు మహాక్షి లాంఛనండు వాంఛాను
కులప్రకారంబున జ్ఞోంకురతి వ్యాపారపరాయణుండై
దుగల కన్ను మొఱింగి, సంధ్యాసమయంబుల నమృతా
వార్ధంబుఁ బుగ్గభూలు సమిక్కుకై ధలాహరణార్థం
బెంచేవఁ జనిన యొకరు చేచి, శివభూతిక్షితోద్యంబును
నిగ్ధవిక్వాసోచ్ఛ్వాసంబును విచారిత పల్లాపంబును
నిమేషమాత్ర ప్రాగ్భావమును నిదిరిపి భయకంపంబునెన
సంభోగంబు లభిలషించు వారంభోదువుల మదన లేఖా
కథాసందేశి వాక్యంబులను, సంకేతప్రాస కంకళియంబుల
నిగుంజ్రోడ సంకేత క్రిడిల, నుపాంశ్వి దూతీ
పరామర్శంబులను, ధూలతాదేశింబులను, నపాంగ
రంగస్థల లాస్యలంపట కలాక్షిపిక్షా విక్షేపంబును
మందహాస కంపిత పరివృంధంబులను గంధర్వ
ప్రహృషకంపం బమధిపంపఁజేసి మెమింపంతుఁడును గాక

దేవదారు కౌంతరమగ్ధులకు ఖట్వాంగ పాణి భిక్ష వృత్తి జరించుచుండెడిది.

నెలమింప జంగము కేషముదార్చి తపశాశ్రావ విలాసాదులచే హృదయముఁజూఁగొనిన పరమేశ్వరుని గతయిఁగొని రంభాగవుఁడు వాగ్విలాసాది విధిను ప్రవర్తన మాత్రముననే హాసించు కంఠవర్ష పరబ్రహ్మవంద ముఖభవింపఁ జేసెనని చ్ఛింతించుటలో శృంగారరసము తల్లింగు నుహితమై పరాకాష్ఠ నందినది. ఈ విధమునఁ గలికాగల భావసంతుల మతివేలమై చూపట్టినది. ఈ ఘట్టము లంగ నెక్కింక కొమ్మ వామాత్మ్యండు తపరదనలో సంయునుము నే పాటియఁ బాటించక మునిపత్ములతోడి పరమేశ్వర విహారవర్షములందు బంధాదీకమును గూడఁ జేరించి విడిచివఱచు. దానికొనము పరమసంతుల తపశ్చిర్యా నిలయును. ఋషిపత్ములు పాత్రికత్వ నిహంగివలె. తత్పాత్రికత్వభంగ ప్రకృత్యుండైన శింక రుఁడు యోగీశ్వరేశ్వరుఁడు. తదాలంబముగ నిర్వహింపవలసిన శృంగారమున సంతులమును పాటించు కున్నవి రజస్వ హృదయములకు వైరవ్యయము గలిగిం పకమానదు కావుననే శ్రీవాఘుఁ డిష్టమునఁ బరమ సంతులమై వాడు.

ఇంతింతకు మునిపత్ముల పాత్రికత్వ భంగమును విరూఢము నెఱపివాఁడీశ్వరుఁడు. తిచ్చివృత్తి ప్రత్యక్షమై మహద్గుండల కంటఁబడినగాని హాసంపద ప్రతున్నము జగగ నేరదు. తిచ్చియత్నిమునగాని మహాలింగవిరాభము జగగ నేరదు. తిరుప్పామము వలెయూరిభిక్షుని భైక్షిక పవనాపమును మఱింతి మహా హంయుగఁ జేరించివాడు.

నీ మువ్వన్నె పుణ్యోలు మొలదిండు గాఁటి
కొక్కట కాహ పాగా ధరించి

చిలువ పోలము ప్రవేశ్యులఁ గీ వచేసె
వలగవ నీలు మైఁ గలము వఁచె

చిహ్నాని పాహ్నాని శిశిం గుఁ దలఁదార్చి
కొనగోటి జరిలేటి కొదయఁ బూని

పచ్చియేలితోలు పచ్చియెఱుఁ రించి
గిలుకు ముక్కలకొలఁ గలఁచె

పడిఁగి జలహానియతో డి నెపక మెనఁగ
లిసగహానియ పుటియఁ పెర్రె ధరించి

పెద్ద పడివిధి నిలుయండి ట్టియాయురు
హ్రీయెఱుఱుయంగు ఖట్వాంగపాణి.

—హరి. రి.రీ.

ఇప్పుడు పరమేశ్వరుఁడు నిజరూపముతో ఘటా పథమగ్ధులకు గలిచి యుహ్యశ్రీయముల భిక్ష వహుగఁ

దొడఁగెను. ఇంతింతకు మిండజంగము సూరమునకుండెన పరమేశ్వరుని నిజవ్యగూఢ మిప్పుడు ప్రత్యక్షమైంది. ఈ ప్రత్యక్షభావమే రిద్ధింపఁ ప్రతున్న హేతు వైవది.

“ఇద్వింశంబుల మన్మథమృతముండు మదిలో వ్యాపం బునఁ గమ్మ గానక మునిశ్చేరింబుల పాత్రికత్వంబు పాలిపుచ్చుచు రిద్ధివిడిచి జింపబూనిన విలిపమాని వ్రాతంబు వారికి వారికి నెఱింగి నజగుజవోవును విధింబు ప్రకాశింపంజాలక లోలోన యుదించుకొని యుండును డి వహృటం బరిభవనంబునఁ బాటియ చీటితిప్పు కప్పిపుచ్చి వేరపుపడెమందునటుగాఁ బ్రకాశించిన గట్టయితఁలై యందెఱు నా జగజెట్టి కెల్లు తేరిం బుకొనువారై చుట్టుముట్టిరి.”

పరమేశ్వర కర్తృకమై యింటింటఁ గప్పిపుచ్చుటకు విలనుపడిరి యీ చీటితిప్పు బలుటఁబడినపుడు మహద్గుండలము నేకమై, జగదీవిధుండైన యీశ్వరుని శ్రీహృదయములు దా మెఱిగియఁ బుకొనిబంధింపఁ జూచుముట్టిరి. తిన్నెన్నా హమయాచి పరమేశ్వరుఁడు మందిహాసమువేయుచుఁ దంలింగమునువరింగి దాఁడఁ తెరిగించి, తిన్నెవంబున హమయపన్నా హమ నఁగచి నెచి, సోహార్కి నునుచోసోహానంబుల దిగివచ్చు వినుద్దందా ప్రవాహంబున నభిషేకం బాపాదించి, తిల్లింగో శ్చేనంబున బ్రహ్మాంధోర్వరం బప్పరింపఁ జేసెవాడు. బ్రహ్మగోకవాగ్ధప్రమేష యా పరమేశ్వర లింగమునకు బ్రహ్మ తిం కర కమండులత్తెంబున నభిషేకం బాపాదించి, కంఠ పుష్పగృహచారములతో నుపాసించి బ్రహ్మాంధోపరివాగ్ధప్రమేష యా లింగంబు నుపసంహరింపుటకు ముక్తిపూర్వకముగఁ బ్రార్థించెను. పరమేశ్వ్ర ప్రారంభం గీరించి పరమేశ్వరుఁడు ‘లింగా ర్పితాపగులకు మత్స్యాంశ్రియం కృపవేనెన’ ఎని తెలిపి జనుహలింగమును ప్రంభంపఁజేసెను. దేవదారు విడిదివాగ్ధిమధులల గృహములు పరమేశ్వరు నుహత్త్వముగాంచి, తియ మువంబుల శాతనియెనె వీర్వాణోపమము లుజగిరిచి. యా శేషహాసాధూమముని బహువిధ భక్తిరేషముల భజియించిరట.

ఈవిధముగ శింగార రసంరాకాష్ఠ వాహ దిందుటకై యాదిగృహిణిమెన యీ దేవదారు వన విహారము పరమేశ్వరభక్త క్రోధమునఁ బర్యవర్షి మైనది. శ్రీవాఘుఁడే రసమును నిర్వహింప నియత్యైంను దానిని బరమేశ్వరాలంబనముగ నే శ్ఛింతించు గానఁ దత్త్రి ద్రహాస్థిలక భవములయొ నైహిక విషయములతో వాంఛములయొన నాధ్యాత్మిక భావప్రకృతపన్నము లగుచుండును. ఆ త్రినారిమోడవిలతో గా నయఁగిరించి ధూర్తిచేష్టియింపఁగల గడగిడి శింకరుఁడు నిర్వహిత సముపాస్థలింగవిద్యయాపుండై యవతరించివాడు!

అంతర్వాహిని

‘హితశ్రీ’

రిత్యురిత్యుల పిద గాల్గో జవత ఎక్సలెన్
ముందు! దూకుకుపోతూ పట్టాలు చూతుంది.
రివి! రేదవగా ఉన్న కిటికీ అద్దంపైకిలాగి విశ్వం
రూపు చెప్పగా చూశాడు.

వయోరాలు వోలబోస్తూ దివ్యునివ్యుల! జరిగి
బాటు చీకటి చీకటి చెను కొంకపుమృదువి వెలుగు
వరగా లాడుతుంటే ఆకాశం ముసియసగా
వ్యవహరించి!

నైతి శుద్ధి పాద్యము.

తెల తెలవాదుతోంది.

కొత్తగాలులు రివ్యుల పిమ్మ విశ్వాన్ని పరా
మర్శించాయి. ఆ శుభోదయ నుండిర ద్విశాన్ని చేతు
కగా చూస్తూ పులకితుడయ్యాడు విశ్వం. వెలవించి
ప్రపరించే ఆరుగకొంతి కొండల అంచులు గీతలు గీసి
పట్టు పుష్టంగా కివిసిస్తున్నాయి. ఆకాశమరూప
పక్షులు పేదవచ్చగా కలకల గానం చేస్తూ బాగాలు బాగు
లుగా సాగిపోతున్నాయి. దూరంలో పసుగజాలు తీరి
కగా పచ్చి మేకున్నాయి. ఆ పరివరాలు చూడ
గానే విశ్వాని! ప్రాణం లేచివచ్చినట్లయింది. ఆ
ప్రాంతలో తిలవవచ్చు సంచరించలేదు, విజయే.
కాని ఆ చిరపరిచితి దృశ్యాలన్నీ ఏవో ఆశ్చర్యాలని
జ్ఞాపకం చెప్తూంటాయి ఎప్పుడూ. అక్కడ రైలు దిగి
ఆ ప్రదేశమంతా కొరివడిన తిరగాలని తిల కన్నో
సార్లు అనిపించింది. కాని ఇప్పటివరకూ అది కొరిక
గానే నిలిచిపోయింది. మనుషుల కొరికలు కొన్ని
ఎంత చిన్నవెనా ఎప్పుడూ కొరికలుగానే నిలిచి
పోతుంటాయి. సముద్రాన్నివం చెయ్యాలని తిలకి
ఎన్నోసార్లు నిపించింది. వారైతలో మూడు సంచరి
రాలు గడిచినా, చివరికి ఆ కొరిక తీర్చుకోకుండానే
ఆ తిరు విడిచి వచ్చివున్నాడు.

రంయమని వీధిగాలికి ఇంజనలోనుంచినవచ్చి
నందవ్య విశ్వం కొట్లో పడ్డది. తిలకలన తిల

వెక్కిలాక్కుని కేసు గుడూలుతో ఎలాగో అవస్థపడి
దానిని తీసివేశాడు. కానికన్ను ఎర్రబడ్డది. అప్పుడు
త్పంగా ఎదురుగాఉన్న పీటవైపు చూశాడు విశ్వం.
ఆ అమ్మాయి ఇంకా అలాగే కూర్చుని నిశ్చలంగా
కిటికీలోంచి బయటికి చూస్తూనే ఉంది. తన అవస్థ
ఆమె చూపేపుంటుంది. అయినా తిల లోపలికి తీసు
కోదేం! తన ఉనికి సుర్రించటం ఆమె కేవలం
ఇష్టం ఉన్నట్లు లేదు. ఇంకొక, స్వాభధిరమేలేగాని
వివిధయమా మనుషులు సుర్రించరు. అందుకు కొరణం
ఒకప్పుడువిద్విత్త్యమూ, ఇంకోసారి అసాంకారయూను.
పాపం, ఆమెకంటే అవస్థపడితే అవస్థపడుతుంది
కపోలు. అదివాళ్లు ఎంతసేపటికీ పైకి చాటు సరిగాని
ఎంత చిన్న ఉత్పదనం జరిగినా ఇట్టే బయటపడి
పోతారు. అయినా, ఈ అమ్మాయికి కొంచెం తెల్లు
ఎక్కువలా ఉంది. రాజమండ్రివించి చూస్తున్నాడు.
ఒంటరిగా అర్ధరాత్రి రాజమండ్రిలో కూర్చు
నై తెక్కటం ఆశ్చర్యంగానే ఉంది. ఎవరో స్నేహితు
రాండు మొదలైవవాళ్లు స్వేదనకివచ్చి సాగనంపి
చెల్లారు. అప్పటినుంచి ఆమె ముఖంగా అలాగే
కూర్చుని ఉంది. ఉత్తర హిందూస్తానీ యువతలా
తిలమీద ఆ మునుగుండుకూ? తన అందిం కళ్ళతో
తగయ్యటానికి ఇక్కడెంతో సిద్ధంగా వున్నట్లు!

ఈ అమ్మాయి ఎవరోగాని చేపభాషలో వాగిరి
కతి ఉట్టిపడతూనేవున్నా కాస్త పూర్వారాల
చాదస్తం వున్నట్లుంది. గోదావరివదిలో డబ్బులు చేసి
డబ్బు పెట్టింది. తిలకి ఎన్నోవచ్చింది. తిల చూస్తున్నా
డనే సంకొదమైనా ఆమెకి కలగలేదు. ఆ అగ్నిపాదం
పుంటే ఓ చిన్న దొంగచూపుచూసివుండేది! అన్నట్లు
ఆమె రెండుమూడుసార్లు తనవైపు చూసిపట్టు ఆమెచూ
సంగా ఉంది. తన తోలుసంచి పైపుమాత్రం తిప్ప
కుండా చూసింది. బహుశా దానిమీద తన అద్దమ
వుండే పుంటుందనుకుంటేచాలా! అంత తెలుసుకోదలని

వుంటే తనని అడగటాడమా? పరిశీలన జోటిమత్తలు రాబోవాలి కాదు. ఎక్కడికి వెళుకుందా? ఈమె! ఒక వేళ విజయవాడలో దిగిపోకుండామా!

ఈ ఆలోచనరాగానే నర్మిటికిలోంచి బయటికి చూశాడు విక్టోరియా. జనతా ఎన్ ఫ్రెంచ్ విజయవాడ పరిశీలించింది. కేంద్రా ఇంజన్ గావుతే పెట్టింది. తన నుటూరువెళ్ళేటండీలోకి నూరారి. చేతిడిగూరం చూడకని, లేచివెళ్ళుచు సామాన్య పట్టణానికిగాను విక్టోరియా. తోలుపంది తియ్యబోయి ఆ ప్రయత్నంగా ఆమెచెప్పు చూశాడు అతను. ఆమె యథావాసంగా తన సామాన్యచెప్పు చూసింది. ఒక్క డిగ్రీ విక్టోరియా ఏదో బలహీనత అనిపించి తన ఆధిపత్య ఆమెకిని పించేలా ఆ పంచీ తిప్పుచు అనుకున్నాడు. కాని వెంటనే ఆ ఊహా సిద్ధపడ్డాడు. తనెందున ఆమెని సూచించి అంతిమేపు ఆలోచించాడు? తనెందు, ఆమె ఎందు? ఆమెని తనకి తనదేమిటా? ఎప్పుడూ చూడటం తలపించకపోయ్యు. పైగా ఆమె తనకి స్నేహితురాలేమీ కాదు. ఆమెతో ఒక్కచూట కూడా చూడలేదు. రజమండినించి తిరిగి ప్రయాణం చేశాడు, విజయవాడ అయినా ఆమెని సూచించి ఏ విషయమూ తనకి తెలియదు. తనని సూచించి ఆమెకి తెలియదు. ఆమె తనని సూచించి ఏమైనా అనుకుంటో, లేదో! అనుకునే ఉంటుంది. తన ఏదేనో అనుకున్నాడు. ఆమె చూడటం ఎందుకుకోకుండా! చిత్రిం, ఇంతిమేపు ప్రయాణం చేసే ముందులో అనుకోవాలి తేలికపాటుగా విడిపోతున్నాను అను, ఆమె. తోటి ప్రయాణికులతో చూడటం ఉండే దూర ప్రయాణాలు చేసిన తోటలున్నాయి—భావ తెలియకుండావల్ల ఆ వ్యక్తి తెలుసువాడై, ముగివాడైతే తన చూడటం ఉండే వుంటుంది. కాని 'ఆమె' విషయం ఆ వ్యక్తికి!

ఎన్ ఫ్రెంచ్ ప్లాట్ ఫారం పరిశీలించింది. ఆమె ఏమిటో పట్టుకుంటున్నట్లుంది. సామాన్య ఏమిటేనీ. ఒక చిన్న చేరినంది చూడటం ఉంది. వెళ్ళి తిరిగి చూడాలి అనిపించింది విక్టోరియా. కాని సామాన్యం చాల తన. ఒక వేళ అదే సమయంలో ఆమెకూడా తన చెప్పు చూస్తే!

"టిక్కెట్లు పోయిందండీ." అంతోనే వ్యక్తిమయే పన్నుని స్వరం విని పించింది. విక్టోరియా నుండే కొట్టుకోవటం సుప్రసంగం

విన్నాడు. వెళ్ళి తిరిగిచూడు. కాని ఆమెచెప్పు చూడటానికి విడియ పడ్డాడు.

"ఎలాగండీ?"
ఏం చెప్పాలో విక్టోరియాకి తెలియలేదు.
"ఎలాబోయింది!" ప్రయత్నించి అడిగాడు.
"ఏమో. చేతి నుటూరులో పెట్టుకున్నాను. రిండపడి పోయిందండీ!"

విక్టోరియా పక్కం చూశాడు. ఏమీ కనిపించలేదు. ఆమె గాభరా పడుతోంది. అరిచి కొంచెం చిరాకు చేసింది. అడవాల్ని బాగ్ గ్రమకు పులిరి తన ఇప్పటివాకా అనుకున్నాడు.

"ఎంతటపడిపోయి ఉంటుంది. ఎలాగండీ!" అందామె.

"టి. సి. తో చెప్పండి" అందామెనుకున్నాడు. కాని జాలిచేసింది. ఇదీకా తనెమీ చెయ్యలేదా? తోటి అప్రయోజకు డియోంటుండేమో. ముక్కు మొగం ఎరగని మనిషే అయినా ఆమె తననిసూచించి అలా అనుకోటం తిరిగిస్తేతన.

"బాగ్ గ్రమ, పోయినా ఇరవాలేదు ఇంకో టిక్కెట్లు తెచ్చిపెడతాను. ఎక్కడివాకా వెళ్ళాలి?" అడిగాడు ధైర్యం చెబుకున్నట్లు.

"విజయవాడలో దిగిపోతాండీ." ఆలోచించాడు విక్టోరియా. సేవకో ఎన్ ఫ్రెంచ్ అనింది.

"టికెట్ నెంబరు తెలుసా?"
"ఉండు!"

ఇంత అబాగ్రత్త మనిషి! పరాశ్రమిటి? తన పప్పుదూ టికెట్ కాదుకదా, ఇంకేదీకూడా పాశ్రమ కోలేను. అయినా, టికెట్ కొనగానే నెంబరుచూపి తన పెట్టుకోటం తిరిగి అలవాటు.

"ఇప్పుడే వసామంపండి? అనెనీ, తెలుడికి వసామంపాగాడు విక్టోరియా. గార్డు కనిపించాడు. అరిచి తో చెబుదామనుకున్నాడు విక్టోరియా. కాని ఏం లాభి? ఎన్ ఫ్రెంచ్ కట్టుకోవాలి అనిపించే నంటాడు. ఆమె దగ్గిం దిబ్బునో, లేదో. అప్పు. పనుస్యలు తెచ్చిపెట్టటం ఈ ఆమెవా? నైజం. విడుగ్గా ప్లాట్ ఫారం చివరివాకా ఓ చూపు విడిరాడు విక్టోరియా. ఇప్పుడే అరిచి తో చూడ తిట్టింది. గబగబ బురింగ్ అఫీసు దగ్గరికి వెళ్ళి ఓ ప్లాట్ ఫారం టికెట్ తినుకుని వెళ్ళు తచ్చాడు. టిక్

లోంచి ఆమె యాహించి. ఆ శత్రు ఆకుపచ్చ మేలి ముసుగు తొలగి నున్నది.

“ఇదిగోనండి ప్లాట్ ఫారం టికెట్. స్టేషన్ వాళ్లు ఎదురైనా అడిగితే రైల్వే ప్రయాణం చెయ్యలేమని చెప్పండి” టికెట్ ఇస్తూ అన్నాడు విశ్వం.

“అబద్ధమా?” అంటామె ఇష్టంలేదట. ఆ అవలం కూడా తమ ఉద్యమ అలవాటలాగే అనే నీలమొగ్గ భారం నూచినూ అన్నిటూ నిలిపించింది ఆతనికి. అందులో ఏదో అపహాస్యం కూడా ఉన్నదనిపించింది. విశ్వంకి ఒళ్ళు మండింది.

“ఏదం చెప్పినా ఫిర్యాదేదు, దగ్గర వెళ్ళుంటే” అనేసి బార్డర్ దిలిచి పానానుట్టించుకుని నుంటూను బండికేసి వెడలపాగాడు విశ్వం. ఆతని ముసుగు పరిపరి విధాల ఆలోచిస్తోంది. అలా కర్మకాండగా అవకుండా వుంటే రావుండ్ల దిలిపించింది ఆతనికి. పాపం, చిన్న బుచ్చుకుంటేమా. అయినా ఆమె అలా ఎందుకవారి? ఒక్కొక్కసారి విచారికి విలువ కూర్చుకునే విషయం తెలియవంతి ఆమాయకురాలా ఆమె! అర్ధ రాత్రి ఒంటరిగా ప్రయాణంచేసే మనిషికి ఆమాయ కత్తిమేదిటి? కాని ఆమె తింహా మానే పాతకాలపు వాదనలు వోయినట్లు లేవు. సాంతి దెబ్బ పెట్టకుని టికెట్ కొనిస్తే కనీసం ‘థాంక్స్’ అని కూడా అనలేదు. ఏం మర్యాద! మర్చిపోయిందేమా! ముఖంలో కృతజ్ఞత తాండవించే ఉంటుంది. ఇంతకి తమ ఆ పనులు అంతలో కూడా ఆమె కళ్ళలోకి మాడకేకపోయాడు. ఆమె తిదలంకూడా పరిగ్గా మాడలేదు. విశ్వంకి కొంచెం ఆశ్చర్యం వేసింది. మాట్లాడేటప్పుడు ఎదటి వ్యక్తి కళ్ళలోకి మానే తమ మాట్లాడలేదు. కాంగం ఏమిటో? ఈవిషయం తమ చాలాసార్లు గమనించాడు.

ఆలోచిస్తూ విశ్వం నుంటూను వెళ్లే రైలులో కూర్చున్నాడు. సెకండ్ క్లాస్ కంపార్ట్ మెంటు వెతుక్కోటం, వార్డర్ కి దెబ్బ తిచ్చి పంపిణీయటం యాంత్రికంగా జరిగిపోయాయి. రైలు కదిలటానికి ఇంకా చాలా వ్యవధి ఉంది ఆలోచనలన్నీ కట్టివేసి ఆకాశంలోకి చూశాడు విశ్వం. ప్రభాతకాంతలు నాలుగు దిక్కులకి వ్యాపిస్తోన్నాయి. రాత్రింతా నిద్రిలేదు. పడుకోటానికి భారీతన్నా రాత్రింతా ఏమేమిటో ఆలోచిస్తూ అలా కూర్చునే ఉన్నాడు. పరిశీల చేడలు తిప్పుకుంటే అనేకానేకమైన ఆలో

చనలు ముసుగులో మెదిలాయి. ఈ యాత్రకృపించి ఇంతరికగా నడిపివసయ్యం తొలి ఈరాత్రి. అండ్ పరీక్ష తృప్తికరంగానే రాశాడు. బహుశా రెండో తిరగతిలో ఉద్దేశ్యం కావొచ్చు. అంతకంటే తమ ఎక్కువ ఆకలి ఎప్పుడూ పోలేను. తమ పరిమాణాలు తొలి తెలుసు. తమ జీవితంలో ఒక దిక్ నడిచిపోయింది. ఇక రెండోదిక్ ప్రారంభం కావారి. జీవితరంగాలలో పోటీలు, మనోహర మొదలైనవాటికి వాండ్ల ప్రస్తావన జరుగుతుంది కావోలు. పోటీలు పడటం మామవులకి ఉనుపాలతో పెట్టింది విద్య. రామరామ అది మరీ అని వార్యమాతే పది. ఎటుంటి భక్త్యా మక్కిలరైవా తమ నిద్రించారి. మొదలించి ప్రకాంతి అంటే తొలి ఇష్టం కాని ప్రపంచం తివరి పోయినా ఓయాల ఉండి వస్తును. కష్టమంది; కష్టమొడుకుంది; జోకొడు కుంది. జనంలో తమ ఒకడు. ఆ వ్యక్త్యానికి ఎన్నో పవాళ్లు. అవ్యాధాలూ, అక్రమాలూ. ఆవేళాలూ, ఆభిమానాలూ, ఆకర్షణలూ పక్కాల్లా తనని రంగాలలోకి తోడుస్తాయి. రికరకల అద్దాల్లో రికరకలగా తమ ప్రతినిధిం ప్రతినిధిస్తుంది. కాని ఈ అన్ని ప్రతి నిధాల్లో విశ్వం అనే వ్యక్తి - ఒక మ:ష-తివని తమ సుప్రియకొలదా? కనీసం ఇలా ఒకసారి తమ ఆలోచించాడనే విషయమైనా నురుకి రాగలదా? బహుశా తమ భరిమ్యకు ఈ ప్రశ్నపై వచ్చే సమాధానంమీదే ఆధారపడి ఉంటుంది. బుద్ధిబలంమీద విశ్వాసం ఉన్నవాళ్ళూ తర్కిక శక్తి విలువ చూపిస్తూనే ఉంటుంది. కాని విమృశనాటిని ఆచరణలో పెట్టటానికి దైర్యం ఉండారి. తనకా దైర్యం ఒక్కటే ఉంటే నాలుగని ఆక్షిణంలో విశ్వం చాలా సాధారణమైన కోరిక కోగకున్నాడు. అప్పట్లమైన ఆలోచనలన్నీ అలా ఒక దారికినచ్చి తృప్తికరమైన ముగింపుకి ఆహ్లాద మివ్వటంవల్ల ఆతని ముసుగు శేరికొచ్చింది.

“ఏదెవ్రాడి వారింజండీ, ఏదెవ్రాడి వారింజ కాన అదా, కొయ్యమంటారా కామి?” తిప్పకుండా కొంటానే ఆగిగో ఆ పరిమ్యుకునే ఆపానా విశ్వంవంక చూశాడు. అతను ప్రధానంగా వొద్ద ప్పుటగా తిలకిస్తాడు. ఇంకా చుట్టూ ఉన్న విశ్వం ముసుగులో ఏదో జ్ఞాపకం మెలింది. కొంపలిగో మామయ్యకి వారింజతో బ ఉంది. తమ మాక్క ర నైజిల్

చదువుతున్నప్పుడు — అంటే అయిదేళ్ళకిందటికాల-
మామయ్యగారింటికి వెళ్ళాడు. అప్పటినుంచీ ఆ వారింజ
తోట అప్పుడప్పుడు భూపతి వామనే ఉంటుంది
తెలిసి. పాపం, ఈ సారి మామ తండ్రి వచ్చి గెండు
కోరికలుండేసామన్నది ఉత్తరం రాకాడు మామయ్య.
ఏమిటో ఆ పుల్లెటాగు వెళ్ళిపోయింది తండ్రి ఇం
దానని. పైగా అదో యాదా ప్రభుత్వం తెలుసుకుంది
బహుశా రాధాకృష్ణం వెళ్ళి అక్కడినుంచి దొంగిలించి
ఏమైతే అప్పుడు గెండు పెళ్ళి పనివారి. ఈ మధ్య
మరిగోడు పద్దది మామయ్య రాకాడు. అయితే బద్ద
కిందానే ఉన్నాడు ఇప్పుటికి మామ, పైగా వామనే
మామ అంటే ఇంకా లేదు. “అయ్యో, ఏమిటిలేదు
అక్కడ?” అంటాడు. అప్పుడు అప్పుడప్పుడు ఓసారి
వెళ్ళిపోయి అంటా ఉంటుంది. కొండటి మామ
మామలో పద్ద పెళ్ళి మామయ్య చచ్చిపోయి
విచ్చాం తెలిసేదాడు — అప్పుడు చదువుతో తెలిసి
భూమి కోరికలు అందటంలేదు! ఓ సారి వెళ్ళి
రావాని అనుకున్నాడు విచ్చాం. అలా అనుకు
నానే “ఎప్పుడు?” అనే ప్రశ్న ఉదయించింది.
ఎలానూ విజయవాడ రానే వచ్చాడు. ఇప్పుడే
అయిదేళ్ళలో తీర్చిపోయింది కావునకుండా పడింది
అతివే. ఏదైనా అనుకుంటే అది సాక్షాత్తు
రాకా తో చదువుకోవాలి. వెంటనే పార్టీని పిలిచి
సామాను పట్టించుకుని పీచెస్ పుట్టింది చచ్చి పట్టా
చెసుకుని అందరినీ — అందరి అందరి లాంటి
చచ్చాన — వెళ్ళి ఓరి అందరి తీసుకుని పాపాన్ని
అక్కడ పడేసి పని పూర్తి చేశాడు. రాధాకృష్ణం వెళ్ళి
బహుశా అప్పటికి గెండు వెళ్ళిపోయాయి అది
తెలుసుకుని ఓరిగా బహుశాం కొనుక్కుని మామ
న్నాడు. అసలే బహుశా ప్రభుత్వం అతివే తెలుసుకున్నాడు.
పైగా అను వెళ్ళిపోయే కొందరినీ అంతరి మామ
మొదటి. ఈ మధ్యనే సంపాదించుకు తీసుకు వెళ్ళి
విజయవాడ, అక్కడకు రావడం కోర్కెని ప్రభు
త్వం ద్వారా తెలుసుకుంది. ఎలాగైతే పేం, బహుశాం
బద్దది. విచ్చాంలాగే మరిగోరితుంది పడికావులు పడి
వున్న జం బహుశాం ఎక్కడైనా, చేరినా ఓరి
సంపాదించుకు ఉండటంబద్ద విచ్చాం జవాబు కోరు
కుని ఫంట్ సీట్ లా ప్లేం సంపాదించుకున్నాడు,
కొంచెం తేలిగానే తుదురుగా మామయ్య విచ్చాం

అయితే అలా వాదించిన కొంచెం వచ్చుకొంటే
గింది. చేరినాలో ఎప్పుడో సమా అగారి. చివరి
రాకా అనే ఓరికొన్ని వాడికి ఫంట్ దక్కతుంది.
మొదటిపాదం నేర్చుకున్న విచ్చాంలా విచ్చాం మొదటి
కొలిపో జంపైపు మామ. అయితే అతివే
సంతోషం ఎంతోపైపు ఉండలేదు. బహుశా అదోయే
సమయానికి పార్టీ ఇన్ స్పెక్టరుగా అల్లం
మామలో కలిపించాడు. పక్కపాదం కాన్ స్టేబుల్
బహుశాం కండ్లకరి దూరం చేసే సంతోషాడు. బహుశా
ప్రభుత్వం కొందరి విచ్చాంపైపు జరిగి మామ. కొందరి
విచ్చాం దగ్గరికి చచ్చి పరిమానున్నట్లుగా
అన్నాడు.

“సార్, ఈ సీట్ ఇన్ స్పెక్టరు గారికి రిజర్వ్
చేశాం. దయచేసి ఇలా మామయ్యారా?” అని వెళ్ళ
పైపు ఓరికొన్ని భారీ మామచాడు. విచ్చాంకి ఒప్పు
తుంది.

“రిజర్వ్ చేస్తే ముందు చెప్పక పోయారా?”
అన్నాడు.

కండ్లకరి అతివే మామ విచ్చాంకుతోలేదు. దిగక
తప్పుదాటాడు వెళ్ళిపోయాడు.

“సార్” అని కొంచెం జరిగి అన్నాడు
రైజర్. ఇన్ స్పెక్టరు బహుశా కొంచెం దూరం విచ్చాం
బద్దాడు. విచ్చాంకి ఏం చేయాలి? తోచలేదు.
ఇన్ స్పెక్టరు వచ్చాడని బహుశాలోకి ముందు
తేలిపి మామ పుచ్చం. రిజర్వ్ చేసే మామ తుచ్చ
అల్లం. అది విజయవాడే మొదటి తేలిపి అప్పలంలాగే
రావచ్చే మామ కాదు. కాని ఇప్పుడే చెబుతుంటే
ఈ గొప్పలు తెలిసి తేలిపి పే. పీచెస్ పుట్టి
ప్రభుత్వంలో అనుకుంది పాపే. పేచీ పేచీ
కొలుపులా లాభించేదు. చి రాగ్గాలే చి బహుశాం వెళ్ళ
సీటులో మామయ్యాడు తాతాల్లికాల్లో తాతాల్లి
లికం బహుశా ఫంట్ సీట్. ఏకాదాన అయితే భారీ
చెయ్యమని వోటిసు ర వొచ్చు. అధికారాన్ని అది
హియందుకునే విచ్చాం అయితే అధికారం మామ
గతి చెబుకుని విజయవాడ గోరంపాలం చేరినాలో
మొదటిమొదటిపాదంగా అనుకున్నాడు అయితే అలా
అనుకున్నందుకు అతివే వెంటనే విచారించక పోలేదు.
ఇంత చిన్న చిన్న పరిశీలకే తెలు తెలుకోలే లాంగి

పాతే తన క్షయమును సంగతేమిటి? "అబ్బ, మనకు వాటి చెప్పి" అని స్వగతంలో అన్నాడు విశ్వం.

ఇన్ స్పెక్టర్ గారు కూర్చోగానే బమ్మకదిని పాగి పోతోంది. గతుకుల్లోనించి పోతున్నప్పుడల్లా ఆకను పులి తూలిపడుతున్నాయి జనం. ప్రయాణికుల్లో చాలామంది చదువుపంపియలు లేని పల్లెటూరిజనం. మోటారం వేషంలోనే కాక చూట్లో కూడా ప్రయత్నం చేస్తోంది. ఎవరో లంకాపాగాకు చుట్ట వెలిగించాడు. ఆ పాగ చూటిగా విశ్వంమీదికి వ్రోడిలాడు. తిరవారి బమ్మ కలకటాల్లోంచి కుత్తుకున్న ఉమ్మి వేరాడు. గారికి ఆ కుత్తుల విశ్వం మోచేరికి తగిలాయి. అగ్నిహోత్రుడయ్యావెరిమ.

"పాతయ్యకయ్యా ఆచుట."

"ఏంటి?"

"ఆ చుట్ట పాతయ్యి మంటున్నాను."

"మీ గట్టయితే పనికొచ్చుదా?" అన్నాడు ఆ ఆసామి కోపంగా. అంత కోపంలో కూడా విశ్వానికి ఎవ్వచ్చింది. తను అప్పడేమిటి, అతను అంత చెడుకున్నాడేమిటి? ఇక తను ఏమి అంటే ఏం ప్రయోజనం! మనుషులు ఈ కాలంలో కూడా ఇంత అధ్వాన్నంగా ఉంటారని తను అనుకోలేదు. విశ్వం ఏమి మాట్లాడేవాటంతో పక్కన ఉన్న ఇద్దరు ముగ్గురు కలగచేసుకుని చుట్ట పాతయ్యిమని ఆ ఆసామికి సలహా ఇచ్చాడు. అతను ఏమనుకున్నాడోగాని చుట్ట ఆగ్ని తలపాగాలో పెట్టుకున్నాడు.

రాచవరం వచ్చిందని కంపెట్ల కేకేశాడు. బమ్మ కానండ్రి విముక్తి పాఠశాలనే తొందరలో విశ్వం బమ్మ దిగిపోతూ పారపాలువ గేటుపక్కన కూర్చున్న ఓ విడితడునున్న కాలి కొంచెం తొక్కాడు. వెంటనే "చూడలేదండీ, పారపాలు" అంటూనే ఉన్నాడు. అవిడ తారా మండలానికి లేచింది. పక్క చాల్సికూడా అవిడనే వెనుకేసు కొచ్చాడు.

"అడమీకును కనపట్టం లేదంటయ్యా?" అన్నాడు ఒకాయన.

"ఓయిబో, కుర్రకాని కుర్రకారా ఈ కోణాల్లో?" అని రిమామక్కు చేకాడింకో పెద్దమనిషి.

"ఓరికాలం. బ్రహ్మాంగాన ఏవాడో చెప్పాను" అని విచారించాడింకో ఆసామి.

అవిడ విడితడునున్న కాలి మక పరిపోయింది కాని లేకపోతే తనకి ఆ కోణాల్లోనే ధూమ్మిద మోటు తీరిపోయే విషయం చింది విశ్వానికి. గోరంతలు కొండంతలుగా చేసే స్వభావం మనుషులు మాన్యుకోలేరేమిటని ఆశ్చర్యం పెసింది అతనికి. ఎలాగో ఆ గోడవనించి రిప్పించుకుని కోడుమీద చేరిపించిపో విలబడ్డాడు విశ్వం. చెరిగిపోయిన చిన్నబోగ్గు కోడలరికి కోడల చూపిస్తోంది. అక్కడక్కడ చెనుగుగా పాలాలో మనుషులు కనిపిస్తున్నారు. దూరదూరాన రెండవ బండ్లు పాలాలో అడం గావూ ఉన్నాయి బహుశా గుట్టిబండ్లు అయిఉంటాయి. కంకరకోడ్లు చాటి మట్టి గోడుమీది కొచ్చాడు విశ్వం. చారి విశాలంగానే ఉంది. బంకెవ్వ కాల ఇవప ఫట్టల చారలు రద్దీల రస్తాయేమని చాటుతున్నాయి చారికి రెండుపక్కలా బాగా పోగిన వృక్షాలు తీర్చిదిద్దిపట్టున్నాయి వాసంతి సమారం చేయగా కనిపిస్తోంది. మధువా వికోధి వెల్లిరిగి న్నాంది. అంటుమిడిచెట్ల పుత్తులతో, చిన్ని చిన్ని పింజలతో కమ్మల పండురగా కనిపిస్తున్నాయి. అక్కడక్కడ వేపచెట్లు రెరబూచి కొమ్మలతో వింజా మరలు పీర్తున్నాయి. దూరదూరాన వృక్ష చారి పోయిన ఆకులతో మోడులుగా కనిపిస్తున్నాయి. దగ్గరగా ఉన్న చెట్లు ఎర్రటి కొత్తి చిక్కలతో వసంతో దయాన్ని చాలతున్నాయి. ఆ ప్రకృతి సౌందర్య పంపవల మర్రిప పడుకున్న విశ్వం ఎవో అతిలోక సౌఖ్యం అనుభవిస్తూ తమ్మతామ మర్చిపోయి కొత్తి కొత్తి అందాలు ఆస్వేషిస్తున్నాడు. భారకు పాదై క్కినా దట్టంగా వ్యాపించిన చెట్లకొమ్మలు, ఆకులు ఎంత పోకవిగలంలేదు. ఆకుల పండుల్లోంచి మార్గ తిరతాలు వెలులల రిద్దలుగా వారిపడుతున్నాయి. చాటి ఒకటి రెండు ఫర్లంతుల దూరంలో కాలక ప్రతహిస్తోంది ఆ ప్రాంతాల్లో పెయ్యడి పెయ్యడిగా బాగులుగా ఎగిరే తెల్లటి కొంగిలూ, నీటి కోవలూ చెప్పకనే చెబుతున్నాయి. కనుమాపు మేర దూరంలో తెంచాప కనిపించి ఆ దృశ్యాన్ని మరింత రమణీయంగా దిద్దతోంది. కోవకు దూరంలో ఏరు ప్రసహిస్తోంది విశ్వం హృదయంలో రస వాహిని పొంగి పొర్లి పోగింది. ఎంత కాలం నింతో తను బస్సీ దృశ్యాలకి అలవాటు పడ్డాడు. మోటారుకార్నూ, బమ్మలూ, వైట్లూ

దుకాణాలు, వీధివాణిజ్యము, కృత్రిమ హాస
లావావా, పాద్యుల క్రమపద్ధతి పెంచుట
వెట్టా, రేడియో సంగీతం, ఈలమోతా వీధివాణిజ్య
లాగా అతని మనోవిధిలో అవతరించి అంతరించాయి.
ఎక్కడైతే తమ ప్రకృతి మధ్యని ఒంటరిగాత్య
యత్నంతో నిలబడాలిగాదు! ప్రకృతిసౌందర్యం ఇద్దరిం
చికొద్దీ హృదయ సౌందర్యం పెంపొందుతుంది.
మానవుడి నిర్దిష్టత ప్రేమ. ఆ సహజగుణం సహజ
ప్రకృతిలో భావిస్తుంది. కృత్రిమ వాతావరణంలో
నివురుగబ్బిన విప్రుల అంతరితరంగా వెలుగుతూ
ఉంటుంది. విశ్వం గట్టిగా ఉపరి పీల్చి వదిలించు
ఏదో బగువు తన విడిది నించి తొలగిపెట్టుగా ఉంది.
తనెవో సత్యం కనుక్కున్నాడు. ఏదో చీకటి తెర
తొలగిపోయి వెలుగుంది. నిసంతుకు మంచు, తెరలు
తొలగించి వచ్చే తన మనసుని అవలంబించి నీలితెరలు
తన ఒక్కొక్కటి తొలగించుకుంటున్నాడు.
ఇప్పటివరకూ తన మానవుణ్ణి నేర్పిస్తున్నాడు.
విషాద భూయిష్టమైన అతని దర్శన నిరసిస్తున్నాడు.
అనిష్టానుభవాల అందరూ చెయ్యగలిగినవే.
కార్యకాండలు అర్థం చేసుకోవటంలోనే విఫల
తంది.

అలాచిత్తా సదుక్తున్ని విశ్వం మనసులో
ఓ సందేహం కలిగింది. తనలో కోరిక హృదయం
ప్రభుత్వమే ఉదాత్తమానుంది. నిజం. కాని
హేతురంతలో.....

విశ్వం భావవిధిలో మెరుపు మెరిసింది. ప్రకృతి
సౌందర్యమనుకునే విషయం తన విస్మరిస్తున్నాడు.
ఎంతమాత్రంలో, తొలగియుత్సాహం, తెలియబుల్లో,
మంచు తెరలో అంకాలు తొలగిపెట్టావా? సౌందర్యం
ప్రకృతికి సహజం. ప్రేమ మానవుడికి సహజం. ఇది
రెండూ మనుషులపక్షిలే ఇతరతరగతులు విజృంభించి
వచ్చు. తన ప్రకృతికి, మనషికి అవివాధాన
సంబంధం కల్పిస్తున్నాడు. తనకు తెలిసిన ఆ కేక
విషయాల్లో ఇది సమర్థనీయమే. ఇది కోరిక సంగతేమీ
కాదు. కాని తన ఈ కోరిక అమధిక పూర్వకంగా
తెలుసుకుంటున్నాడు, భావనే బతుకుగా చెబుతున్న
కళారాధకులు ఈ సత్యాన్ని అనుభూతి పొంది
ఉంటారు. తన కళారాధకుడు కావచ్చు. కాని
కళాశీలి కావడా? సర్వత్రా సౌందర్యాన్ని దర్శించ
గలడా?

తన అనుకోకుండా పెద్ద ప్రశ్న చేసు
కున్నాడు. సర్వత్రా సౌందర్య దర్శనం! అన్ని
కోట్లా, అన్నిటిలో సౌందర్యం చూడగలవాడు
ధన్యుడే. అది అదర్శం. రససిద్ధుల కది హృదయమే.
తనలాటి సామాన్యమానవుడి సంగతేమిటి? కనుక
అర్థి హృదయాలైతే అప్రయత్నంగానే రసాను
భవం పొంది జీవితంలో పూలబాలలు పగులుకుని పాద
రంగా ఇతరులకి అతిథ్యమిచ్చి జీవితసౌఖ్యం వంతు
కుంటారు. కాని ఈ కోరికలో అంతటిరాళ్ళు ఎంత
మంది!

ఏ మామిడికొమ్మమీదినించో కోయిల కుహరా
నుంది.

ఆ మధుర సంగీతం విశ్వం ఆలోచనల్ని పారదో
లింది. ఆ సంగీతం వినిపించినవైపు వెళ్ళి దూకా
డతమ.

మళ్ళీ కొమ్మమీది కోయిల కుహరానుంది. సరళ
కంచాడు విశ్వం. ఆ సంతోషంలో కొంచెంగా తన
కుడా 'కో' యన్నాడు.

ఎవరో రైతు కావాలి విశ్వం పక్కనుంచివెళుతూ
"మందేటిగ?" అన్నాడు.

అనులో ఏదో ఎగతాళి గోడరించింది విశ్వా
ని. "ఈ ఊరే" అన్నాడు వెళ్ళిరించినట్లు. ఆ
రైతు కొంచెం విరిగిగా చూసి ఏదో అనబోయాడు.
విశ్వం సరుకుచెయ్యకుండా ముందుకే వెళ్ళాడు. మను
షులందరూ తన అలా అన్నందుకు అతను విచారిం
చాడు. అలా అడవిలం పల్లెలో రివాజే. తన అసత్య
రంగా తొందరపడి అపారం చెబుకుని అగౌరవంగా
సమాధానం చెప్పాడు. తనకు మనుషుల లోపాలే
వాళ్ళ అపారాలి కాండాలు. ఇతని నెత్తిమీద తన
లోపాల ఫలితాలు దుప్పటం ఘోరం. విశ్వం తన
ప్రవర్తననే నిర్గుపజ్జాడు.

కోర్కెమలుపు తిరగేసరికి చాలమీద కొంచెం
దూరంలో ఏదో పనిలో నిమగ్నమై ఆసం కనిపిం
చాడు. మరి కొంచెం దగ్గరికి వచ్చేసరికి వాళ్ళంతా
కోర్కెమీద కంకరవేసి పనిలో ఉన్నారని గ్రహిం
చాడు విశ్వం. అతనికి కొంచెం అశ్చర్యంవేసింది.
వాళ్లందరూ పాటకజనంలా తన అందరూ యువ
కులు. విద్యార్థుల్లా కనిపిస్తున్నాడు. పూర్తిగా దగ్గరి

కొచ్చేవారికి విద్యానికి అడలు పంపి తెలిపింది. వాళ్లం దయా కాలేజీ విద్యార్థులు. కాలేజీ సాంఘిక సేవా సమితి వేసవి శిబిరం ఈసారి ఈడొక్కో వేలాన్ని చూపి. విశ్వం విశోదంగా తోడ్కు విద్యార్థి కార్యక్రమం చూస్తూ నిలబడ్డాడు. ఇంకెలా ఆ శిబిరం విశ్వహించే కాలేజీ అధ్యాపకుడు ఆ వైపుకి వచ్చాడు. విశ్వం ఆయనకి పాత విద్యార్థి. 'సమస్కారం చూస్తారా?' అన్నాడు విశ్వం.

"ఏమాయ్, ఇలా వచ్చావు, ఏం చేస్తున్నా విశ్వం?" అడిగాడాయన.

"ఎకామిక్స్ అవర్సరీకు వెళ్ళానండి."

"అలాగా బాగా రాకావా?"

"బాగానే రాకానండి."

"సంతోషం. ఇలా వస్తున్నా వేటి కథ?"

తన మేనమామడిగు అడవి, చుట్టూ చూపుగా చూసిపోలానికి వచ్చాడని చెప్పాడు విశ్వం. ఆ అధ్యాపకుడు కొంత సమయం తీసుకొని అన్నాడు.

"అయితే నువ్వు ఒకరినిగా ఈ ఊరువాడికి మరి మీడియంనో నువ్వు లేకుండా ఎలా? క్రియదానం చేసితిరానినీ?" అన్నాడు.

విశ్వం చిరునవ్వు వహించాడు. తన ఆ కాలేజీలో చదివివచ్చాడు ఇటువంటి కార్యక్రమాల్లో కొన్ని పాల్గొనాల్సి వచ్చాడు. మాస్టరాగారు తనని ప్రత్యేకించి ఆ జ్ఞాపకంలే నే బలవంతం చెప్పిస్తారని తనకి తెలుసు.

"ఏమిటాయ్ తలపటాయిస్తావు. అదిగో, ఆ పొరపుచ్చుకో పద. నేనూ వాడున్నాను" అని మామ రిచ్చాడు అధ్యాపకుడు. ఆయనమీద గౌరవంవల్ల నెలే నేం, ఆ సమయంలో తనకి ఉత్సాహం కలగటం వల్ల నెలే నేం విశ్వం దంఘంలో దూకాడు.

ఉదయం మూడు గంటలపైబడినప్పుడు కాలేజీలో ఉన్నాంది. అరిసిపోయాడు విశ్వం. వార పక్కప ప తే నీ తన వేదం చూసుకుని అరిసిపోయాడు. తెల్లటివర్షం, క్రొవరూ ఎర్రగా వివాయాయి. ఎరిసిపోయాయి. ఈ అవతారంతో మామయ్యగారింటికి వెళ్ళటం ఎలా? తనకి ముందుచూపు చార్మిక తప్పక. తనని చూడ గానే మామయ్య "ఎరిశాయ్, గర్లంగ్ కూర్చోవా?" అడకుగా! ఏం చేయటం? అస్థలలోగానీ, ఇంక

కొడగానీ ఇంటికి వెళ్ళేలోపున బట్టలు మార్చుకోటం అనింధం.

"ఏమాయ్, వెదితా వేటి?" అన్నాడు అధ్యాపకుడు.

"అవునండి"

"అరిసిపోయావు. ఇట్లు చుట్టూ కదిస్తావుచూ. విద్యాయానిడే లో" అన్నా డాగూ.

విశ్వం మెత్తుకోసుకుని కార్మిక్కుకుంటూ తల వొందుకుని ఇల్లు చేరుకున్నాడు. మామయ్య ఇల్లు తనకి బాగా గుర్తే. పెద్ద చుర్రెచ్చే చాటగానే వెదితా, వెదితా పక్కనే ఉన్న పెద్ద మంచువాఇల్లు. అదే ఆయన నివాసం.

సంకోచిస్తూ ఓరగానేనీ వున్న తలపు నెట్టి లోపలికి ప్రవేశించాడు విశ్వం. పెద్ద అవరణ. బాదం చెట్టూ, పూలమొక్కలూ. ఓయాల గొడ్డెపాకా అనిన్నీ తనకి బాగానే జ్ఞాపకం ఉన్నాయి.

గొడ్డెపాకా మేరీ పరిశీలన బట్టలంటిప గడ్డి పర కల చులువుకుంటున్న వెంకట్రామయ్యగారు తలపు చప్పకు విని తలెత్తిచూసి కేకాడు.

"ఎరిశాయ్ అడి?"

గొడ్డి పిడకలు కొడుకూ ఆ కేక విని నీరయ్య గారు వెంకట తిరిగి విశ్వంవైపు ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది.

పడమరదిక్కున ఒకయాల బావిపైస్తూ మీద బట్టలు వాడించుకుంటున్న అమ్మాయి, బావికి, మంచు గులు వెంకట తోసుకుంటూ, స్వేదించుచువులు తుడుచు కుంటూ పక్కకి తిరిగిచూసింది.

మంచు కేలవాద మెత్తుకుంటూ, ఎకట్టి పంచెతో పిడిలోంచి అప్పుడే వస్తున్న మారి విశ్వం వైపు పరకాయించి చూశాడు.

పిల్లించిన్నీ చూసి విశ్వం చిరునవ్వు తెచ్చుకుని వెదియులు దిలించతోయ్ లోపుగా వెంకట్రామయ్య గారే కేకాడు.

"ఓరీ నువ్వుట్రా" మన విశ్వమేనట్రా, అలా చూస్తారే?"

"అంత లావున్నారా వాయవా?" అంది నీరయ్య.

“అ. రాగానే పుష్కర క్రియా.” అన్నాడు విశ్వం. వెంకటాచార్యుగారు పోషావప్రకారం, “ఇదేం చేయరా?” అన్నాడు.

“ఎక్కడ పడ్డావయ్యా రావా?” అన్నాడు మారి.

“కాళ్ళు కడుక్కోటానికి రావడి వీళ్ళిద్దరే కావడే, అలా పిచ్చి మొదలైతే చూస్తావేం?” అంది పీఠియ్యగారు.

విశ్వం ఉక్కిరికిరి అయ్యాడు.

బావ! చెంబుతో పీళ్ళు తేల్చి దగ్గర పెట్టింది. ఆమెవైపు అప్రయత్నంగా చూశాడు విశ్వం. తలంటి పోతున్నట్లుంది. జ్ఞాన చుట్టచుట్టకుని వరులుగా ముడిచేసుకుంది. చెంబుమీద ముందుగా వారిపడు తున్నాయి. కిరీం తీగలా వంగి ప్రింగేలా చివలు మర్చి వెళ్ళి వెళ్ళింది.

“ఈ అమ్మాయి మరి బావకేవా?” అన్నాడు విశ్వం. ఆ మాటలు అతిని నోటినుంచి ఎలా బారాయో అతినికి తెలియదు.

“మంచి పనిగా పెళ్లి చేసేయ్యగా లేదుగా, అలా భయపడతావేం, ముందు కాళ్ళు కడుక్కో” అంది పీఠియ్యగారు మునుమునే నివృత్తలతో.

విశ్వం నిశ్చలంగా ఉండిపోయాడు. చెంబును పీళ్ళు కలిపిన దొర్లించుకుని అక్కడికి చేరుకోలేక వాల్చివున్న మంచంమీద కూలబడ్డాడు. బావ! ఎంతలా ఎంత మారి పోయింది! పూ పెళ్లి పీళ్ళుపెట్టి చూశాడు గాని బావని చూడలేదు. ఏదో కారణంవల్ల రాంబానికి విలువపడలేదన్నాడు. ఇంతలానే ఉద్వేగపట్టడానికి వీలే కుండా మారిపోయింది. ఎంత ఆశ్చర్యం!

“ఈ పేషుంథా ఏమిటా చెప్పకేలేదే!” అన్నాడు మారి. విశ్వం ఆలోచించుకుంటే తెలుసుకుని అరిగింది విషయం చెప్పి అన్నాడు.

“ఓ. ఓ. వెంటనే, ఇక వాళ్ళు అలా చేయకుండా ఉండండి రావడానికి సిద్ధపడి చచ్చాను అనుకో.”

మారి విగ్ధంగా నివ్వారు.

“మా పాతిక పనులతోపాటు ఒక్క విషయమంటూ అదే ఎంతో గొప్ప అని మేమూ, అందరూకూడా అనుకుంటుంటే మళ్ళీ ఇంతలా కోపం క్రమపడినాడా సిద్ధ పడతావేమిటా రావా?”

అ మాటల్లో ఏదో అర్థం మెకలులా మెరిసి వెలుగు వేసింది చిట్టయింది విశ్వానికి. తమ పాతబడ్డాడు. తమ ఎంతోపటికి తమనుకుంటే ఇంట్లో దుష్టులు ఆధారంగా ఆలోచించడం ఎందుకో తమకి అర్థం కాలేదు. తమనుకుంటే నిజ అభిప్రాయం అంటే ఇంట్లో అభిప్రాయాలకి విరుద్ధం అవుతున్నాడు. అంటే తమనుకుంటే ఇంతవరకు ఒక నిర్దిష్ట మైన అభిప్రాయం తమకి లేదన్న మాట. విషయం తప్పిస్తూ వెంకటాచార్యుగారు అడిగారు.

“ఎక్కడినుంచి రావంట?”

“వాల్చే గుంబం.”

“ఏం, అంత బుద్ధి కుడింది? ముందురా పే బండి పంపేవాణ్ణిగా.”

“ముందు అనుకోలేదు.”

“అంటే ఎక్కడలానే అనుకున్నా వచ్చేవాడు. పలేలే, ముందు పూజం చెయ్యి. తిరువతి తీరిగా చూట్టాడుకుందాం. పండితుల వచ్చావు, అరిచాను”

మారి పూజానికి తీరికగా ఉన్నాడు. విశ్వం అనుకుంటాడు.

పూజం చెసి లట్టలు చేసుకుని వాళ్ళో రాగానే బల్లమీద ఆద్రం, దువ్వెనా పెట్టి వెళ్ళింది బావకి. మళ్ళీ వెంటనే వచ్చి చూడాలి సీనా బల్లమీద పెట్టి వెళ్ళిపోయింది.

“ఇంతా వాదగర్భం ఉన్నాయి.”

“ఇక్కడ ఉన్నాయిగా.”

విశ్వం ఇంకేమీ అడలేదు. బావ! కూడా అక్కడ లేడు. ఏదో మాట్లాడాలనిపించింది విశ్వానికి. కాని ఏదో అడ్డుపెనుతోంది. ఈ బావకి నేనా మెచ్చి మెచ్చిపోతా కా తమ అంత స్వేచ్ఛగా మాట్లాడింది. తమనుకుంటే మార్పు ఎన్నివిషయాలలో మార్పు తెస్తోంది!

వందలాలోకి వచ్చాడు విశ్వం. అప్పటికి చేతులు చిచ్చిపోయింది. వెంకటాచార్యుగారు పడక కుర్చీలో కూర్చుండి చదువుతున్నాడు. పలుకు తలకిందులుగా పాతికే పాతికే అయి పేరు తీస్తున్నాడు పాతేను వెంటన్న. మారి సహాయం చేస్తున్నాడు.

“ఏమిటి మామయ్య విశేషాలు?”

వెంకట్రామయ్యగారు తలెత్తియాచి “కూర్చోరా” అన్నాడు.

ఇంకిలో వీరిమ్మగారు వచ్చి బాదంబకు ఒకటి అందిస్తూ, “ఇదికొంచెం నోట్లో వేసుకో వాయవా” అంది.

“ఏమిట లెక్కా ఇది?”

“ఉగాది పర్వది.”

విశ్వం మామమ్మగారికి ఒకటి చూపాడు.

“కొత్తపంపత్తెరం నీకు కాగా యోగిస్తుంది లేనోయ్.” అన్నాడు వెంకట్రామయ్యగారు.

“మీ అందిరికి కూడా” అన్నారు విశ్వం.

అప్పుడేవోస్తున్న మారి అందుకున్నాడు. “మా జేబుటిలే. నీకు మంచి గిరాకీ తరుస్తుంది. పంపత్తెరం పొతుకువా సాంఘికనీక చెప్పానే ఉంటావులే.”

వచ్చాడు విశ్వం.

ఏడాదికి వోలికోజం వోలిఘడితులు సంక్రమి కరంగానే గడిచాయి తిరిగి. ఈ కొత్తపంపత్తెరం పొలిపజేసరికి తిరిగి జీవితంలో ఏయే మామయ్య జరుగు తాయో! తీసి, చేదు, వగరు, పులుపుల మిశ్రమమే జీవితం అని ఉగాది పర్వది హెచ్చరిక చేసింది. అందులో వేసిం ఆ యేటి కొత్త ఫలపుష్పాలు జీవితపు కొత్త అనుభవాల సంపుటికి ప్రారంభోత్సవం చేశాయి.

2

భోజనానంతరం కాసేపు విచ్చాపాటి మాట్లాడు కుని మంచంమీద వెన్ను వాల్చగానే తింకు తెలియ కుండానే కుంకు పట్టింది విశ్వానికి. లేచి చూస్తే మూర్ఛితుడై పడమటికి తిరిగి ఉన్నాడు. రిఫ్టవాచి చూసు కున్నాడతను. అప్పుడే వాలుకు చాటింది. అంతా పనులమీద ఉన్నట్లున్నాడు. దగ్గిర ఎవరూ లేరు. కొంచెం దూరంలో పొలేరు వెంకమ్మమాత్రం కొబ్బరి కాయల పీచు తీసి పనిలో నిమగ్నుడై వున్నాడు. అరిచి చూడగానే విశ్వానికి జాలిసింది. పంపత్తెరాలు కూడా అరిచి పని తీర్పుండే ఉంది.

విశ్వం ఏద్ర లేవటం వెంకమ్మ చూశాడు.

“ఏం కామూ లేచారా?” పలకరించాడు.

“ఉం” అన్నాడు విశ్వం.

వెంకమ్మ ఓ కొబ్బరి బొంబం బయట చూసి తెక్కి రంధ్రం చేసి విశ్వాని కిన్ను అన్నాడు.

“దాహం పుచ్చుకోండి, బాబూ. మా చెడ్డ ఎండగా ఉంది.”

విశ్వం అప్పు చెప్పలేదు.

“మన వోలలో కామేసింది. ఇయ్యంలే ఉట్టోవాల్సి ఎవరికొరకాకోంది.”

మన వోల...!

ఇట్టిన్నీ కలిపి మాట్లాడుకున్నాడు వెంకమ్మ. నిజానికా వోల ఇద్దరిలో ఎవరిది కాదు. పాపం, శ్రమ చేసేది తినే కనుక అవారకే మైవ తప్పి పొందు గున్నాడు కాబోలు. ఈ దిశలో శ్రమకి ఫలితం దక్కటం అంత సులభంగా జరిగేది కాదు. వానభూతి చూపిస్తూ అన్నాడు.

“పంపత్తెరం కూడా పనేమిటోయ్, మాయగా విచ్చారి తీసుకో?”

“పంపత్తెరం పని చేయకూడదా బాబూ? పని చెయ్యకపోతే వాకు వాల్సి ఇంకొట్టింట్టుంటుంది.”

“అంత చెయ్యాలని ఉంటే సాంతి పనేదై వా చేసుకోకూడదా?”

“ఇది సాంతి పని కాదంటుందీ?”

అయ్యకుంట్లే ఉన్నాడు. ఆంధ్రదేశం రాజ కీసుంగా ఎంతో ముందున్నదని తమ అనుకుంటు న్నాడు. తెలివ్యవంతమైన ప్రజ అని కర్వపడేవాడు. పీడక శిక్షల్ని నురించి ఏమీ తెలియనట్లు మాట్లాడ తాడేం ఇతను!

“నువ్వు కట్టి అయ్యకుడివోయ్.”

వెంకమ్మ చిరునవ్వు వచ్చాడు.

“అయితే ఆ తప్పు ఆపామీ గారిదేసింది. ఆరి వోనే చెప్పండి అమాట.”

విచ్చాపాడు విశ్వం. అతనేతో వర్కూర్చి తింగా మాట్లాడుకున్నాడు. అరిచటా అంటాడని తిను ఏమాత్రం ఉహించలేదు.

“అంటే?” అన్నాడు అర్థం కానట్లు తెలియ చేస్తూ.

అప్పుడే అటువైపు వస్తున్న మారివైపు చూపిస్తూ అన్నాడు వెంకమ్మ.

“అడుగో చిన్నాయన పట్టుకున్నాడు. ఆయనకు అడకంది. ఏంచిన్నయ్యా, నన్ను వెలిగొనబోతో చెసింది ఎవరు, నువ్వు చెప్పు”

విశ్వం అప్రతిభుడయ్యాడు. మనుషులు పైకి కనబడటంతో తెలివిరిక్కుచు వాళ్లుకొను! నూరి వెళ్ళుతూ అడిగాడు.

“ఏమిటి బావా నీ సందేహం?”

“ఏం లేదులే.”

వెళ్ళవచ్చేపు రిగి నూరి అన్నాడు.

“వెళ్ళవచ్చు, కడవతో నీకు పెట్టు. బావ ముఖం కడుక్కుంటాడు.”

విశ్వం లేచాడు. వెళ్ళవచ్చు నీళ్లుగోడి ఇచ్చాడు. ఆ నల్లటి ఉడకం తిలగానే విద్రుమనపు పూర్తిగా తొలగిపోయి కిరీంబో కొత్తకి వచ్చింది విశ్వానికి.

బాని కొట్టి కప్పుతో వరండాలో నిలబడి తిల పటాయించటం చూశాడు విశ్వం. దగ్గరికి వచ్చాడు. అను కొట్టి కప్పు బల్లవారి పెట్టి వెళ్ళిపోయింది. ఈ కొత్త దవం ఏమిటో అసహజంగా కనిపించింది విశ్వానికి.

కొట్టి త్రాగాడు.

“అరివారి తిలగటా! కిరీంబో వే?” అన్నాడు నూరి.

“మావంతుగ ఎడి?”

“ఏదో పనిమీద బయటికి వెళ్ళాడు. అలా తిల గొద్దాం పది, ఓసిక ఉంటే.”

ఇద్దరూ బయటలేరాదు. ఎదురైతేవాళ్లు విశ్వం వైపు పరికొయించి చూస్తున్నారు. ఎదుర్కొని ఉండి నూరి పనిమీదచాడు. బోవెమట్టా అరుగు కట్టాడు. దగ్గరిలోనే కిరీం దుకాణం లాంటి కొట్టు ఓకలుంది. దానికనుగుగా ఉన్న ఓ చిన్న పెంకుజంటిమొదలు ‘యంత్రం గ్రహాలయం’ అనే బోర్డు ఉంది. నూరిచెట్టు అవుల్లించి చూసుకొచ్చిన క్రమం ఏదో రాజకీయ పార్టీల జండాలు కట్టబడి కొంతం ఎల్వెట్టుగా కనిపిస్తున్నాయి. నుడికి పక్కగా ఉన్న భారీస్థలంలో కొంత మంది నుదురుదీ ఏదో ఆటలు ఆడుకుంటున్నారు. ఈ దృశ్యాలన్నీ విశ్వం పరికిలగా చూస్తూ

వచ్చాడుకాని, నూరి కళ్లు ఎదురుగా రచ్చబండమీద ఉన్న యంత్రంమీదే ఉన్నాయి. వాళ్ళిది ఏమీ పించగానే విశ్వానికి అందరినీ పరిచయం చేశాడు. వాళ్ళిందరికీ ఏదో కొత్త సంతులు చెప్పి వాళ్ళిగా ఉత్సాహ కలగచేయాలని మొదట విశ్వం అనుకున్నాడు. కాని కొద్ది నిమిషాల సంభాషణ తిలవారి వాళ్ళివరకూ తమ మాట్లాడేది పరిగా వింటుంటేదని విశ్వం గ్రహించి ఆ ప్రయత్నం నిరమించుకున్నాడు. మరికొంతరినీపటికి తమ అనే ఓ కొత్తవ్యక్తి అక్కడ ఉన్నాడనే విషయం చూచి పట్టించుకున్నట్లులేదు. తిలకి తిలగొప్ప పురుషోంది. లేబానే, నూర్లు కమిటి మొదల్లో నొవరినా, నుడి మరన్నున్న వనూళ్ళి క్రింద కొద్దిగా, బంజరు తిలగదానా మొదలైనవన్నీ తిల కెందుకు?

విశ్వం వినునదల కనిపెట్టి నూరి లేచి నుంచున్నాడు.

“ఉళ్ళో నుడివగిరి బోట్లపడి చెడుగుడు అనుకున్నాద్ది, చూద్దాం పంది.” అని పాచ్చరించాడతను మితుల్ని. కొంతమంది విశ్వానాపథాడు. చిరకి ఎక్కువమంది కదలడానికి విశ్వంనుకురి చెడుగుడుపందెం బయటకున్నతోటికి వెళ్ళాడు.

ఆట మంచి తోరుగా ఉంది. పను ఉట్టిలు. అటూ ఇటూ వైజం ముహరిస్తున్నారు. ఉల్లొ మూ, అదేకూలా వేరుగుతున్నాయి. ఆటగాళ్లు రాను రాను వల దగ్గరే కొనుకుంటున్నారు. కూరికి వెళ్ళిందాడు పాయింటు ఇర్వలమో, లేవలమో బయట తొందిగాని తిలకి రావటంలేదు.

ఉన్నట్టుండి పెద్ద సందలం రేగింది. “ఏమిటేమిటి?” అంటున్నారు కొంతమంది. “నూరిం, అన్యాయం” అని ఖండిస్తున్నారు మరి కొంతమంది.

“ఏంజరిగిందిరా నూరి?” ఆదుర్దాగా అడిగాడు విశ్వం.

“తలకాయ పగిలింది” అన్నాడు నూరి తాటిగా, అదేం పెద్దవిషయం కావచ్చు.

జవం మూగుతున్నాడు.

“ఎవరిది?”

“ఎరిగోలే. చెవిలేమూతం నీకేం తెలుస్తుంది.”

“అంత దురుగుగా అడకదానే యేం?”

"నీ కి విషయాలు తెలియవులే. అంత పాప ప్రకారంను జరిగింది."

"అంటే, ఇలా జరుగుతుందని నీకు ముందే తెలుసా?"

"అహించాను. ఒకమాట చెబుతాను విను. ఇక్కడి ఆ పాపాత్ముని ఎవరికీ ఏమీ తెలియకుండా జరిగే విషయాలు బహు తక్కువ."

"అదేంటి జరిగింది?"

"తప్పాను కదూ! వెలతానా తోడ్కొంటున్నది మిగిలింది? అందరూ మోసపోతే ఏమవుతాను, పాపం! ఓడించి గేరిచెయ్యాలని ఆట ఏర్పాటు చేశారు, ఓడిపోయారు అదీ సంఘటి."

"ఏమిటా ఈ తగాదాలు చిన్న పిల్లలాగా?"

మారి నవ్వాడు పాడిగా.

"పార్టీలు బావా పార్టీలు."

"ఏం పార్టీలు?"

"ఏ రాయితే ఏం తల పగలకొట్టుకోటాని? ఏవో పార్టీలు. పల్లివరి, ప్రయిజేటు."

సందలనం పెప్పెదైంది. మాటలు రెండువైపులా తూలుకున్నాయి. పట్టిటానికీ ముమ్మా ర్తిగా ఎవరూ ప్రతిత్తి పున్నట్లు లేదు. వ్యవహారం చేతులు కలిపే దాకా వాళ్ళేట్టైంది.

"పట్టిటాలు చేయడానికి ప్రయత్నిద్దాం పం" అన్నాడు విక్టో.

"ఇక్కడి నీ మాట ఎవరూ విడదు."

"మాధాం."

"బాధించేదు. ఇంకో రహస్యం చెప్పమన్నావా? ఇక్కడి పట్టిటాలు చేసేట్టు కనిపించేవాళ్ళి! వ్యవహారం అంత త్వరగా పట్టిటాలు కావడం ఇష్టం లేదు. ద మిక్కిలి జరిగి కొస్తరికామ మాస్త్రీగాని వాళ్ళి! తిప్పించుకు. పప్పు లేకుండా వికోదం యాదోచ్చు ఏమూ మరి." వ్యంగ్యంగా నవ్వాడు మారి.

"ఇలా తిరిగేపుంటే మనం ఆ తిరిగితిలోకే చేరుతామ" అన్నాడు విక్టో.

"మాటలు రిని నువ్వు కావేపు ఆ నుళ్ళోకావో చేసివ్వలే వొస్తా." అనేసి విక్టో సమాధానం కోసం ఎదురు చూడకుండానే నువ్వులో కలసి ఓపారివెనక్క

తిరిగి విక్టోని వెళుతున్నట్లుగా చెయ్యి తోపాడు. ఈ ఉపద్రవానికి విక్టో ముందు కోరిక చెప్పింది. అతను విహ్వల నివేదనతో విడిచిపెట్టి అడుగులు వేయకాగాడు. జనం వాడించుకుంటూనే ఉండివు పాసుకున్నాడు.

కోపవాకాడచ్చి ఆగాడు విక్టో. ప్రావ్యమైన కోరిక వినిపిస్తోంది. పురాణకాలక్షేపం జరుగు తోంది...

అభిలయాపమల్ దవయాపమైనవాడు
అదిమి స్వంతములు లేక యడదవవాడు
ధర్మజముల దిమలపారివాడు
విపదే చూడడే తలపడేవేరాడె.

గజేంద్రమోక్షం. అలాగే వింటూ విలబద్దాడు విక్టో. చిన్నప్పుడు తను కోకోపాంఛెనీవ పద్యం. అప్పుడు తనకి అంం తెలియదు. ప్రాంత పద్యమని తెలుసు. నుదుకి తెచ్చుకున్నాడు మొదటిపాదం...

కలుగడే కాపారికరివి సందహించః

గరిమిలెములు లేక కలుగువాడు...

తనకి చాలా ప్రీతిపాతమైన పద్యం. ఏదో పోయిగా ఉండేది దగువుకుంటే. అప్పుడు తనకు ధర్మం అంటే ఏమిటా తెలియదు. కనుక అది ఉండాలనుకునేవాడు. కానీ ఇప్పుడు తను పూర్వపు విక్టోకాడు. యుక్త యుక్తలు తెలిసినవాడు. పూర్వాపరాలు విచారించ గలవాడు. ఇప్పుడా పద్యం వింటుంటే తనకి పూర్వపు అనుభూతికలగటంలేదు.

పురాణ కాలక్షేపం జరుగుతూనే ఉంది.

"లా వొక్కొంతయలేదు దైర్యము విలోలం బయ్యె..." విషముడై గజేంద్రుడు వేకుకుంటున్నాడు. అలా వేకుకోటం విక్టోకి ఇష్టంలేదు.

ఆలోచనా విలబద్దాడు విక్టో. కోరికం వేపట్లో పురాణం విపోయింది. నుడిగంటలు వినిపిస్తున్నాయి. ఒక్కొక్కరే బయటికి వెళుతున్నాడు. నుడిలోపలికి విడిచే ముందంబొది పోయిగా కావేపు మాన్పించుకునిచింది విక్టోవానికి. నెమ్మదిగా అడుగులు వేసుకుంటూ చేరుకోవాగాడు. అలా వెళుతూ యధాలాపం గా తిలెత్తిచూసి, మళ్ళీ అలాగే అటువైచే చూసి విలబడిపోయా దతను. వాడి! పట్టుచిర కట్టుమని అంచెరిలో పట్లెం బూ

విడిచిపెట్టగా పట్టుకుని ఎడం చేరినా
పూలపజ్జతో భాగం తొరికినా విడిచిపెట్టా
నాం జడలో పచ్చని పూలు తుగుతుంటి.
ఈ వేదం చూసి ఆశ్చర్యపోయాడు విశ్వం. అరిచి
అపార్థమైనా చూసి బాని కొంచెం చిరుకాల్చి
అగింది.

“నూరేదీ?”

ఒక్కోసారి మరచి అన్నయ్యలనీ, ఇంకో
సారి మరచి అని పిలుస్తుంది బాని.

“ఎక్కడికో వెళ్లాడు.”

“నివుణ్ణి చూస్తావా?”

“అవును.”

“ఏం?” కొంచెం ఆశ్చర్యపడి అడిగింది బాని.

“నాకు కవచమేదా కనుక.”

బానికి అర్థమైంది.

“పూజారి ఉన్నాడు” అంది కొంచెంకొంచెం.

“ఆ కారెంజ్ చెల్లబోయింది నాకు ఓసరి
లేదు.”

“మంటలు వేర్చుకున్నావే?”

“శుభ్రం ధర్మం కాలేయ.”

“నీకు ధర్మం లేదా?”

“చెప్పాలిరా అంది.”

బాని ముఖం చిల్లించుకుంది.

“సరిగా చూడరాదా?”

ఇంటిదగ్గర విడిచిపెట్టి ఇక్కడ ఒంటరిగా
ఉన్నప్పుడు ఇంకా స్వేచ్ఛగా ఆమె చూడటం విశ్వ
ని ఆశ్చర్యంగా అంది. కొవ్వని రేచి పెట్టుకుని
లక్ష్యం కావాలే అంటు నీగేమిటి!

“నాకు నయమేలేదు ఇటుకంటి వాటిమీద.”
అన్నాడు విశ్వం.

“అలా చెప్పు.”

“నేను రారానా పరకాలనధర్మమైనా శుభ్ర
ధర్మపరుణ్ణున్నావు.”

“అవును.”

“ఏం? మరి నాకు ధర్మం లేదా?”

“మంచివాణ్ణి ధర్మం ఉన్నా రేచాయి నా పరవా
లేదులే.”

“నేను మంచి వాడినా?”

“కాదా?”

“కాదేమో! నీ కం తెలుసు.”

“మంచి వాడిని కావాలే బ్రదర్ పాఠశాల
మన్న వాళ్ళి సారం దబ్బుతో వినుక్కొనుండా
బ్రదర్ కొనిస్తావా?”

అప్రతిభ దయ్యంకు విశ్వం.

“అలా కొయ్యలాది చూడవేం?” అంది బాని
పవ్వులూ.

“ఈవిషయం నీకలా తెలుసు?”

“ఇటుకంటిని తెలియకుండా ఉంటాయా?”

“నే నెరికి చెప్పలేదే! కొంచెం ఆ ఆమో
యిది నాదా ఈ దేశం నేనులే?”

“అవును.”

“నీకు తెలుసన్నాట ఆమె ఎరగా?”

“అవును.”

“ఎవరు?”

“ఎవరైతే ఏం?”

“దీనికి తెలుసుకుండామని, ఆ ఆమోయి ఎర
రైతే ఏంగాని ఉట్టిమర్గాదామట్టాలేని మనిషి, బాని?”
బాని కొంచెం ఆశ్చర్యంగా అంది.

“కాదే!”

“కావాలంటే మేమిటి! అంత సహాయంలేస్తే
కనీసం కృతజ్ఞతయినా చెప్పలేదు.”

“ఓహో; అయితే శుభ్ర పెద్దసహాయమే చేశా
వన్నాట.”

విశ్వం కొంచెం సిద్ధపడ్డాడు. రేచేనో మహా
త్యాగం చేసినట్లు చూడ్చాడు. తన ఉద్దేశం అదికా
లేదా.

“చేశానీ కాదు, సంగతి తెలుసుకున్నాడు.
నైనా నేనేనో అందరిం చెప్పకున్నానని అదివే నుని
సింది. నాకోసమేనట్లు. ఆమె అబద్ధాలాడకుకాలోయ,
పాపం.”

“అదేమి?” అంది బాని.

“అయితే అలాంటి!” అన్నాడు విశ్వం కొంచెం
ఉక్రోమంగా. “ఇంకా ఆ ఆమోయి ఎరలో చెప్పావు
కాదే!”

"ఏం? కృతజ్ఞుల తలకు వెన్నెముక ఉత్తరం కాస్తావా? ఆ అమ్మాయి పేరు బాబి."

రైల్వే జోయాడువిశ్వం. అరివిల్లేలో అవసరమైన గోడరించింది.

"బాబికా?"

"అవును. బాబి, అంటే నేనే."

వర్ణించి బాబి, కొద్దికాలం ఏమిటట్లాడలేక పోయాడు విశ్వం.

"నిజమా? నేను సుదీర్ఘకాలం బాబి."

"అందుకే నువ్వు మంచివాడివి."

"నువ్వు రాజమండ్రి ఎందుకు వెళ్ళావు?"

"మరికా మా ఇంటికి వచ్చిన ఒక డెక్కాట్రీ" పంఠా యర్లీ ఆఫీసర్ గాకుంటేవాడు. ఆయన మా రై నాకు ముఖ్యమీ హితురాలు. ఆ అమ్మాయి పెళ్ళికి వచ్చి తనకు రమ్మవతుని బలవంతం చేస్తే వెళ్ళాను. వాడు ఈమధ్యనే రాజమండ్రి బదిలీయై వెళ్ళాడు."

"అలాగా ఒంటి ప్రయోగం చేసి నీకు భయం లేదామట"

"భయం మెండునా? తప్పురి ఎక్కువపాటుందా? పాలానికి ఎన్ని పాల్లు ఒంటరిగా వెళ్ళి రావటం లేదు!"

"టికెట్ పోలే మరి అంత గాఢరాపడ్డావేం?"

బాబి సమాధానం ఇవ్వలేదు. చిరునవ్వు వర్ణించింది.

"రైల్వే వచ్చి సుదీర్ఘకాలం బాబి?" అనుమానం గా అడిగాడు విశ్వం.

"అనుమానించాను."

"నేను చాలా మారాని అందరూ అంటారే!"

"పోలీసు ఎక్కడికిపోతాయి?"

కొంచెం చిరునవ్వుగా విశ్వం ముక్కుపైపు చూసిం చాడు.

"కాదీ గతంతుడి ముక్కుకామా?" నవ్వుతూ అన్నాడు విశ్వం. బాబి చివ్వుడు తిప్పి అలాగే వేరొకరించి చేసింది.

"అది నేనవతేనే!" మునిముసిగా వర్ణించి బాబి.

"నేనుకూడతం నిన్ను సుదీర్ఘకాలం బాబి."

"మరికా నీకు చెప్పకూడదు."

"అనుమానం చాలాని పలకరిస్తే తేలిపోయే దిగా."

"ఒక వేళ నువ్వు కాబోవో?"

"ఏం కాబోవో, ఇంతలోనే కొంచెం మంటాయా?"

సమాధానం అవసరం అన్నట్లుగా బాబి తిరుగుకుంది.

"సమయానికి నేను వచ్చానుకనుక పరిపోయింది గాని లేకపోలే అవసరం లేదానినే"

"అప్పుడు టికెట్ పోయేదికాదులే."

"అన్ని మన విలువకారం జనునతాయా?"

"నువ్వు వచ్చావుకనుక టికెట్ పోయిందేమో."

"అదేమిటి?"

"లేకపోలే నువ్వు మేకలైన్ పొడ రానుకున్న నీవేనా, తెలిక బ్యాగ్ పొడ రానుకున్న అడ్డు మార్గం పొడ అయ్యేదికాదుగా."

చింతగా చూశాడు విశ్వం. అనుమానిస్తూ అన్నాడు. "అంతే అంతా వాటికికా?" విశ్వం అని ముఖంలో తాండరించింది. బాబి చిరునవ్వు వర్ణించింది. దాంతో అతని అనుమానం దూరమయింది.

"నువ్వు అబద్ధాలు చెప్పవుగా" అన్నాడు విశ్వం కొంచెం కొంచెం.

"ఏం, నుండేలు తియ్యాలా!"

ఆ మాటల్లో ఏదో క్లిష్టత ఉంది. తనకుమీద విశ్వం పట్టిన ఐశ్వర్యం ఒకప్పుడే ఉంది. మెదిలింది. పూర్వం ఒక పండుగలో బాబి అబద్ధం చెప్పిందని "అబద్ధమేరాదు" అనిపిస్తూ ఆ పిల్లచేత వరసగా కాళ్ళు పెట్టి పట్టుకుంటే నుండేలు తియించాడు.

"అబద్ధమా?" అని రైల్వే బాబి అన్న మాటలో అదే చిరిపితేవంతో కూడిన ఎత్తిపాడుపు. విశ్వం బాబి దాడు. చాడపురాలు, అనుమానిరాలు అమోకం బాబిలో ఇంత గతుకుతించి ఉండవలసిలేదు.

"ఏమిటి కావా! అలా చిరునవ్వు?" అంది బాబి.

"ఏంలేదులే." అన్నాడు.

"నిజంగా నువ్వుకి వెళ్ళావా?"

"ఉండదు."

“అయితే యిక్కడి కందుకులచ్చావు, మరి?”
 “మరి ఇక్కడి కందుకున్నాడు. ఇప్పుడే
 తిన్నావన్నాడు. ఇంకా తాళేదీ, పోదామా?”

“పడు.”

దారికిసింది బావీ. తనని గుల్లోకి వెళ్ళుమని
 బలవంతం చేస్తుందనుకున్నాడు విశ్వం. కాని ఆమె
 అలా ప్రయత్నించకపోవటం అతనికి కొంచెం ఆశ్చర్యం
 గానే ఉంది. దేవుణ్ణిగురించి బావీతో వాదన చేసుకొ
 నాలనిపించింది అతనికి. కాని ఆమె అందుకు అస్కార
 మేం ఇవ్వటం లేదు. ఇద్దరూ నడుస్తున్నారు. దారిలో
 మారి కలిగారు.

“పరిస్థితి అదుపులోకి వచ్చిందేమో?” అందో
 కిదిగా అడిగాడు విశ్వం.

“కొంచెం ఉద్రిక్తంగానే ఉంది వాతావరణం.
 కాని సర్దుకుణిగిందనుకోవచ్చులే. లోలోపల కానీ
 మో నే ఉంటుందనుకో.”

“దెప్పిరిగిరిద వాడెలా ఉన్నాడు?”

“ఆస్పత్రిలో చేర్పించి వచ్చాం. అంత
 ప్రమాదమేంలేదు.”

“ఈ ఊళ్ళో ఆస్పత్రి ఉందా?”

“ఉందిలే లోకల్ థండ్ డిస్పెన్సరీ.”

“దాక్కరకున్నాడు?”

“ప్రాణభయం ఏమీ లేదన్నాడు కాంపాం
 డర్.”

“దాక్కర్!”

“దాక్కర్ ఈ ఊరినించి బదిలీఅయి మూడు నెల
 లయిందిలే. ఇంకా కొత్తదాక్కర్ తారను.”

“నిజం? నిద్రూరంగా ఉండే!”

మారిపాడిగా వచ్చాడు.

“అదంతేలే. దాక్కర్ల కొరతగా ఉన్నారర్.”

కొంచెంసేపు మాటగా నడిచారు వాళ్ళు.
 ముఖపు తిరగగానే కొంతమంది పిల్లలు ఏకాంత
 కొమ్మంతో ఆడుకుంటూ కనిపించారు. వాళ్ళని దగ్గి
 రకి వెలిచి బావీ కొట్టరి చిప్పలు ఇచ్చింది.

“చెయ్యి నొప్పివుడుకో”ంది కాజీలు. పాపం
 అన్నాడు విశ్వం.

“ప్రసాదం” అంది బావీ.

“సర్కారికి మాయచేరా?” అన్నాడు. “ఏదోలే,
 వాళ్ళకి నాన తప్పిస్తే” అంటామి.

ఇంచుమించు అదే సమయంలో ఓ కుంటివాడు
 ఎగురై “సర్కారాబాయి” అన్నాడు. విశ్వం ముఖం
 చిట్టించుకుని నడుచుకున్నాడు. అడుక్కు నే వాళ్ళని
 చూస్తే అతని కిదోవిధమైన అనివార్యం. జారిలేదని
 కాదు. కాని అవతిరి మనిషిని ఆ పీఠిలో చూస్తే అత
 నికి ఈ సదించు అప్రమత్తంగా రలుతుంది. కుంటి
 వాడు మారివైపు చూసి చెయ్యి బాపాడు.

“వెళ్ళేమం!” అన్నాడు విశ్వం.

పక్కంలోంచి చిల్లరపిమ్మలు రిపి బావీ వాడి
 చేతిలో జేసింది. అతను ఏదో దీవెన గొణిగి వెళ్ళి
 పోయాడు.

“అలవాటు చేస్తేనే వాళ్ళు ఈ విధంగా తియా
 రమేది.”

“పానీలే, పాపం” అంది బావీ.

విశ్వం ఊరుకోకుండా ముష్టివాళ్ళనిగురించి
 ఓ లెక్కలు దించేగాడు. దేం ఇలాంటి పోమరిపోతుల్ని
 ధరించలేదన్నాడు. సంచూరికి ఇదో వీరపురుషులా
 తియారేందనీ, ముష్టి చెయ్యటం వాళ్ళనిమరింత నిక్కచ్చ
 తీరితానికి అంతేం చెయ్యటమేననీ ఏమేమిటో
 మాట్లాడాడు.

బావీ, మారీ ఏమీ మాట్లాడలేదు. విశ్వానికి
 కొంచెం అనుమానం చేసింది. వాళ్ళు తనమాటలు
 వింటున్నట్టులేదు. అంటే తనది వెర్రి వెంకటేశ్వ ఫోరేజీ
 అని కాబోలువార్ల అభిప్రాయం! అభిమానం మంచు
 కొచ్చి ఉపవాదం ముగించెస్తూ అన్నాడు.

“మీకు తెలియదు పట్టణాల్లో దిన్నగాల్గడి ఎంత
 పెద్ద సమస్య!”

“పోవిదూ” అన్నాడు మారి. కాని బావీమాత్రం
 వోరు మెదల్చలేదు. అలా ఊరుకోటం విశ్వానికి సర్వ
 లేదు. తనది తివ్యా రైల్వే తెల్పులనికాదు. తను అంత
 సేపు హేతుబూద్ధిగా మాట్లాడితా ఆమె అలా
 నిర్లక్ష్యంగా వుండటం తనకి కద్దంగా వుంది. చెప్పు
 తనం కూడా చేసింది. చూస్తే బావీకి కొంచెం
 నిర్లక్ష్య వ్యభావంలా వుంది.

ఇంటికి చేరినకి అమర సంజరకయింది. దిగి
 వారికి ఓరగా వుంది. లోపలికి వెళ్లినకి ఆరుబయట

నేను పదిహేను రోజులుగా ఈ గురు పాఠశాల వెళ్ళాను. ముచ్చటపడ్డది వెంట్రాసుకున్నాను అనిపించారు. వాళ్ళి ముగ్గురి మాడగానే అడిగారు ఆయన.

“రామలలితా నుండి వెళ్ళిపోయా?”

“అవును” అన్నాడు నూరి.

“ఏమిటా నూరి, మన వెళ్ళానని ఏదోగలాటా జరిగింది అంటున్నాడు?”

నూరి జరిగింది పూర్వపు విషయం చెప్పాడు. మళ్ళీ ఆ గొడవంతా ఏకాగ్రు పెట్టటం విశ్వానికి విసురు పుట్టాంది. తన బాధలకి వెళ్ళాడు. అక్కడ బాంకి కొబ్బరి ముక్కలు చావుతో తగులతోంది. విశ్వాన్ని చూడగానే పల్లెం అరిచియుండుకు తోసి “ఇంకా బావా, నీవు దీని పాదం—నొద్దనికూడదు” అంది. ఆ ముందుగా గ్రామికి అతనుంవి కొబ్బరిముక్కలు వోల్లొ చేసుకున్నాడు.

“అరిటిండు మాత్రం ఇతరుకు బాంకి, నాకు దక్కరకటి తప్ప పాదాని ఇష్టంలేదు” అన్నాడు.

రాత్రి భోజనాలయాయి. గొడ్డో అందరికీ పక్కలు చేశాడు. పందిరిమల్లె పకలిన పచ్చిపప్పుగా పూలతో నిండి సువాసనలు వదిలతోంది గొడ్డో నువ్వుం ఎగుగగానే గ్రామచావకి ఉంది. అక్కడ నందిది ఎక్కువగా వుంది. హరికథా కాలక్షేపం గొడ్డో తలుపులు తెరుచుకుని చాప చేసుకుని నీలమృగాదూ, బాంకి కూర్చున్నాడు. వెంట్రాసుకున్నాడు చుట్టూ పచ్చనివోగుల్లా, బయట అటూ ఇటూ పచ్చాల్లచేర్చు కథాకవితం చేస్తున్నాడు. నూరి, విశ్వం మంచాలవూడ పడుకుని విలసిల్లుతు హరికథ నింటూ, కబుర్లు చెప్పటంటూ కులాపాగా కలక్షేపం చేస్తున్నాడు. విశ్వంకి కొద్దిసేపల్లో మాగన్ను పట్టింది.

“ఘనదా భూమిని చేగనో”

పడుకు మార్గంగానుడై చిక్కనో...”

ఆ పైప విశ్వం విసిరెడు. అరిచికి తుర్చి మెలకుం వచ్చేసరికి నువ్వుకి కల్యాణం విచాయంది. హాదాను ఉత్సాహంగా “తై ప్రేమప్రచురమగ గోవిందో హరి” అంటున్నాడు.

3

కోవర్తి గ్రామంలో వెంట్రాసుకున్నాడు ఒక పూడు చిన్న నైకుమాత్రమే. ఉడుకురక్తిం పొంగి

తయనులో ప్యాకెట్ కొద్దిగాలో పాల్గొని జేకానికి అంతో ఇంతో విపారంమై పిదచేశాడు. రిరవాతి గిరవాని కుటుంబధారం పెట్టిపడి సంహార పాక రంబో మునిగి గ్రామంలోనే పిదపడిపోయి రాజీయ తనికానికి ఉత్సాహం చెప్పాడు. పాల్గొని వ్యయంగా కడింది పనిచేసి క్రమేణా పడుపు, పుగడు పంటల పల్ల వచ్చే ఆదాయంతో మోగిబి ఆదాయా అమాడు. ఆయనకి నూరి, బాంకి ఇద్దరి సంతానం. కిందికి సంకల్పించే నూరి వి. ఏ. పూర్తిచేశాడు. పె దగువులకి చావాలని ఎంతో ఉబలాటపడాడు. కాని వెంట్రాసుకున్నానికి అది ఇష్టంలేకపోయింది. పెద్ద దగువు చదివిలే నూరి పల్లెలో పాలం నిర్వహారాలు చూసుకుంటూ కాలం గడిపటానికి ఇష్టపడింది ఆయన ధయం. మాచీ దిక్కు లేచానే మళ్ళీ గ్రామం మాగాణి బంజరుభూమిచావకుంది. తంకేమా ఒకటి పన్నగిల్ల తోంది. అందుకుల నూరి దగువుకి వ్యస్తీచెప్పి ఇంటోనే ఉండటం తన అభియంతని ఘంటాంథంగా చెప్పాడు. అయితా మాదా పైచువులకి వెళ్ళాని పుట్టుదల ఉంటే వెళ్ళున్నాడు. కాని అలా ఇంకను పెట్టటం నూరికి పరిపడలేదు. తను చదివినే చదివిన పామ్మ వ్వాడు. కొద్దిలో కొంతలో పాలంపని చూడటం మాదా మానేశాడు. కాని ఎల్లకాలం ఒకరిరిగా ఎదిరూ ఉండెదరు. రాను రాను పనిపెట్టి పరిపెట్టుకుని పోయిన ఉత్సాహాన్ని కొద్ది కొద్దిగా మాడిదికుని తిండికి అన్నింటిలో చేదాడు చాదాడుగా ఉండ పాగాడు. దగువు వచ్చినచాడు కావలంవల్ల గ్రామంలో అందరిలో పరపతిమాదా ఉంది. పల్లెటూరి రాజకి యాల్లో అతడు కలక చెబుకోడు. పల్లెటూరి సాంస్కృతికంగా అభివృద్ధిపొంది కొద్దికొద్దిగా మాడిదికుని విధిగా పాల్గొంటాడు. ఈ నీలిలో విశ్వం వచ్చి దగువు కొవపాగించుకుని పురికొల్పాడు. అరిచిలో అగిడిన్న కొరిక మళ్ళీ పైకు విడింది. మామయ్యతో ఈ విషయం ప్రస్తావిస్తామని విశ్వం మాట ఇచ్చాడు.

పంపివెళ్ళిన రెండోరోజున విశ్వం ప్రయాణం కట్టాడు. ఎంతో బలకంబించాడ అందరినీ ఒప్పించాడు.

బాంకి కట్టిచెప్పి ఇచ్చింది. ఈ రెండురోజుల్లో పునరుద్ధరించబడిన దగువుతో “థాంక్స్” అన్నాడు.

“వోడ్డులే.”

“ఏం?”

“నీకు తెలుసు లేరా విశ్వం. నూత్రాదుకో.”

“పొలాలు కాలు కచ్చేరి అందియా ఒక తోటే తిండియ్యి. విశ్వేషంగా రెండేళ్లు కాగానే ఎం. ఏ. పాస్యైతేస్తాడు.”

“అక్కడితో అయివట్టేమిటి? మరొకటి దడ వాలనిపించవచ్చు. చదువు! అంతేమిటి? మం పరిస్థితులు చూడకోవాలి గానీ.”

“నీక్కోపం వొస్తే రావోయ్యగానీ ఈ దిడ యెలో మవుస్ నీ ప్యార్లమే చూసుకుంటున్నావు చూవయ్యో!”

వెంకట్రామయ్యగారు పొడిగా ఎవ్వరు.

“పోనీ అలా నీ ఆనకోండి. వాడికి అంతపట్టు దలగా తింటే చదవొద్దని నేనేం అనలేదీ.”

“అదా రాజకీయపుటెత్తు, నువ్వు ముప్పూర్తిగా వెళ్ళుకునక పోలే వాడు వెళ్ళుకు.”

“నేను వాడి కానుకోలే వాడివికాదా?”

విద్యుని! విసుగుతుట్టింది. పొరుగోమప్పట్టు పంజరేకాదు నూరి.

“నీ ఇష్టం.” అన్నాడు విశ్వం.

కొంచెం నేపు ఎవరూ మాట్లాడలేదు. మువ్వలు గారి బండి వేగంగా వస్తోంది. ఇద్దరు పోలేళ్ళి! కొంచెం పోటీ పడ్డది. ఎవరి ఎడ్డులూ తీసిపోయినవి కావని రుజువు కావాలి. గంటల మోతలు ఎప్పుడయ్యాయి. ఎదురెదురుగావెళ్ళే బల్లి మధ్యదూరం తక్కువవుతున్న కొద్దీ తోరు ఎప్పుడకాసాగింది.

బండిని బండి చాటుకోండి. ఇరుమా ఇరుమా ఒరు కుకుని రక్తం రక్తం ఢీకొన్నాయి. అగి పోయాయి బల్లి రెండూ, ఇరుకులు తప్పించాలి. వెంకన్న దిగ లోయి మళ్ళీ ఎందుకో మువ్వ మువ్వకుని మువ్వ ప్నాడు. అవలెల వ్యక్తి అలాగే చేశాడు. వాళ్ళిద్దరూ మాటామాటా అనుకున్నారు. నీది తప్పంటే నీది తప్పన్నాడు. ఎవరిది తప్పు లేలేదు. ఇంటుకుంటిరి లేలేని మాటా కాదు మువ్వలు గారు కదిలేను. నీదిగా మువ్వన్నాడు. వెంకట్రామయ్యగారూ అంతే.

“ఏమిటా ఈ గొడవ?” అన్నాడు విశ్వం.

మారి పొడిగా ఎవ్వరు “మం దివరు దిగిలే వాళ్ళి అంతిస్తు తిక్కెన, చిక్కె!” అన్నాడు.

పోలేళ్ళూ మాటలు మిగులున్నాడు.

“ఇద్దరూ పొలాల్లో పనిచేసుకునే వాళ్ళే. ఇద్దరూ శ్రమిస్తేవులే. పొరుగు లేస్తే మొహా మొహాలు చూడు కునేవాళ్ళే. ఈ కీడులాట ఎందుకు?”

“అదే తిరుమా వాళ్ళికోసంకాదు వాళ్ళి నేనీ. వాళ్ళి యజమానులకోసం, యజమానుల ఘోరిబట్టి తిరు ఘోరి కొల్లుకోలం ఇంకా పోలేదులే.” చిన్నగా చెప్పాడు నూరి.

వెంకట్రామయ్యగారు కొంచెం ముంగిలి వెళ్ళారు.

మువ్వలు గారుమాడా జరిగాడు. పోలేళ్ళి మాటల్లో యజమానులమాటలు కలికాయి. పోరు ఘోరిమయ్యే మువ్వల కనిపించింది.

బండిలోంచి గల్లాలని తిరికాదు నూరి. వెనక నీ విశ్వంమాడా చూశాడు.

అవలెల బండిలోంచి అదే సమయంలో ఒక యువకుడు కిందికి దూకాడు. ఇంచుమించుగా ఒకే సమయంలో అందియా ఇరుకులమీద రెయ్యేకారు బల్లి దిడిపడ్డాయి. ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడుకోలేదు. మళ్ళీ బల్లిలో ఎక్కోక. ప్రతి ప్రమంగా బల్లి మధ్య దూరం ఎప్పుడకాసాగింది.

వెంకట్రామయ్యగారు ఓ పారి ఆకాశంలోకి దూస్తూ కొంచెం అర్ధి స్వలింగా అన్నాడు.

“నా చెప్పితివవు కోతల్లో ఇలాగే జరిగివుంటే తలకాయలు ఎగిరింది.”

ఆలోచనలో విసుక్కుడైవున్న విశ్వం ఆ మాటలు విని మారివైపు కొంచెం ప్రతిపా పాత్రంగా చూశాడు. అతిమ నిర్లప్తంగా కూర్చుంటే యాడ నాగాడు.

“అ ఆర్పాయి ఎవరు?”

“మువ్వలుగా రెచ్చాయి, పట్నంలో రెచ్చుతుంటున్నాడు.” ప్లప్తంగా చెప్పాడు నూరి.

ఆ తరవాత చాలా సేపటిదాకా ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. చిరుగంటల గంగల వింటూ మువ్వంది పోయాడు.

[సీమా]

ఆంగ్లభాషలో భారతీయ పదజాలం

శ్రీ కొండముది శ్రీరామచంద్రమూర్తి

భారత ప్యాసింక్రిప్ట్ దివంగాడు థిర్టీల్స్ లాడ్లు మాంట్ బాటన్ మాట్లాడుతూ "భారతీయులు, ఆంగ్లేయులు కలిసి మేరిసి సంచరించిన గరి కొద్ది కాలాల్లో మా ఆంగ్లేయ జీవనవిధానము, ఆచార్యవచనాలు, భాష, ఇక్కడి భారతీయుల పాంథ్యంబలవ ఎంతగానో మారిపోయివని—కానీ దానిని గుర్తించడం మాత్రం ఇంకా జరుగలేదు." అని అన్నాడు. ఇది అక్షరాలా యధార్థం. వాడుగునందల సంస్కృతాల క్రిందట, ఏవాగు ఆంగ్లేయులు వ్యాపారమన్న కారణంతో మన గడ్డమీది అడుగుపెట్టారో, ఆ వాటిమంతే గుడ్డియై, గుప్పెట్టమనే సలహా భాంధవ్యాలు ముంకూ వారికి ప్రారంభమయ్యాయి. వాంఛకార్థిక, రాజకీయ రంగాల్లోనే కొనుండా, భాషలో కూడా ఇబ్బతెగలా ఎంతో చూపు జరిగింది.

పండిట్ నెహ్రూగారో సందర్భంలో మాట్లాడుతూ "జనాభాపర ఆంగ్లభాషలో హిందూస్థానీ పదాలు ఎన్ని వున్నాయోనన్న వుకూహలంతో కొద్ది పరిశ్రమ చేశాను. కానీ ఆ మహాకార్యాన్ని చిరం వరకూ కొనసాగించడం మాత్రం జరిగిందికాదు. అయినా చేసిన ఆ కొంచెం కృషిలోనే, లెక్కకు మిక్కిలిగా హిందూస్థానీ పదాలు, ఆంగ్లభాషలో కవింబంబం వాకు చాలా అభ్యుదయం చేసింది." అన్నాడు. హిందూస్థానీపదాలు మాత్రమేకాదు, ఏ మాత్రం కొద్ది పరిశ్రమ చేసినవారైనా, భారతీయ భాషలన్నీకూడా, కొద్దో గొప్పా, తమతమ పదార్థంబలతో ఆంగ్లభాష నలంబించడం విష్యయం క్లిందా మానదు.

ఆంగ్లరంయితలుకూడా ఈ పరిస్థితిని గుర్తించారు. కానీ కొద్దిమంది మాత్రమే గమనియమైన కృషి చేశారు. మరికొందరిమంది తిరిగి కృషి చేయకుండానే, సర్వమూ తెలుసుకున్నట్లుగా ప్రవర్తించారు. కొన్ని నియమాలుకూడా చేసివేశారు 1 ద్వారీ మేరీ యన్. సర్ జీవన్ ఛన్, ఆంగ్లంలో భారతీయపదాలు మొత్తం

188 (అక్షరాలా నూటఎనిమిదై ఎనిమిది) ఉన్నాయని లెక్క చేశారు. ఇదిగంత విజమైతే ప్రాఫెసర్ విక్టి చేసిన పరిశోధన అంతా గరిలో దీపమన్న మాట చిరం అమె 2000 ఇచ్చిన మాటలనైనా లెక్కలోకి తీసుకోలేదు. ఆ విధంగా "గ్రాహ్మాన్, మెగర్" మొదలైన మాటలు అమె లిస్టులోనుంచి జారిపోయాయి.

ఈ విధంగా భారతీయ భాషప్రభావంమీద తనన క్రిద్ద లేకుండానే దాన్ని గురించి ఒక నిర్ణయం వచ్చినవారిని వదిలివేసి 3000 ఏ మనం ప్రధానంగా తీసుకున్నట్లయితే, మనకు రమారమి ఆంగ్లంలో భారతీయ పదాలు 900 వరకూ కవిస్తాయి. ఇవా ఈ పదాలకు కూర్చుటా, చేర్చుటా, మిలనోయింపులా సురెన్నా!

అయితే మన భాషలమీద ఇంగ్లీషు ప్రభావాన్ని గరిక లెక్కలోకి తీసుకున్నట్లయితే, ఆంగ్లభాషపై భారతీయ భాషప్రభావం చాలా తక్కువే. ఒక్క తెలుగులోనే మనం అనువిద్యం మాట్లాడుచునే నాటల్లోనే దాదాపు 8000 పదాలంబెగా, భారతీయ భాషల పదాలన్నీంటినీ కలుపుచున్నా, ఆంగ్లంలో, నై యిచ్చిన సంఖ్యకు పదివికన్నా మించలేదు.

ఈ విధంగా, ఆంగ్ల పదాలు మన భాషలో విరివిగాకవించటానికి, భారతీయ పదాలు ఇంగ్లీషులో తిరిగింత ప్రాతినిధ్యం పొందలేక పోవడానికి ఎన్నో కండాలున్నాయి. ఆంగ్లేయులు ఎన్నడూ కూడా ఈ ఉద్దేశాన్ని తమ జన్మస్థలంగా భావించ లేదు. నైగా ఇక్కడి ఆచార వ్యవహారాలు వారికి అస్థితి వ్యతిరేకం. స్వకృత్యం నిమిత్తం ఈ దిగివికవిచ్చిన వారైనా తిరిగి తమ తమ జన్మస్థలాలను వెతుకూ వెతుకూ ఏనో నాలుగు మాటలు ముక్కుం గజచుకుని

1. History of Foreign words, in English అన్న అంధమార్గ
2. Concise Oxford Dictionary
3. Oxford English Dictionary

బామనాథశర్మ శ్రద్ధతో, భక్తితో—ఏ కొద్దిమందితో
వివహరించుచు—ఇక్కడి భామ సారాన్ని ఆచార
నిందిన పాపాప హారము.

ఇక, ఈ 900 పదాలైనా, అంగం లోకి
బలవంతపరచేసినదానికీ కారణాలనేకమున్నాయి.
వారి చేష్టలు, వారి భావాలు విశేషించినట్టిది
భారతీయ పదాల శివ ముఖ వారి భావలో లేక
పోలేనే, అంగయులు, ఒక తెలుగు మాటతో, ఒక
తెంగలీ పదాన్నో, అది ఇది కాకపోనే
వో సంస్కృతమునాటో స్వీకరించెదాడు. అందుకే
“కృతిలో, బహుశా, బరియన్, చైతన్య,
బందికూర్చి, ముంగీన్, బాన్, న్యూన్” లాంటివి
వారికి అవసరములయినాయి.

ఇక్కడే రెండు పదాలను గురించి వివరించ
వలసి అవసరం వుంది. “రైతు, రైత్యురీ పదాలు
దక్షిణ భారతంలోవున్న లాంటి రెండు పదాల
నూచించివెంటి వివరించగా, పదుగంగా, పెజంట్,
బిల్లి బేటర్, ఎగ్రికల్చరల్స్ అన్న పదాలు కూచించివెంటి.
అందుకే రైత్ రైత్యురీ పదాలు రెండు దక్షిణ
అంగంలోకి తీసివేయాలి.” అని హెన్. హెన్,
విల్సన్ చెప్పారు. ఆ విధంగానే తెలుగులో “మిర్చి”
అన్న పదం కూడా!

ఇంతకన్నా విస్తృత సంఖ్యలోనే భారతీయ
పదాలు అంగంలో చేరివుంటే, కానీ ఈ
ఇండియా కంపెనీ ఏ భారతీయ వారి చేసింది, ఎవరు
కూడా అవసరంగా భారతీయ పదాలు ఉపయోగించ
వద్దు అని. అయితప్పటికీ యథేచ్ఛగా 1624 నుండి
18 వ శతాబ్దం చివరి వాకా అయి యిటా పదాలు
మాడుకూనే వచ్చాయి. “భారతీయ, అహమ్మీ,
వర్తమా, వాగ్దార్, రహదార్, చాన్, గోదోన్,
ది ఫర్ భావా” మొదలైనవిన్న.

అదికాక, ఇంకా కరంగా కూడా అంగంలోకి
భారతీయ పదప్రవాహాన్ని విశోధించింది. పనుచేడ
కాకానికాక, అంగయులు “తమ భావ, తమ జీవితం”
అన్న స్థితిలోకివచ్చారు. లాటిన్, ఫ్రెంచి భావాల
రిగ్రూ, షేక్స్పియర్ లాంటి ఇంగ్లీషు తీర్చిదిద్దబడింది.
ఎప్పుడయితే, తమ భావము యావం వచ్చిందా,
అప్పటినుంచి పదభామ పదజాలంలో తమ భావ
వలంకిరించడం మానివేయకు అంగయులు.

ఒక భావలో దిగుతుంటే అయిన పదాలయొక్క
స్వభావాన్ని గూర్చి పరిశీలన చేసే ముందు రెండు
విషయాలను గురించి ఆలోచించాలి. 1. ఆ పదాలు
ఎలా వాడతారు చెయ్యబడాయి? 2. ఆ పదాలకు
కావ్యతత్వం వున్నదా?

వాడతారు చెయ్యబడిన పదాలు కూడా మళ్ళీ
రెండు రకాలు. “ఈ దినో పదం తిప్పు మాట
తిప్పు ఇంకొకటి ఉపయోగించడానికి వీలేదు” అన్నటు
వంటిది కొన్ని. ఉదా: “బిల్లిన్, సిపాయ్” మొద
లైనవి. రెండవ రకానికి చెందినవి ఏవో కొన్ని కొన్ని
ప్రత్యేక సంస్థానాల్లో తగినంత అవసరంవుండి ఉప
యోగించబడేవి, ఇటువంటి వాడతారు చెయ్యబడ్డ
మాటలే అంగంలో చాలా వున్నాయి. “ఉదా:
మామ, మొఖజీర్, మిగల్, బాట్, పగోడా, బాన్,
జంగిల్” ఇత్యాది.

వై పదాలను గురించి రెండు ముచ్చటించి
వున్నా, చాలా వాడుకున్నావు రెండు మాటలను
అది వదిలివేసింది. 1. అవకాం (తెలుగు). 2.
పాండా (నేపాల్).

‘అవకాం’ అంటే తన కందిన ఆహారాన్ని
మీదంలో జీర్ణం చేసుకునే ఒక పెద్దపాము. ‘పాండా’
అనేది హిమాలయాల్లోవుండే ఒక మృగం. ఈ రెండు
మాటలూ, ఇప్పుడు అంగంలో బహుశా ప్రచారంలో
వున్నాయి ఇటువంటిదే తెలుగునాట “లంక” అనే
బట్టవంటిది. శ్రీ జి మహర్షి వుగాయ చెప్పినట్లుగా ఈ
రకమైన మాటలన్నీ కూడా అంగ భావము ఆధారాలు
మాత్రమే. భావంగానే కూర్చి, చాలా వున్నట్లుగానే,
ఇంకా భావము ఉపయోగంగా వుంటాయి అద
సరమనే వుంచుకోవలసివచ్చు. ఇటువంటివి వాడు
విషయముకోవలసివచ్చు అంకి!

అయితే, దిగుతుంటే అయిన మాటల విన్నంటి
కూడా కావ్యతత్వం ఉన్నదా అన్న విషయం, వాటి
అవసరం మీదనే ఆధారపడివుంది. అదికాక ఏ మాట
అయినా పదికొలాపాటు వుందా అంటే, అది జన
సామాన్యంలో చాలా ప్రచారం సంపాదించు
కోవాలి. ఇందుకు రచయితలు తప్పకదారు. ఈ
వ్యాసం ఉత్తరాంధ్రలో అంగ రచయితలు భారతీయ

పదకాలాన్ని ఏలా ఉపయోగించాలో తెలుసుకుందాం.

3

మాటలచేత మహిషకుల ముప్పున లంకానియ్య అన్నది ఆపాట సంకతి అయితే, మాటల వ్యభాసం చేరి, మాటలలోని మాన్యతలన, దర్శితకండిక కొందిరివి నురింది తెలుసుకోవచ్చునన్నది ఈవాటి విశేషం 'మాటలే' అర్థక విప్లవాన్ని విశేషిరివ్వాలు. 'మాటలే' పాంథిక స్థితిగతులను బోధింపబడుతున్నాయి. ఆ 'మాటలే' చివరికు సంస్కృతిని, వాగవిమానా తెలియ జేయబోయి.

1600 నుండి 1700 వరకు

అంగ్లంలోకి ప్రవేశించిన భారతీయ పదాలను శతాబ్దాల వారీగా పరిశీలిస్తే ఇదే సంకతి కేటకంలా నూతుంది. మొదటగా పదునేవవ శతాబ్దాన్ని పరిశీలిద్దాం.

ఈ శతాబ్దంలో తీసుకున్న మాటలు పూర్తిగా వ్యాపారానికి సంబంధించినవి. దాదాపు అన్నీ వస్తువుల పేర్లు. ఉదా: క్యాలికో, మర్బర్, లంసార్, బంగార (ఇదివరలో వస్తువుల ముక్కలను బంగార అని పిలిచేవారు); దుంగార (చాలా తక్కువ రకానికి చెందిన నుద్దమ 'దుంగార' అని పిలిచేవారు). ఈ నుద్దతో బ్రాజ్డలు మట్టిండుకోవ్వాడు. ఇటువంటివి ఇంకా చాలా మాటలు వున్నాయి. అయితే ఈ మాటలన్నీ కూడా వాడుకలో లేకుండాపోయి, కాలగర్భంలో కలిసిపోయాయి. చివరకుండా ప్రతి వస్తు మాటల్లో 'క్యాలికో' అన్న వానికి చక్కటి చరిత్ర వుంది.

క్యాలికో

16 వ శతాబ్దంలో ఇది "కల్లికోట్, కలికో" అని పిలువబడేది. ఆరియాత్ బొద్దుగీసు, ఫ్రెంచి భాషల ప్రభావానికి లోబడింది. అది ఆ కాలంలో గోవా ఆరియాత్ చాలా పెద్ద ఓడరేవు అయిన క్యాలికోట్ నుంచి వచ్చే తెలవి వస్తువుగా, దీనికి కొంత వాడుక వుంది. ఇటువంటి, క్యాలికోట్ మైన మాటలను వస్తువులకు వాడుకునే సౌలభ్యాన్ని భారతదేశం ఇంగ్లాండుకు అశేషంగా కల్పించింది. ఉదా: "దుంగార,

నూరత్, రెంగార్, ముదాన్, ములూర్, జోన్ పూర్, 'నాకోమెట్' "క్యాలికో" అన్నమాట ఎంత వాడుకలోకివచ్చిందో అంటే, రూపునుండి రుచుని చేసుకున్న ప్రతి నూలుపుద్దను ఇదే పేరు పెట్టి పిలిచేవారా కాలంలో పాశ్చాత్యులు. ఆరియాత్, ఆరియాత్ ఇది "చాలా పల్లవి, పరిరాని రుచి" అని పేరు పంపాయిండుకొంది. పాశ్చాత్యుల వాల్కర్ రిశేషాల్లో ఒక వాల్కర్ రిశేషానికి "క్యాలికో బార్" అని పేరు. అక్కడ అప్పుడు వాల్కర్లచేత వారింపదూ కూడా నూలుపుద్దులు కూరిమే కట్టుకు వచ్చేవారట! అమెరికాలో "మెడింపబడిన నూలుపుద్ద"ని క్యాలికో అని పేరు. అమెరికన్ విద్యార్థి బుష్టిలో "A choice bit of Calico" అంటే అమెరికన్ అని అర్థం. ఆంధ్రం గానే నూరత్ అంటే 'చాలా తక్కువ రకానికి చెందిన పద్ద' అన్న భావ మేర్పడింది.

ఈ శతాబ్దానికి చెందిన వ్యాపార వస్తువుల పేర్లలో "కాప్రా, కాయిర్, ముకువాగ్ (తెలుగు కుత్తువాగం), పెప్పర్, ముగర్" అన్నవి కొన్ని. పెప్పర్, ముగర్ అన్నమాటలు ఇంకా చాలా కాలం క్రితమే, గ్రీకు, లాటిన్లవ్వారా, అంగ్లంలోనికి విశ్వరూపాలుల్లివి.

ఇటువంటివి మరికొన్ని మాటలు: "దుభాష్, కూర్; బజార్; దూష్; వైసా; ముహూర్, పగోదా (గోల్కొండ్లలో అప్పుడూ వాడుకలోవున్న ఒక వాడెం), దీవార్; ఘమ్; నుజ్; మాండ; బీన్; బీర్; ము.".

ఈ శతాబ్దంలోనే మరొక్క విశేషం, 1690-95 నాటికల్లా బొద్దుగీసులు పశ్చిమకొస్తా అంతటా వ్యాపారా లేర్పరుచుకుని బాగా స్థిరపడ్డారు. అదీగాక, భారతి-బొద్దుగీస్, దీక్షియుల సాహచర్యం వల్ల "ఇంకో-బొద్దుగీస్" మాటలు కొన్ని ఉద్భవించాయి. ఆ ఆరియాత్ వచ్చిన అంగ్లేయులకు కూడా బొద్దుగీసు వారలంబించినపద్ధతే శతమా అనలంబించకరిపులేదు.

.డాక్టర్ జోలాతో అభిప్రాయం ప్రకారం ఈ సమయంలోనే 300 మలేయాలో పదాల బొద్దుగీసు ద్వారా ఇంగ్లీషులోకి ప్రవేశించినవి. అయితే అందులో చాలా పదాలను ఇప్పుడు కాలమనే మహా పర్వం మింగివేసిందిమకొంది. అల్లా మింగివేయబడ

కుండా కొన వూ పిరితో బ్రతికివున్న పదాలలో 'తొపాన' అన్నదొకటి. దీని అర్థం సైనికుడు గావచ్చు లేక ఓడలో పనిచేసే పోలీసుగానూ కావచ్చు. లేక భారతదేశంలో బాక్సుగీసువారి సంఘం కావచ్చు. ఏమైనా మన హిందూ "సుబాషీ" పదానికి, దీనికి కొంత పోయార్యం వుంది. ఇండో - బాక్సుగీసువాగు మొట్టా ఈ దుబాషీలు (Translators)గా పనిచేసేవారని దీన్ని బట్టి తెలుస్తోంది.

సంఖ్యామైం దర్శితాల మరొకమాట "ఫెంగీ". భారతీయులు మొట్టా బాక్సుగీసువారిని ఫెంగీ లని పిలిచేవారు. తర్వాతి తర్వాతి పాశ్చాత్యుల కందరికీ ఈ పదమే వచ్చింది. కానీ ఈ పదం అసలు చిలా పుట్టిందో మాత్రం పూహించడంకూడా వుంది. బహుశా 'ఫ్రాంకో' అన్న పదం 'విక్రయించేది ఫిరంగీ అయిందేమో!' యూరోపు దేశీయుల వందలనూ కూడా భారతీయులు మొట్టా 'ఫ్రాంక్స్' అని పిలిచేవారు. ఎందుకంటే ఫ్రెంచివారు చేసిన యుద్ధాలే భారతీయుల స్వ్యక్తిపథంలో నిర్వహించేటట్లు చూపించాయి అంటే ఫ్రెంచివారు అనే దృష్టి ఏర్పడిపోయింది. ఆ ఫ్రెంచివారే ఫ్రాంకులయి, ఆ ఫ్రాంకులే ఫిరంగీ లయినారు. ఆ పదవ బాక్సుగీసువారు తమ మతిని సరైనదై చేసిన దుస్త్రుతాలు, దుర్మయాల మూలంగా, వారు క్రిష్టియనులు కావడంచేత, ఫిరంగీ అంటే హేళనగా క్రిష్టియన్ అనే అర్థం వచ్చింది. ద్రావిడ వాద్యయంత్రంలో 'ఫిరంగీ' అంటే "యుద్ధాల్లో మహా సుండుపెట్టి కాల్చే ఒక మారణసామం" అనే అర్థం కూడా వుంది. "బీల్", ఆరకా, కాయీర్, బాహా" మొదలైన వన్నీ ఇటువంటి మళయాళీ మాటలే. మాటల చేత చరిత్రను తెలుసుకోవచ్చు వన్నీ విద్వత్సాహి సహాయకౌతులు "మొగర్, మున్సీ, సుమాస్తా, దుబాషీ" మొదలైన పదాలు.

17 వ శతాబ్దంలో మొగలు రాజకీరీటం ఘట్ట గానుమానంగా విలసిల్లుతున్నది. ఆ పాదుషాలు, ఆ దర్బారులు, వారి వైధిం, చూడకచ్చిన పాశ్చాత్యుల శిల్పకు మిగులులు గొల్పిరి. 1786 లో అప్పటి చక్రవర్తి ఆహ్వానానికి ఎలిజబెత్ రాణి బాక్ న్యూ చెరిరి తన ప్రతినిధిగా వచ్చింది. అప్పుడే "మొగర్" అన్న పదం "గణనీయశక్తి, స్వచ్ఛాకర్షితుడైన చక్రవర్తి" అన్న అర్థాన్ని సంపాదించుకుంది. "ఫర్మానా" కూడా

అటువంటిదే. మొగలు పార్శ్వభాముల ఆహ్వానానికి తెల్ల వారి రాకపోకలు అధ్యంతరింపాకెంతగా యథేచ్ఛగా పోగిపోతుంటే. మొగల్ లో మొట్టమొదటిసారిగా ఆంగ్లేయులు తమ ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీని స్థాపించు కొంటానికి, బుడతకీదులు తమ ప్రాభవాన్ని పెంపొందించుకొంటానికి, ఉదారమృదయులైన ఆ దిల్లీసవాలు "ఫర్మానా"లు జారీ చేస్తుండేవారు.

మొదట మంచిచోడు. ఆంగ్లేయుల తీరవ విధానానికి, మన తీరవవిధానానికి వారి సంస్కృతికి మన సంస్కృతికి చాన్సిమకాంతిర భేదమున్నది. ఈ భేదాన్ని అంచెలంచెలుగా అధిగమించుకొనితే "దుబాషీలు, మున్సీలు, సుమాస్తాలు" అవసరమేవారు ఆంగ్లేయులకు. ఇటువంటిదే తెలుగుమాట "బోయ్" (Boy) కూడా. పల్లకిలు మోసేవారిని తెలుగుమాట 'బోయీ' అని పిలుస్తుంటాను. ఆ బోయీ, చిరంకు బోయ్ అయింది. అర్థం మారింది. "పక్షి, దొంగి, రాజా, మహల్, పాలంక్విన్, ఛోసీ, మ్యాంగో, బస్కిన్, టేక్, సంబూర్, బాబా" ఇవన్నీ అప్పట్లో ఆంగ్లేయులకు క్రొత్తగా పరిచయమైన పదాలు.

ఈ పదు చేపడ శతాబ్దంలో ఆంగ్లేయులు భారతీయులకు సమావప్రతిపత్తి విచ్చి గౌరవంతో, అదరంతో పంపించారు. భారతీయ తీరవవిధానాన్ని తెలుసుకొనడానికి ఎంతో ఆసక్తి చూపించారు. హిందూమతాన్ని, హిందువుల దైవభక్తిని ఖండించలేదు. హిందూ ముస్లిముల సంకలనము— "హోళీ, దీగాళీ, మొహరం, రామదాన"—లను తమూ తమ భావనానికి చెప్పుకున్నాను. భావనలో విస్తృతధారణలో భారతీయుల సమకరించారు. "బస్కిన్ వర్క్స్, లాంగ్ డ్రామర్స్, కాంగీక్యాక్స్, బస్కిన్ గోల్డ్స్, మార్ మెన్స్ ట్రాజర్స్" వుండే ఆ రోజుల్లో.

1700 నుండి 1800 వరకు

పదు చేపిమిద శతాబ్దంలో ఆంగ్లంలోకి ఎరుమతి చేసిన మాటలు క్రిందటి శతాబ్దంలో వాటికన్నా చాలా తక్కువ. అదీకాక తీసుకున్న మాటలకీ కూర్పులూ, చెప్పులూ, మంహాయింపులూ చేసి అనేక క్రొత్త మాటలు సృష్టించారు. ఆ తిరుపతి ఈ శతాబ్దంలో, పూర్వార్థంలో 20 మాటలు మాత్రమే ఇంగ్లీషులోకి ప్రవేశించడానికి అదే శతాబ్దం ఉత్తరార్ధభాగంలో 140 వాకా ప్రవేశాకరిత సంపాదించాగిగాయి.

ఆంగ్లభాషలో భారతీయ పదజాలం

1750 ప్రాంతాలవరకు నూతన ఆంగ్లేయులు తమ దర్శకంవిధానాన్ని బాగా దృష్టి వుంచారు. యుద్ధాల కోరిక బాగా బోలెడు. అందుచేత వ్యాపారానికి కొరతపడిన మాటలను ఇండియన్ లీసుకుని వుండడం చేత వారికి కొత్త మాటలు వేగవంతమైన అవసరం లేని బోయింది. ఏవో కొద్ది మాటలు "బాల్, బండిక్వా, కర్నియర్, డిస్కంట్" లాంటివి మాత్రమే తీసుకోబడ్డాయి.

అయితే తీసుకోబడ్డ మాటలు విశేషాలలో నూతనవ్యాసానామకాలలోనూ, కొన్ని కొన్ని సమయాల వివరణలలోనూ విశేషంగా వినియోగించబడ్డాయి. ఉదా : "బెంగాల్ సీర్క్స్, హ్యుంగ్సబర్, పాగోడ్ గాడ్, ఇండియా పెప్పర్, సబాబ్ మేకర్, మహారాజాదీన్, సిపాయ్, ఫిఫ్, ఇండియా సైక్, సబాబిబ్, సబాబ్ డిప్."

కానీ, వ్యాపార పదాలు ఈ శతాబ్దంలో ఎంత తక్కువగా వున్నాయో, రాజకీయ సైనిక పదాలు అంత ఎక్కువయ్యాయి. "సిపాయ్, సిబ్బంది, పెరింగ్, రిపబ్లికన్, లాటివాల్, డిమాన్." లాంటివి ఈ రకానికి చెందినవి. ఈ విధంగా సైనిక పదాలు వృద్ధి కావటం, ఆంగ్లేయులు భారతీయుల సమస్యల సంబంధాలు ఏ స్థితికి వస్తున్నాయో విశ్లేషిస్తుంది. మొట్టా ఆంగ్లేయులకు ఆంగ్ల సిపాయీలే ఎక్కువగా వుండేవారు. కానీ చివరకు ఈ ఆంగ్ల సిపాయీలే చివరకంరాజుకుమానులాగా పంపించడంతో ముతేరార్లతో, హుల్లూతో, జమేదార్లతో, నాయక్ లతో భారతీయ దివాల వర్చడాలు. ఈ శతాబ్దంలోనే వివిక్రిమైన కొత్త పదాలు రెండు జన్మించాయి. 1. బ్లాక్ హోర్, 2. వాచ్. బ్లాక్ హోర్ అనే కలకటా శుద్ధ ఆబద్ధమైనా ఆపదం ఎంత సంచలనాన్ని, దుమారాన్ని కల్గించినదో అంతటిగా కల్గించింది. జవాబులో ఘోషాస్త్రీల ఆపదం ఏమి రైమే "వాచ్" ప్రవేశ పెట్టబడింది. ఇటువంటి వారికి చెందిన పదాలే "చిలుం, ముక్కా, ఖేదా"లు.

1800 నుండి 1900 వరకు

ఈ శతాబ్దంలో పదాల ఎగుమతి దిగుమతుల వ్యాపారం బాగా ఎక్కువైంది. క్రిందికి శతాబ్దం కన్నా, తమర కంటేగా మాటలకు మాటలు పుట్టి

కొనుండా సరాసరి సంస్కృతంనుంచే అవి వృద్ధి అయినాయి. ఈ శతాబ్దంలోనే మొట్టమొదటి సారిగా "ఇంగ్లీష్-యూరోపియన్" అన్న శబ్దం వినబడింది. ఈ శతాబ్దంలో మరొక్క విశేషం ఏమిటంటే, గిరిలోలాగా కొనుండా, సరాసరి సంస్కృతంనుంచే ఆ శతాబ్దాలు గ్రహించబడాయి. "ఉదా : సింధి, సుగా, స్వరభక్తి, దేవనాగరి." ఇత్యాది. ఇంత వరకు భౌతిక విజ్ఞానానికి చెందిన పదజాలమే విశేషంగా ఆంగ్లంలోకి తీసుకోబడింది. కానీ ఈ శతాబ్దంలో భారతీయ వేదాంతశాస్త్రం నుంచి ప్రాముఖ్యాన్ని సంపాదించుకొంది. భారతీయసంస్కృతి, వాఙ్మయం, హిందూమతం తమ తమ పదజాలాన్ని ఆంగ్లానికి దత్తం చేసింది. "బ్రాహ్మణ" అన్న శబ్దానికి ముచేల నిలెరి కలిగింది. "ఉదా : బ్రాహ్మణిక్ ఫిలాసఫీ, బ్రాహ్మణిక్, బ్రాహ్మణి-ఫిక్-ట్రీ.

18 వ శతాబ్దం చివరి భాగంలో "వేద, రిగ్వేద, ఆవతార్, మర, తింత్ర," లాంటి పదాలు, 19 వ శతాబ్దంలో "యూగ, అమృత, ధర్మ, మూప, ముద్దిజం, సర్వ, దేవ, మహాత్మ్య, మేరా, పూజా, సంహిత, సంస్కార, ఉపనిషత్, విమాన" లాంటి పదాలు ఆంగ్లానికి బలాన్ని చేకూర్చాయి. ఇట్లా చేరి, తమ భావకు పుష్టి కల్గించడాన్ని ఓపిన బారీ ఫీల్డ్ ముప్పల వారందరో సమర్థించారు. అయితా "సర్వ, కర్మ, మాత" ఇత్యాదికి ఆంగ్లంలో పరియోజ ఆరాన్నిచ్చే మరో పదాలేమి? వారు సమర్థించడం మొక వింతకాదు.

ఇంక వేపాలయ్యుద్ధం, అష్టనయ్యుద్ధం, సిపాయి తిరుగుబాటు మరొక్క పదాలను చేర్చినవి ఇంగ్లీషు లోకి. ఉదా : "కుక్రి, తెజెర్, పాండి, మపట్, లోటా, ఫంసీగార్" లాంటివి. అదీగా! వైరినికలికి చెందిన పదాలు—బంగీ, పచిసి, తమామ, బంగారుమ హాలూక్, తూన్—ఆశేకం.

ఇ ర వ యో శ తా బ్దం

ఈ శతాబ్దంలో, ముఖ్యంగా భౌతికవ్యావస్థాపన, ఇంగ్లీషులో మన పదాలు చేరడానికి చాలా చోరు దోహదం చేసింది. ప్రథమ ద్వితీయ ప్రపంచ సంగ్రామాలు "ఆర్మీషాంక్" విర్వధిడానికి కారణమయ్యాయి. "బోబాద్, చర్, చెల్, అక్తుంగ్,

దేశ, గవనాల" కొత్తగా పుట్టి పదాలలో కొన్ని మూలమే, ఇక మహమ్మదీయ ఉద్యమం "అహింస"కు ప్రచారాన్నిచ్చింది.

ఆ తర్వాత హిందూ మహమ్మదీయమత కలహాలు, పాకిస్తాన్ అవతరణం. "పాకిస్తాన్. పాకిస్తాన్ జేమన్, గూండా, గూండాయజిత్" మొదలయిన మూలము అందరికీ తెలియజేయబోయి.

ఏమైనా భారతదేశం తీవ్రమైన అవతరించడంతో, ఎటువంటి మార్పులు భారతాంగ భావల మధ్య కలుగుతాయో చెప్పడం కష్టం. కానీ, ఇప్పుడు ఈ గండుకీకాలమధ్య పుట్టుకుంటే గుచ్చాచ్ఛారమే గవత కలకాలం నిలిచివున్నట్లయితే, భారత భావలు అంగ భాష సంపర్కంతో అభివృద్ధి చెందగలవనీ, భారత భావల సంపర్కంతో అంగ భాష కూడా మూడు పూవులా అగుకొంటూ కొలుగలవనీ మూలం మనం విస్మయంగా ఆశించవచ్చు.

4

ఇంతవరకూ ఆంగ్ల, తమిళ, మళయాళీ, నజగతి, శివాలీ, హిందుస్తానీ పదాలు ఏ కొంతాల చేత, ఎన్నికలుగా ఆంగ్లంలోకి తీసుకోబడ్డాయో అన్న విషయాన్ని గూర్చి తెలుసుకున్నాం. ఈ వ్యాస భాగంలో తీసుకోవడం పదాలు ఎట్టిమార్పులకు గురి అయిననీ, ఈ మార్పులు చెయ్యడంలో ఏదైనా పనికి అరలంబింపబడినా, లేదా అన్న విషయాలను గురించి తెలుసుకుందాం.

నిరుతుం హాన్స్: Pattans-Psthans. Ras-bootes-Rajputs అనీ, పరి ధామన్ గో: Cytore-Chittore Umbras-Omrahs అనీ, జాన్ ఫ్రామర్: Medapollon-Madhavapalem. Shawjhan. Shahjehan. అనీ ఈవిధంగా వివిధరచయితలు వాడిన పదాలలో 'స్పెల్లింగులో' భేద ముండడానికి కారణం వారికి భారతీయభావలనుగురించి సమగ్రమైన జ్ఞానం లేకపోవడమే. అయితే వివిధరచయితలు భారతదేశాన్ని గూర్చి పరాయివారల ముఖ్య విషయమేకానీ, ప్రత్యేకంగా ఈ దేశాన్ని గూర్చి, ఇక్కడి పరిస్థితులను గమనించినవారు కాదు. అయితే పర్షియన్, హిందూ శాస్త్ర భావలను ముద్దుగా నేర్చుకున్న థామస్ జోర్

యాన్, జాన్ మిల్టన్ హాల్ వంటివారు లేకపోలేదు. కానీ వారు చాలా తక్కువ.

కానీ 19 శతాబ్దం వచ్చేసరికి పరిస్థితులు కొంతం భాగపడ్డాయి. భారతదేశం ఇంగ్లండు అధిపత్యం క్రిందికి రావడంతో బహుళ సంఖ్యలో ఆంగ్లేయ రీజిగానికీ రావడమూ, ఇక్కడ భారత ప్రజలమూ, వారిభావలనుగూర్చి సమగ్రపరిశీలనచేయడమూ జరిగింది. ఇంతవరకు ఉచ్చారణ (Pronounciation) కీ ప్రాముఖ్యం యిచ్చినవారల్లా ఇప్పుడు 'స్పెల్లింగు'కు కూడా ప్రాముఖ్యం యివ్వడం ప్రారంభించారు. పరి నిలితుం జోన్సు వంటి పెద్దలు ఈ మార్పుకోసం బాగా కృషి చేశారు. అయితే అక్కడక్కడా కొందరు తెలివి తక్కువవారు లేకపోలేదు. "భువ్వి అనేవారు బుద్ధి అనడానికి; బాబర్ అనడానికి భాబర్."

అయితే ఇరవయ్యో శతాబ్దం వచ్చేసరికి The Society for pure Englishవారు, దిగుతుంటే మునుపటి మూలము పరిష్కార ప్రయత్నించి, రూపకల్పన చేయడంలో మంచి కృషి చేశారు. నైగా భారతీయపదాలు కూడా పెద్ద మార్పులూ లేకుండానే, అంగ వ్యాకరణ చట్టంలోకి ఇమిడిపోయాయి. కానీ ఆ యాభిదానకు "ఫలానా నామవాచకం, ఫలానిది క్రియ" అని చెప్పడంలోనే కొంతం కష్టమైంది.

సాధారణంగా ఏ భాషలోనైనా నామవాచకాలే ఎక్కువగా వుంటాయి. ముఖ్యంగా, హిందీ, ఉర్దూవంటి భాషల్లో నామవాచకాలు వుంటేగానూ కానో, స్త్రీలింగాలుకానో వుంటాయి. ఆ విధంగానే "జాతి" స్త్రీలింగమయితే, "వా" పులింగం— "తీమా" పులింగమయితే "చిట్టి" స్త్రీలింగం. కానీ ఆంగ్లంలో, పదాలకు వాటివాటి ఆర్థాన్నిబట్టి మూలమే, లింగవిర్లయం చేసేవారు.

ఆంగ్లంలో విశేషణాలు గూడా బాగానే తీసుకోబడ్డాయి. ఉదా: పెంగరీ మూలు, కచ్చా, పక్కా.

కానీ క్రియపదాలను గ్రహించడం మూలం అంత ముఖ్యంగా జరిగింది కాదు. కొన్ని కొన్ని నామ వాచకాలకు "—Age; - dom; - ism" చిహ్న చేర్చారు. ఉదా: దిక్కాయెజ్; బాబూజిమ్; బ్రాహ్మవిజమ్; ఇత్యాది.

క్రియాపదాలకు చివరన ing చేర్చుట: ఉదా: బాటింగ్, సలామింగ్.

కొన్నిచోట్ల క్రియలనే వాచువాదకాలుగా ఉపయోగించారు. ఉదా: మంథా, డెకో, మరీ కొన్నిచోట్ల వాచువాదకాలనే క్రియలుగా ఉపయోగించారు. ఉదా: వాన్, పంకా, బాప్ బాప్.

మరీకొన్ని, విస్తృతమైన అంశాంశీకరణ పొందినవిగాయి. ఉదాహరణకు 'అపకొండ' అన్న పదాన్ని తీసుకోవచ్చు. మొదట్లో సింహళంలో ఒక నౌక పామును "అపకొండ" అనేవారు. కొనీ రాను రాను, ఏపామెనా పగి, తిరిగింది అపకొన్నా తదితర పెట్టకండా చూడం చూడం చెసుకొగింది వున్నట్లయితే, దాన్ని 'అపకొండ' అని పిలవడం ప్రారంభించారు. ఇలాగే విస్తృతపర్యవేది అర్థాలతో "పండి కూట్" (తెలుగు: పండి కొమ్మ), బంగారా, ఫిట్, కోహినూర్, ఫర్మాన్" మొదలైన పదాలు వాడుబడుతున్నాయి.

మరీకొన్నిచోట, పదాలయొక్క అర్థం సరిగ్గా ప్రతిబింబించింది. "పిరాట్, బాబూ, క్యాబ్రికో" మొదలైన పదాల అర్థం ఇలా సరిగ్గా ప్రతిబింబించింది.

మరీకొన్ని పండిగాళ్లలో కొన్ని కొన్ని పదాలు తమ ప్రారంభ అర్థాన్ని కోల్పోయిపోయి వచ్చింది. "ఉదా: రీటర్నల్, కూర్, గాడీ, జంగిల్, లూట్, మ్యాంగ్" మొదలయిపోయి.

ఏమైనా ఇటువంటి పరిణామాలన్నీ కూడా సజీవమైన భాషలో జరుగుతూనే వుంటాయి. ఇంగ్లీషు నుండి తెలుగులోకి దిగుతుంటే తెలుగులోని పదాలు కూడా ఇదే గతి పొందగలిగింది, అది సహజంకూడా!

5

ఈ వ్యాసం మొదట్లో నుడివిపట్లగా, కొన్ని క్రొత్త పదాలు ఒక భాషలో చేరినప్పుడు, ఆ పదాలు తాగ వ్యాప్తిలోకి రావాలి అంటే, ఏవిధానంలో రిచ్చయితిరే ప్రయత్నపాత్ర వహించాలి. ఆ పదాలకు తాగ అదరడా వ్యాప్తి తి.బానే, క్రమేదా నీళ్లు లేని చెట్టులాగా అనేక శిశువులవలె.

అయితే అంగ్లదయితలయొక్క స్వరూపేదాన్ని పెట్టకొనండా, అతనిమైనప్పటికీ వికేసదాలు వాడేవాడు. వాడుకున్నాడు. ప్రతిపదానికి ఒక క్రొత్త ప్రతికాణాన్ని ఒక క్రొత్తపుష్పి ఇచ్చాడు. అంగ్లవాద్యయంలో దిక్కుంటున్నవారిచేత ఈ పదాలు వాడుబడడం

చేత, అది ఆ కవిత్వంవలన పదికొలలపాటు నిలిచి పోయే తిమికిను గంధాలో ఈ పదాలను ఉపయోగించడంచేత, అంగ్లభాష ప్రపంచంలో ప్రవహించిన భారతీయ పదజాలం చెక్కు చెదంక నిలిచివుండగలదని మనం ధైర్యంగా చెప్పకొచ్చు.

ఈనైఋతీయ కంపెనీ భారతదేశానికి రాక ప్రారంభమే, భారతీయపదాలు కొన్ని, అంగ్లవలచేత స్వీకరింపబడాయి. ఉదా:—అల్లం, బెరీజ్, జంబరీ, రెప్, ముగ్, పాంథర్—ఈ మాటలన్నీ కూడా గ్రీకు ల్యాటిన్ (ఫెనిచి)భాషలవ్యాసా అంగ్లంలోకి ప్రవేశించాయి. అంగ్లవల రిచ్చయించి ఒక్కటొక్కటిగా ఉదాహరిస్తాను.

చాపరీ : The Hous of Fame. 1-1288: 'Wallies of berile'.

చాపరీ: 'ముగ్' - ఇది పదాన్ని ఉపయోగించాడు. డిటో; II. 1. 600. 'రెప్' అన్న పదాన్ని కూడా ఇతనే మొట్టమొదట ఉపయోగించాడు. rice porridge; The Jew of Malta. III. IV. 1368.

షేక్స్పియర్ : 'పెప్పర్' అన్న మాట నుపయోగించాడు 'pepper-ginger-bread' Henry IV. III. 1-260; 'pepper-Corn' Henry IV. III. III 9 క్రియగా కూడా అతి నివారు నుపయోగించాడు.

ఇన్ని పదాలను గురించి మనం ముచ్చటించుకొంటున్నాం గానీ, హిందూదేశానికి 'ఇండియా' అన్న పేర్లలాగే వచ్చింది మనం నిర్బంధలేదు. పాకిస్తాన్ లాగా, హిందూస్తాన్ అని మనం ఇప్పుడే పిలుస్తున్నాం. పాకిస్తాన్ లుండనూ కూడా 'ఇండియా' అనే భారతదేశాన్ని పిలుస్తున్నాడు. ఇండియా అన్న పదం పండ్లపురి 'సింధు' పరంగా వచ్చింది. పండ్లపురి అంటే పర్షియన్, అటుపై గ్రీక్, అక్కడనుండి ల్యాటిన్, అక్కడనుండి అంగ్లంలోకి ప్రవేశించింది. ఓర్కెల్ ఇంగ్లీషులో "ఇండియా, ఇండియాన్, ఇండిమ్" అన్న మాటలు కన్పిస్తున్నాయి. కొనీ 1200-1600 కాలంలో ఇండియా అన్న మాటలలో "ఇండె, ఇండె, ఇండె" అన్న మాటలు వ్యాప్తిపొందాయి. చాపరీ 'ఇండె' అన్న పదాన్ని ఉపయోగించాడు. స్పెన్సరు కూడా ఆ పదాన్ని స్వీకరించాడు అయితే ఒక్కవారి మాత్రం 2^వ 'ఇండియా' అన్న మాట వెల్లడై అతినిపయోగించడం జరిగింది. అతినిపరి తొమ్మిది పల్లెను ఇండియా దీప్రాయాలంగా ఈ మాట మరీతి వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. మిలన్ నువోరి కాలన్ బర్ని పండిట్లలో మొగల్ ప్రస్తావన తీసుకోవచ్చు.

1. "I am pepper'd, I warrant, for this world". Romeo & Juliet. III. 1. 104.
2. The Faerie Queene. II. 72, 5.
3. Paaradise Lost. II 1-4.

“బెంగాలు, డిక్టన్, మలబార్, ఆగ్రా, లాహోర్, గోజెస్, ఇండిస్, హైదాబాద్ (తలంబది)” మొదలైనవి ముద్రయింపబడు.

ఇంక ‘ఇండియన్’ అన్న పదాన్ని మొట్టమొదట సారిగా ఉపయోగించే గౌరవం డ్రైడెన్ కు దక్కింది 1 ఆదీగాక ఆతను బేరంగ్ జేబుతో వ్రాసిన వాటక మొకటి వుండే వుంది.

18 వ శతాబ్దంలో, తిరువాన్కూర్ లో వుట్టి, తమిళనాడు ప్రభుత్వంలో ఇక్కడ ఉద్యోగం చేసిన రాబర్ట్ ఆర్ థ్, ఎడ్మండ్ బర్క్ రిద్దియా ఎంతగానో భారతీయ పదాలూ వాడారనిచారు. ఒకరు ఈ చేత వాడులతో కలిసి మెరిసి ఇక్కడ భాషా సాంభా వ్యాప్తిని, మరొకరు ఆరేమీ లేకుండానే, విదేశంలో వుండినా దక్కటి విమర్శనా క్షాంతో, తప్పుటకును నేనుకుండా భారతీయ పదాలూ వాడారనిచారు.

జేవియర్ డీఫో పోవ, వాల్పోర్, వ్యాలెట్ మొదలయిన వారంతా ఎక్కడో ఆక్కడ ఏదో వోక నందర్నంలో భారతీయ పదాన్ని వాడేవున్నారు.

పనునెనిమిదివ శతాబ్దం చివరి భాగానికల్లా మహాపండితులైన “సర్ ఛార్లెస్ విల్కిన్సన్, నెహ నియర్ హాల్ హెడ్, ఆల్ఫ్రెడ్ డి, సర్ విలియం టోన్సన్, ఆల్ఫ్రెడ్ హేమిల్టన్” ప్రభువులంతా ఇండియన్ వర్ణరచనామిత ముక్కున జూపి, భార తీయ భాషల వాడారనిచి, అంబరి పదాలతో తమూ వాన్ని హిత్యార్థాన్ని కల్పించుకొన్నారు. ఏ తిల్పా లేకుండా వాడారు.

ఇహ పంచొమ్మిదవ శతాబ్దంలో నవలారచయి తలూ, విమర్శకులూ, కవులూ, చరిత్రకారులూ, యాత్రాంధి భారతీయ భాషల సాక్షాదాన్ని గుర్తించి, ఆయా పదాలను వాడుకొన్నారు.

స్కాట్, పేజీ, డ్రెస్, మెకాలే, థాకరీ, క్లింగ్, సర్ ఎడ్విన్ ఆర్నాల్డ్, సర్ జి. ఓ, ట్రెవల్యన్, జేన్ ఆస్టిన్, బి. యస్. ఇలియట్ ఇలా ఎంతమందినా చెప్పకమ్మ. వారు వాడిన పదాల జాబితాలోనుండి “ఎనియన్ జే, అమృతి, విని, హిందూసానిట్, ధక్, పకిర, పంకా, ఫకిర” లాంటి వాటి నెన్నె వాడూపించకమ్మ.

2 సర్ వాలర్ స్కాట్ భారతీయాన్ని గూర్చిన మొట్టమొదటి నవల వ్రాశాడు. పేజీ హిందూ ప్యూలనూ, జీవితలనూ తనపద్యార్థాన్ని చిత్రించాడు. 3

కానీ క్లింగ్ లాంటివారు హిందూజీవించి ఆభిమానంతో తమ తమ గ్రంథాల్లో వాడిన మాటలన్నీ కూడా పర్యవసరముగా ఆమోదియోగ్యం కాలేదు. చాలా మాటలు “నాలఖా, ఖైది, సాహిబా, జర్నీ, వాదూ” వంటివి చచ్చిపోయాయి.

అయితే ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో ఒక విచిత్ర మైన పరిస్థితి వచ్చిపడింది. ఆంగ్లేయులు మహాదేశాన్ని గూర్చి, మహాజీవనాన్ని గూర్చి కథావస్తువులు తీసుకుని ఆంగ్లంలో రచనలు చేయడానికి బనులు, భారతీయులే రచించుకు చూసిన వాటలూ, భారతీయ చరిత్రాన్ని యధావిధంగా చిత్రిస్తూ రచనలు పొగిస్తున్నాడు.

ప్రముఖ నవలారచయిలైన శ్రీ కె. ఎ. ఆర్నాల్డ్, డా. మర్క్ రాక్ ఆనెండ్, శ్రీ ఆర్. కె. వారాయణ్ లాంటివారు చెప్పున్న కృషివలన ఆంగ్లా నికే ఒక క్రొత్త జీవం వస్తున్నది. ఆంగ్లేగాక ఈ పులి కల యుగంలో పులికొ రచయితలు తమిళాన్ని పులి మరీ ముఖ్యమైంది కావడంతో, ప్రముఖ పులికొ రచ యితలయిన శ్రీ కుందూరి ఈశ్వరదత్తు మొదలయినవారి ఉద్యమాలతో భారతజీవం ఆంగ్ల భాష అనే అర్థంలో తనను తాను సారవంతంగా మారుకొంటున్నది.

ఇదే పదికొలలపాటు గరిల్వారి రాజకీయంగా జీవపరిస్థితి ఎల్ల వాని భాషల సంపర్కంలోనే, ఒక క్రొత్త చైతన్యం వాంతులు వారుతుంది. అప్పుడే ఆటలు ఆంగ్లమా, ఇటు భారతీయే భాషలూ వుండే! తథాస్తు.*

1. Marriage ala Mode IV 304.
 2. The Surgeon's Daughter
 3. The Curse of Kehama
- * ఈ నా వ్యాసరచనలో శ్రీ జి. గుర్నా రావుగారి Indian Word in English అన్న గ్రంథమే ప్రచులవరకు తోడ్పడింది. ఇందుకు వారికి నా కృతిజ్ఞతలు. ఇంకా తోడ్పడిన గ్రంథాలు ఇవి:
1. A Dictionary of American English on Historical principles.
 2. Daniel Jones': An English pronouncing Dictionary.
 3. H. H. Wilson: A glossary of judicial and revenue terms and of useful words occurring in official documents relating to the administration of the Govt. of British India.

పిట్ట పోరు

శ్రీ గన్పినెట్టి వెంకటేశ్వరరావు

పాత్రలు :

రామానుజయ్య ఒక భూస్వామి వయస్సు 50
నారాయణయ్య - అతని బావమరిది.. 40
నాందారమ్మ - అతని చెల్లెలు .. 35
ఏడుకొండలు - అతని నౌకరు .. 35
పేరయ్య - పెళ్లిళ్ళ పేరయ్య.. 40

కాలం: వర్తమానం. స్థలం రామానుజయ్య ఇల్లు. తెరవేస్తేసరికి రామానుజయ్య పడక కుర్చీలో పండుకొని పే పరు చూస్తుంటాడు. నీర్కావి ధోవర్తి బనీను, బొడ్డు మీసం, పలుండా అయిన వ్విగహం.

కొంచె మూగి, ఏడుకొండలు బయట నుండి వచ్చి లోనికి వెళుతుంటాడు.

రామా : ఒరేయ్ ఏడుకొండలూ! (దిగ్గరగా పిలుస్తాడు)

ఏడు : (అగ్గి) శేష్కేశే వుండా వండి!

రామా : ఇక్కడే రచ్చావు?

ఏడు : అయ్యో! ఏండి బాబూ!

రామా : లోనికెళ్ళి కొంచెం పాగాపూయ పట్టా.

ఏడు : (వెళ్ళి పుగాపూ తెచ్చిస్తున్నాడు).

రామా : (తుట్ట తుట్టకొంటూ) ఏడుకొండలూ!

ఏడు : బాబూ!

రామా : శేలెండ రండుకో—ఇవ్వాలి తరీ కంతో?

ఏడు : ఇయ్యాల పడేను బాబూ.

రామా : (తిరిపడి) అ! ఎంతన్నా?

ఏడు : (దిగ్గరగా) పడేను బాబూ! ఏండి బాబూ!

రామా : బాగా పంక శేష్కేశే వుండేను నుమా! (దిగ్గరగా) ఒరేయ్ ఏడుకొండలూ!

ఏడు : శేష్కేశే వుండాను బాబూ!

రామా : ఆ అచ్చివి పిరిచి ఇట్లా, బొడ్డి అంతా కుర్చిం చేయించు.

ఏడు : సీల్లిం. (కొంచెమూగి) పంక శేంటి బాబూ!

రామా : ఇవ్వాలి తెలవించండి మాధవయ్యగా కొస్తున్నారా!

ఏడు : మాధవయ్యగారా! ఆయనోడు బాబూ!

రామా : ఎంతమీట్రా నీ బోండి! ఏడు బాబూ కాట్లా యెదురులేని మాకుబరీరా! మాధవయ్య వాయొడంటే మహాకా అనుకోవ్వావా?

ఏడు : అనుకోలేదు బాబూ! కానీ ఎందుకొస్తున్నారా అని.....

రామా : నీ బుర్రలో పరుకు చాలా తిక్కుతరా!

ఏడు : సీల్లిం.

రామా : కాబోలే ఎమ్మట్రా! మనింట్లో పెళ్ళికు కొచ్చిం కుర్రాడున్నాడా?

ఏడు : సిరిబాబుగా ఉన్నాడు గండండి!

రామా : ప్రస్తుతం వాడి పెళ్ళిపండుగలో చేరాలి జరుగుతున్నాయో ఈ మాత్రాలో?

ఏడు : సీల్లిం. జరిగిపోవటం వేంటి బాబూ! వోటా! కొండా! కండలకొంపల పనుం వాలు వరపాగా వత్తుంటే!

రామా : (చికిచిత్తుకో) అవునా? మరి ఈ పరిస్థితులో యాభైమైళ్ళి దూరం న్నుండి, వో మాకుబరీ అసామా ముఖంబికి వస్తున్నాడంటే, ఎందుకొస్తున్నాడో...

ఏను : (వచ్చుతూ) తెలిసిందేకండి. ఆయన గోరి
దగ్గరకుదా వెళ్ళుకున్నాను. బుల్లెమ్మ
నాకుందా రప్పించాలి!

రామా : ఓళ్ళేం ఖర్చు! ఇద్దరున్నాడు యిద్దరు!

ఏను : ఆ! నువ్వకుందా దొడ్డుకొట్టాడేగా బాబూ!

రామా : ఏదావులే నా; నీ తెలివి.

ఏను : పీర్తిం. (కొంచెం గా) మీ పద్ధతి నా కేం
పద్ధతేను బాబూ!

రామా : ఏం?

ఏను : లేదా లే ఏంబండి... అమ్మగోరు బతుకు
పాలించి ఏదా బట్టివాయింది. ఇల్లు నూర్తిం లే
బోసుకు మంటుందా? తొందరగా పింఠాలు
వెల్లిగేసి, కొడలవృత్తు తీసుకొస్తే యిలు కల
కల బాగుద్దకుకొంటే, మీ రెండు వచ్చిన
పనుందిమల్లా ఏదో పం! వెటి తింగ్గివరింటే,
ఎట్లాగండి?

రామా : తొందరపడితే యెలారా? నిదానించి
కొలది లేలు పెరుగుంటే.

ఏను : మొన్నొచ్చినోని యెంతిత్తు మన్నాడుబాబూ?

రామా : (దబ్బ ముట్టించి) అన్నే ఎంతో ఎక్కు
దిదిరా! వాళ్ళు పాతికలోపుగానే పలుకు
కున్నాడు.

ఏను : పాతికంటే, పాతికొందలా బాబూ?

రామా : ఛ! నందలేమిటా నందలు! చేతరా వేలు!

ఏను : (చుండెలు కొట్టికొంటూ) పాతికేలే! మరికేం
బాబూ—తొందరగా ముడతెచ్చుకుండి.

రామా : ఒకేయి ఏనుకొండలూ!

ఏను : అయ్యో!

రామా : (మీసం దువ్వుతూ) రామామజయ్య నాయుడి
కొడుకుంటేనే చాలు; నా దొడ్డి పనికిరాని
దద్దిమ్మయినావరే, పాతికేలుకు చిరిగివ్వ
తిగ్గుతారా! ఆందులో నువ్వకు నీవేరు
కొబోసుంటే.....

ఏను : (అదలా మొహంపెట్టి) పీర్తిం.
(బతుకుంటే "ఏయ్ బంబచ్చి! ఆవు
నాయనా ఆవు." అన్నమాట—ఒక్క అని
రప్పకు వినిపిస్తాయి.)

రామా : (కొంగు గా) నువ్వొక్కోకి బండి లగిందిను
కొంటాడా.

ఏను : (వాటి దగ్గర కల్పి) పీర్తిం. నువ్వ బాంబాంమ్మ
గాను దిగివారండి.

రామా : (రిసుగా) రాజ్ బాయింది! ఇవ్వాళే దిగ
బడిందే!

ఏను : (బతుకు చూస్తూ) రాంబమ్మగోరు! పాల
బండి కొచ్చివారా?

రాం : అవున్నాయనా! పాకుబండి గంట లేలు,
కుక్కునీ కుక్కునీ దుంప తెలిపాయింది.
(లోనికొనుంది. పామావ్యమై వేమం. చేతిలో
టంకుంటుంది.)

రామా : ఏం చెల్లెమ్మా అంతా కులాసా?

రాం : (పెట్టె కిందిపెట్టె) ఆ, ఏదో ఇలా వున్నాం.
నీ కంట్లో ఉమలుగా వుంటుందా అన్నయ్యో?
(తెంచీమీదా కుక్కుంటుంది. ఏనుకొండలు
టంకు తీసుకొని లోనికళతాడు.)

రామా : ఫర్వాలేదు. ఉత్తరమయినా రాముకుందా
చూతాడుగా వచ్చేవేమి ఒమ్మాయ్?

రాం : ఏదీ! వారంకోసలమంది ఇవ్వారా లేదా
అనుకుంటుంటే, ఇప్పుటికి పడింది ప్రయాణం.
నిజంగా, దప్పన్నా (నా అమ్మయ్య రాజ్ కిలో.

రామా : అవును పాపం. మీమామగా రేమంటున్నాడు?

రాం : ఏమంటాడు, ఎన్ను కొల్లెరు తింటున్నాడు!
దచ్చించాడుగాను; బరికించాడుగాను మంచాన
పడి నా దుంప తెగేస్తూన్నాడు—ఎరేగాని పత్తి
గాను పట్టుంటే నీ దదువుకున్నాడా?

రామా : ఆ.

రాం : ఉత్తరాలన్నా రాదుంటాడా?

రామా : ఎందుకు రాదుకు?

రాం : మరి పంపిస్తేరకున్నా వెళ్ళిగొడ వుందా,
లేకురా అమ్మయ్యో?

రామా : నాది దనువు తూర్తిగావారిగా! ఇప్పుడు
వెళ్ళికేం తొందరి?

రాం : నీకేం నీకలాగే వుంటుంది. ఎదిగిపెట్ట నింట్లో
చెల్లెగని ఎన్నా క్కొనుతం చెప్పో?

రామా : నిజమే మరి.

శాం : అందులో మీ భార సంగతి తెలియం చేయం దన్నయ్యా?

రామా : అవును తెలియం చేయండి! వర్తి కయ్యలది మనిషి.

శాం : ఈ సంవత్సరం పిల్ల పెళ్ళిచెయ్యాలని ఎట్టి పట్టు దల మీదున్నాను. నువ్వు పెంచుకుందా వుంటే, బయట సంబంధా లెక్కన చూస్తారోంది ధయంగా వుంది.

రామా : చూడండియ్. చూసేవాడు నీవాపిలేమాత్రం ఆసతాదా?

శాం : అదేమిటా అన్నయ! నువ్వు ఆలాగే అంటావా? (నుఖవ్యంభో) అదియి నీ వాజం చూస్తే వాని వుట్టింటి ఆకి లేకుండా చెప్పే బట్టున్నావే!

రామా : (చిరాగ్గా) ఇదాగో వాంచాంమ్యా, వచ్చివ ఎవంలేదు; అప్పుడే ఏమిటి నోడరి?

శాం : చూడన్నయ్యా! నువ్వు వా పిల్లని వర్తిగాడికి చెప్పకో! వామ్యంలే, నేను నువ్వొక్క గొయ్యో చూచుకొని తీంతాను. (నీడిస్తుంది.)

రామా : ఎరేలే తిర్యాకి చూట్టాడవాం విదావంగా. ముందు నువ్వు లోనికెళ్ళి కాళ్ళు మొహం కడుక్కో.

శాం : చూట్టాడే చేయండి; ఏమయినాసరే నీవో ఆవునిపించుకోవాలి; ఈ ఇంట్లో నేను గంగ ముట్టాడి. అంటే ముసురులో చుద్దులా పెంచుకు వాకేమటా లేర్పిచెప్తా.

రామా : చెబుతానై లోనికెళ్ళు.

శాం : చెబుతానై నేవచ్చిం ఎందుకే తెలిపిందా? ఒరేయ్ ఏకుకొందయా! (అరుదుకొంటూ లోని కెళుకుంది.)

రామా : (అటాయటూ తిరుగుతూ) పాడునీవ ఇవ్వాలే దిసింది! ఆతరల మానెయ్యగా లోస్తుంటే... (వారాయగయ్యుని వస్తాడు. ఖద్దరులూర్చి, ధోవతి పన్నుగా బాదగా వుంటాడు. చెరిలో చేక వుంటుంది.)

శారా : (వస్తూనే పకిరించి) ఏంటావా? తీయబకిగా వున్నట్లున్నావే?

రామా : (అరెన్నీ చూచిగానే ఉరికిపడితాడు.) ఇదేమిటాయ్! వాతావుగా వరికావు? తొలగి మొగులుగా!

శారా : (పవ్వుకూ) నీళ్ళేం జగత మనలేదువా!

రామా : అంటేమాత్రం తిప్పుకుందాస్తే! మాళ్ళా అంతా కులాసీవా?

శారా : ఏదో నీదయకల్ల యిలా వున్నాం. నీనంట్లో కులాసాగా వుంటావా? (యంచంవాల్చుకొని మామ్రుంటాడు.)

రామా : అహ! ఒరేయ్ ఏకుకొందయా! (కుర్చీమీద కూర్చుంటాడు.)

ఏకు : (లోపలనుండి) అయ్యా! (వచ్చి) ఏంటి బాబూ? ఓ వారాయగయ్యునారోచ్చివారే! అంతా బాగుందారాబాబూ?

శారా : అ. నువ్వు బాగున్నావా ఏకుకొందయా?

ఏకు : వారాక్కడం లేనంది. (పంచితిరుగుకొని లోనికి వెళతాడు.)

శారా : ఏంటావా! కలుగ్లం చెప్పకుండా దిరులుగా కూర్చున్నావు? కొంపతీసి చేనొచ్చాంది కాదు గదా!

రామా : ఇక్కడేమంటాయీ బాబూ కలుగ్లు? బస్తీ మంచొచ్చావు; మజ్జే చెప్పాలిగాని.

శారా : అఁ, మనపతిగం రదువు ఈ సంవత్సరంవో ఆఖరేగా?

రామా : ఊఁ.

శారా : అదియి మీ అమ్మయి కూడా రావాలను కొంది. "అన్నయ్యను చూచి చాలాకోప లయ్యింది; ఇద్దరం వెడతామండీ!" అని గోల చెసింది. ఇద్దరం బయలుదేరితే ఇంటిదిగ్గరలా గని చేసి వడ్డివ్వాను.

రామా : అవునై వాపం! చార్టీలు కూడా ఎక్కడవవు తాయగా!

శారా : (పవ్వుకూ) నేనెంత పాదువుగా కూడ చెట్టివా, నీకాడుక్కి, కొడిలికేగా! నీ కట్టుకు చాయ్యే చేయవాలింది గదాకా!

రామా : అయితే తాగా కూడచెట్టు. (ఇద్దరూ పవ్వు కొంటారు.)

వారా: (తేలులోనుండి పిగిలిన తీపి ముట్టించి) చూడు బావా! అదియి సేవచ్చిం పడేయిలంటే...

రామా: తరవాత తీగబడినా మాట్లాడుకొంటాం గాని, లోనికెళ్ళి వ్వానం పోయిరాలు ముగించుకో. బరేయ్ ఏడుకొండలూ.

ఏను: (లోపలనుండి) వత్తున్నావయ్యా.

వారా: ఆఁ ఘర్వాలేరులే. టిఫిన్ దండిగా నే పడింది. (కొంచెమిగి) మా అమ్మ బొత్తిగా మంచావ పడిపోయింది బావా! ఏదీకెలా వుంటుందో! అందుగిని ఆమె కళ్ళిముందరే ఆకాన్త ముచ్చటా జరగాలని నోలచెప్తోంది.

ఏను: (తచ్చి) బోయబావా?

వారా: మా అమ్మగారూ ఏమైవావరీ, ఈమాఘంలా పక్కానీకీ, కారవమా పెళ్ళిచెయ్యక తప్పదు బావా!

ఏను: కానియ్యండి బావా! మా పక్కని జోదా! నీలక గోరంకల్లానుంటారు.

వారా: (ముసిముసిగా పవ్వుతూ) ఏం బావా? ఏమంటావో?

రామా: కాదేముంది బావా! అల్లుడూ మామూ యివ్వు పడితే, నా అల్లింజిర మేముంటుంది?

వారా: వాడిమొఖం వాడినీముంది! మన మేంరేస్తే వాడు కాదంటాడ గానీ! ఆయినా కారం వాడికేంపరాయిదిగాడుగా! చిన్నప్పట్నుంచీ...

రామా: అలాగవోయ్ వారాయగయ్య! కొలం మరీ పోయింది. ఈమధ్య నాకు అజీ అనిపించింది. "అదెక్కులేని ఇల్లు అదెంతో పమావ మంటాను" పిల్లవాడికి త్వరగా పెళ్ళిచేసి కొడల్ని ఇంటికీ తెచ్చుకుందామని.

వారా: (విచారంగా) అవునుబావా! మా చెల్లెలుండగా ఇల్లెంతి లోల లాడుకుంటేది! అందుకే...

రామా: మరి చెప్పేది సాంతం విను. ఆమాటే వాడితో అంటే "ఎదువు వూర్తయ్యేటానూ, అలాంటి పిచ్చి ఆలోచనలేని చెయ్యింపి"ని తెగపె చెప్పాడు.

వారా: వదువు ఈ పిటితో ఆఖరగా? చూడుబావా! మత్తవ నీకొడుక్కోవింకా వచ్చుచెప్పకుంటావో

వారెందుగాని, ఈ సంవత్సరం ఆకాన్త కుఠం జరిపించక తప్పదు!

రామా: నేనూ అజీ ఆలోచిస్తున్నాను. ఆ తిక్కాతి మాట్లాడుకుంటాం. వాక్కొంటేం పనుంది. నేలూ పెళ్ళివున్నాగాని, మర్రిలోగా వ్వానం పోవాదులు ముగించుకో. (తిగ్గరగా) ఒకేయ్ ఏడుకొండలూ!

ఏను: నీనిక్కడే వుండాను బావా! (వారాయగయ్యతో) నీల్లు తోడెదుంటారా బావా?

వారా: ఊం.

(ఏడుకొండలు లోనికెళ్ళతాడు. రామావజయ్య ఉత్తీజం భుజంపేసుకొని, చుట్టముట్టించి చెప్పలు తోడుక్కుని బయటకెళ్ళిపోతాడు.)

నాంచా: (తచ్చి) ఎప్పుడోచ్చావు వారాయగయ్య బావా?

వారా: (చిరువ్వుతో) ఓ నవ్వా! వాంచారమొద్దివా! ఎప్పుడు రాక?

నాంచా: నీకంటే రెండింకులు ముందుగా వచ్చాను. అంత బాగున్నారా?

వారా: ఆహా! పొలంపనులయ్యాయా వాంచారమొద్దివా?

నాంచా: జనము యింకా కొయ్యలేను బావా! మీ అప్పయ్యకు విముదం తీరబందేదంటే నవ్వు!

వారా: మరి పని తోజాల్లో వచ్చావు విశేషమేమిటి?

నాంచా: విశేషమేమంటాయి! మా అప్పయ్యకు నీక సారీ చూచిపోరామనివచ్చాను. ఏం రాగూడరా?

వారా: ఆఁ ఆఁ ఎంతటా! అమ్మా, చెల్లెలు రాకుండా ఎలా? పరేగాని పిల్ల పెళ్ళికుకొచ్చిందిగా! ఈ సంవత్సరమన్నా పప్పున్నా అన్నయ్యా?

నాంచా: ధగిరింతును పిల్లగామాస్తే చేదామనే అనుకొంటున్నాను. మరి మీ కారడపెళ్ళి ఈ సంవత్సరం చెయ్యలి వారాయగబావా?

వారా: మనరెళ్ళలో ఏముంది? ఆలోచన రావడమా?

నాంచా: నీకేంటే ఉన్నమహారాజుని! ఎలాగైనా చెయ్యియ్య.

వారా: మీరేవా రేరివాక్కు?

ఏను: (వచ్చి) మీకు నీలుకోదాను బాబుగారు!

శాంచా: లేదావా ప్నావంచెయ్యి. (చాడక్కండి.
(వారాయనయ్య లోనికగుతుంటాడు. శాంచా
రమ్మ అరివినం మాచి మూరి (తివ్వకుంది.)

శాంచా: (తెమ్మడిగా) ఒరేయ్ ఏనుకొండలూ.

ఏను: అమ్మా!

శాంచా: నేను అన్నయ్యతో పెరివిషయం మాట్లాడ
దానికొచ్చివల్లు ఈయనకు తెలియనియ్యకు.

ఏను: అందుకే నేం టప్పగోయా మీకొచ్చింది?

శాంచా: ఉవ్! విమ్మగేంగా మాట్లాడు వింటాడు.
అందుకేలేరా!

ఏను: పరేలెండమ్మా.

శాంచా: పతి కంపులమరి మనిషి! మా అన్నయ్య
మనపిరిచేస్తాడుమమా!

ఏను: సీరిం.

శాంచా: ఎలాగయినా తనకుతున్న మా పత్రిగాడి
మెడకు రిగించాలని చూస్తున్నాడు.

ఏను: అవునండీ! పచ్చిరాంగానే అయ్యగారిలో ఆ
రాపకొరనే మాట్లాడారు.

శాంచా: (అదుర్తగా) మాట్లాడారా? అన్నయ్య
మమ్మారు?

ఏను: వాను పరిగా ఇవలేదుగానండీ; మొత్తానికయ్య
గారు పరిగా సమాధానం పెప్పింట్టులేరండీ.

శాంచా: కామయ్య! ఒరేయ్ ఏనుకొండలూ!

ఏను: అమ్మా!

శాంచా: ఎవరెంత తమ్ముకుచ ప్రేమాశ్రం, వా అన్న
నమ్మ కొడంటాడట్రా?

ఏను: ఎట్లాగంటారండీ!

శాంచా: అయినెంత బావమరిదయిలే మాశ్రం...
అయినా ఇంకేం బావమరిదిలే! మా పదివతోనే
పోయింది వాళ్ళు మా మా మట్టికేం! ఏమం
టావు?

ఏను: (అయివ్తగా) సీరిం.

శాంచా: ఏలేగాని, బయటసంబంధాలేమయినా వస్తు
న్నాయా?

ఏను: అయ్యో! చాకపోటంచేంటండీ? తగటాకొందా!
కొండలూ! కొచ్చేసాయ్యోవోల్ల! తెంపులేదంటే
వమ్మండీ!

శాంచా: మరి మా అన్నయ్యకుంటున్నాడు?

ఏను: తలపట్కుండా పలపట్కుండా అట్లానే వుండారు.

శాంచా: మాకు ఏనుకొండలూ! దిబ్బొత్తుంచంటే
ఎవరికయినా ఆకి కలగొచ్చు. అందుకే నే, ఏ
నిమిషం వెలావుంటుందో, ఆ కొత్తకుట అని
పిందుకోనే వెదరామని వచ్చాను. ఏమంటావ?

ఏను: సీరిం. మా పెద్ద మంచాలో నెవండీ.

శాంచా: మనమ్మాయిని మాచావుగా నువ్వు? ఎలా
వుంటుందంటావు.

ఏను: బులెమ్మగోరి కేంనండీ? చినిమాటాదులాసుం
టారు!

శాంచా: మా పత్రిగాడికి తగిందేవంటావా?

ఏను: ఎంతకుట! మాడముచ్చటెయ్యరుండీ జంట!

శాంచా: ఒరేయ్ ఏనుకొండలూ! నువ్వుకూడా మా
అన్నయ్యకు వచ్చుకెప్పరికుమా!

ఏను: అంతకంటేవా అప్పయ్యగోయా!

శాంచా: మా చెట్టుపకానీవ బాంపల్లు తెచ్చాను. వాబు
క్కాయ రిస్తాగాని తీసుకెళ్ళి పిల్లలకు పెట్టుకో.

ఏను: సీరిం.

శాంచా: పరే, బోపలకడరాం వకున్. వారాయ
నయ్యకు నైవేద్యం పెట్టారిగా మరి!

ఏను: సీరిం. తప్పేదేంవుండుండీ.

(ఇద్దరూ లోనికగుతుంటారు. రామానవయ్య
చాడావుడిగా బయటకుండి వస్తాడు.)

రామా: (దిగ్గరగా) ఒరేయ్ ఏనుకొండలూ!

ఏను: నే నిక్కడే వుండాను బాబూ!

రామా: బండొచ్చేటయమయ్యింది. వాళ్ళొస్తారా!

ఏను: ఓరు బాబూ!

రామా: రెడ్డొచ్చే మెడలాడన్నట్లుంది! (చాడ్తు
ట్నుండీ చెప్పింజెమట్రా?

ఏను: గవితలేదు బాబూ!

రామా: ఎందుకుంటుంది; వల్లు కొవ్వలేవరి! మాధ
య్యగారొస్తారని చెప్పలేడట్రా?

ఏడు సిల్లం. మరిసిపోయానండి.

రామా: ఏడవలేకపోయానా?

శాంతా: మాధవయ్యగారవరన్నయ్యా?

రామా: (లేచబడుతూ) ఆయన...ఆయన...ఆయనోక ప్నేహితుకులే (ఏడు కొండలుతో) ఒరేయ్! ఆ మందమదీ లోపపెట్టి, రెండు మర్రిలు అవి తెచ్చివెయ్యి. ఆ, చూడు శాంతారమ్మా! కాస్త ఇల్లు వాటికి కుంభంగా తుడిపించవూ. నేను ప్నేమ మదగ్గర వెళుతున్నాను. (అడుర్గాగా వెళ్లిపోతాడు.)

శాంతా: (అర్థంగాని మొహంపెట్టి అలాగే నిలబడివుంటుంది.)

ఏడు: (మర్రిలు తెచ్చి సర్దుతూంటాడు.)

శాంతా: ఒరేయ్ ఏడుకొండలూ! ఈ మాధవయ్యదేముడెవ్వరా?

ఏడు: మీకు తెలవజీంబప్పుయ్యగారూ? మాధవయ్యగారంటే మా పెద్ద మామయిరే! ఏడు తాలాకాల తెడుగులేదు. నర్సలకి నర్సలు మూలగుతున్నాయంట.

(చూడవుడిగా అంతా వక్కుతూంటాడు.)

శాంతా: (అనుమానంగా) అయితే ఇంతకీ ఆయనెందుకొకాన్నాడు?

ఏడు: మీకు తెలవజీంబండి! ఆయనండి పిల్లలకంటే గాగుండి!

శాంతా: (ఏడుగా) జీగిచ్చెప్పిరావనా?

ఏడు: ఇంకా నెప్పేదేమందప్పుయ్యగారూ! ఏమందింకాయం నేనుకొట్టాని కొత్తందాడు.

శాంతా: ఆ!

ఏడు: అవుతుండీ. మన ఏతెం కాబుగోరి కొయన మాకుర్నితరంబ.

శాంతా: నిజంగానేవా ఏడుకొండలూ (అడుర్గాగా).

ఏడు: ఒబ్బ! మీతోడు అప్పుయ్యగారూ!

శారా: (లోపలనుండి వస్తూ) ఏమిట్రా ఏడుకొండలూ చూడవుడి?

ఏడు: ఇయ్యలో రొత్తున్నాటాబా!

శారా: ఇయ్యలవారెవరు?

ఏడు: మనసలైకుయ్యగోరి! కొబ్బయ్య మామగోరుండీ. మాడవయ్యగోరిని, మా పెద్ద మామయిరే! ఆ.

శారా: ఆ! ఏమిట్రా మవుచ్చెప్పేది నిజమేవా?

ఏడు: అవుతురాబో. ఇప్పుడేరలైదు మార్తురుగా.

శాంతా: (కుంభస్వరంతో) చూశావా శారాయనయ్యరావా? మా అమ్మయ్య వా కెంత ప్రాహం చెబున్నాడో!

శారా: నేనెవరికి చెప్పకోను శాంతారమ్మిదివా? (కర్నీలో మాటబడతాడు.)

ఏడు: (సవుత్తుతూ) లోల్లకోల్ల చెప్పకొండి.

శారా: ఛ! నోయ్యయ్ వెనకాడివా! కొంపలు మునిగి మేమేడుస్తూంటే నీకు సవుచ్చలాటగావుండ!

ఏడు: సిల్లం. (లోనికెడతాడు)

శాంతా: చూడు శారాయనయ్యరావా.

శారా: ఏమిటి శాంతారమ్మిదివా?

శాంతా: పర్తిగాకు వాకొ స్వయాన అన్న కొడుకు.

శారా: వాకు స్వయాన చెల్లెలి కొడుకు.

శాంతా: అవుతా? మరివాడు వాకొయినా అల్లగులొనారి; లేదా...

శారా: వాకొయినా అల్లగులొనారి!

శాంతా: అంతేగాని పరాయి! పోవటం బాగుంటుందంటావా?

శారా: ఏ గాడిదంటాడు? అన్నవాణ్ని చెప్పనీనుక్కొట్టారి.

శాంతా: మరి మా అన్నయ్య ధోరణిమాస్తే యలావుంది.

శారా: ధోరణిమందిలే! వేలకు వేలు కట్టులాగుంటే...

శాంతా: అందుకని అయినవాళ్ళిరి కనులుకొంటాడా?

శారా: ఆ మాట మీ అమ్మయ్యనే అడుగు!

శాంతా: అడక్క కాకేం ధయికు? విలేసి మరి అడుగుతాను.

శారా: అలాగన్నావ్ బాగుంది. కొనాలంటే నేను కూడా నీకు తోడు నిలబడతాను.

శాంతా: నీకు చెప్పొచ్చేది అదే.

శారా: ఏదీ!

నానా : ఇప్పుడు మన మధ్యరం ఒక్క మాట మీద నిలబడి, ఆటచ్చే మాధవయ్యగారిలో అప్పుయ్య వియ్య మందకుండా చూడాలి.

నారా : ఓ! తిప్పకుండా. గట్టిగా నిలబడి అడుగుదాం. అడుగుదా మేమిటి, పోటాడుదాం.

నానా : అలా లేస్తే తిక్కాతి మన విషయం...

నారా : అఁ, దానికే ముచ్చలే! నీ పిల్లయితే తాటి నా పిల్లయితే టెటివా నాంచారమ్మోనివా?

నానా : నీ కడుపు చల్లగా చూడెప్పు (బతుకు నారాయణయ్య బావా!

నారా : పరేగాని, నాంచారమ్మోనివా! కాకడుపులో కేముడు గోలపెడుతున్నాడు. అప్పుతరిపాడిని మరి!

నానా : అయ్యో! నా మతిమండిపోను. వాన పోడిలోపడి ఆమాటే మరిచిపోయాను. పదిపది. (ఇద్దరూ లోనికి వెడతారు. కొంచెమని బయట నుండి రామానుజయ్య. ఆయన వెనుక నే పేరయ్య వస్తాడు. పేరయ్య కేమం చెప్పబ, రంకలో చింతి గాడును, చేతిలో సంచి, చింతి కొలు, కొట్టిగా మాపివడెం.)

రామా : రాండి. రాండి. ఇలా కూర్చోండి.

పేర : (కర్చి మీద కూర్చుంటాడు. ఏడు కొంచెం లోపలనుండి వస్తాడు.)

రామా : (దిగ్గరగా ఒరేయ ఏడుకొంచెం!

ఏడు : కేవిక్కడే వుండానుబాబూ!

రామా : ఆ సంచి అదీ లోపల పెట్టు.

ఏడు : పిల్లం. (పేరయ్యరంక చూచి) దండాలు మాధ వయ్య గారూ!

పేర : (వెలికి వివ్రుతూ) కేమ మాధవయ్యగారికి స్వయాన బావమరిది. నా పేరు పేరయ్యం బాగు.

ఏడు : అట్లాగా? రమించండి బాబూ! మా అయ్యగారు మాధవయ్యగ రొత్తరంపెను...

పేర : అవును. నాకు రాత్రిబండిలో తిప్పక రాగలను

ఏడు : పిల్లం.

రామా : మవ్వెళ్ళి పేరయ్యగారికి వడివిట్టు తోడరా ఏడుకొంచెం! (లోనికి వెళుతాడు)

ఏడు : పిల్లం (వెళ్లి తోడుంటాడు)

పేర : ఇనుగో కొంచెం! (నెమ్మదిగా పిలుస్తాడు.)

ఏడు : నా పేరు ఏడుకొంచెండి!

పేర : అఁ అదే అదే. నాకు సరిగా ఉన్న లేదులే, యేమీ అనుకోకు.

ఏడు : పరవాలేదు రెగండి.

పేర : ఇనుగో అచ్చాయ్! మాట. (ఒప్పు గొట్టుంటూ ఉంటాడు)

ఏడు : అయ్యో.

పేర : ఇలా దిగ్గరగా రా.

ఏడు : (దిగ్గరగా వెళుతాడు)

పేర : నీళ్ళు కొంచెం వేడి నా పిగా వుండాలి కుమ! (నెమ్మదిగా చెబుతాడు)

ఏడు : హీ హీ తావరగా నుండేంటి పేరయ్యగారూ!

పేర : హం! దిగ్గరగా అనికోయి బాబూ! మచ్చో నుంచివాడివని చెప్పకొంటే...

ఏడు : పరవాలేదు రెగండి. (సంచి తీసుకొని వెళు తాడు.)

రామా : (లోపలనుండి పొగాకుతో వస్తాడు.) చుట్ట కాలుస్తారా?

పేర : తక్కువ కాల్చేవాళ్ళలో వాడినేలేండి (కేమ లోనుండి పొడుం దిర్చి తీసి) (పరుతుం ఈ సంచి ఘంటా పథ్యుడివయ్యాను. (పట్టు పిలుస్తాడు)

రామా : మాధవయ్య బావగారునూడా ఈ బండిలో నే వస్తారనుకొన్నాను. (చుట్ట ముట్టిస్తాడు)

పేర : తిప్పక వచ్చివుండే వారేండి. అనుకోకుండా రాత్రి మంత్రంగాను వినుచేళాను ఎల్లవనీజా గవండి! వారిని సాగడంపే రరనూ వుండాలిగా మరి?

రామా : అయ్యోకాదు మరి! పెద్దవారిలో సవయ్య. రాత్రియినా తిప్పక వస్తారంటారా?

పేర : మా మాధవయ్య బావ మాట తప్పటం, అటు మాగ్యి దిలుచాడి నే నే!

రామా : చిల్లిం చూచండి పేరయ్యగారూ!

పేర : అయ్యో!

రామా : మా అబ్బాయిని గురించి నే చెప్పకోవటం అంతగా బాగుండవనుకొండి—

పేర : ఫర్వాలేదు; నెలవివ్వండి.

రామా : నిజంగా మా వాడు బుద్ధికి బృహస్పతి అంటే నమ్మండి.

పేర : చిత్తం ఊరు గొప్ప గోడలే చెబుతాయిగదా!

రామా : ఇక అందం విషయంలో..... ఆ విషయం నేను చెప్పవలసలేదు. రండి కొవాలంటే అబ్బాయి ఫోటో ఇక్కడేవుంది.

పేర : అబ్బలేదు మాదా. మిమ్మల్ని చూస్తే అబ్బాయి రూపం వాళ్ళిల్లా మెదులుతోంది సుమండి! ఆ బంగారు ఛాయ, ఆ విశాలమయిన నుదురు, చెంపకు చాదు చేసి కళ్ళు ఆ ఒడ్డు పొడుగు ఒహో!

రామా : (హాగిపోయి) చూచినట్లుగానే వర్ణించారు.

పేర : మరేమిట మహాబాబూరు మన బుర్రంటే! కర్మ గారి ఈలోక నీ స్థితి కొచ్చావగాని. చిన్నప్పకు మా తాతగారంటుంటే వాడు— “ఒకే పేరినీడూ! నీ తెలివి తేటలమందురా వాడి మాదా పనికిరాదురా! నీరాతబాగుంటే, స్వతంత్ర మొచ్చిన తర్వాత మనస్వ తప్పక మంత్రి వయితరతావురా” అని.

రామా : అవును. అంతటి అద్దలు వాకపోలేదు.

పేర : అదృష్టశ్రీ మన చేతిలోనుండి తొలగిపోయి యిలా ఏడుస్తున్నాను.

రామా : ఇప్పుడు మాత్రం తమ కొచ్చిన లోపేమిటి తెండి.

పేర : సరే, అవన్నీ తరువాత ముచ్చటించుకొందాం. (పొడుం పట్టుపీల్చి) ఇక అసలు విషయానికి వస్తాం. రామానుజయ్యగారూ! మన స్థిర దరా ముల భోగ్లూ కొంచెం యిస్తారా?

రామా : తప్పకుండా. నవరత్నాల చికిమయిన మత్తేత్రం తనవలెనే ఎకరా అందండి.

పేర : అయ్యో!

రామా : పోలే రెండేరాలు ముడిమిలోట, ఈ ఇల్లు..

పేర : ఊ! నెలవివ్వండి (బుర్రాడిస్తాడు.)

రామా : వీరో తమ దయవల్ల కొద్దో గొప్పో నిలక లోనే వున్నామనుకొండి.

పేర : సంతోషం.

రామా : క్రిందిటి సంవత్సరం పరీగ్గా ఈలోకాల్లా నే మా ఇంటావిడ దేహం చాలించింది.

పేర : విచార కరమయిన విషయం.

రామా : అందుచేత వాడినోక ఇంటివాడిని చేస్తే భారం తీరిపోతుంది. అంతర్వాత రామా కృష్ణ అనుకొంటూ పోయిగా.....

పేర : కాదు మరి!

రామా : చూడండి పేరయ్యగారూ!

పేర : చిన్నవాణ్ణి. తమ్ముడూ అని పిలిచినా యిబ్బందిలేదు.

రామా : వీరో లోకాచారా వ్నమసరించే గాని, కట్నాలు కొమకలు విషయంలో వాకంతగా పట్టించుకోలేదు సుమండి.

పేర : చిత్తం.

రామా : డబ్బు కాళ్ళతమా చెప్పండి? గుణగణాలు, సాంప్రదాయాలు ముఖ్యం గాని.

పేర : ఎలాగయినా తెలిపివారు.

రామా : ఈమధ్య మరీ వచ్చేపోయ్యే సంబంధాలకు తెంపులేకుండా వుంది సుమండి! వలలై వేలిస్తా మని, యాలై వేలిస్తామనీ డిబ్బొస్తోంది గదా అని అడ్డమయివాళ్ళతో చేయి కలుపు తామా!

పేర : ఛా! అందులోనూ తిమరా?

రామా : మాధవయ్యగారి మంచి చెడ్డలు విన్న తర్వాత వాకు, అసలు వేరే సంబంధం వేపుకు మనకు పోవటంలేదు.

పేర : చిత్తం.

రామా : చూడండి తమ్ముడుగారూ! మనలోమాట...

పేర : నిరభ్యంతరంగా నెలవివ్వండి.

రామా : ఇలా అడుగుతున్నందుకు మరోవిధంగా అనుకోవటం—

పేర : క్షణపోరం విగ్మోహమాటంగా వుండాలనే వాళ్ళ వాదితలో నేను ప్రథముణ్ణి.

రామా: అఁ, మనబావగారు... ఎంతవరకు తూగగల రంటారు?

పేర : మీ అంక చెప్పండి?

రామా: వారి ఉద్దేశ్యం తెలియాలిగా?

పేర : చూడండి అప్పయ్యగారూ! ఇదింతా మోజును బట్టి వుంటుందిగాని ఈ పెల్లికి మార్కెటులో ధరలను పరిమిలేమిటి?

రామా: కాగా అమ్మగారు.

పేర : మీ హోదా ననుసరించి, మీకు చిన్నతనం లేకుండా, మీరు తృప్తిపడేలా మా బావతో పరిశీలించేవాణ్ణి నేనున్నానుగా! నన్ను కౌత్స కనిపెట్టి వుండాలిగాని...

రామా: అలాగన్నాడు బాగుంది. ఇక నే నేం మాట్లాడను.

పేర : ఇప్పుడు చెప్పండి మీ ఉద్దేశ్యం?

రామా: ఏమయినా ఒక ముప్పుయివరికూ...

పేర : ఖాయం.

రామా : ఏమిటి? (హాగిపోతాడు.)

పేర : ముప్పయి! చిల్లిగవ్వ తక్కువగాకుండా పరిశీలించటం ఖాయం! మరి నామాట...(ఎదుగుతాడు.)

రామా: (సంతోషంగా) ఫర్వాలేదు. అవ్వండి.

పేర : పెద్దలు! తమకే నెలదీవటం బాగుంటుంది.

రామా: (చిరునవ్వుతో) ఒకటి! సరా?

పేర : పిల్లలు గలవాణ్ణి.

రామా: నేనయినా చిన్నచూపు చూడలేదుగా?

పేర : అన్నే ఎంతమాట! కాని..... ఇంకోక అరగొరవానుమోన్నాను.

రామా: సరే. అలాగే.

పేర : (సంతోషంగా చూచుకుంటూ) ఇంకెందుకు లాభం నిశ్చయించుకోవటమే తరవాయి..... పోచ్చి (కుమ్మతాడు.) కాని ఒక్కమాట.

రామా: చెప్పండి.

పేర : వ్యవహార మంతా సరస్థంగా నేను నడుపు కొస్తాను. మీరుకూత్రం తొందరిపడకండి.

రామా: (నవ్వుతూ) తొందరా? అది మన ఇంట్లో వున్న ఏడుగొండలమ్మగారు లేక!

పేర : చిత్తం.

రామా: నాకు జపంచేసుకో నీ అలవాటొకటైంది. మీరు కొంచెం విశ్రాంతి తీసుకోండి: ఒకేయ ఏడుగొండల! (అగడుగొంటూ లోనికే తాడు).

వారా: (తెచ్చుడిగావచ్చి) వరుష్కారమండీ.

పేర : ఎమనీ. తమరు.....

వారా: రామానుజయ్య నాయుడిగారికి స్వగృహ బావమరిదిని తెండి... మా చెల్లెలనే వారికిచ్చాం.

పేర : సంతోషం.

వారా: చూడండి. మీ పేరమిటో నాకు తెలియదుగాని.

పేర : వాపేరు పేరయ్యంటారు.

వారా: ఇదుగో పేరయ్యగారూ! మీకు తెవారికి బండెన్నింటికి?

పేర : నాలుగింటి కనుకొంటాను. ఏం! మీరా బండికి వెడతారా?

వారా: వాకొ గ్రహచారం పట్టలేనుగాని, మీరు వెంటనే ఫోంచేసి బయలుదేరితే బండెను తుంది.

పేర : (తెల్లతోయి) అంటే.....

వారా: మీరిక్కడినుంచి వెంటనే వెళ్ళిపోవాలి.

పేర : హి హి! పరసమడుకున్నారా? (నెరిగి నవ్వుతాడు.)

వారా: (తీవ్రంగా) నిజంగానే అంటున్నాను.

పేర : అవునండీ. మనదివరం వరసను రాకమరదుల మవుతాం. అవండి అవండి ఫర్వాలేదు.

(నవ్వుతాడు.)

వారా: (స్థాయిపెంచి) పేరయ్యగారూ! పరిహాసం గాదు.

పేర : (తగ్గి) చిత్తం. వాకేం అర్థంగావటం లేదు.

వారా: లేకపోతే, పిల్లడికి మేవరికొందుడగా, తమరు నంటూ పిల్లనివ్వటానికొచ్చారా?

పేర : (అర్థంగానట్లు చూస్తుంటాడు.)

వారా : ఏం అర్థంగాలా? చివులంగా తెలుతా నివండి నేను పిల్లవాడికి మేనమామని. వానిగ్గర పెళ్ళికు కొచ్చిం పిల్లవుంది. మా అమ్మాయి వుట్టిందగ్గ యుండీ, మా సత్యానిక నీ పేరుపెట్టాం.

ఇప్పుడు మా బావ జబ్బుకోసం గడ్డిలిపి, మీరూ సంబంధాలు చూపువ్వాడు. దీని! పిల్లవాడి ఆమోదముగల ఏమైనా లేదు. వాడెప్పుటికీ వా ఆటలే! కాని ఇహళయూ, మీరు వచ్చిన దారి నే దయచెయ్యండి చెబుకున్నాను.

పేర : మరి..... (ఏదో చెప్పబోతాడు)

బారా : (నీరయినగా) మరి లేదు నీ! లేదు. వచ్చిందేమి కుండుగా భోంచేసి బండెక్కండి. లేదా... (పట్టు దిగించి పిడిలి చూపుతాడు.)

పేర : (కలుకుతూ) అలాగేనంది.

బారా : లోని! రెండవకుటుంబేనీ, వెంటక్కురిగి! పేరయ్యగారూ!

పేర : అయ్యో!

బారా : మీరు భోంచేసిరి! జల్లూ వచ్చి వాళ్ళో వుంటుంది. మీరు మా బావతో ఈ గొడవమీ చెప్పుకుండా..... ఏం తెలిసిందా? (గడ్డి ప్లాడు)

పేర : చిత్రిం. ఏపులంగానే చెబుకున్నాడుగా! తప్పకుండా ఎక్కడోతను.

బారా : (విగ్రహవచ్చి) మా బావతో ఈ విషయం చెప్పారో... మీకు మరి తెలివితేలి ఆ! వుండదు.

పేర : (ధయపకుతూ) చి. చిత్రిం. అంతవరకు అట్లాగేవులెండి. (లోపలనుండి వాచారమృ కంఠం వినిపిస్తుంది.)

వాచా : అదీ మాప్రా. వా కంఠంలా ఊపిరుండుగా ఆ ఇచ్చేవాడెలా యిస్తాడో; చేసుకొనేవాడెలా చెబుకొంటాడో.

రామా : (లోపలనుండి) ఇదుగో వాచారమృతల్లీ! నీకు పుణ్యముంటుందిగాని, పరాయి పెద్దమనిషి ముందు వా పడుపు తీయబోడు.

వాచా : (విగ్రహ) ఎవరంటే వాకేం ధయమా? ఆ పెద్దమనిషి నే అడుగుతాను; ఇది వ్యాయ మేనేమా?

పేర : (వారాయణయ్య వంకమాచి, ఆ గొడవేమిట స్పష్టం చేశాడు.)

బారా : పిల్లవాడి మేనల్ల. ముందు నిన్ను చావంపితే తర్వాత ఆ విషయం చూచుకొంటాను. మీరు

మాత్రం ప్రయోగపెన్నాహంలా వుండండి. (బయటకు వెళ్ళిపోతాడు.)

పేర : వామృయ్య! (కుర్చీలో చిరిగిబడతాడు)

వాచా : (మెగపులావచ్చి) ఇదుగో ఏమయ్య పెద్దమనిషీ! నువ్వేం ఆపిల్లల్ని కనుక్కోలా? నీ పిల్లలాంటిదిగానూ వా పిలమాత్రం? నీ కేమయి వా క్లామంటే, మేనరిక ముండగా పిలవిస్తావని వస్తావా?

పేర : (ఇంతవేళూ వాపిలపోతుంటాడు. కొంచెం లేదు కొని) ఇదుగో తల్లీ! ధనానీనీ!

వాచా : వా పేరు వాచారమృ.

పేర : ఏ అవారారమృవయితే వాకేంగాని, మీ గొడవ లేమీ వాకు తెలియవు. వా బుద్ధి గడ్డిలిపి ఇక్కడకు వచ్చాను. వచ్చిందందుకు బాగా కాస్త జరిగింది. దయచేసి ఎక్కేమీ ఆనంది తల్లీ! నే విషయం చెప్పిపోతున్నాను.

వాచా : వుంటానంటేమాత్రం వుండనిచ్చేరెంత! (లోపలకు చూస్తూ) ఒక్కో ఏమకొండలూ!

ఏడు : (లోపలనుండి) ఓయ్ వస్తున్నా. (వచ్చి) ఏం అప్పుకుందా?

వాచా : లోపల పేరయ్యగారి సంచి వుండిగాఁనాలు. తెచ్చి వారికివ్వు.

ఏడు : దీరిను చూడనుకుంటారాబా?

వాచా : ఏదోవాటికలవడతాల్ల, నీకందుకు; తెచ్చివ్వు

ఏడు : (పేరయ్యతో) ముందు తానం నెయ్యండి.

పేర : (ఏదో చెప్పబోతాడు. కాని, వాచారమృ వంకమాచి ఆగిపోతాడు.)

వాచా : తెచ్చివ్వరాఅంటుంటే... (దమాయిస్తుంది)

ఏడు : పిత్రిం. (అనుమానంగా లోనికెడతాడు.)

పేర : (గొంతు పవరించుకొని) ఇదుగో కనకదుర్గమ్మగారూ!

వాచా : వా పేరు వాచారమృయ్య బాబూ!

పేర : ఏమయితేలెండి. కాని ఒక్కచూట.

వాచా : ఏమిటి?

పేర : నీకు చెప్పిపోవటం ఎలాగూ భయపడుకొండి. కాని...

వాచా : కాని!

పేర : పన్నెండు చాటుకోండి-ఇది నా పేరైనట్లుగా
భోజన హోటళ్ళలో యిక్కడ వున్నట్లు లేదు-
అందుచేత...

శాంచా : (తీవ్రంగా) అందుచేత?

పేర : అహ ఏం లేదు...

శాంచా : ఇదుగో పేరయ్యగారూ! ఈ తింతులన్నీ
నాకు తెలుసుగాని, ఇలా వారిని బోయ్యే
రావయ్య లందరినీ మేపితే, తప్పు నాకుమరు
బోయ్యెట్లుకు తిరుగాల్సిందే! ఆపస్తవరం ఉడ
తవుగాని యిది చెబుతుంది.

పేర : చిత్తం. భోజనాని కిట్టించి...

శాంచా : మరేం ఫర్వాలేదు. ఒక్క పూటకేం ప్రట్టి
మునగదులే. (ఏడుకొండలు పంపిస్తో వస్తాడు.)

శాంచా : (పేరయ్యతో) తీసుకోండి.

పేర : (తీసుకొని లోనికి దూకుంటాడు.)

శాంచా : ఇంటికి బయలుపుతోంటే, ఇంకా అటు
కాస్తా చేసుకోవాలి?

ఏడు : ఏంటి పేరయ్యగారూ ఎరిపోతారా?

శాంచా : మత్స్య నోరు మూడుకొని లోపలి వెళ్ళారా
ఏడుకొండలూ.

ఏడు : పిత్తం. (లోపలికి వెళ్తాడు.)

శాంచా : ఇక కడలకయ్య దేవుడా.

పేర : అహ. ఏంలేదు. నాయుడుగారితో చెప్పి
పోదామని.

శాంచా : ఏమిట్లున్నా. నే చెబుతానే వెళ్ళి. ఆయన
జపంమీరున్నాడు.

పేర : అలాగే (చెప్పుడిగా వెళుతుంటాడు.)
(లోపలనుండి రామానుజయ్యగారు అదుర్దగా
వస్తాడు. ఆయన వెనుక నే ఏడుకొండలు
వస్తాడు.)

రామా : అర అర! అడవినుండి పేరయ్యగారూ!
ఎక్కడికి?

పేర : (అరి) ఎక్కడికో వెళ్ళే గ్రహచారం వాకేం
బట్టింది? నా ఇంటికి వెళుతున్నాను. (వెళ్ళి
పోతాడు.)

రామా : (దగ్గరగా వెళ్ళి (బ్రతుకులుతూ) మా ఆపరాధ
మేమయినా వుంటే మన్నించండి.

పేర : మీ రిప్పుడుండి రామా! ఈ ఇంటికి రావటం
నాదే తప్ప. వెలపు. (వెళ్ళిపోతుంటాడు.)

రామా : (చెయ్యి పట్టుకొని) ఆగ్రహించకండి. విషయ
మేమిటో చెప్పండి. (శాంచారయ్యతో) ఏమి
టయ్యాయ్ ఇదంతా? మత్స్యమేనా అన్నారా?

శాంచా : ఏమన్నా అవటమేం? వెళ్ళిపోయ్యన్నాను.
రామా : అర!

శాంచా : ఏం ఎందుకనను? నా కూతురు కుటుంబం చెప్త
గొట్టటానికి తయారవాలా ఈ పెద్దమనిషి?

రామా : (పట్టలేని కోపంతో) ఛా! నోయ్యయ్. నా
ఇంటి కొచ్చిన పెద్దమనిషి నవనూనిస్తావా?
(పేరయ్యతో) పేరయ్యగారూ! మీకు
కావలిసింది నేను. వర్ణవహారమంతా వాది. ఎవరే
మంటే మీ కెందుకు? మీరు వెళ్ళండి.

పేర : ఇంటి అవమానం జరిగింది తిర్యకి.....

రామా : అందుకు ఎన్ను కిమించండి. (చెతులు పట్టు
కొని) ఇది చెతులుగావు.

పేర : అర అర! అంత మాటవకండి. పెద్దలు! అయినా
కుర్రవాడికి మేనరికముండగా.....

రామా : అవన్నీ మీ కెందుకు? నా ఇష్టమయిన నేను
వీరిచానుగా!

పేర : చిత్తం.

శాంచా : అయితే మత్స్య సత్రిగాడికి నా పిల్లను చేసుకొని
వట్టా అన్నయ్యా? నన్నింటి మోసం లేస్తావా?
(ఏడుస్తుంది.)

రామా : ఏమిటి మోసం? నీ పిల్లని చేసుకొంటానని
ఎప్పుడయినా హామీ యిచ్చారా? పేరయ్య
గారూ! మీరు లోనికెళ్ళి పూసం చెయ్యండి.
తీసుకెళ్ళారా ఏడుకొండలూ!

ఏడు : రాండిరామా! (పేరయ్య, ఏడుకొండలూ లోని
కడతారు.)

శాంచా : అయితే మత్స్య సత్రిగాడికి నా పిల్లని చేసు
కోవట్లే గదురా అన్నయ్యా?

రామా : నీ కలలోనే అలా గనుకో.

శాంచా : (దుఃఖవ్యసనంతో) అయితే ఈ నిమిషానీ,
నీ వాట్లోనీ, ఈ కాస్త ప్రాగం తీసేసు
కొంటా. ఇంకా బ్రతుకెందుకు?

వారా : (బయటనుండి వచ్చి) అః అః! అరేమటే
వాంచారమొడివా; అలా దిగబారిపోతావేం
చచ్చేం సాధిస్తావే ?

వాంచా : ఇంకా నే బ్రతికేందుకు వారాయనయ్య
రావా ? నా అమ్మకే నేను విషమయిపోయా
ను! (చీకేస్తుంది.)

వారా : ఏమిటి వికేషం రావా ?

రామా : (మాట్లాడకు. కుర్చీలో కూర్చుని
యిట్టయిట్టాడు).

వారా : ఏం రావా మాట్లాడవు ?

రామా : ఏం మాట్లాడాలి ?

వారా : మీ చెరలు గొడవేమిటా అవి ?

రామా : గొడవేమిటి ? మళ్ళీ చెప్పవోయ్ పెద్దమని
షివి. నా ఇంటికొచ్చిన పెద్దమనిషి నవమానిం
చటం సబలేవా ?

వారా : ఎవర్ని ?

రామా : ఆ పేరయ్యగారు. వాలో సంబంధం స్థిర
పర్చుకొంటావి కొచ్చారవి, అయిన్ని వావా
మాటలు అవి, ఇంటినుండి వెళ్ళిపోమ్యంటుందా?
ఇదేమయినా సబలేవా !

వారా : అరేమటే వాంచారమొడివా! అంతవేరందర
పడిలే యెలా ?

వాంచా : మహా అలాగే అంటావేం వారాయనయ్య
రావా ? కుదిరితరం అనుకోన్నదేగా ?

రామా : ఏమిటి ? ఇందులో నీ ప్రాతిహదా వుండా
వారాయన మూర్తి! సరే! మాస్తాను. మీ
రంతా తిన్నకవచ్చివా సరే; వా కొడుక్కి
మాధవయ్యగారి సంబంధం మే ఖాయం.

వారా : కాస్త ఆలోచించి మాట్లాడురావా ? అంతా
నీ ఇద్దమే నేమిటి.

రామా : కా ? మీ ఇద్దమూ ? వా కొడుకు పెళ్ళి...

వారా : అరే నీ కొడుకు వచ్చుకోవద్దా అని.

రామా : వా కొడుకు వామాట కొడంటాడా ?

వారా : సరే. అది మాస్తాను. పవ వాంచారమొడివా.

వాంచా : ఎక్కడికి ?

వారా : ఈయనతో మనకేమిటి ? అడలువాడు వాడికి
అకురుదాం. పత్రిగాడివగ్గరకే వెళదాం పడు.

రామా : వెళ్ళింది. ఎక్కడికయినా వెళ్ళింది. ఎవరెలా
చచ్చివా సరే! వా కొడుక్కి మాధవయ్యగారి
సంబంధం మే ఖాయం.

వారా : సరే నేనూ మాస్తాను. మమ్మలా ఈ పెళ్ళి
జేస్తావో? (లోని కేళతాడు పేరయ్య. ఏడు
(కొండలు లోపలనుండి వస్తాయి.)

రామా : ఇదుగో పేరయ్యగారూ !

పేర : బాబూ !

రామా : రాత్రి బండికి మాధవయ్య వారగా రాస్తే
సరే! కేళతావే రేపుదనుమే మనం వెనాటి
వెళదాం.

పేర : చిత్రిం

రామా : అక్కడే కర్ణవహారం. వైసలు జేసుకొని,
ముహూర్తం పెట్టివ్దాం. ఈ వెలలో పెళ్ళి జరిగి
తీరాలి.

పేర : అలాగే !

రామా : రామామవయ్యవాయడంటే అల్లాటప్ప అను
కొంటున్నాను! వా కొడుకు పెళ్ళికి మాడా
వా ఇద్దం కావటం! ఒరయ్ ఏడుకొండలూ!

ఏడు : వా నిక్కడే వుందాను బాబూ!

రామా : పోస్తాఫీసుకెళ్ళి, ఒక కవతురీసుకరా. వెంటనే
రమ్మని అబ్బాయికి వుత్తిరం రాయాలి. ఇంన.
(చిల్లరతీసి యిస్తాడు) (ఏడుకొండలు వెళ్ళిపో
తుంటాడు)

ఒరయ్ ఏడుకొండలూ!

ఏడు : అయ్యో!

రామా : వద్దులే రా. కవయితే శేటవుతుంది. ఏకంగా
వైరివ్దాం.

ఏడు : పిత్రిం.

వారా : (లోపల నుండి సంతోషించి) నేనెదురున్నా
వాంచారమొడివా.

వాంచా : నేను మాత్రమిక్కడెందుకు? నేనూవస్తాను,
వుండు కలిపి వెళదాం. (లోనికెళ్ళుతుంది)

రామా : వెళ్ళింది. నిశ్చయంగా వెళ్ళింది. ఎక్కడె
రిస్తారా?

ఏడు : అరేమటేబాబూ! పెళ్ళిమ్యగారు.....

రామా : ఏడుకొండలూ!

ఏను : అయ్యో!

రామా : నువ్వు పోయేవాడని కోర్కె.

ఏను : ఏమిటి.

శేర : కాని చూడకు అన్నయ్యగారూ!

రామా : ఏమిటి?

శేర : తొందరపడి అయిన వాళ్ళను.....

రామా : మీరు తెలియదుగానిండి శేరయ్యగారూ!

శేర : ఏమిటి.

(వాంచారమ్మ బంటుతో తిరిగి వస్తుంది.)

వాంచా : పద వారాయణయ్య బావా. తోడబుట్టిప
దాన్ని ఉనుగునునిపించి ఏం వావుకుంటాడో
యాస్తాను.

ఏను : భోజనం పెయ్యండి అప్పుయ్యగారూ!

వాంచా : ఇంకా ఈ కొంపలో గంక ముడతాపట్టా!

రామా : గుంచిది. (వారాయణయ్య, వాంచారమ్మ
వళ్ళలోకుంటారు. బయటనుంచి బొమ్మమేన
తేలి విసిస్తుంది.) వారాయణయ్య, వాంచా
రమ్మను ఆగమని నైక కేస్తాడు.

రామా : వుత్తరమేనో వచ్చింది లాగుంది చూడరా.

ఏను : (బయటవళ్ళి వరుసోరిగిస్తాడు) ఇరుగోండి.

రామా : (అందుకొని, పరికిరించి) అత్తాయో రాకాడు!

ఏను : ఏం రాకాడు బాబూ?

రామా : ఉండెరా పదవంతే!

(చింపి యాస్తాడు. ఒక ఉత్తరం, ఫోటో
వుంటుంది. అనురాగా ఉత్తరం దివివి)
కొంప మునిగిందిరా ఏను కొండలూ!
(బిగ్గరగా అరిచి కూలబడతాడు.)

ఏను : ఏమిటి బాబూ!

వాంచా : ఏమిటా అన్నయ్య?

వారా : ఏం జరిగింది బావా?

శేర : ఏమిటండి విశేషం? (అంతా ఆదుర్దాగా దిగ్గర
కొస్తారు)

రామా : ఏం చెప్పను వారాయణయ్య! నీ అల్లుడు
వాకొంప నిలువునా ముంచాడు.

వారా : ఏం జరిగింది బావా?

రామా : ఏం జరగకూడదో, అదే జరిగింది. యిటు
చూడు. (తెటరందిస్తాడు.)

వారా : (అందుకొని లోలోపలే గబగబా పదివి) అరి
ఏనుగా! ఎంతవని కేళావురా!

వాంచా : ఏమిటి వారాయణయ్య బావా?

ఏను : పైకి పదవండి బాబూ.

వారా : ఇంకా దివివే నేముందిరా ఏనుకొండలూ! మీ
పత్రెంటాలు ఒక కాలేకే పిల్లని ప్రేమించి పెళ్ళి
చేసుకొన్నావట! ముందుగా తెలివే వాళ్ళ
వాన్ని చప్పకోడిని పెళ్ళియింతర్వాత వుత్తరం
రాకాడు.

ఏను : అరి!

వాంచా : నిజంగానా వారాయణయ్య బావా?

వారా : నిమిషం ఒట్టు. వాంచారమ్మదివా ఇరుగో
ఫోటో కూడా పంపాడు.

వాంచా : కొంప ముంచావు కదరా సత్రిగా! (భోలు
మంటుంది.)

శేర : కాలమే మారిందేమిటి, ఈ కాలంలో ఇలాంటివి
పహజంగా జరిగిపోతూ వేళున్నాయి.

ఏను : మొత్తానికి పిట్టలారూ పిట్టలారూ పిల్లితీరిపింది
రెండి బాబూ! [తెర]

ఆర్థరసాయనశాల ముక్త్యాల, (కృష్ణ)

(స్థాపితము 1925.)

ప్రశస్తాయుర్వేదోపదముల
నిలయము. ఏ ముందు కావలసి
నను మాకు వ్రాయుడు. నమ్మక
మైనవి అభింపగలవు.

ఆయుర్వేదభూషణ

వేటూరి శంకరశాస్త్రి,

ఎ. ఎం. వ. సి.,

Consulting Physician

ఉ ప గూ హ న ము

శ్రీ శివశంకరకావ్య

పూర్వార్థము

౧

ఎవరో యొక్క చోటుకాదు

ఇటీవలను కెప్పినట్టి
గాఢ ననునరించి యల్లు
కథన కావ్య మీ రచనము.

నత్యమైన, కాకున్నను
సంఘటనలు విన్నవారి
పెదవులపై దరిహాసం
బుదయించుటయే తథ్యము.

సంఘటనం బాదియందు
నరనముగా సాగె, కాని
మధ్యమార్గమందు మిగుల
మందముగా నడచుచుండె.

వివిధగతుల రాగగాఢ
విద్రితముగ నొక్కనాడు
పరిణయోత్సవములోన
పరిసమాప్తి నొందెనంట!

౨

మంథనాగ్రహారమందు
మహిమయల వంశిమందు
పుట్టినాడు యోగ్యుడైన
పురుషోత్తమశర్మబుద్ధుడు.

ఆంగ్లవిద్యతో పాటుగ
అధ్యయనము చేసినాడు
తండ్రికడన కొంత కొంత
తైత్తిరీయసంహితలో.

వేదములో వర్ణితమా
వివిధదేవతాకృతులను
చిన్ననాటనుండి యతడు
చేయుచుండు మృత్తుతోడ.

పాఠశాలలోని విద్య
పరిసమాప్తి నొంది సంత
అవల నేమి చేయవలయు
నన్న చర్చ సాగజొచ్చె.

అంతలోన తండ్రి పోయె
అమ్మ చిన్ననాడె చనియె.
మిగిలె బంధువర్గమందు
మేనమామ యొక్క డతనికి.

మంథనలో పెంకుటిల్లు
మంచి పంటభూమియు గల
వతనికి, లేదేమూత
మౌళికముగా లోపము.

అగ్రహారమందు కలరు
అయిదునూర్ల పట్టభద్రు
లందుచేత మేనమామ
ఆ చదువే చదువు మనియె.

అతడు పట్టభద్రుడైన
ఆత్మజాత నిచ్చి పెండ్లి
వైభవముతోడ జేయ
వచ్చు ననుచు మామకొరిగె.

3

మేనమామ కూతురైన
మీనాక్షి దేవి కూడ

కన్న కేశదలోన చెప్ప
కెక్కుముకానట్టి పీఠి.

అనుదినమ్ము వీక్షించెడి
యభ్యాసమువలన పీఠి
కలిసిపోయె మానసములు
క్రమముగా నుభయులకును.

చనపువలన నడుమనడుమ
చమత్కారవాక్కు లాడి
గూఢముగా ముద్దులాడు
కుమారి చెక్కిళ్ళ నతడు.

ఎదుగుగా నరుగుచెంచు
నేని మేనమామకూతు
రుల్లాసముతో నలరిగ
నుపకూపాన మాచరించు.

పిన్నవారి రాగనిరణి
పెద్దల కభిమతమె కాన
పరిణయమ్ము నిశ్చయమని
భావించిరి బంధుజనులు.

అమె జనని వాంఛితంబు
అయేడే పెండ్లిచేయ
మేనల్లుని చదువు ముగియు
వీడ చేయ తండ్రి తలపు.

౪

పంపినాడు మేనమామ
భాగ్యనగర కలాశాల
లోన జేరి చదువు మనుచు
మేనల్లుని మంచినాడు.

అచటి కలాశాలలందు
అలభ్యమైపోయె తావు
చిత్రకళాశాలలోన
చేరినాడు తుదకు శర్య.

శక్తికొంత, ప్రీతికొంత
స్వతస్సిద్ధముగ నె యుండు
కారణమున శిల్పకళను
కడువడిగా నేర్పు కలిగె.

అచటి యొజ్జలెల్ల సిద్ధ
హస్తలైనవార లగుటజేసి
నహాధ్యాయులైనవారు
శ్రద్ధధాను లగుటవలన—

చిత్రకళాశాలలోని
జీవిత మాతనికి మిగుల
ఉద్వేగక ముత్తేజక
ముల్లాన ప్రదము నయ్యె.

చలికాలపు సెలవులలో
స్వగ్రామము చేరువరికు
ఈ విద్యాభ్యాసచరిత
మెవ్వరికిని తెలుప డతడు.

నిజము తెలిసి మేనమామ
నివ్వరిచా టొంది యపుడు
కొంతవడికి తెప్పరిల్లి
కోపముతో ననియె నిట్లు:

“కులీనోర్వి సురుడ వీవు
కులాలుండ వయినావా!
భావికాలమందు రాతి
పనివాడవు కానుంటివ!

ఉన్నయెడల నీ తండ్రియె
ఒప్పునోకో దీనికి? నీ
విద్యావిషయములో నిక
విడిచినాను నా బాధ్యత!”

విరిసవాక్యములకు శర్య
విమనస్కుం డగుచు పోయి

గోదావరితీరంబున
కొంతతడవు విశ్రమించె—
కాంచి శిథిల విగ్రహములు
గౌతమేశ్వరాలయమున
స్వామి దర్శనమ్ము చేసి
సదనమునకు జేరినాడు.

“ఇంత ప్రాద్దుపోవు వరకు
ఎచట తిరిగినావు బావ?
అటులున్న వెందుల?” కని
అదరముగ నడిగె కన్నె.

“మీ నాయన యే మననో
మీనా, విన్నావు కదా
చెప్పము నీవైన నిజము,
శిల్పవిద్య దూష్యంబా?”—

అ మాటల కఠోక్తి న
అనునయనుస్వరముతోడ
“తనకు నచ్చు కార్యము చే
తత్పరతం జేయదగును.

“నాన్నమాట కేమి కాని
నా ప్రతిమను చేయుదువా?
మిగుల ప్రీతి శిల్ప” మనుచు
మీనాక్షి దేవి పలికె.

బాలపలుకు నమాయికపు
భాషణముల తెప్పరిల్లి
చిరునగవున శర్మ యామె
చెక్కిఁబులను ముద్దాడెను.

శ్లో

మేనమామ, మేనత్తయు
మీనాక్షి దేవి కూడ
వారించుచు నున్న వినక
స్వగ్రామము విడిచె నతడు.

నిజకళ పురుషోత్తముండు
నిష్ఠతోడ నభ్యాసము
చేయుచు నక్రమముగా నె
సిద్ధహస్తు డగుచుండెను.
భారతీయ శిల్ప చరిత
పౌరాణికగాథావళి
పాశ్చాత్యకలాచరిత్ర
పఠియించుచునుండె నతడు.

చేతనిండ ధన ముండుట
చేత ప్రసిద్ధాలయములు
కళాక్షేత్ర దర్శనమ్ము
కావించును సెలవులలో
చిత్రలోకవిహారణంబు
చేయు నతని కప్పుడపుడు
మీనాక్షి దేవి రూపు
మెలగుచుండు స్మృతిపథమున.

౬

అచట మంధేనాగహార
మండు తల్లి తమ తనూజ
పరిణయోత్సవమ్ముగూర్చి
భర్తను త్వరపెట్టుచుండె.

“అన్యేషణ చేయుచున్న
ననుగుబిడ్డ పెండ్లికొరకు
యోగ్యుడైన వరుం డిచట
ఒకడు కూడ కానరాడు.”

“మేనల్లుడు చెంతనుండ
మీనాక్షికి వేరే వరు
దెందులకో? మీ వాక్కులు
ఎప్పుడు చిత్రముగ నుండు!”

అనెడి భార్యభాషణముల
కడ్డు వచ్చి భర్త యనియె :

“బామ్మలు చేసిడివాని!
పుత్రిక నెట్లీయగలను!”

“ఇదియా మీ నందేహం,
వింకేమో యనుకొంటిని.
పురుషోత్తమశర్మ కేమి
భూలోపమ, భనలోపమ?

చేయవచ్చు సంపాదన
శిల్పకలామూలమున
మంచిపేరు వచ్చు ననుచు
మన మీనాక్షమ్మ మతము.”

ఇట్లు భార్య ప్రతివచనం
మ్మిచ్చినంత, యజమానుడు
ఏమి యనక శిరసు మాత్ర
మిట్టటు కదలించినాడు.

౭

పెట్టలతో బుట్టలతో
పెద్దపెద్ద యట్టలతో
స్వగ్రామమునందు దిగుచు
స్వగృహమ్ము చేరె శర్మ.

పరిసమాప్తి చేసి విద్య
భాగ్యనగర కలాళాల

పడచి వచ్చి మంథనలో
విశ్రమింప దలచినాడు.

ఎనిమిదేండ్ల నారాయణ
ఎగురుచు నుల్లాసమునను
అమ్మ, బావ వచ్చినాడె
అనుచు తెల్లితోడ తెచ్చె

“నాకు చేయితిరలేదు—
నారాయణ, మీనాక్షీ,

నన్ను పంపింపునచేసె
పంపె జనని ప్రీతితోడ.

తెచ్చుకొన్న వస్తుచయము
తీర్చిదిద్ది, వారి వెంట
ప్రక్క విధిలోని మామ
భవంతికిం జేరె శర్మ.

మేనల్లకు పట్టుచీర
మీనాక్షీకి నారాయణ
కెన్నెన్నో వస్తువులను
ఏర్పరించి యిచ్చినాడు.

కుశలాదిక మడుగు పెనుక,
గోదావరి కేగి వత్తు
అట్టె ప్రాద్దుపోవకుండ
నని పురుషోత్తము డరిగను.

భోజనార్థ మతని బిలువ
బోయినపుడు రాత్రి కన్య,
“ఉండుండుము మీనాక్షీ,
ఒక్క-దాని మరిచినాను”—

అని యతండు పేటి తెరచి
అందలి ముత్రముల దండ
దీసి యామె కంకంబున
వేసి యప్రయత్నముగా—

పెనుకకు రెండడుగు లేసి
ఏక్షించుచు నామె మోము
చిరునగవున ముందు కరిగి
చెక్కిలి ముద్దాడినాడు.

“పెద్దదాన నయినా” నని
పిల్ల పలుక లజ్జతోడ,
ఉల్లాసముతో నతండు
ఉపగూహన మొనరించెను.

౮

రక్త భాగ్యనగరవాల్
లడిగి, పెరుగు వేయువేళ

ప్రస్తావన చేసి నతని
పరిణయప్రసవ త్రిశూర్పి.
కొంచె మవల గదిలోపల
గూడుచున్న మీనాక్షీ
దేవి యాక్షణము నందు
తేరె చూచుచుండె నతని.

“ఇంక నేను న్యతంత్రముగ
నెచటనైన నుండవచ్చు.
కాని మహానగరమందే.
కాపురంబు లాధికరము.

“ఇంతవరకు లేదు కాని
యిపు డిపుడే మనసు పెండ్లి
మీది కొరగుచున్న దనుచు
మీనాక్షీని జూచినాడు.

తృప్తితోడ లజ్జతోడ
దీపించెను కన్న మోము.
జననియు గ్రహించి వారి
నరణి మురిసిపోయె లోన.

౯

కరీంనగరు కరిగి మరల
గ్రామమునకు వచ్చినట్టి
భర్తతోడ విడ్డపెండ్లి
ప్రస్తావన చేసె భార్య.

“పట్టణాన రకరకాల
పడతుల నీక్షించునట్టి
అందగాడు పురుషోత్తము
డమ్మాయిని పెండ్లాడునా?”

“మీ రెరుగరు కాని స్వామి,
మీనాక్షీ పురుషోత్తము
లన్యోన్యము ప్రీతిమగ్ను
లయినారని నాకు దెలియు.”

“పెండ్లి కింత త్వరయేటికి?
విడ్డకు—నీ కరుక లేద?
వదినారము పదునాలుగు
వశ్యురాలు నిండిలేదు.”

శర్మనిషయ మన్నమున్ను
చాల బిగిసియున్న భర్త
మెత్తబడుట చూచి భార్య
మిక్కిలి సంతోషపడియె.

భారతీయచిత్రకలా
ప్రదర్శనము జరుగగలదు
నాల్గునెలల గడుపులోన
నాగపురిని అనుచు దెలిసె.

షటికలో ప్రకటనము
ప్రమోదము గూర్చి, శర్మ
పంప నెంచె శిల్పమూర్తి
ప్రదర్శనకు అవధిలోన.

వివరించుచు శిల్పకళను
విగ్రహంపు లక్యముగా
మీనను కూర్చుండబెట్ట
మేనత్త ననుజ్ఞ వేడె.

కొంత బెరుకుతోడ మీన
కూరుచుండె గాని, తొలుత
సిగ్గు వీడుకొలది నతడు
చెప్పె భంగి వహించెను.

“నీ ముఖము మీనాక్షీ,
నిండుదైన, ఇంచుకంత
దగ్గరదై కన్నుదోయి
తగ్గించెను సౌష్ఠవము”

అని కొలతలు తీసికొనుచు
అవ్యయండలమున కతడు

ప్రారంభము చేసె నామె
ప్రతిరూపము మృత్తికతో.

నిర్మాణము ముగిసినంత
నీ భంగికి మెచ్చితినిని
అతడు మీన చెక్కిళ్ళను
అలతిగ ముద్దాడినాడు.

మీన బాహులతిక అతని
మెడకును పెనవేసి కనులు
మూసి యతని పెదవులపై
ముద్దుగొనియె దీర్ఘముగా.

ఎటనుండియొ వచ్చినట్టి
యెనిమిదేండ్ల నారాయణ
సంభ్రమమున గాంచి, పోయి
జననితోడ జెప్పినాడు.

“అక్కకు బావకును పెండ్లి
అగును రెండు నెలలలోన,
భార్యభర్తలు వారలు :
పసివాడవు నీ కేటికి?”—

అనుచు తల్లి మందలించి,
ఆవల నేకాంతమందు
పుత్రికతో, నిన్ను తాక
బోవనీకు బావ ననియె.

అన్యదృష్టి లేక శరమ
అధికనిష్ఠతోన శిల్ప
నిర్మాణమునందు భూరి
నియుక్తాంతరంగు డయ్యె.

స్వచ్ఛచంద్రకాంతశిలా
శకల మతని టంక హాతికి
అనుదినమ్ము రమ్యజీవ
తాకారము చాల్చుచాగ.

శిల్పమూర్తి పరివమాప్తి
చెందినపుడు మీనాక్షి
దేవి అక్కజంబుతోడ
దీని నామ మే మనియెను.

నీ పేరే యనుచు నామె
నిద్దపు చెక్కిళ్ళమీద
ఒలికించుచు ముద్దు, లామె
నుపగూహన చేసినాడు.

భద్రము కావించి మూర్తి,
“ప్రదర్శనమునందు నాకు
బహుమానము వచ్చునేని
ప్రణయినికే అర్పణంబు”—

అనుచు సరసనూక్తు లాడి
ఆవల తద్విగ్రహమును
వ్యవధిలోన నాగపురికి
స్వయముగ గొనిపోయినాడు.

ఆవల ‘ఉషోదేవత కే’
అఖిలభారతీయ కళా
ప్రదర్శనమునందు ప్రథమ
బహుమానం లిచ్చినారు.

స్వర్ణవతక మొకటి, రెండు
నిహ్నాన గూఢ్యముల ధనము
పురుషోత్తముడిను శిల్పికి
పురస్కార మని తెలిసెను.

విశాలాంధ దేశమందు
విశుత గోదావరితట
నికట మంధేన్ద్రాగహార
నివాసి యీ శిల్పి యనిరి.

ప్రతికలం దీ వార్తలు
పలియించుచు మేనమామ

హర్ష మొందె ప్రసిద్ధాంధ్రు
డల్లుడు కానున్నాడని.

“మేలమాడినాడ నాడు
మీనా, నీ తోడ ప్రతిమ
కుఱోదేవతాభిధాన
ముంచితి : వైదికుడ కదా!”

“నీకు పెండ్లి యెప్పుడు బావ!”
“నెలలలోనె యనుచు నతడు
ఉత్సుకత్వ మొంది యామె
నుపగూహన చేసినాడు.

“నీకు రొమ్ముబిగుతు లేదు,
నేత్రమ్ముల్ల సందులేదు,
ఉండువేని నీవు మీన,
ఉఱోదేవతాకృతివే!”

అనడి శిల్పి వాక్కులలో
ననురాగము గ్రహింపక
అన్య కంటైన భీతి
నా ముద్దయ యులికిపడియె.

వివాహమ్ము చేయ మామ
వేగిరిపడుచున్న, శర్మ
“త్యర యేటికి మామయ్యా,
తాళు దించుకంత” యనును.

ఎందులకో మీన యతని
యెదుట బడుటయైన గాని
మాటలాడుటైనగాని
మానుకొనియె నాటనుండి.

శర్మకు నన్మాననభలు
జలసాలును మెం డాయెను.
నడచుచుండె నిండుహర్ష
కల్లోలములో దినములు.

హాటకపతకమ్ము ద్రవ్య
మతనిచేతి కందినపుడు
మేనమామ యింటి కరిగి
మీనానీ దేవి కతడు—

పెద్దవారు చూచుచుండ
ప్రీతితోడ నమర్చింప
యర్చింపగ పుడుఱోత్తము,
డామె నతని వారిం చెను.

తప్ప తప్ప స్వీకరించు
తల్లియని తల్లి పలుక
అలుక కన్య నివారింప
నప్రతిభుం డయ్యె శర్మ.

ఇది యంతయు గమనించుచు
ఎనిమిదేండ్ల నారాయణ
ఒక్కసారి పెద్దలగని
విక్క మొగము వేసినాడు.

ఉత్తరాద్ధము

౧.

అవల నొక వారమునకు
హనుమకొండనుండి వారి
చుట్టాలు వివాహోత్సవ
శుభ లేఖను బంపినారు.

నంబరపడి మేనమామ
నకుటుంబముగా నచటికి
జనుకోరికతోడ చాల
నన్నాహము చేసినాడు.

అచట పెండ్లియైన పిదప
ఇచటను మన యింటిలోన
పెండ్లికి ఆ బంధుజనుల
పిలువమనియె యజమానుడు.

మీనాక్షీ దేవి ముఖము
మిక్కిలి లిప్సారె, కాని
శర్మవదనబింబ మందు
సంతోషపు చిన్న లేదు.

హనుమకొండ కతని గూడ
నాహ్వనము చేసినారు
పెద్దవారు, కాని యతడు
భీష్మించిన యట్లుండెను.

ఎనిమిదేండ్ల నారాయణ
యీవల కాతనిని విలిచి
అక్క నిన్ను పిలువ మన్న
దొక్కసారి యని చెప్పెను.

దరహాసముతోడ మీన
“తప్పక రావలెను బావ!
హనుమ కొండలోని పెండ్లి”
కని యాతని దేరిచూచె.

శర్మక్రింది చూడ్కితోడ
వలే యనుచు శిరము ద్రిప్పి
పెండిలిపయనము కోసము
పెట్టెలు సవరించినాడు.

బావగూడ హనుమకొండ
బయలుదేరు చున్నాడని
నారాయణ చేసినాడు
నాట్యము సంతోషముతో.

వేడుకలను సంబరముల
విందులలో పాటలలో
గడిచిపోయె అయిదునాళ్ళు
క్షణపాయ దీర్ఘంబై.

మీరండదు రావలయును
మీనాక్షీ వివాహమునకు

మూ యిటికి త్వరలోనే
మంథె నాగ్రహారమునకు.
అనుచు మేనమామవారి
నాహ్వనము చేసి, అవల
శర్మముఖము విలోకించి
సంతృప్తి జెందినాడు.

బంధు జనములో నొక్కరు
పాలంపేట శివాలయ
మచ్చటి రామప్ప చెరువు
సవశ్యముగ చూత మనిరి.

శిల్పపార భూతిమైన
శివాలయము, సరోవరము
నిష్ఫలములు చూడనట్టి
నేత్రము లన్నాడు శర్మ.

అవకాశము లభియింపక
అతడు పోయిచూడ లేదు.
వివిధ శిల్ప చిత్రములు
వీక్షించెను ప్రితిలో.

నమ్మింది తెల్లవారు
జాముననే కొండరందు
బయలుదేరినారు పెద్ద
బస్సున పాలంపేటకు.

ఒక్కించుక ములుగులోన
ఉపాహార పానీయము
లారగింది, అశ్రమముగ
చేరినారు పాలంపేట.

పాకకృత్యమునకు నచ్చటి
బంగళాయందు కొండ
రాగినారు, ఘనపురమున
కరిగినారు శర్మానులు.

గణపవరము వికృతమగుచు
ఘనపురముగ మారిపోయె.

అచట శిథిల మగుచునున్న
అలయములు చూచినారు.
మెట్లు దిగడివేళ నొకట
మీనాక్షి పాదరక్ష
జారిపోవ, పడకుండగ
శర్మ నామె నాడుకొనియె.

తొమ్మిదిదేవాలయాలు
నమ్మదిగా వీక్షించుచు
మరిలి వచ్చినారు వారు
మధ్యాహ్నము బంగళాకు.

భోజనములు చేసి పిదప
పురుషోత్తమ శర్మాదులు
అదిలోన తటాకమ్ము
నవలోకింపగ నేగిరి.

జలాశయము విశాలమ్ము
సహజముగా నేర్పడినది
రాతితోడ కట్టకొంత
రామోదీ కట్టించెను.

ఒక్క ప్రక్క చిన్న లంక
యున్నది యా నిరసులోన.
పాదపములు గోపజనము
పశుగణంబు కానవచ్చె.

అదిగదిగో మొనలి యనుచు
అరిచినాడు నారాయణ.
పులులిచ్చట దిగు ననుచును
పురుషోత్తమశర్మ పలికె

తటము మీది యాలయములు
తటము క్రింద పచ్చచేలు
పరిశీలన చేసి కొండ
ప్రక్కగ దిగ సాగినారు.

2

సవిధమునం బారుకాల్య
జలములోన కాళ్లు కడిగి
శివాలయ ప్రాంగణమ్ము
చేరినారు శర్మాదులు.

అర్చనాఖివారు చుట్టు
నడిచిని కొట్టించివేసి
మందిర సంరక్షణకై
మరమ్మతులు చేసినారు
అప్పటికిని మిగిలియున్న
వాలయమ్ములోని ప్రతిమలు
నియమిత దేశమ్ములందు
నిబద్ధములు కాక కొన్ని.

ప్రదక్షిణము చేసి శర్మ
ప్రథమమందు దేవళమున,
కానల సవిమర్శముగా
నవలోకింపంగ సాగె.

3

పెట్టియున్న దొక్కమూల
చెట్టు ప్రక్క గుట్ట వెనుక
కళలూరెడి చామర
గ్రాహిణీ విగ్రహమ్ము.
మెరుగు లీను నల్లరాయి
మిగుల పేద్యతోడ నవరొ
శిల్పి మలచి రమ్యముగా
చేసినాడు విగ్రహంబు.

మణిమేఖల నగ్నమూర్తి
మధ్యదేశమందు వెలయ,
నన్నని మంచీరమ్ములు
చరణంయుగళియందు పాలుచు.

ఉరోజములు పినమ్ములు
నుత్తుంగమ్ములు, హారము

లిరుకు నందునుండి కొంచె
మీవలకును ప్రేలుచుండు
హస్తములను కంకణమ్ము
లంగడములు బాహువులను
తాటంకమ్ములు కర్ణ
ద్యయమున నొప్పురు చుండె.

కేతకీ సుమ నివహమ్ము
కేశిబంధమందు, దనర
అంగుళీయ భూషితహా
హస్తమందు చామరమ్ము.

త్రిభంగిలో మలచి యున్న
స్త్రీ మూర్తిని చూచిదూచి
ప్రతిరూపము కాగి తమ్ము
వైనారెడు విభయించెను.

ధనుర్లస్త్రకంబుబోలు
తచ్చిలా విగ్రహమ్ము
పెడవులపై నలలి ముద్దు
పెట్టుకొన్నవాడు శిల్పి

సుందర విగ్రహము నతడు
చూచి చూచి తనివీరిర
ఉత్సుకుడై యొక్కపారి
ఉపగూహన మాచరించె.

ఏ మూలనో యొదిగియున్న
యెనిమిదేండ్ల నారాయణ
చూచినాడు శిల్పిచేయు
చుంబనోపగూహనముల.

నవ్వడి లేకుండ వచ్చి
శర్మ భుజము గట్టినాడు

చిరునగవున “అక్కతోడ
చెప్పెడ”నని బెడరించెను.

ఉలికిపాటుతోడ శర్మ
ఉవ్వెత్తుగ లేచి, రెండు
చేతులు పట్టుకొని వాని
సిగ్గుతోడ బలిమాలెను.

నారాయణ చిరునగవున
“నన్ను కాదు మా అక్కను
బలిమాలెను పక్షములో
బయటపెట్టి రహస్యమును.

“అలస్యము కాకుండగ
అక్కను పెండ్లాడ వలెను.
నద, పోవుడ” మనుచు వెంట
బావను గొని పోయినాడు.

ఏదో విగ్రహము వంక
నీక్షించెడి మీనతోడ
“అక్కా, నిను పెండ్లిమాడ
అరుదెంచెను బావ” యనియె.

చీ పోయని యా కన్నియ
చిన్నవాని మందలించె:
ఎనిమిదేండ్ల నారాయణ
ఎగిరి గంతువేసి చనియె.

ఇటునటు వీక్షించి శర్మ
ఎవ్వ రచట కానరామి
ఉల్లాసముతోడ కన్య
నుపగూహన మొనరించెను!

తేలు కుట్టిన పాము

‘కా ల క లా రి’

సూర్యుడు పడమట జారిపోయాడు. చీకటి మెల్లగా చేరుల్ని భూమిమీద కప్పింది. చీకటి పరివాలం ప్రారంభం.

లోలైలోయ. లోయను రెండు ప్రక్కలా ఉన్న రిమైన్ వల్లరాలి పర్వతాలు, ఆ పర్వతాలను కలుపుతూ రైలు వ్రేలి. క్రింద భయంకరమైన లోయ.

చాలా దూరంలో కూర్చేసిన రైలు ముందురైలు వ్రేలివీరినపక్షిని మరుక్షణంలోనే రైలు వ్రేలివీరినకు వచ్చింది.

వ్రేలిమట్టు చీకటి దట్టంగా క్రమిస్తుంది. ఇంజన్ ముందుభాగంలో రైలు వెలుగుతోంది. వెలుగు చీకటిని తిరిగి చేసింది. వెంటాడింది. చాటిపోయింది. మరుక్షణంలో లోయపై దట్టమైన చీకటి.

రైలు వ్రేలిచాటి, కొంప కిక్కిరించి విడిచిపెట్టి, ప్రక్కనున్న లోయలోనికి కొంపను మట్టుకొని మెరికలు తిరుగుతూ దిగుతోంది. లోయమట్టా రైలు పెరిగాయి. పుట్టమీదనుంచి ప్రక్కనున్న పచ్చిక తిప్పకుంటూ దిగిపోతూ పాములాగా రైలు దిగి పోయింది.

రైలు బోగిల అన్నీ చీకటిగా వున్నాయి. చాచాపు అన్నీ పెరెలు వికృతంగా వున్నాయి. ఒక్కచోట మాత్రం పచ్చగా వెలుగు. ఇంజను తిరవాటి మూడవ బోగీలో, మూడవ కంపార్టు మెంటులో రైలు.

అది మొదటికెన్ను కంపార్టు మెంటు, తలుపుల్లో ఒకటి లాక్ చేసివుంది. మరొకటి బోలుచేయబడింది.

కంపార్టు మెంటులో రెండు రైలు వెలుగు తున్నాయి. మూడు ఫానులు తిరుగుతున్నాయి. ఉన్నది మొత్తం ఆగు చెరులు. పైకూడు. క్రింద మూడు. పైకి ఏవో పాడుతుంది. క్రింద ఎదురుగా రెండు చెరులు. ప్రక్కగా ఒక చెరు, మరొక ప్రక్క రెండు తలుపులను త్రోవలు. ప్రక్క చెరుమీద రెవర్ డేక్,

మరేవో వున్నాయి. ఎదురు చెరుల్లో ఒక చానిమీద పుస్తకాలు, మరొక చానిమీద పదిక.

పుస్తకాల చెరు చాచాపు కాగితాలు ఉంది. ఉన్న చిన్న చిన్న పుస్తకాలు పుస్తకాలు ఫాను విడుదలి మెల్లగా దాగిస్తోవున్నాయి. పదిమీద ఒక క్యూరీ పడుకోనివున్నాడు. చలోగ్యమైవేసింది. వ్యాయామం చేసింది దేహం.

కంపార్టు మెంటు ఒక ప్రక్కగా బట్టలున్నాయి. అది కాగి బట్టలు. వాటిక్రింద పెద్దనైజా బూటులున్నాయి.

రెవర్ డేక్ పైకి ఒక చెలువుంది. అలాంటి రైలు సాధారణంగా అందరూ చూడలేదు. అక్కడే మరొక్క హేట్ వుంది. చాలా ఖరీదైనది. అంత కంటే విలువైనది. హేట్ ముందు వొడటి పెంపుండే భాగంలో ఏవో ప్రభుత్వం చురుకుంటి ముద్రవుంది. చానికి రెండువైపుల ఏవో అలంకరణవుంది.

వేలాడుతున్న వస్తుకేమందు భాగంలో ఏవో మెడల్లు వున్నాయి. వాటిపై ఏవో రంగు రంగుల రిబ్బన్లున్నాయి. రంగు చారాల కలయికలో ఏవో కాకు వస్తుకే కుడిచేతి కుజందగర చుట్టివుంది. ఏవో అక్షరాలు కూడా కుజంపై కుట్టబడి వున్నాయి.

ఆ క్యూరీ విడచాడున్నాడు. పైకి రైలు వెలుగు తున్నాయి ప్రక్కనే ఫానులు తిరుగుతున్నాయి.

ఎదురుగావున్న చెరుమీద ఏవో పుస్తకాలు చెల్లా చెదురుగా పడివున్నాయి. గాలికి పృథ్విం చేస్తుంటున్నాయి.

రైలు వెలుగు తున్నాయి. వెలుగురు ప్రసరిస్తున్నాయి.

ఫానులు తిరుగుతున్నాయి. గాలి పంపు తున్నాయి.

ఎదురు చెరుమీద పుస్తకాలు ఎరి వదు తున్నాయి. ఏవో పుస్తక అట్టమీద బొమ్మ పుష్పంగా కలబడుతోంది.

తేలుకుట్టి న పాము

ఒక స్త్రీ!

పన్ను నిబట్ట తిడిసి కిరీరానికే అరుక్కుచోయింది. వెంట్రుకలు పిగుగులు చాటివున్నాయి. కిరీరమంతా తిడిసివుంది. చంకలో నీరు వారికిపోయే లింక

నెరుకగా రెండు కొండలు. కొండలు మధ్యగా నెల యేగు. నెలయేగు ప్రవహించిన ప్రదేశంలో పచ్చనిగిరిక, పచ్చనిక మీద ఒక కాలు. నెలయేటిలో మరొక్క కాలు. చూపులు ఏదో పడువుచున్నది.

కిటికీ ఒకటి తిడివుంది. బతుటనించి గాలి బలంగా వీచింది. చాచికోసు ఫాకులు తిరుగుతున్నాయి. గాలి ముప్పురంగా వస్తూవుంది. పులి పడిపోయింది.

మరొక్క పులిక మరొక్క బొమ్మ.

లెట్లు వెలుగుతున్నాయి.

ఫానులు తిరుగుతున్నాయి.

కిటికీలోంచి గాలి వస్తూ వేవుంది.

ఒక యువతి. మరొక్క యువకుడు. యువకుడు పట్టలేని తిమకంతో యువతిని పట్టుకొని ముద్దుపెట్టుకుంటున్నాడు. ఆమె అతనిని గుండెలవైపు ఒత్తుకొంటోంది.

యువతి నడుం వంగిపోయింది. యువకుడు ముందుకు తొంగిపోయాడు.

యువకుని చేతులు యువతి తల వలె పేర్చున్నాయి. యువతి చేతులు యువకుని పీపు పింజేస్తున్నాయి.

బుస్సువ కలుకీలోంచి గాలి కంపాడు మెంటు లోకి వచ్చింది. బుస్సువ పులికి లేచి క్రిందపడింది.

తెచ్చక్రింద పడిపోయిన పులిక ఒక వాంతు పుస్తకం అట్ట తొలగించి మరీ పడిపోయింది.

లెట్లు వెలుగుతూ వే వున్నాయి.

కిటికీలోంచి గాలి రావటం లేదు.

ఫాను గాలికి వాంతు పుస్తకం పేజీలు ఫెటఫెటా కొట్టుకుంటున్నాయి.

ఏ పేజీనూడా పూర్తిగా కనిపించటం లేదు. కాగితాలు లేస్తూ పడుతూవున్నాయి. ఒక పేజీలో ఒక బొమ్మవుంది. బొమ్మక్రింద ఏదో వాలుగుమాటలు వ్రాసి వున్నాయి. బహుశా అది వివరణ కావచ్చు. అలాగ ఏదో తెలియలేదు.

ఒక బొమ్మ కనిపించింది. స్వప్నంగా కనబడక మండే ఫాన్ గాలికి కాగిరిం తొగిపోయింది. లీలగా ఆ బొమ్మగురుంది. ఏదో ప్రత్యేకత ఆ బొమ్మకుంది. ఏదో ప్రపంచ జన్మానికి సంబంధించిన బొమ్మ. అదే కావచ్చు! కావచ్చు. బతుక్కులో వున్న స్త్రీ పురుషుల బొమ్మ. ఒక భంగిమ.

కిటికీలోంచి పెద్దపెట్టువ గాలి తోలింది. వాంతు పుస్తకం అట్ట బలం లేచిపడింది. ఫాన్ గాలికి మళ్ళీ అట్టలేవలేదు.

పడమీద వర్ష క్రితావస్థలో వున్నాడు. కొంచెం కడిలాడు. చెరువుచాది కాళ్ళింగ్లర దుప్పటి ముఖం వరకు లాక్కున్నాడు.

లెటి గాలి కిటికీలోంచి పన్ను గా వస్తుంది.

ఫానులు మామూలుగా తిరుగుతున్నాయి.

లెట్లు నిద్రమగరిగా వెలుగుతోంది.

అతిమ నిద్రలోంచి లేచాడు.

కళ్ళు తెరిచాడు. మరుక్షణంలో మామ మున్నాడు. ప్రక్కకు తిరిగాడు. చెయి ముఖం దగ్గరకు తెచ్చుకున్నాడు. కళ్ళు తెరిచాడు. చేతిగడియారం చూచుకున్నాడు. కిటికీవైపు చూశాడు. తీసివుంది. లేచాడు. కిటికీ చూశాడు. తిలుపుంగరకు పోయాడు. లాగి చూశాడు. వేసివుంది. గవంతా ఆలచుకొన్నాడు. బాత్ రూంలోకి పోయాడు. లెట్లు వేసి వచ్చాడు. వెచ్చువీధి చూశాడు. పడమీద పిస్తలుంది. కైకితీచి చూశాడు. తాళం వేసివుంది. తిలగపెక్రింద పెట్టుకున్నాడు. పడుకున్నాడు. దుప్పటి కప్పుకున్నాడు.

కొద్ది సేండ్లకాలం గడిచిపోయింది.

దుప్పటి తొలగించి వేశాడు. కిటికీవైపు చూశాడు. తిలుపువైపు చూశాడు. పిస్తలువైపు చూశాడు. దుప్పటి కప్పుకున్నాడు.

కొంచెంసేపు గడిచిపోయింది.

పడమీద అటూ అటూ బొల్లాడు. నిద్ర పట్టలేదు. దుప్పటి తొలగించి పడుకున్నాడు. నిద్ర పట్టలేదు. మువ్వం దీసుకొని మెకాకోలో తల తీర్చి గడుపున్నాడు. నిద్ర పట్టలేదు. ప్రక్కకు తిరిగి పడుకున్నాడు. బొద్ది పడుకున్నాడు. వెల్లెలగా పడుకున్నాడు. నిద్ర పట్టలేదు. లెట్లారాడు. ముఖానికి ముసుగు పెట్టుకున్నాడు. నిద్రపట్టలేదు.

దుప్పటి మాంసా పోతాడు. తైలు చేతాడు. లేచి కూర్చున్నాడు.

మర్నీ ప్రయత్నించాడు. పడుకున్నాడు. మరొక్క ప్రయత్నం తిరిగాడు. ఇంకొక్క ప్రయత్నం తిరిగాడు. వెరొక్క ప్రయత్నం తిరిగాడు. నిద్రపట్టలేదు. లేచాడు.

ఎదురుతెరువైనా కూర్చున్నాడు. ఆక్కడే పనికిలా—పుస్తకాలా చూశాడు. తీసుకున్నాడు. విడిచిపెట్టాడు. మూలకు తిరిగి కట్టి చూసుకున్నాడు. నిద్రపట్టలేదు.

నిద్రపట్టలేదు. తృప్తికలలేదు. భాగ అతిని ముఖంలో లేదు. విసుగుపలేదు. నిజానికి ఎంతో చీకాకు చెదవలసిందివ్వడే. కాని అజ్ఞుని లేదు. ఏదో మధురమైన అనుభూతి కలిగినట్లు, ఏదో విచిత్రమైన విధి విధానం జరుగుతున్నట్లు, ఏదో బలవంతమైన అనిందయొక్క అగ్రస్థాయి అనుభవం ముఖంలో కనిపిస్తోంది.

ఎదురుతెరువైనా కొన్ని, క్రింద కొన్ని పుస్తకాలా, పనికిలా వున్నాయి. ఏదో పనికిలా చూశాడు. ఏదో పుస్తకాలా చూశాడు. ఏదో పనికి తీసుకొని చూచి ఆక్కడే పడేశాడు.

మరొక పనికి పుచ్చుకున్నాడు. ఏదో వివేచా పనికి. అన్నీ అడచామ్యులే.

తీసి చూస్తున్నాడు. ఒకతం, మిక్కిలు వేసుకొని దీప్తంలో కూర్చుంది. మరొక తార, మిక్కిలు ముద్దు పెట్టుకొంటోంది. వేడలు తిప్పకున్నాడు.

ఒక తారం తీరితరీత్ర పచ్చిరింగా ఆ పనికిలా వుంది. ఆ వేడలోనే అతి నొకమాట ఎప్పుడో వ్రాశాడు. ఆమె అతిని అభిమానతారం. కొన్ని బొమ్మలున్నాయి. ధర్మితో బహుళు పోతోంది. పిల్లలకు అన్నం పెడుతోంది. పాఠశాలలో కూయంది. పడుకుని పుస్తకం చదువుతోంది. తల దువ్వకుంటోంది. అందంగా అలంకరించుకొంది. బట్టలు చూపుకొంటోంది. శరణమైనా కూర్చుంది. పాట పాడుతోంది. పుక్కిం చేస్తోంది.

అతిను చాలాసేపు చూశాడు. వేడలు తిప్పకున్నాడు.

సినిమా తార, కత్తి పట్టుకొని కదలకుండా శుభ్రం మీద కదనరంగానికి వెళుతోంది.

ఏదో సినిమాలో ప్రేయసీ (సియూ) మూలలు. ప్రథమ సమావేశం.

రాజుయే వినీమాలో క్రొత్తితార. వందవాయిక పాత్రలు నిర్వహించిన ప్రసిద్ధ తార.

పనికి యాని తెలుసైనా పడేశాడు. మరొక్క పనికి పుచ్చుకొని, పడకమీదకు పోయి, పడుకుని, దుప్పటి కప్పుకొని చెదవలం మొదలు పెట్టాడు. పదినిమిషాలు చెదవిన తివాత్ర ప్రక్కన పడేసి, దుప్పటితలదగ్గరకు లాక్కొని నిద్రపో తోయాడు.

అప్పటివాకా తలదగ్గర అందుచి అడచానిపున్న పుస్తకం వారి క్రిందపడింది.

పుస్తకం వైచాలో చిన్నది. వేడల విషయంలో పెడి.

అతిను దుప్పటి తొలగించిచూశాడు. పుస్తకం వైతీరాడు. అది చిన్ని వోల్టేజీ. మృగగా పెప్పిలంది.

అట్టమీద వేయించి. అది అతిని వేరుకావచ్చు. వేరు అర్థంకావలంలేదు. విభాషా తెలియదు.

పుస్తకం తెరిచాడు. అది దైర్.

దైర్ ఒక్కపాటిగా తెరిచాడు. పెప్పిల పుష్పి వోలు తెలుచుకుంది. పెప్పిలు కుడివైపు ఏమీ వ్రాయలేదు. ఎడవైపు ఏదో వుంది. అది ప్రపంచ భాషలో వుంది. తెలుస్తోంది.

అది అతిని ప్రయాణం విషయం. హెడ్ క్వార్టర్స్ దుప్పించి స్వ్యాహాని బయలుదేరాడు. ప్రయాణం యాదుకోజాలవాడు మొదలు. యాదుకోజాలవరకు వుంటుంది.

దైర్ కుడివైపుకు తిప్పాడు. తెల్లకాగితాలు ఎడవైపుకు తిప్పకున్నాడు. ఒక్కోవోలు చాలా చాలాసేపు చూడటం, మరొకొన్నివోలు వింటనే తిప్పటం చేస్తున్నాడు.

ఎడవైపు దైర్ వుంటుం రెండో యాడో తిప్పాడు.

తేలుకుట్టిన పాము

అది హెడ్ క్వార్టర్స్ నుంచి వ్రాసింది. తమకు యాడు సెలయ సెలవు దొరికింది. స్వస్థలానికి బయలుదేరుతాడు.

మరికొన్ని ప్రబలం తిప్పాడు.

ఆ ప్రబలం విషయం కొంచెం దూత్రమే తమ బడింది. పూర్తిగా కేవలపక్షమంటే తిప్పివేరాడు. అందులో విషయం.

ఏదో నిర్ణయం. హెడ్ క్వార్టర్స్ కు బోవాలి సెలవు తీసుకోవాలి. ఇంటికి వెళ్ళాలి. పెళ్ళి చేసుకోవాలి.

మరికొన్ని డైరీ ప్రబలం తిప్పాడు.

అక్కడ తర్జిమనుట్టా ఎర్రమన్నం యాడు క్రమంగా పెద్దది వున్నాయి.

పక్షమిదా పడుకున్న ఆ తిరుమలంలో కొంచెం మాట్లాడుచుంది. విద్యార్థిత్వం కలిగింది.

అది తమ చేపిడ ఒక శీతం. ఆ విషయం అధికారకు తెలిసింది. కాని అధికారయంత్రంగా తెలియలేదు. చివట్లు వచ్చాయి. రావలసిందిగాంటో రాలేదు. అది తమ పాత్ర నెలపడటం. అది నిరాకరించటం.

మరికొన్ని డైరీ ప్రబలం తిప్పివేరాడు.

ఒక తోట పచ్చగీతం డైరీ ప్రబలం హెడ్ క్వార్టర్స్ కింది యాడు, తరువలగా అంపర్ లైఫ్ వేయబడ్డాయి.

అతిని ముఖంలో తృప్తి వ్యక్తిత్వం చేసింది. దాన్ని అతిను చాలా పేపు చూచుకున్నాడు.

అది తమ హృదయం కోరి చేపిడ పది. దానిని అందరూ ఘన కోర్కెనున్నాడు. అసీదను లేంకో ఇచ్చి పక్కరించాడుకున్నాడు. ప్రభుత్వం. చిట్టు పెంది గొంపించాడుకుంది. అతిను తిడి రైత్య మేమిటో నిర్వహించాని ప్రానుకున్నాడు.

మరి రెండు ప్రబలం తిప్పివేరాడు.

అక్కడోక ప్రబలం రిండుగా, చక్కగావున్న చేతి ప్రాతికో కొంత విషయం వుంది.

‘ఈ నాడు నా జీవితం నిర్ణయం. మానవుడి నైపుణ్యం మాత్రమేమిటి తెలుగుదేశంకి చేరాని హృదయం ఆనందంతో పరదేశపు తోట్టుతోంది. చైరుల వుండి తెలుసుకున్నాను. వాతరాలు కనిపెట్టాను!

మరి నాలుగు ప్రబలం తిప్పాడు.

అది చైరులు యాదం చేసున్న విషయం తెలిసింది. చైరులు అనుకోని సమయంలో ఎక్కడినుంచో వచ్చి అకస్మాత్తుగా తోచేవున్నాడు. చైరులు చాలామంది

చవిపోతున్నాడు. తమ నైపుణ్యంలో నాకుకుడా చవి పోయారు.

మరికొన్ని ప్రబలం తిప్పాడు.

తమ నైపుణ్యంలో చైరులు కొల్లగొడుకుకున్న స్థలానికి పంపబడ్డారు.

మరికొన్ని ప్రబలం తిరగవేరాడు.

‘ఎన్ను ఆ ప్రాంతానికి పంపితే నాకుంకును. ప్రభుత్వం పంపుకుంకో లేదు. పంపితే నాకే నానుర్వాలమీద మరొక్కచారి విశ్వాసం కలగకమ్ము.’

డైరీ ప్రబలం తిరగకున్నాయి. మరికొన్ని తిరిగి పోయాయి. కొన్ని తోట్లు ఎర్రగీతం, కొన్ని తోట్ల పచ్చగీతం చాలా వున్నాయి. డైరీలో చాలా గీతం వున్నాయి. ఎర్రగీతంతో డైరీలో పచ్చగీతం ఎక్కువ.

మరికొన్ని ప్రబలం తిప్పబడ్డాయి.

ఒక ప్రబలం ప్రబలం పరిపతే పచ్చగీతం, ఎర్రగీతం వున్నాయి. ఒక ఇంటా మాట్లాడు వుంది. దానికి నాలుగు యాలలో నాలుగు పక్ష మాట్లాడు వున్నాయి. ఆ మాట్లాడుల్ని తిని చుట్టుకూ ఆ పైవ ఒక పెద్ద మన్న వుంది.

ఇంటా మాట్లాడు పచ్చగీతం. పక్ష మాట్లాడు ఎర్రగీతం. మన్నకు పచ్చగీతం ఒక మన్ను. ఎర్రగీతం ఒక మన్ను వున్నాయి. మన్న ఎర్ర, పచ్చగీతం కలయిక.

దానికింద ఒక ఒక్క లైనులో ఏదో తిరగ వుంది. ఆ వాక్యంలోని మొదటమాట ఏ భావంలోనో తెలియకు, తిర్యగి తుక్క తుక్క లూ వుంది. ఆ పైవ మొదట వుంది. దాని ప్రక్కనే దివుకు అనే మాట ఇంగ్లీషులో వ్రాయబడివుంది. ఈ తిరగితంతో మాటాడు ఏరాతోనే.

మరికొన్ని ప్రబలం తిరిగిపోయాయి. మొట్ట మొదట చేతలో ఏదో చాలా వ్రాయబడి వుంది. అక్షరాలు చాలా చిన్నదిగా వున్నాయి.

డైరీ మొదటి చేతలో మొట్టమొదటనే ఏదో వ్రాసుకున్నాడు.

అది అతిని డైరీ విషయంలోవున్న అలవాటు. డైరీ కొలికి మొదలు పెట్టబోయేముందు, మొదటివెంది తిడి జీవితం దిగిరి వ్రాసుకుంటాడు.

ఆ వాక్యం తిరవార చాలా వుంది. అది అతిని సంగ్రహ జీవిత చరిత్ర.

తమ ప్రజ్ఞ పరిగత పురుషులైనారు. తల
దండ్రులు అవనిమలు, రుదువు సంస్కలు లేరనారు.
తమ వీరులుంబులలో పుట్టాడు, వరువు నాన్నా లు
నాడలు కాటలేను. రింటాని రిండిలేను, పుంటాని
యలు లేను. బుకాదాని బట్టలేను, దుర్బు మే
పరిపిరి. తలదండ్రులన్ని విడిచిపెట్టాడు. స్వయం
చేరాడు. ఇంటికి దిబ్బు పంపుతూనే వున్నాడు.
వావానాళలు తిరిగారు. లోకజ్ఞానం చాలా వుంది.
లోకంలో అనుభవం బాగా పొందాడు. తనకు అత
డిం 24 మంచి విదినాడి పరిష్కరులకు అనుగుణంగా
ప్రతి పంచలం. తమ స్వయంలో చేరి పన్నెండు పంచ
త్విరాలు. చేరిన మొదట్లో పానావ్య సైంధుకుతమ
ప్రయంగా వ్యవహరించాడు. ఇప్పుడు పెద్ద బరీషను.
మంగు మంగు చూడడానికి వెళ్ళింది. స్వయం పాల
నంలో తనకు మంచి వాసం వుంది. చాలా తిక్కల
చగువు. అతికాలంలో ఇంత పెద్ద చూడా. చాలా
గొప్ప విషయం. తమ పొందిన అంకంం తింపు
యోగ్యతలలో మరెవరూ పొందలేను. అది తన
అద్వైతం. కాకపోతే వ్యక్తిత్వంలోని మహా తన ప్రకు
మత్వం. దేశానికి సేవచేస్తున్నానని అంది విశ్వాసం.
తనలో ఆ ముగ్ధ ఒకరి మైన వింతభావం కలిగింది.
కొన్నానెవరు తనలో వచ్చిన పరిణామం అర్థం
కాలేను. ఆ తిక్కల తెలిసింది. కేరవ్యం అని.
కేరం ఏమటో కొనగోంది. అర్థమతమ తెలుసు
కున్నాడు. తమ పెండ్లి చేసుకోవాలిని అవసరం కలి
గింది. ఇంటికి బోయి పెండ్లి చేసుకుంటానని ప్రభు
త్వాన్ని కోరాడు. పాటలాని ఒక్కకోలేదు. పేగా
కోరింది, ఒక్క ఆరునెలు ఆగవలసింది. తమ పరి
షన్నాడు. ఆగిపోతున్నాడు.

చదువుకున్న దైనియాసి తలదండ్రుల పెట్టు
కున్నాడు. మెల్లగా కన్నుమూశాడు. చూడన్న విడి
పట్టాంకి.

పాపలు జేగంగా తిగుతున్నాయి. తెలు
విద్రులూ వెలుగుతున్నాయి. కాగితాల పుస్తకాల
కదలాడుతున్నాయి.

ఏదో హిందూస్తాన్ గైలు అగింది. వెంటనే
బతులు కలిగింది. అతిమ ప్రక్కకు పరిగిరి పడుకున్నాడు.
గైలు పాపాహోంది.

తన్నులుండి విచ్చిరింగా ఒకటం వివదల్చింది.
అది అవ్యక్తంగా మధుంకావుంది, కొంచెంకావు
దొడ్లుకుంటే వచ్చేవెంటేటి కెంటాగావుంది. కామన
వామనం చే వివదల్చే కొరిపిక్కులాగావుంది. గొంతు
పినుకుకుంటే వివదల్చే యువతి నీలుపులాగా వుంది.

అతిమ మరొక ప్రక్కకు తిరిగి పడుకున్నాడు.

మరీ అనేకటం వివదల్చింది. వెంటవెంటనే
యూదువాళ్లు వివదల్చింది.

అతిమ బక్కువలేది కూర్చున్నాడు.

అకటం మల్లవిచ్చింది.

పడుకున్న కొంచెంపట్లో మునుపటికటం మరీ
వివదల్చింది.

పగ్గుల పైలేలేదాడు. పిట్టలపైకతాడు. తాళం
జేసివుంది. తాళంతోకాదు. క్రిటిలపపు తిలుపువెల్లా
వరుసగాచూచాడు. చేతిలో పిట్టలచూచుకున్నాడు.

కటం మరీ వివదల్చు.

పిట్టలు తాళంజేసుకుంటా ఒకటోబట్టాడు.
పరకమీద కూర్చున్నాడు. పడుకోబోయాడు.

ఏదో సుత్తుకొచ్చింది. పడుకోబోయే వాకు తల
గడి వెలికాడు. క్రిటిలేకాడు. పుటలు జేగంగా
తిప్పాడు. జీవికోపమా గాలించాడు. చివరకు దొరి
కింది. ముఖం వికసింది.

బక్కువ పిట్టలపుచ్చుకున్నాడు.

దైనింకోకమాను చూశాడు. పిట్టలనొక్కనూరు
వ తిప్పి పుచ్చుకున్నాడు.

లేరాడు. తెలయాశాడు. ఏమోకవింపలేను.
మెదలకుంటా తిరిగివచ్చి తెలుమీదకుచూచాడు.

మరొక సుత్తుకొచ్చింది. పగ్గువలేది మరొక
యూదువాళ్లు కూర్చురి ప్రయోగకున్నాడు.

మనుషులంలో కెల్వేగడ్ క్రిటిలేకాడు.
'తెలున్' నెంబమాశాడు. ప్రయోగాడు. ప్రయోగా,
నెంబమా తిప్పి తిప్పగా స్వేమకుచేరు చూశాడు. మరీ
కొన్ని ప్రక్క స్వేమలు చూశాడు.

వెంటనే పైలేలేది తెవరేగలోంచి మేవలేసి
రాన్నివిప్పూ పవతి తెలుదగరి కొచ్చాడు.

కూర్చున్నాడు. మేవలో ఒకటోబట్టలు
పెట్టాడు. అది ఒక పూరుజేరు. వానిమీద అతివిలేలు.

కెల్వే గడ్లో మునుపు స్వేమకుచేరు మరీ
చూచి, ఏమరుగా పేగావున్న నెంబమా ప్రయో
మాశాడు. తన చెలికాయారం చూచుకున్నాడు.

మేవలో ఆపూగమీద పెర్వెలులో సుందంగా
నువ్వు చుట్టాడు. మనుషులంలో దైనివిచ్చి, ఆపూగజేరు
చుట్టు ఒకనున్న చుట్టిజేరాడు.

అతినిముఖం వికసింది. వెలుగులేఖలు కలిసిం
చాయి.

తేలుకుట్టినపాము

పిస్తలు పట్టమొక్కయ్యవ్వాడు. చుట్టూచూశాడు. బ్రీకిలు చేసివున్నాయి. తిలుపు చేసివుంది. బాకే రూం తిలుపు తీసివుంది. లోపల లైటు వెలుగుతోంది. కొంపాడుమెంటులో లైటు వెలుగుతున్నాయి. ఛాన్సు తిరుగుతున్నాయి.

మునుపటి కబం మళ్ళీ వివరించింది. మొదటిసారి కంటే కొంచెం పెద్దది.

బ్రీగర్ నొక్కజోయాడు. ఎందువల్ల అగిపోయాడో తెలియకుండా బ్రీగరు నొక్కలేదు.

కబం మళ్ళీ వివరించింది. మునుపటికంటే బాగా పెద్దగా వివరించింది. కొంచెం స్పష్టంగా వుంది. ఎవరో పిలుస్తున్నట్లుంది.

ఈసారి బ్రీగర్ నొక్కటానికి ప్రయత్నం చేయలేదు.

మళ్ళీ అదే కబం. ఆ గొంతుక అదే గొంతుకలా వుంది.

పిస్తలు దూరంగా వెళ్ళాడు. తిలుపు తీయజోయాడు. వెనుదిరిగి వచ్చాడు. పిస్తలు వుయ్యకున్నాడు. తిలుపు దగ్గరకు పోయాడు.

తిలుపు తీయజోయాడు. పిస్తలు చేతిలో చూచుకున్నాడు. తిలుపు తీశాడు. దూరంగా నిలబడ్డాడు.

ఒక అడుపు వినిపించింది. సామగ్రిగా మృదువుగా, పోయిన వుంది.

మొదటకు చేయజోయాడు. వెంటనే వెనక్కురిగ్గాడు. రెండవకులు వెనక్కు చేసి నిలబడ్డాడు.

అదే అడుపు మెత్తగా, బాదిగా వినిపించింది.

అతను అక్కడే నిలబడ్డాడు.

ఒక అడవి లోపలికి వచ్చింది. వరుసపు ఇరవై వరకు వుండవచ్చు. రంకలో ఒకపిల్ల వుంది. ఆ పిల్లను ఆమె కిరీకాన్ని కలుపుతూ ఒకనడ వుంది. ఆమె చేతులలో ఆ పిల్లను పట్టుకోవాల్సిన అవసరం లేదు.

కళ్ళిలో ఏదో విషయం. ఆ విషయమేక విషయమైంది. ముఖం పాపాపాగా వున్నా చూస్తే బాది కలుగుతుంది. ఏదో కనకంలు విడ్డనీ, హృదయాన్ని కలవర పెడతాయి. కళ్ళలో పడతాయి.

బట్టలు ఖరీదు తిక్కుత. కట్టు వదిలివేస్తుంది. అవయవాలు కట్టులో నొదిగిపోయి అందముగా వున్నాయి. ముఖం నుండ్రంగా ముడ్డుగావుంది.

నొప్పలు పోలుతను. మెల్లీ తారితేదు. చేతులకు గజాలతేవు. ఆమెది స్వతిపోగా పన్నిది కిరీరం. కాని కొంచెం లావుగావుంది. తగిలలావు. చక్కరి

యాపం. భయంకరమైన వీధివనం. బట్టలు చిరిగి వున్నాయి. కాట్టుకు నూనెలేదు. కాని దువ్వకొంది. మెదిలిలో ఏదో విరక్తి, నిస్పృహ చెందినట్లు ముఖం వ్యక్తమౌతుంది.

లోపలికి వచ్చిన వెంటనే కాగిమిడ పడింది. గట్టిగా పట్టుకుంది. వదిలేదు.

క్షణంలో వదిలించుకొని దూరంగా బరిగి పిస్తలు వైపు, ఆమెవైపు చూస్తున్నాడు.

ఆమె అతివైపు భాగంగా చూచింది. పిల్లలైవు, తన దొక్కవైపు చూపింది. ముఖంలోకి చూస్తోంది.

అతి శక్తి అడిగాడు. ఆమెకి అరం కాలేదు. అందుకే నవ్వులు చెప్పలేదు. ఏదో కాగితం తీసి ఇచ్చింది.

తీసుకున్నాడు.

ఆ కాగితంలో ఏదో పింటుచేసిన విషయం వుంది. రెండురకాల పింటు కనిపిస్తోంది. రెండు భావలు. ఒకటి ప్రపంచభావ. మరొకటి ప్రాంతం భావ. ఆ ప్రాంతం భావ అతనికి తెలియదు. ప్రపంచం భావలోని విషయం చూస్తున్నాడు.

ఈ కాగితం తెచ్చిన మనిషి మూగది.

ఆమెవైపు చూశాడు. ఆమె నాలుక చూపింది. నాలుక చూచుకుంటే చాలా లావుగా వుంది. చెదిరింది.

ఆమెని చూశాడు. ఆమె అతివైపు చూచింది. ఆమె చెవుల్లో చేతివేళ్ళు పెట్టుకొని తిప్పి, చేతివేళ్ళు తెరిచి తీసి అటూ ఇటూ తిప్పింది.

గొంతుమీస పట్టుకుంటూ వుట్టి పోగింది.

ఆమెవైపు చూశాడు. ఆమెలో అభిజాత్యం యివ్వకు లేదు. కాని అంతకంటే అత్యున్నతమైన ఏదో అజాతకి అముఖమైన మామూలుగా కనబడే తెరలవెనక అవ్యక్తంగా కదలాడుతోంది.

ధర్మ యుద్ధంలో చనిపోయాడు.

అతని కళ్ళలో ఏదో విచిత్రమైన భావ పంచబడింది. కొంచెంవేదటివరకు చేతిలో కాగితం చూపలేక పోయాడు.

యుద్ధం చెప్పిలో ఆమె నాకేవలమైంది. ఆస్తి పొస్తు లేమిలేవు.

ఆమెకు చూశాడు. ఆ ఇయవాలు పజలాలు. ఇవ్వకు పిల్లల్ని పోషించాలి. దిక్కులేని నాళ్ళు. పిల్లలైవు తేరిపారయాశాడు. పిల్ల విడవటంలేదు.

ఆమె పిల్లను తీసి చూసింది. ఆపిల్ల నిద్ర పోతోంది.

ఈ కఠినం చూచినవాళ్ళు తమకు తోచినంత ధర్మం చేయండి.

కఠినం మడిచి ఆమె కిచ్చాడు. అతనిచ్చిన కఠినం పుచ్చుకుంది.

అతను కేబుల్ చేయి పెట్టుకున్నాడు. ఆమె ఆకాగ కేబులం చేయడం మాన్పింది.

అతనితో వాడెం యిచ్చాడు. పుచ్చుకుంది. తృప్తిగా కళ్ళుమూసుకుంది.

అతను లేచాడు.

ఆమె తిప్పకుంది.

రైలు పోతోంది. రైటింగ్ మాకాడు. అతనివీపు చూచిందామె. రైలు ఆగేందుకు దగ్గర్లో ఏమీ నీవవులేదని నిర్ణయించుకున్న తరవాతి రైలుపు చేపించి పోయిపోయింది. ఆమె తృప్తిగా గారి పిల్చుకొంది.

తిరిగి పడక వెళ్ళు దగ్గరకు వచ్చాడు.

ఆమె కిదలకుండా ఫాన్ వైపు చూస్తూ నిలబడింది.

ఆమెకు పనుకు వచ్చేట్టుంది. పసిపిల్ల నిద్ర పోతోంది.

అతను బకల్ తో పడకనులీసి, పడుకొని నువ్వుటి మునుగుతిర్చి. పడుకున్నాడు. ఆమె వైపు తిరిగి చూస్తున్నాడు.

ఆమె పసిపిల్లను క్రింద పడుకోవెటి పుస్తకాలూ, పుస్తకాలూపున్న వెద్ద. కానుకొని పూర్తిచేసి, పిల్లని చిచ్చుకొనుకూ పనుకుతోంది.

ఆమె పిల్లని చిచ్చు కొనుకూకే అపింది. ఆమె చేయి పిల్లమీద వుంది. మెల్లగా కళ్ళుమూసుకుంది. వెద్ద కానుకుంది.

ఆమె పనుకుకూ పనుకుకూ పనుకుతో కళ్ళు తెరిచింది. అతని వైపు వెళ్ళుకుని కలుకాకుండా తిరిగి చూచింది. అతను చూస్తూవున్నాడు. ఆమె వెళ్ళుకుని చూపు మునుకుకొంది.

ఆమె నిద్రపోకటానికి ప్రయత్నం చేస్తూవుంది.

అతని నిద్రపట్టే మార్గం కలుగుతోంది.

ఆమె నిద్రపోయిందనుకున్నాడు. మెల్లగా చుప్పటి కప్పుకొని కళ్ళు మూసుకున్నాడు.

ఆమె వెళ్ళుకుని కళ్ళు తెరిచి, అతని చూచి, పిల్లమీద చేయిపీచీనీ కళ్ళుమూసుకొని నిద్రపోయింది.

ఆమె చూచిందని అతనికి తెలియదు.

ప్రక్కకు తిరిగి పడుకున్నాడు.

కొంచెం నేపటి తరువాతి ఏదో స్టీవన్స్ రైలు గింది అతనికి నిద్రపలలేదు. ఆమె నిద్రపోతోంది. లేచి రైలుపుదగ్గరకు పోయాడు. రైటింగ్ మాకాడు. బండి బయలుదేరింది. నీవవులేదని. పొగిపోతూనే వుంది. అతను అక్కడే నిలబడివున్నాడు. ఆమెవైపు చూకాడు. రైటింగ్ మాకాడు. అటామిలూ చూకాడు. ఆమెదగ్గరకు పోయాడు. చల్లగా ఆమెమీద చేయి వేకాడు.

వరాలు బుక్కున పొంగాయి. కండరాలు ముక్కుగా మారిగాయి. బుద్ధి చమక్ చమక్ మంది. కళ్ళు ముగ్గు ముగ్గు మంది. గుండె గుబుక్కు గుబుక్కున కొట్టుకుంది.

ఆమె లేవలేదు.

మళ్ళీ చేతితో తట్టాడు.

కేరీమంతా దిమ్మెత్తి పోయింది. మెదకు కేరెంటుమీద తిప్పట్టుంది. మనస్సు పని చేయటం మానుకుంటోంది. కళ్ళు బలదరించింది. స్వాధీనం తప్పిపోతోంది.

ఆమె లేవలేదు.

తట్టటానికి మళ్ళీ ప్రయత్నం చేకాడు.

తటి లేపవల్యకుని చేయి మీద వేకాడు. అంతే చేయిచైతీయలేదు. తీయలేక పోయాడు. కేరీరాన్ని అంటుకుపోయింది. చైతీరాలేదు.

వీపుమీద చేయి వీపుమీదే ఎంతోకాలం నిలవ లేదు.

రైలు ఏదో స్టీవన్స్ అగింది.

అతను తిర్రరపోయాడు. చేయి వీపుమంచి తీసి వేకాడు. మారంగాజరిగి నిలబడ్డాడు.

ఆమె నివాసంగా కళ్ళు తెరిచింది.

అతను చేతులు బలపుకొంటూ మారంగా, మాసంగా, నిల్లి పంగా నిలబడ్డాడు.

అదిదకళ్ళు ఏమిటి అప్పట్లు ప్రశ్నిస్తూ అతని వైపు చూకాయి.

అతని చేతులు ఏమిందీ ఏమీలేదు అప్పట్లు చిత్రిమైన థింగితుల్లో అవాలు చెప్పటానికి ప్రయత్నం చేకాయి.

ఆమె ముఖంలోకి చూడలేకపోయాడు. ప్రక్కకు తిప్పకున్నాడు. రైటింగ్ మాకాడు.

తేలుకుట్టినపాము

అమెకూడ చైటి మాచింది. రైలు అగివుంది. ప్లాటఫారం కనిపడుతోంది.

అతను చేతులు తిప్పకూ ఏమీ చెప్పాడు. ఇప్పించిపోతే తెలియదు కాని చేతులు తిప్పినందు కల్ల తెలిసింది. దిగిపోవడమటం.

ముఖంలో మాచింది. అతని ముఖం కనిపించటంలేదు. అతని చేతులు నిర్విరామంగా పనిచేస్తున్నాయి.

చేతులవెపు ప్లాటఫారంవైపు మాచింది. విషయం అర్థం చేసుకుంది. పిల్లవైపు మాచింది. పిల్ల గాథ మేడ విడ్రలో వుంది.

ముఖంలో మాచింది ముఖం కనిపించింది. పల్లగావుంది. అమె సమస్కారం చేసింది. పిల్లను చూసింది. ప్లాటఫారం చూసింది. తిల పూవుకూ తిక్కడ దిగలేదు గోణింది. ముర పెట్టుకుంది. అతి చూడుకుంది. చేయి ముంగుకు చూసింది. మరొక స్టేషన్లో దిగుతామని తెలుపుకుంది.

అతని కళ్ళ కిక్కింపలోని ఒక మునుగు ఇక్కడ పనిచేసింది. కాని యిప్పుడది దురుగుం. అది అతని పట్టదిల. దిగిపోవడం బలవంతం చేశాడు.

అమె ఏమీకూ సిద్ధమయింది. కాళ్ళు పట్టుకుంది (బరిచాలుకొంది. కంబనీరు పెట్టుకొని వేడుకుంది. కావాదిదల ప్రయత్నించింది.

అతనికి దయ కలిగివట్టుంది. మరి బలవంతం చేయలేకపోయాడు. మెదలకుండాపోయి చెరువొడ కూర్చున్నాడు.

రైలు రైలుదేరింది.

పిల్ల దగ్గరకువెళ్లి కూర్చుంది. చైట్ కొంగుతో కొంటినిరు తుడుచుకొంది. అతనివైపు మాచింది. మెల్లగా కళ్ళు చూడుకు వేండుకు ప్రయత్నించేస్తోంది.

ఎదురు చెరువొడ అమె ప్రక్క పరికలు చూస్తున్నాడు.

ప్రే!

దంకలో వింద

విందనిండుగా నీరు.

నీరు వొలికిపోతోంది.

పల్చని చీర.

చీర తడిసిపోయింది.

(ప్రక్క రెండు కొండలు. కొండలమధ్య సెలయేరు. ఒడ్డును పోయిచుకుంటూపోయే ప్రవాహం.

ప్రే—నీరు వొలికిపోయే వింద—తడిసిపోయిన పల్చని చీర—కొండలమధ్య సెలయేటి ప్రవాహం.

అతను లేచాడు. అమె పిల్లమొద చేయిపెట్టి తునుకుతిస్తోంది అమెవైపు చూశాడు. రెండునిమిషాలు నిర్లిపంగా నిలబడ్డాడు. తిరిగిపోయి పడుకున్నాడు. దుప్పటి మునుగు దన్నాడు.

అమె తిల కొండంపైకెత్తింది అతన్ని చూచింది, తృప్తిగా కళ్ళు చూడుకుంది.

అతనికి నిద్రపట్టటంలేదు. లేచాడు.

అమె నిద్ర పోతోంది. కళ్ళం దేశాడు. మరి పెనిగా దేశాడు. లేచింది. పరిచయాపాడు. ఇత్తుమని అడిగాడు.

పరిచి చూచింది. అట్టమొద బొమ్మ చూచింది.

తనలో తాను నవ్వుకుంది.

అతను తనవైపు చూసున్నా దెనుకున్నప్పుడు, నవ్వుల చూసి, పరిచి అతనికిచ్చింది.

అతను పుస్తకం చూసున్నాడు.

పుస్తకం చూడటంలో విమర్శనైపోయా దెనుకుంది.

అమె మెల్లగా నవ్వుకుంది.

నవ్వుతోంది అతను లేచిగ్గా తెలుసుకున్నాడు.

పుస్తకం పుటల్లో యిరుక్కుపోయాడు.

అమె నిద్రాదీరి ఒడిలో మడుచుకు పడుకొంది. రైలు పోగిపోతోంది.

అతను పుస్తకం చూడటం పూర్తయింది.

అమెకు నిద్రపట్టటం జరిగిపోయింది.

అతనికి నిద్ర పట్టటంలేదు. చదవటానికి యిద్ది పుట్టటంలేదు. లేచాడు. తిలపుదాకా పోయాడు. వెనుదిరిగి వచ్చాడు. కళ్ళం చేతుకుండా కూర్చున్నాడు. అరక్షణంలో లేచాడు. తిలపుదగ్గరకు పోయాడు. వెనువెంటనే తిరిగివచ్చి చెరువొడ కూర్చోపోయాడు. కూర్చోతోకూ లేచాడు. కిటికీదగ్గరకు పోయాడు. తీశాడు. మరొక్కణంలో వేశాడు. చెరువొడగరకు వచ్చాడు. కూర్చున్నాడు.

అమె కూర్చుని నిద్రపోతోంది.

దగ్గరకు పోయాడు. ప్రక్కవ పిల్ల విడ్రలో వుంది. పిల్ల యిప్పు చాలా తిక్కుత. పిల్లవైపు వెళ్లిగా చూశాడు. చూడటమేగాని అలోచనకు అక్కర్లేకల్లో తావులేదు. ఏదో విసుగుదల ముఖంలో చూపిస్తూ పిల్లవైపు చూచేయావుగా కోపం మిలితం చెస్తూ లేచి చెరువొడ కూర్చున్నాడు.

ఏదో ఉత్తేజంతో నువ్వు లేచాడు. ఆమె దగ్గరగా పోయాడు. వెదగ్గా నిలబడ్డాడు. తీరకధ్యానంతో ఆమెముఖంలోకి చూశాడు. వట్టి చురుకునంది వెంట్రుకలు నిక్కబొడుచుకున్నాయి.

కీరంలాంటి అన్ని అవయవాలను పరీక్షగా చూశాడు. తివ్యము దైపోయాడు.

ఆమెదగ్గరగా వీపు పక్కగా, మురిగిపోయిన మెల్లగా కూర్చున్నాడు.

ఆమె కదలకుండా నిద్రపోతోంది.

ఆమె రెండు భుజాలమీద చేతులు వేళాడు మెల్లగా పట్టుకున్నాడు. గట్టిగా నొక్కాడు.

ఆమె లేవలేదు. గాఢంగా నిద్రపోతోంది. బ్రహ్మాండమైన నిద్రాదీవి పరివ్యంకం.

అతను క్రిందు మీదాడున్నాడు. వట్టి తెలుసుకుంటేడు. మురిగిపోయిన నిలబడలేక పోయాడు. తూలాడు. ముందుకు పడిపోయాడు.

ఆమె లేచింది.

అతను తీరకపోయి లేచాడు. దూరంగా నిలబడ్డాడు.

అతని కాళ్లు పట్టుకుంది, బ్రతిమాలుకుంది. బలంతోనే చేయవలసింది. మరొక్క స్త్రీవసులో దిగుతానంది.

ఏదో స్త్రీవసులో నైలు ఆగింది.

లేచిపోయి వెళ్తున్నాడు కూర్చున్నాడు. నిద్ర పట్టటం లేదు.

చెక్కిరి కింద చేయిపెట్టుకొని కదలకుండా కూర్చుంది. చైత్రీకి చూస్తోంది. నిద్రపట్టటం చూసి పోయింది.

ఆమె నైపు చూశాడు. తలవంచుకుంది.

అతని నైపు చూచింది. కిటికీలోంచి చూస్తున్నాడు.

అతనివామె నైపు చూశాడు. ఆమె అతని నైపు చూచింది. అతనివేదో మాట్లాడిపోయాడు. ఆమె ఏదో చెప్పబోయింది. పుస్తకం చూపాడు. ఇవ్వమని అడిగాడు.

పుస్తకం అట్టమీద పీలో పీలోయినది ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. వట్టి తెలియని తమకం. పుస్తకం తెచ్చియిచ్చింది. పుచ్చుకున్నాడు.

అట్టమీద బొమ్మ చూస్తున్నాడు

అట్ట మీద బొమ్మనైపు, అతని ముఖం నైపు ఆమె సమీక్ష చేసేసింది.

తనముఖం చూసుకున్నాడని తెలుసుకున్న ఆమె కూర్చునేందుకు పోతోయింది.

నైపు లేచాడు.

నిటారుగా నిలబడి వుంది.

కొంచెం కొంచెం కదిలాడు.

కదలకుండా వుంది.

దగ్గరగా పోయాడు.

దూరంగా పోలేడు.

చేతులు మీద వేళాడు.

కొదవ లేదు.

చిరువుగా పట్టుకున్నాడు.

వీలైనట్లు పట్టాడో విచ్చింది.

ఎదురుగా తిప్పుకున్నాడు.

సునాయనంగా తిరిగింది

భుజాలు గట్టిగా నొక్కాడు.

పట్టుగా వ్రాపాడు.

మెల్లగా మీదకు వ్రాసింది.

పెమ్మడిగా ముఖంలోకి చూశాడు.

ముఖం సులలిత పువ్వులాగా విచ్చుకుంది.

పట్టరాని తమకంతో ఆమెను పట్టుకొని పెదవుల దగ్గరకు మృదువుగా లాక్కున్నాడు.

అలలిగాని ఉత్సాహంతో, ముప్పిరిగో కే ఆనందంతో, పెదాలు అందించింది.

అతని వీపు ఆమె చేతి వ రిడికి నలిగిపోయింది.

ఆమె పెదయ గంటు పడింది.

అతను విడిచిపెట్టాడు.

ఆమె పట్టు తప్పుకుంది.

వెళ్తున్నాడు కూర్చున్నాడు.

పాపదగ్గర కూర్చుంది.

ఏదో స్త్రీవసులో నైలు ఆగింది. నైలు ఆగినప్పుడు అతనివేదో చేయలేదు. ఆమె మరొక్క స్త్రీవసులో దిగుతానని బ్రతిమాలులేదు. నైలు పోసిపోతోంది.

ప్రక్క వెళ్తున్న పుస్తకాలలో శాంకుపుస్తకం వైచిరిసింది. ఒక్కొక్క బొమ్మ రెండు చూడు నిమిషాలనైపు చూచింది. ప్రతిబొమ్మకూ ఆమెలోంచి ఉత్సాహమా, ఉద్వేగమా పరవళ్ళుతోవచ్చుతోంది.

ఆమె శాంకు పుస్తకం బొమ్మలు చూడటం అతను చూశాడు. సంతోషంతో ముఖం విరిగిపడేదు

తేలుకుట్టిన పాము

కోవలంకినిపెట్టాడు. పట్టలేని ఆకండాన్ని, అలిగి
గాని అనుభూతిని పొందటం అర్థం చేసుకున్నాడు.

ఆమె దాన్ని చూడటం పూర్తయింది. పుస్తకం
పూర్తిగా చూడేవరకు ఆమె తల యెత్తిలేదు. ఆమె
పుస్తకం పూర్తిగా చూడడాకా అతిమాంశరైతలేదు.
ఆమె ముఖం చూస్తూనే వున్నాడు.

ఆమె తలెత్తిన మరుక్షణంలో అతను తలదించు
కున్నాడు.

ఆమె మళ్ళీ పుస్తకాన్ని చూడడంలో పూర్తిగా
నిమగ్నురాలయింది.

ఆమె ముఖాన్ని, ముద్రల్ని నిరంతరం పరి
క్షిస్తున్నాడు.

ఆమె తలెత్తింది.

చూపులు మరల్యుకొన్నాడు.

పుస్తకం పుచ్చుకొని లేచింది.

ఆమెవైపు చూశాడు.

దగ్గరగా వచ్చింది.

లేచి నిలబడాడు.

పుస్తకం చేతిలోపెట్టింది.

ఇచ్చిపుస్తకం పుచ్చుకున్నాడు.

ఒక బొమ్మను చూపింది.

చూపేబొమ్మ చూశాడు.

ఆ బొమ్మ....ఒక యువతి....ఒక యువకుడు....

ఒక చిత్రఫలకము.

ఆమె మునుపటి స్థలంలో నిల్చి ప్రక్కగా
కూర్చుంది. పుస్తకం చూశాడు. ఆమెను చూశాడు.
బొమ్మ చూశాడు. లేచాడు. కూర్చునేవుంది.

దగ్గరకు పోయాడు. రెండోచెత్తుమీద కూర్చో
పెట్టాడు. లైటు ఆరిపోయాయి.

మరో నిమిషంలో వచ్చాడు.

చెత్తుమీద పుస్తకాల పరిగిపోయాయి. తిడి
గొండపడేశాడు.

ఆమె ఏరో చెప్పకొంది.

అతను నిమిషించుకోలేదు.

ఆమె ఏకో చెబుతోంది. చేతులతో నై
చేస్తోంది లైట్లవైపు చూపింది.

అతను ఆమె చేతులవైపు లైట్లవైపు చూశాడు.
అతనికోసం అర్థంకాలేదు.

మళ్ళీ ప్రయత్నించింది.

అతను అర్థం చేసుకోవడానికీ ప్రయత్నిం
చేయటంలేదు.

లైట్లవైపు స్వీకరించే పూ చేతులు చూపింది.

అతను ఆ వైపు చూశాడు.

ఆమె అవుంట్ను తల వూసింది.

మెల్లగా లైటు పట్టుకున్నాడు.

తల నిరసంగా ఆడించింది.

వచ్చి, చేతులు పట్టుకున్నాడు.

కాదన్నట్లు పెట్టింది.

పోయి, స్వీకరించాడు.

ఉత్సాహంగా తల వూసింది.

వెయ్యి నిమిషాలంతలో ఉత్సాహంతో లైటు
స్వీకరించాడు. వెంటనే చేశాడు. ఆమె ముఖం
వైపు చూశాడు. ముఖంలో యిష్టం లేకపోవటం
స్పష్టం. లైటు తగ్గించాడు.

చెత్తుదగ్గరకు వచ్చాడు.

ఆమె లేదు!!!

చేతులతో తడిచాడు. పూర్తిగా వెదకాడు.
ఆమె కనిపించలేదు.

లైటు చేశాడు.

చూడో చెత్తుమీద పడుకొనివుంది. అటు
చూశాడు. సన్నగా వచ్చుతోంది.

మళ్ళీ లైటు తగ్గించాడు. చెత్తుదగ్గరకు పోయాడు.
కూర్చున్నాడు. పట్టుకున్నాడు. చేతిలో ఏముంది?

ఆమె లేదు!!

చెత్తు గాలించాడు, చేతులకు తగిలేదు...

లైటు చేశాడు.

తన పడకమీద పడుకొని వచ్చుతోంది సన్న
సన్నగా, మెల్ల మెల్లగా, కొద్ది కొద్దిగా.

లైటు తగ్గించివేశాడు.

చెత్తుమీద చెయిచేశాడు. వీధిలు గాలించింది.
చూరంగా బాగ్రాత్రిగా పెట్టాడు, ఆమెకోసం చేతులు
చాపాడు.

ఆమె లేదు!

లైటు చేశాడు.

లేచి నిలబడివుంది చూడు చెత్తులయ్య.

ఆమెవైపు చూశాడు. అతివైపు చూచింది.
కూర్చున్నట్లు ప్రకటించాడు. తన చెత్తుమీద
కూర్చుంది.

వచ్చాడు. న్యుదయనా హెచ్చించాడు. ఇ
తప్పించుకొనుచున్నాడు.

లైలు తిగించాడు.

తెరువొడి! పోయాడు.

అమె లేదు!!!

చేతులతో వెలిగెడు. చీకటిని చీల్చి చూశాడు.
అమె లేదు.

లైలు వేశాడు.

మాడు తెరులమధ్య నిలబడివుంది.

పట్టుకున్నాడు. లైలు తిగించాడు. తన పదక
తెరువొడి! తీసుకొన్నాడు.

లైలు పొగిపోతోంది.

కొంచెం నేపున్న తరవాతి.....లైలు అగింది.

నిప్పుకవుగా లేచాడు. మెల్లగా తొలుతూ
పోయి లైలు వేశాడు. తిరిగివచ్చి తెరువొడి
మాన్చున్నాడు.

పదకవొడ అమె పడుకొనివుంది. లేపాడు.
లేచింది. పడుకున్నాడు. ఎదురుతెచ్చి చూపించాడు.

పిల్ల క్రింద పడుకునేవుంది. పిల్ల ప్రక్కగా
పిద్దెలో వుంది.

లేచిపోయి పిద్దెలు పుచ్చుకొని తిరిగివచ్చి పదక
వొడ మేను వాల్చాడు.

అమె పిల్లతో ఎదురు తెరువొడ పడుకుంది.

నిద్రపోతూ అమెవైపు చూశాడు. అమె నిద్ర
పోయిందనుకున్నాడు. నిద్రపోతోనాడు. అమె
మాన్చుంది. అతను లేచాడు, మాన్చున్నాడు. అతని
వైపు చూచింది. అతను పట్టుకొని, ఏదో నోటు అమె
చేతిలో పెట్టాడు, తీసుకుంది. చూచుకుంది. అమె
ముఖంలో సంకోచం చూశాడు.

ప్రక్కనే కూర్చున్నాడు. చేతులతో నెట్టింది.
కాళ్ళతో నెట్టింది. గొణిగింది. ఏడ్చింది. ఇష్టంలేదు.
ఎందుకో తెలియదు. కోపంతో లేచిపోయి పడు
కున్నాడు.

మెల్లగా కుదురులో పడ్డాడు.

ఏదో నీడమలో లైలు అగింది.

పిల్ల చరిచిపట్టు విచ్చిరిం గా మెలకువ వచ్చింది.
లేచాడు. ఎదురు తెరువొడ చూశాడు.

అమె లేదు!!!

వాటిలో! పోయాడు. చూశాడు. ప్లాట్ ఫారం
వొడలేదు. నీడమలోలేదు.

అమె దూరంగావున్న పిల్ల క్రింద కొంచెం
దూరంగా కలకలరాళ్ళ ప్రక్కగా బొగ్గ నట్టల చేతి

వలో కూర్చున్న చిలేచోట, ఎటు చూడను కను
కుంటే తెలియచోట, ఎదురుగా వచ్చే గూర్చున్న
పదకా వారిమని తిప్పుకొని, చంకలోవున్న పిల్లతో
మునుగుకొనిన కాటతోంది. వాగమ కాటింది. మెడ
కాటింది. పెన్నింఠలోంచి దూరింది. తాడు
కోడెక్కింది.

నిప్పుట్టుంచి అక్కడ ఆ అడమనిది నిలబడి
వుండోకొని ఈమె కోడెక్కినది! అమె ఎదురుగా
వచ్చింది.

ఈమె రెండు నిమిషాలనేపు ఏమేమో మాట్లా
డింది. ప్రక్క నేనెలుగుకున్న మునిసిపాలిటీలైలునీడలో
అమె మాట్లాడుతున్నట్లు అతను స్పష్టంగా గమనిం
చాడు.

అమె ఏమిటో అడిగింది. ఈమె వత్సరూ
ఏమిటో చెప్పింది. వత్సరొంతరలు వాళ్ళ మధ్య చాలా
ఎత్తుగా నిలచాయి.

అతని కళ్ళు మెరిగాయి, విచ్చిరిం గా కడిలాయి.
మెల్లగా వత్సర పెదాలవొడ కడిలింది. ఈమె!!! అను
కునింలేదు.

అమె ఎందుకో చేతులు చాపింది.

ఈమె పిల్లని అందించింది!!

ఆ పిల్ల కంపారు మెంటులో ఏడ్వలేదు. ఎందు
కేడ్వలేదు? ఎందు కేకుస్తుంది! ఏడవదు.

అమె ఎందుకో చేయి చాపింది.

ఈమె తను యిచ్చిం నోటు అమె కిచ్చింది!!

నారు విజిల్ వూది కెండా వూపాడు.

అమె పిల్లను తీసుకొని నోటు చాచుకొని వెళ్ళి
పోయింది.

ఈమె నెనుదిరిగి తను దిగివచ్చిన మునుపటి
కంపార్టు మెంటు వైపు చూచింది.

అమె చూచింది.

అతను చూశాడు.

అమె కోడ్డువొడి! పోయింది.

లైలుమా లేసింది.

ఏదో బాక్సీవచ్చింది. అమె కోడ్డుమధ్యకు
పోయి అసింది.

బాక్సీ అగిపోయింది. ఏమో మాట్లాడింది. ఎక్కి
కూర్చుంది.

లైలు తెలుబేరింది.

బాక్సీ పొగిపోతోంది.

లైలులోంచి చూశాడు.

బాక్సీలోంచి చూచింది.

రెండూ రెండు గ్రువాలకు ప్రయాణమై వెళ్ళి
పోయాయి.

తేలుపువేసి లోపరికి వచ్చాడు. పిష్టలు భిక్షం చేశాడు. పనికిమిది కూర్చున్నాడు.

హోల్లాల్లులో చెయిపెట్టి పెరికాడు, పన్ను వసతిలేదు! పన్ను పోయింది!! ఆమె తినుకుపోయింది!!!!

ఇటువైపున రెడర్ లేక మూతపియాశాడు. అందులో దబ్బు మాత్రం వుంది!

తిరిగివచ్చి పడిమిది కూర్చున్నాడు.

మరుక్షణంలో లేచి బయటికి చూశాడు. ఏమీ కన్పించలేదు.

మేం చూచుకున్నాడు.

రైల్వేగతు తీసి, కైయా, వెంబరూ, మాచి నేపమ పేగుచూశాడు!!

మరొకసారి ఆ నేపమ పేగుచూశాడు. మేం తెలిచాడు. పేగుమిది ఆ పేగున్నచోట పెన్సిల్తో నువ్వు చూచాడు!!

దెరి వెటిక తీశాడు.

పెన్సిల్తో ఏకో వ్రాశాడు. నోపలముడిచి నోపటిమిది ఆరలేతో రాసుకుంటూ కలుకుంటియి కొని కొంచెంపేపు ఆలోచించాడు. మళ్ళీ కొంచెంపేపు ఏనా వ్రాశాడు.

హోల్లాల్లులోంచి పెన్నుతీసి దానిక్రింద రెండుగీతలు గీశాడు. అవి ఎర్రగీతలు!!

పెన్సిల్తో ఏనా వ్రాశాడు. ముఖం విడిచింది. మిషంమిది చేయివేసుకొని భీమాగా పవరిండు కొన్నాడు.

హోల్లాల్లులోంచి పెన్నుతీసి దానిక్రింద మూడుగీతలు గీశాడు. అవి పచ్చగీతలు!!

దెరి ఒకపుట తిప్పాడు. తిరువతి కౌగిలెంమిది పుటకు పరిపతే పసమాడ్కు పచ్చ యింకుతో వేశాడు. పసమాడ్కు వాలురుమాలలో వాలురు ఇంటు మాడ్కులు వేశాడు. ఆ మొత్తానికి రెండు మన్నులు చూచాడు. ఒకటి పచ్చవిడి. మరొకటి ఎర్రవిడి. దానిక్రింద పెన్సిల్తో ఒక వాక్యం వివరణ వ్రాశాడు. మొదటిపాట తెలియదు. ప్రక్కనే ఈకో ఈక్వర్టూ వుంది. ఆ తిరువతి పస యింటూ పస ప్రతి అని వ్రాసి దెరి చూశాడు.

తెటకు చూశాడు. రైలు లోయలోంచి కొండ ఎక్కుతోంది. ఎదురుగా మరొక కొండలో రైలు పోయేందుకు సారంం వుంది.

తిరిగివచ్చి కూర్చున్నాడు. బయటకు చూస్తున్నాడు.

రైలు సారంంంలోంచి వెళుతోంది!

ఏకటి పడరుటకు పారిపోయింది. తూర్పున తెరి రేలు ఉదయించాయి. ఏకలు తెల్లవారాయి. తూర్పున ఉదయించాడు చూస్తున్నాడు.

ప్రమాద రక్షణకు ప్రశస్తమైనది భీమా

ఎవ్వడు ఏ ప్రమాదం వచ్చేదీ, ఏ క్షణం ఎలా ఉండేదీ తెలియని ఈ దినాలలో

* అగ్ని * మోటార్ కారు * కార్మిక నష్టపరిహారం * నౌక

* ఫయిటిలిటి గ్యారంటీ మొదలైన భీమాలకు

మాతో సంప్రతించండి.

యునైటెడ్ ఇండియా ఫైర్ ఆండ్ జనరల్

ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ,

"బాంబే లైఫ్ బిల్డింగ్స్"

8, బ్రాడ్వే, మద్రాసు. 1.

Telephone: 4241, Telegrams: "UNIGEN"

బ్రాంచీలు:

విజయవాడ - తెంగుకూరు - బొంబాయి - కలకత్తా - న్యూఢిల్లీ - పాట్నా

కొలంబో - సింగపూరు - కోయంబత్తూరు - జాకార్తా.

సుప్రదీర్ఘిక

శ్రీ మల్లంపల్లి శరథయ్య

కొల విమ్మెయి; కరణములను
నలుగుల తెరు వడచి యే ననాదిమ నిద్ర
జలముల నంచులు మోవగ
నిలువు నిలువు దాక లోన నింపితి దీనిన్.

వివృత కరణ సరణి శివ; జగత్సృత్యయ
మలినవారి నిగిడి కలగు నేమొ
కొలను, విమల కమల కుముద కందప్రతా
నాభిరామ జతర మని తలంచి;

చిరతమో జలౌఘ శిశిర తమ స్పర్శ
ముణిగె యణగె కరణములు తమంత
తడద తాకి గూటియెద పులుగుల వోరె
నెగయరాక తెలివియెల్లలందు.

అలవియగునె; నాకు నస్వప్నమౌ నిద్ర
విరియు నొక్కొ కమలవీధి యిందు :
లయ విధాయి రయ చలత్ జలత్రములందు
వివృతవక్త్ర) నక్ర విహృతులందు.

అరిగి యరిగి లోని కట్టనాఞాంతర
విమల గర్భశయ్య విశ్రమింతు
అరిమి యచట నన్ను నస్వప్నమౌ నిద్ర
విరియుగాక కమల విపిన మిందు.

కారల్ మార్క్స్ ఆర్థిక సిద్ధాంతాలు

శ్రీ జుయసు వెంకటసుద్దాపు

నవీన సామ్యవాదసిద్ధాంతానికి మూలపురుషుడు కారల్ మార్క్స్ ఆనీ విషయం నిర్వచనమైంది. ఈవాడు 'మీను సామ్యవాదుల, భౌతికదేశంలో సామ్యవాదం విశ్రింభలనిహితం చేసినవాడే సర్వతో ముఖాభివృద్ధి లభ్యం కావలను' అని పెద్దగా ఉపన్యసిం చేసా. ఇందిలో మార్క్స్ ఆర్థిక సిద్ధాంతాలను అపలు అరిగానాడ చేసుకునేందుకే ప్రయత్నించడు. 'కారల్ మార్క్స్ సిద్ధాంతాల ప్రకారం రమ్య ఆభివృద్ధి చెందింది అలాగే మనదేశంకూడా పొందుతుంది. కాబట్టి మీట్లూ మాకే అని' గట్టిగా కేలు పెట్టడం రిప్పీలే మరేమీ తెలియనివాడు నేను ఆంగ్లాదేశంలో చాలామంది ఉన్నాను. మనం సామ్యవాదాన్ని బలపరిచేయందుకొని, లేక తొలగివేయందుకొని మార్క్స్ సిద్ధాంతాలను అనుసరించుకొనుచున్నామో నైవా పరిశీలించడం అర్థికవిషయం.

మార్క్స్ బహుముఖ ప్రభావధీని. ఆయన ఒక గొప్ప రివల్యూషనరీ. దిరిక్టకౌతుకు. సంఘసేవకు. ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞుడు, రాజనీతిజ్ఞుడు, అఖండమైన తర్క ప్రతిధి కలవాడు. తనకు ముందు కల పెట్టుబడిదారీ, సామ్యవాదాల, ఆర్థికవిభాద సంప్రదాయం అంతా పరిశీలించి, తన భావములతో సమ్యులీలించేసి ఒక అత్యున్నతమైన నూతనతత్వన్నీ ఆయన సృష్టించ గలిగాడు. ఈ రివ్యం మనోత్తమమైందని కొని వామరహితమైందనికొని ఎవరూ అనుకు. కొని అది ప్రదర్శించిన ప్రభావం అపల్లమైంది. సాంఘిక పురోభివృద్ధికి ఆయన ఒక నూతన పథకాన్ని రియూను చేసి రిదాదరణకు ఎన్నో సలహాలు పెట్టించాడు. ఆ పథకమే కమ్యూనిజం, సోషలిజం గూపాలను తార్చిన సామ్యవాద వివరూపం. అతివిశాలము, కళింపు, అయిన ఆయన సిద్ధాంతం ఆయన అనుచరులచేత విమర్శకులచేతకూడా కొంతమీదను అన్వాయం చేసికొని బడింది. ఈ ప్రచారక అంతా ఏదో ఏదీచిహ అని కొందిరు విమర్శకుల అభిప్రాయం. ఆయన కిమ్యలు మార్క్స్ సిద్ధాంతాలు ఆ సేకవిధాలుగా అర్థం చేసికొని ఆ సేక తెలుగుగా విడిపోయారు.

మార్క్స్ సత్యన్నీ పరిశీలించేయందు ఆయన జీవితంశేమలు ఒక వాడి పరిశీలించి చూడాలం. జర్మన్ శాస్త్ర జాతీయులైనదింపకులకు మార్క్స్ జనించాడు.

ఈయన తరినండులు ఆర్థికవాత శ్రాస్తక మతాత లంబకు లభ్యులు. జర్మన్ విప్లవిద్యాలయాలలోతదిని ఈయన ప్రఖ్యాతి జర్మన్ రివల్యూషనరీ ఆయన 'హిగల్ సిద్ధాంతాలు జీవించుకొని రివల్యూషన్లో దాక్తర పటా సంపాదించాడు. తినునాతి కొన్నాటియన పత్రికాసంపాదకుడుగా పనిచేశాడు. ఈయన విప్లవాత్మకమైన రచనలరలన ఆపత్రిక వాటి ప్రవ్యక్తి నియంతరించే అగగత్తోక్కబడింది. ఆ రెరువాతి తను ప్రేమించిన కెమ్మీ వాన్ వెస్టఫెలన్ ఆనీ జవించదారీ వంశానికి చెందిన యువతరిని వివాహమాడి మార్క్స్ పారినేకు పయంనుకూర్చుకు.

పారిసుఃగరంలో ప్రాథమ మున్నున విప్లవాత్మక సామ్యవాద రచయితల సాంగత్యం ఈయనకు లభించింది. వారితో ఎన్నో విషయాలు దిప్పించి వారి వాదాలు ఖండించా డీయన. వారి సిద్ధాంతాలు, విధానాలుకూడా లోప భూయిష్టంగా కనిపించాయి మార్క్స్ కు.

ఆ సమయంలోనే మార్క్స్ కు జీవితాంతము ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞుడుగా తోడునడిగా మెరిసిన ఫ్రెడెరిక్ ఎన్ జల్స్ తో పరిచయం కలిగింది. మన్ ఫెస్టులో బట్టలమెల్లుల కథికారి, కోటికొలుకు అయిన ఒక ఆపామికి పుత్రుడు ఏన్ జల్స్. పిమ్మట పత్రికలలో విప్లవాత్మకమైన వ్యాసాలు చూసి ప్రవ్యక్తి ప్రభుత్వ నిరంకుశ దిష్టివాదం మార్క్స్ కు అణచివేయ యున్నదింది. మార్క్స్ ప్రాశస్త్యరచితి తెల్ల యంలో స్థిరపడ్డాడు.

పరిశోధింపక కేతెబ్లంలో వాలుగన దశాబ్దం చాలా విప్లవాత్మకమైంది. 1848 లో ఫ్రాన్సులో చాలా ఆర్థికశ్రోలాలు జరిగాయి. లూయి ఫిలిప్స్ తక్కువ పదవిద్యుకు దేయ్యుకు. విప్లవశాసనలు జర్మనీలంతటా అలముకున్నాయి. వానికి తోడు నిరుద్యోగంతోను, వేతిశాల తిగింపులతోను శాధ పడుకున్న కార్మికులు తిగునరాటుకు సిద్ధమయ్యారు. అన్ని కరాలలోను ప్రభుత్వంమీద అవిశ్వాసం, అసంతృప్తి, ప్రబలాయి. "వ్యామసంఘము" అనే రచనశ్లమైన అంతర్జాతీయసంస్థ కార్మికులను కూడ గట్టకొని విప్లవానికి నాయకత్వం వహించదానికి పూనుకొన్నది. తను ఆకీయలు, విప్లవసిద్ధాంతాలు,

గ్రంథం చేయవలసిందిగా మార్కుస్ను, ఎంజల్స్ను ఆ సంఘం కోరింది. దానిఫలితం విశ్వప్రఖ్యాతి వైన "కమ్యూనిస్టు మేనిఫెస్టో"

కార్మికులకు, పెట్టుబడిదారులకు వదులుతున్న కలహాన్ని విశదీకరించి, ఈ సమస్యలో అంతిమ విజయం కార్మికపక్షాననేనని, ఈ విజయనీడకో, ఉత్పత్తి సాగవాల్సి కార్మికలకు లభించి స్వేచ్ఛా స్వాంత్యం వలెకొల్పబడతాయని ఈ గ్రంథం వ్యక్తంచేసింది. విశ్వక్రామకు లంత ఏకమై పెట్టుబడి దారీ విధానాన్ని వాణిషం చేసి పురోభివృద్ధి సాధించ వలసిందిగా కోరింది.

కాని అన్నింటికన్నా ఆకర్షణ్యకరమైన విషయ మేమంటే, ఈ హోసాయంతి విప్లవంవలన ఏలాభాలు వస్తాయని మార్కుస్ కార్మికులకు ఆకీ పెట్టాడో అతన్ని ఏ దివ్యతం లేకుండానే పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ లకులంబించి దేశాలు సాధింపజేసాయి. అమెరికా లోని కార్మికుడు కమ్యూనిస్టు చైనాలోని కార్మికుని కన్న సాఖ్యంగా ఉన్నాడనడం అతిశయోక్తే కాదు. అయితే అట్టి సాకార్యాల పెట్టుబడిదారీ దేశాలలో ఎప్పటికీ కలగజూచని మార్కుస్ సంపూర్ణంగా విశ్వసించాడు. అయితే ఆ వాటి దేశకాల పరిస్థితులు ఆయన సిద్ధాంతాన్ని బలపరిచాయి.

అటుపిమ్మట త్వరలోనే ఐరోపాలో విప్ల వాలు మాటు ముగిసిపోయాయి. రాజకీయ వాదులు తిరిగి అధికారంలోనికి వచ్చారు. అందువలన మార్కుస్ తెలియం విడిచిపెట్టి లండను ప్రయాణమయ్యాడు. ఆయన కేవలచరిత్రకు లండను మహాపరిగంలోనే గడిచింది. "కమ్యూనిస్టు మేనిఫెస్టో"లోని సిద్ధాం తాలు, బలపరుస్తూ, తిరుగుకొంటూ నూతన సిద్ధాం తాలు ప్రతిపాదిస్తూ ఆయన ఇక కేవలచరిత్ర అంతా ఆక్రమణ గడిపాడు. ఆ కాలంలోనే ఆయన "పెట్టు బడి" (Das Kapital) అనే ఉద్బోధం వ్రాసి చాడు. ఈయన ఎరవుపడించిన తర్వాత ఎంజల్స్ ఈ గ్రంథం తూడుభాగాలు, 1895 వాటికి ముద్రించాడు. మార్కుస్ మూలసిద్ధాంతం లన్నీ మొదటిభాగంలో సంగ్రహీకరింపబడినాయి.

ఇక మార్కుస్ ప్రతిపాదించిన ఆర్థికసిద్ధాం తాలు పరిశీలిద్దాం.

మార్కుస్ అంటిటి విప్లవ రచయితగాడా కొంతవరకు పాంప్రదాయకులయిన ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞుల అడుగుజాడల్లోనే నడచింది గమనార్హం. ఈ విష యాన్ని "కపిటల్" సువిదితం చేసుంది. పాంప్రదాయక శాస్త్రజ్ఞులవలెనే మార్కుస్ కూడా కొన్ని ప్రాం విక విషయాల పరిశీలనలను, ఆలోచనాక్రితినల సూత్రాంశాలను గ్రహించే తర్కిక విధానాన్ని అల

లంబించాడు. అందువలన మనం మార్కుస్ సిద్ధాంతాలను విమర్శించామంటే తగాదామర భూతిలేవ పాంప్రదాయక విజ్ఞానాన్ని విమర్శిస్తూ మున్నూట. మార్కుస్ సిద్ధాంతాలు తొడధూయిస్తున్నారే తే పాంప్రదాయక సిద్ధాంతాలు కూడా కొంతవరకు తొడ ధూయిస్తున్నారే. ఆయన ఉపయోగించిన తర్కిక విధానం అసంబధి విషయాలకు వాటితీర్తే, పాంప్రదాయక విధానంకూడా కొంతవరకు అట్టిజేతయి తీరాలి. అన్నివిధాలా మార్కుస్ పాంప్రదాయక ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తే. కాని ఈయనకు వారికి కలభేదం ఒక్కటే. తమ విజ్ఞానాన్ని, తర్కిక ప్రతిభను వారు పెట్టుబడిదారీ విధానాన్ని బలపరచేందుకు ఉపయోగిస్తే, మార్కుస్ ఆ వ్యవస్థ వాణిషంచేయడానికి ఉపయోగించాడు!

తన పూర్వవలెనే మార్కుస్, వస్తువుల విలు వలు వానివి తయారుచేయడంలోని శ్రమపై ఆధారపడి వుంటాయని విశ్వసించాడు. దీనినే శ్రమసిద్ధాంతం (Labour Theory) అంటారు. రికార్డ్ మున్నగు ప్రఖ్యాతి ఆర్థిక చిత్రికవేర్తలు ఈ సిద్ధాంతాన్నే బల పరిచారు. రికార్డ్ శ్రమసిద్ధాంతానికి శ్రోతిగా చేర్చిన అంశం ఒకటే. అదేమంటే ఈ శ్రమ పాంప్రదాయకంగాగలంగా ఉండాలని. మారకపు విలు వను, గిరాకీపక్కనైపోయి దబ్బురూపంగా మార్చాలి. ఈ ద్రవ్య వ్యవహారంలో చాలా చిక్కులు ఉన్నాయి. మార్కుస్ మారకపు విలువల సిద్ధాంతం ప్రకారం ఒకడు కొంతవరకు పెట్టి ఒక వస్తువు కొన్ని టైనే, ఆ వస్తువులందు విడ్డీ పడేసిన పాంప్రదాయక వైమైన శ్రమపరిమాణాన్ని కొన్నాడన్నమాట!

కాని పెట్టుబడిదారుని (Capitalist) పట్ల ఈ సిద్ధాంతం వర్తింపదు. వస్తువులను అతడు తన వ్యవస్థ ఉపయోగానికి అంటే వాడుకొనడానికి కొనడు. అధిక మయిన ధరకు విక్రయించడానికి కొంటాడు. ఉదాహరణకు, ఒక మిల్లుయజమాని, మిల్లు, యంత్ర పరికరాలు, పార్శ్వకామికుల "శ్రమ" కొనడానికి వెచ్చించిన మొత్తం ధర, ఆయన పరికరాలలో విడ్డీ పడే మైన శ్రమ పరిమాణం, పార్శ్వకామికుల శ్రమ పరిమాణం కలిపితే వచ్చే మొత్తానికి సమానమాకుంది. అతడు తయారుచేసే ఉత్పత్తిని ఈ మొత్తం వ్యయాన్ని ఎక్కువ ధరకు అమ్ముతాడు. తనకు అగ్గుచేసిన దాని కంటే అధికభాగాన్ని అతడు విక్రయం ద్వారా పొందుతాడు. ఈ అధికభాగమే అతని లాభభాగము. ఈ మిశ్రమనే మార్కుస్ "ఎర్ షన్ వేయ్య" అని వ్యవహరించాడు.

ఇక మార్క్స్ చేరిన సిద్ధాంతం (Theory of wages) కూడా సాంఘికతయక సంఘాల్లోనే సాగి పోయింది. కార్మికుడు సరిగ్గా ప్రతికానికి అంటే చనిపోకుండా ఉండేందుకు తీసుకోవలసిన వేతనాన్ని పెట్టబడేదానిని అంటారు. అంటే కానీ తాను ఉత్పత్తిచేసిన దానికి పూర్తి విలువను పొందజాలడు. అదిని శ్రమిజులకు చెల్లించలేకపోతాడు. ఈ విధంగా శ్రామికుని అవస్థానుంచేసి ఆతివికి చెందజేసింది విలువలతోనే తీసుకుంటాడు పెట్టబడేదానిని. మార్క్స్ దృష్టిలో ఇది ఒకవిధమైన సాంఘిక దౌర్జన్యము క్రింది ఉదాహరణము మార్క్స్ భావాన్ని వెల్లడిస్తుంది. కార్మికుని కిచ్చే కేవలపు వేతనము విలువ శ్రమిదృష్ట్యానూ ప్రతి ఒక అర్థశాస్త్ర శ్రమ పరిమాణానికి సమమునుకుండాం అంటే పెట్టబడేదానిని ఒక అర్థవిధపు పరిమాణముగల శ్రమ కేవలపు వేతనసూత్రంతో శ్రామికునికి నూ ప్రతిఫలంగా ఒక ప్రార్థితో శ్రమ ఫలితమైన విలువు పొందుతాడు. శ్రామికుని ప్రయోజనతో ముందున్న రెట్టింపు ఉత్పత్తి పెరిగేవిధంగా మారిన యాంత్రీ సాధనలను పెట్టబడేదానిని ప్రతి పెట్టబడుకుండాం. చివరికి ఉత్పత్తి రెట్టింపైతా, ఆతికు వేతనాలను మూలం వివిధంగాను పెంచడు. లాభ భాగాన్ని తీసికొని తిరిగి అంటే పెట్టే కొంటాడు. తిరిగి ఈ లాభాన్ని అంటే ప్రాంతీకాన్ని పెట్టబడినంగా తియ్యబడేదాడు. కార్మికులను పెరిగంగా అవస్థానుంచేసి లాభాలను ఆతిరిందక పోయిపోతే పెట్టబడేదాన్ని కూర్చుండే విలువడడు. ఇలాగని మార్క్స్ పెట్టబడిన, యాంత్రీ పరికరాలను, శ్రామికులను నింపిస్తున్నా దనితలచుకొన్నాడు. కానీ ఈ ఉత్పత్తి సాధనాను పెట్టబడేదానిని ద్వారా ఆస్తిక పరిగణించకపోయి ఆతిను వాదించి. ఈవిధంగా సాంఘికతయక మారకపు విలువల సిద్ధాంతాన్ని, వేతన సిద్ధాంతాన్ని తన భావాలతో సమన్వయపరచి పెట్టబడి దారీ వ్యవస్థపై ఆయుధంగా ఉపయోగించాడు మార్క్స్.

ఇటువంటి ప్రయత్నాన్ని మార్క్స్ ముందు చేసి కొంత విజయం సాధించినదాడు తోహాన కార్ రాడ్ బెర్ లిన్ (1805-1875) అనే జర్మన్ ఆర్థిక శాస్త్రజ్ఞుడే. ఆయితే మార్క్స్ నుంచి స్పష్టంగాను, విస్తృతంగాను తార్కికంగాను ఈయన సిద్ధాంత కరింపలేక పోయాడు.

చారిత్రక పరిణామాన్ని సురించి మార్క్స్ వెలువరించిన భావాలు అతికు హెగెల్ తత్త్వ ప్రభావానికి ఎంతగా లోబడియున్నా వేదంతం చేస్తాయి. హెగెల్ తత్త్వ ప్రకారం మానవసంఘ పరిణతి ద్వంద్వ విషయ పరస్పర సంఘటక పూర్వకమైంది.

మూలంగా ఈ తత్త్వాన్ని తీసుకొని చారిత్రక పరిణామానికి ప్రయోగించాడు మార్క్స్ దీనికి ద్వంద్వ సంఘర్షణాత్మక భౌతిక వాదము (Dialectical-materialism) అనిపేరు ప్రథమంగా ఒక సంఘము క్రింది విస్తృత మాంపులు పరస్పర సహకారంతో మొలకేదాడు. స్వేచ్ఛా సమాజత్వాలు ఆ ఆదిమ సంఘంలో మొలకొని ఉండేవి. కానీ కాలక్రమేణం, అధికారం మాన్యులం చేసుకునే శక్తినితో తగాదాలు, కొల్లాలలు, పరస్పర వైరుమ్యాలు ఏర్పడి వాయి. ఆ సంఘం ఆ తేగ తెలుగు విడిపోయింది. ఈ తెలుగు ఒకదానితో ఒకటి పోరాటం సరిగ్గా గొట్టేవి. కాంతి సమాజత్వాలు వాడవయ్యాయి. యుద్ధ పరికరాలు, యంత్రాలు శుభగోపబద్ధాయి. పూర్వపు కాంతి కొముకరి, సర్వాధరణ సహాయకత్వం అడుగుంటాయి. తిరుగుకొన్న సాంఘిక పరిస్థితులు దానితో ప్రలభము కాజొచ్చాయి.

ఈ విధమైన కల్లోలాన్ని, దౌర్జన్యాన్ని పోగొట్టడానికి మారిన సంఘం, మారిన భావాలు అవసరం. దౌర్జన్యంకలన, కల్లోలంకలన లాభపడేదానిని ఏ మార్పులను అంగీకరింపక ప్రాంతి విధానాన్ని బలపరుస్తాడు. కానీ వారి దౌర్జన్యాలకు, అవస్థామాలకు లాభపడే కార్మికులు ఎంతో కాలం సహనంగా ఉండిలేరు. పరస్పర విరోధులయిన ఈ రెండు తెలుగు కలహం సంధి విస్తరించి. ఈ పరిస్థితి క్రిమంగా తీవ్ర సంఘర్షణకు దారితీసి అవంతించి ఒక మారిన సాంఘిక స్థితినికలన జరింపజేస్తుంది. తంతరాలుగా తిరుగు పిచ్చి పిచ్చి చేస్తూన్న పెట్టబడేదానిని నిండుకుత్వంనుండి విడిచి వేసి శ్రామికులు తిరుగు సౌఖ్యకరమైన మారిన రాజ్యాంగాన్ని, మారిన సాంఘిక నియమానిని తియ్యారు చేసుకుంటారు.

ఇంతంత చాల శాస్త్రీయమైన భావమని మార్క్స్ విశ్వసించాడు, దార్వన్ పరిణామ సిద్ధాంతం వలెనే ఇది ఆతితార్కికము, ఆతిసహజము అయిన సిద్ధాంతమని ఆతిను ఆధిపత్యం. సాంఘిక పరిణామము ఏదో ఒక్కోకాలో జరిగిపోయేది కాదని, అది దరిగిగమవం కలన నిడించేదని మార్క్స్ విశ్వసించాడు. ఈవిధమైన శాస్త్రీయ తిర్క్ లధామే తన సామ్యవాది సిద్ధాంతానికి ఒక ప్రత్యేకత కలిగించి అంతకుముందు భావాలను విడిచివది మార్క్స్ చేర్చాడు.

ఈవిధమైన చారిత్రక పరిణామాన్ని విస్తరించి ఏదో ప్రయోగించమైన విషయాన్ని సురించి కలుగుతే తే తత్త్వము మార్క్స్ తీవ్రంగా నిరసించాడు. చారిత్రకంగా పరిస్థితులు పరిపూర్ణస్థితిలోనికి రానికే ఏదో విషయాన్ని లేవరిసి ప్రభుత్వాన్ని మూల

ద్రోయమని మాడ్చును. తన కిదిలోలో ఎప్పుడు ఉప
దేశింపనేలేదు. ఇది ఆ పరివర్తనానికి వచ్చిపోయినా
అపాంసాయనంగా పెట్టుబడిదారీ విధానాన్ని తొల
గివేయాలే సాగ్యమయే విషయం కాదని ఆయనకు. ఈ
పరివర్తనలో తరతరాలుగా దుర్బిల్లను కార్మిక
వర్గముతో విడుదలచేసి విప్లవంలో విజయాన్ని
సాధిస్తుంది. పెట్టుబడిదారీ విధానానికి ప్రారంభంలోనే
పరివం ఎన్నటికీ సంభవింపదు. దాని ఉచ్చస్థితి వచ్చిం
చినచో దానిని అన్నీ కడపడలేకానీ ఏమీ ఉప
కారంలేదని ప్రజలు తెలిసికొన్నతరువాతనే దానికి
పరివం సంభవిస్తుంది. ఈవిధంగా పెట్టుబడిదారీ విధా
నపు పరివం, కార్మిక రాజ్యాంగవ్యవస్థ నిర్మాణము
చాలసహజంగా, పరిణామాత్మకంగా జరుగుతుంది.

ఈ పరివర్తనలో సామ్యవాద నాయకుల కర్త
వ్యం ఏమిటోకూడే మాడ్చును ఉపదేశించాడు. పీడిత
కార్మికవర్గానికి వారివాదాలకు హేతుబద్ధతేలిపి, వారి
విడుదలకు సంరక్షణల చేయాలిగానీ వారికి తన
సలహాలివ్వవలెనని నాయకుల కర్తవ్యం.

తన సిద్ధాంతాల కొద్దీయకను నిరూపించుకొన
దానికి అది అదరింపబడితే ఏమిజరుగుతుందో ముందు
గానే ముచ్చించాడు కార్లమాడ్చు. కార్మికులసంఖ్య
క్రమముగా పెరిగిపోవడం, పెట్టుబడిదారీకాండరు
వ్యవస్థలపై ప్రజలలో కేంద్రీకృతం కావడం ప్రథమంగా
జరుగుతుంది. కార్మిక వరానికి ("Proletariat")
పెట్టుబడిదారులకు ఎదురు సంఘర్షణవృద్ధి అవుతుంది.
ఈ సంఘర్షణలో కార్మిక వర్గం రెండువిధాలుగా విజ
యాన్ని సాధింపవచ్చును. ఒకటి ప్రజాస్వామ్య పద్ధ
తులద్వారా ఎన్నికలలో గెలిచి అధికారాన్ని వాస్త
వంగా చేసికొనడం, రెండవది విప్లవాత్మకంగా పెట్టుబడి
దారులను సంహరించడం. ప్రథమకాంతి మార్గద్వారా
విజయం ప్రజాస్వామ్య దేశాలలో జరిగదానికి కొద్దిగా
అవకాశం ఉందని మాడ్చును ముచ్చించినప్పటికీ,
ఆ విధానంపై ఆయనకు సమ్మతంలేదు.

పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ పరివర్తనమునందికొంది
కార్మికవర్గమునకు కష్టపడాలి ఎక్కువగాతానని
మాడ్చును తెలియజేశాడు. క్రమంగా పెట్టుబడిదారులు
అధికలాభాలనాశించి క్రమముల వేరివాలను తగ్గించి,
వారుచేయవలసిన ఏమిది వ్యతిరేకం చేస్తారు. రానురాను
ఉత్పత్తి పెరిగిపోవడం, గిరాకీ తగ్గిపోవడం సంభ
విస్తుంది. తమవద్ద పెరిగిపోతున్న పెట్టుబడిదారీ
లాభాలలోనూ తమకలికలతో గెలిచుకుని ఏమిచేయాలో
గొప్పతనం ఈ విధానాన్ని అన్నిరంగాలకు వ్యాపింప
చేస్తారు. వ్యంపాయంలోకూడే ఈవిధానం ప్రజల
మాటుంది. భూమిఅంతా కొంతమంది పెట్టుబడిదారుల

చేతులలోకితరలంతా కలం కార్మికరాతారు. ఈ
రంగంలోకూడా పెట్టుబడి హక్కుల కొలది
లాభాలు తగ్గిపోతాయి. ఈవిధంగా ఒకవంక
నిర్వీర్యమంగా ప్రాగుపడుతున్న పెట్టు
బడి వ్యవస్థ, తీవ్రంగా పక్షపాతిన్న గిరాకీ
— నిర్వీర్యమంగా అధికరంగాలలో తీవ్రపంచలవంకలి
గించే పాటుపాటు ఎక్కువై కష్టపడినట్లుకీ దారి
తీస్తాయి. కార్మికవర్గం సహజం ప్రార్థనా కోరికల
అనుసరించుకొని ముందంజవేస్తుంది. ఆ మహావిప్లవ
సంక్రాంతిరంగాలలో పెట్టుబడిదారులకు సంపూర్ణంగా
వారివం చేయబడతారు. అధికారం, వ్యవస్థ, అన్నీ
కార్మికులచే విజయాతాయి. ఈ విధంగా, తిలలో అంత
రంగికమైన తీవ్రమైన దోషాలమూలంగానే పెట్టుబడి
దారీ వ్యవస్థ దాదాపుతరలం పొందుతుంది. అంతా
సహజచారిత్రిక పరిమాణం. దీనివెనుకూ ఆపలేదు. ఇదే
భరివ్యవస్థమార్చుకు మాడ్చును ఉపదేశించి.

పెట్టుబడిదారీ విధాన వివాదం, కార్మికవర్గ
విజయం సిద్ధించినతరువాత విశ్వకాంతి, మహావిప్లవం—
ఇంకా ఏదోనో వాటంతటవే కలుగుతాయి అని అస
దమకాని తత్వాధ్వనం ఏ నిర్దిష్టప్రణాళికను మాడ్చును
ముచ్చించలేదు. ఆ స్థితిలో రాజ్యాంగాన్ని గూర్చి,
ప్రభుత్వాన్ని గూర్చి, ఆయన కొంతవంకే పెట్టె
న్నాడు. అతడు కార్మికవర్గ కార్యనిర్వాహకవర్గమే
ప్రభుత్వంగా వ్యవహరింపవలెనని, విరోధివర్గం సర్వ
వారినంతవడంబలం దీనికి సర్వవియంత్రుత్వాధికారాలు
వస్తాయి. దీనినే మాడ్చును కార్మికవర్గ వియం
త్వత్వము ("Dictatorship of the proletariat")
అని వ్యవహరించాడు. కాని ఈ వియంత్రుత్వంకూడే
అత్యంతకాలం ఉండదు. సంపూర్ణమైన సామ్యవాద స్థితి
రాగానే ఈ రాజ్యాంగముతో దానంతటవే సహ
జంగా అదృశ్యమవుతుంది. తిరిగి ప్రజలలో సేవ్చా
పమావత్వము, పరిష్కర సహకారం తలచెత్తుతాయి.
వర్తమానాలు, పరిష్కర కలహాలేని ఆ కార్మిక మహా
వ్యవస్థలో ముచ్చించు సర్వమూలాలనుసరించు. ఈ
విప్లవం ఉపదేశించుకొని కాని ఒక విప్లవం నిర్దిత
ప్రణాళికల మాడ్చును ముచ్చించలేదు. సామ్యవాద
వ్యవస్థలో గల విప్లవం ఏ విధంగా జరుగుతుంది?
పెట్టుబడి ఏ రంగాలలో ఏ పద్ధతులలో ఉపయోగింప
బడుతుంది? ద్రవ్యవ్యవస్థ దుష్టతలను ఏ విధంగా
అదుపులో పెట్టుబడితాయి? ద్రవ్యము, లాభములు
ఏ పరిమాణాలలో సంపాదించేయబడతాయి? అనే
ప్రశ్నలకు మాడ్చును సమాధానాలు ముచ్చించలేవా లేదు.
ఆయన ఈయన సిద్ధాంతాలవలన కార్మిక వర్గానికి
ఒక గొప్ప అవకాశం లభించింది. ఏ విధంగా వ్యవ
సాయ దారులకు ప్రాచీన పరిపాలనాకాండ అధిక విజ్ఞ

మలకృష్టి చేయూత నొసగిందో, ఏ విధంగా పెట్టుబడి దారులను పాంప్రవాదు అధిక శాస్త్రజ్ఞుల సిద్ధాంతాలు ప్రోత్సహిస్తోన్న కలుగజేసాయో, అట్టి విధంగానే కార్మిక పక్షానికి మార్క్స్ రచనలు అధిక బలాన్ని చేకూర్చాయి.

ఈ విధంగా మార్క్స్ ఆర్థిక శాస్త్ర సిద్ధాంతాలను సింహాంశావం చేసుకొన్నప్పటికీ రివోల్యూషనరీ కార్యాచరణ పరిశీలిస్తాం.

ఏ ఆర్థిక సిద్ధాంతాలను అంతగా జేసికొని మార్క్స్ శిష్యులు పామ్యువాది రివోల్యూషన్ విప్లవాత్మకంగా ప్రపంచ విప్లవం చేయాలని ఎటువంటి పెట్టుబడివాదో, ఆ రివోల్యూషనరీ అతి ప్రాచీనమైన రోమాలుండేదని గమనార్హం.

మార్క్స్ సగర్వంగా విశదీకరించిన అతి శాస్త్రీయమైన చాటిక చారిత్రక పరిణామ వాదము ఆపరిమితమే. అయిన ఉపాందినట్లు, పెట్టుబడిదారీ విధానం ఎంతో పరిపక్వస్థితినిందిన అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములనంటే దేశాలలో సహితం వ్యవసాయం పారిశ్రామికం చేయబడి, కొద్దిమంది పెట్టుబడి దారుల హస్తాలలో భూమంతా కేంద్రీకరింపబడి లేదు. పైగా, ఆయా దేశాలలో ప్రభుత్వాల చేసిన భూసంస్కరణములవలన వ్యవసాయరంగంలో అనేక మార్పులు వచ్చాయి. భూమి కొలదిమంది పెట్టుబడి దారుల చేతులలో కేంద్రీకరింపబడినానికి మారుగా కాపలములవలన ఎంతగానో వికేంద్రీకరింపబడి చిన్న చిన్న కైతులకు ఆర్థికపటుత్వం లభించింది. ఈవిధంగా జరగనిలవని మార్క్స్ మేధాశక్తి ఉపాతీరిమైంది.

పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ పురోగమించినకొద్దీ, కార్మికుల సంఖ్య అర్థికతాధికమై అన్ని వర్గాలను అధిగమిస్తుందని మార్క్స్ ఉపాందించాడు. కాని దరిత్ర గమనం దీనివేరూడే అపరిమితమే నిరూపించింది. కాలక్రమేణం వృద్ధి విప్లవ మూలంగాను, చిన్న చిన్న వర్తకములమూలంగాను, ఇతరమైన ఉపాధులమూలంగాను జీవవాన్ని సాగించేవారి సంఖ్య పెరుగుతోందే కాని వీరిమంతా కార్మికులలో నిండిపోవడం లేదు.

కార్లమార్క్స్ ఉపాచిరితంలో అన్నిటికన్నా ముఖ్యమైన రోషము పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ వృద్ధి చెందినకొద్దీ కార్మికులకడగండ్లు అధికమాయినవి. మార్క్స్ చేసిన విప్లవమంతా అతిశయోక్తి అని కొన్ని ఆధునిక పెట్టుబడిదారీదేశాలు నిరూపించాయి. బాగా వృద్ధిచెందిన పెట్టుబడిదారీ దేశాల్లో మార్క్స్

పెట్టుబడిదారీదేశాలు రిగ్గిపోయి, కార్మికులంతా కడగండ్లపాలు కాలేదు. వారి జీవనప్రమాదాలు కోణ రోజుకీ పెరుగుతున్నాయి. అమెరికానంటే పరిపక్వ స్థితి నందిన పెట్టుబడిదారీ విధానము గల దేశాలలో వ్యవసాయంలో ముఖంగా రిగ్గే కార్మికులను మానే మార్క్స్ ఉపాచిరితం ఎంత వాస్తవికత రహితమైందో తెలుసుంది.

ఇక మార్క్స్ పరిణామ సిద్ధాంతంలో మరొక ఘోరమైన అపర్యాపకం ఒకటి ఉన్నది—కార్మిక విప్లవం, బాగా పరిపక్వ స్థితి నందిన పెట్టుబడిదారీ దేశములంటే సంభవిస్తుందని అయిన ఉపా. ఇదికూడా పరిమితమైన దరిత్ర నిరూపించింది. పంపొమ్మిది నందిల పదిహేడవ సంవత్సరం నాటికి రష్యాదేశాల్లో పెట్టుబడిదారీ విధానం అసలు ప్రారంభమైతే నయినా ఉందా అన్న విషయం సంశయస్థమే. అలాగే విప్లవం నాటికి చైనాలో పారిశ్రామికాభివృద్ధి ఏ మాత్రం లేదు. ఈ దేశాలలో విప్లవాలను రాజకీయ విప్లవాలంటే కొంత ఎటువంటి ఉంటుంది! ఇంక అటువంక బాగా పరిపక్వ స్థితిలోనికి వచ్చిన పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలలో—ఉదాహరణకు అమెరికాలో, అసలు పామ్యువాది మహావిప్లవం ప్రసక్తే లేదు!

ఈ రోషాల నటుంచి ఆర్థికశాస్త్ర విజ్ఞానిగా కార్లమార్క్స్ స్థానం పరిశీలిస్తాం. కార్మికులకడ నష్టాలను చూర్చి అర్థిస్తున్నట్లుగా ప్రాసేస ఉయ్యం విప్లవాత్మకమైన వ్యాపాలు, గంధాలు, పలురంగ రాజకీయ మహాప్రభంజనాలను పురిగొల్పాయి. అయిన సిద్ధాంతాల వాదారంగా చేసికొని అనేక నూతన రాజకీయ పక్షాలు ప్రేక్షించి చాలా అలసడి కలిగి రాయి. అయితే ఈ విప్లవాలు ఆర్థికశాస్త్ర రంగంలో ఏమాత్రం నూతన వికాసాన్ని లభింపజేసేవాయో యని తెలుపవచ్చును. పాంప్రక పరిమాణ విజ్ఞానానికి మార్క్స్ సిద్ధాంతం ఒక అమూల్యమైన చెప్పు. అయినప్పటికీ కేవలం ఆర్థికశాస్త్ర దృష్ట్యా దానికి అంత గొప్ప విలువలేదు. మార్క్స్ ప్రతిపాదించిన మరొక పులువల సిద్ధాంతం, వేరిసిద్ధాంతం—అన్నీ కూడా ప్రాచీన శాస్త్రజ్ఞుల చాలావరకు మూలంక్షంగా చేర్చిందినవే కాని శ్రోత సేమికాదు.

ఈ విధంగా నిష్పన్నీ మయిన ఆర్థికశాస్త్ర దృష్టితో మానే కార్లమార్క్స్—కీన్సు, రికార్డ్, మూర్ మొదలైన ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తల తరహా చెందినఆర్థిక శాస్త్రవేత్త కాదని చెప్పవచ్చును.

మొక్కుబడి

‘మంజీర’

వంశరీ వాయిదాగారిని గురించి, అందరు ఆసక్తి విధాల చెప్పుకంటారు. ఈ పెద్దమనిషి గురించి చెప్పిందన్నా, వా పోలికన్నీ హితుడొకడు తనమొఱం చాటించెనుకొని, ఆనాడు చాలా మంచివాడనినీ, అయినా ఆయన పాటి అనినీ, అలాంటి ఘనమనే మనోజీ తన జీవితంలో చూడలేననీ, చూడటాననీ, కాచి తనదానినీ చెప్పాడు. ఇంత పోలికన్నీ హితుడు అంకి గొప్పగా చెప్పటం చేత కలహం అను కున్నాను. కాదనిదానికి దయ్యకలేవు పరిదా, నాడు వా చెవి నులిమివుచ్చుకుని బొంబించాల అప్పుడాల న్నీ హితుడు వా మాటలు గా నీవన శుభ చెప్పడంచూస్తే “ఇంత దుర్మార్గుడా!” అనిపించింది. మొత్తంమీద అయిన మంచివాడు, మంచివాడని, పెద్దమనుష్యులు చెప్పినా, ఆయన మనోజీకం ఎనుష్యులు ఎంతో చెప్పినాంటూ దాటాననం వింటూంటే యీ మంచి చెప్పల కేమయినా అర్థమందా అనిపించేది. ఈ ప్రేమ యాన్నే ప్రాతిపదికగా తీసుకుని యోచిస్తే, ఒకవరీతి మయిన పరిస్థితులలో ఉన్న ఒకవ్యక్తి దృష్టిలో ఏమయితే మంచిదో, అది మనోపరిస్థితులలో ఉన్న ఇంకొకరి దృష్టిలో చెడగా కనిపిస్తుంది. వామొకడు నేను యీ విషయం చెప్పింది, యీపని మంచిది అని నీం పరదలేదు. అందుచేతనే కలహాలు వాయిదాగారిని గూర్చి నేను ఏ ఆభిప్రాయానికి రా లేకపోయాను. ఆయన మంచికట్టలు గ్రహించాలంటే, ఆయన సంతతి పందిరాలు గ్రహించాలి.

మంబ్రుక లన్నీ తెల్లగా నెలపిబోయి, కళ్ళకు నులోచనాలలంకరించివా, మనిషి పిడుగులాగుంటా డినదానికి సంజీవాంలేడు. మాటలాడుతూంటే పిట్టలు నీళ్ళు త్రాగవు! చాలాకాలంగా నుమాస్తాపని చెప్తున్నాడు. ఎప్పుడూ ఒకటే వేదం. ఆ జారిపోయే పంపకలు, లొక్కొక్కా చిప్పికోటూ అయినా, నడుస్తూంటే జాలిస్తుంది. ఆయన ఎన్నాళ్ళ బట్టి నుమాస్తాపని జేస్తున్నాడో ఆయనకే తెలిసినామాదా నిజానికి!

మొన్న ఈమధ్య ఒకాయన వచ్చాడు. ఆ మహానుభావుడు నైలుమీది హిందూదేశం అంతా తిరిగిస్తాడు! ఆలా మన హిందూదేశాన్ని ఉద్ధరించే

వా, ప్రపంచమంతా ముట్టేసి లక్కా వస్తాడు! హిందూమతానికి! తోటా పరావరి 15 ప్రెస్టు నైలు గ్రోవ్కు తాడలు! అది ఆయన ఘంట! ఆ మహానీతు 3, 30 ఆ గోళం పందిరంబడానికి తర్ఫీదంబం ఆ ప్రాలో నేర్పడి పెళ్ళివాగాను. తోటా 15 ప్రెస్టు నైలు (తోక్కడమనేదో మానవాతితి కార్యంబాగవంచేసి ఆ నైలుగాడికి వాహికాలతో న్యూరిగీసులు పాడి రెండువ్రాటాగా మేరి, కొంతదీక్షిగా మాదా ఇచ్చి పంపాడు. ఇదిపేరు. ఆ తర్ఫీదమాస్తీ వాయిదా గాని గోళం మలాగా 15 పెళ్ళిమారం వడుస్తాడు. అంటే లిప్పిగా తోడుమీదగా పోయినా ఇంకెమండి అభీనుకు. అభీనుతో అధికారినిండు అరవైవాట్లు. ఆ పై ఇంటి వ్యవహారాలు కొకొక్కలు! ఈ తిరిగి దూరం తిక్కు. తంబుందా ఏమిటి? ఎవడూ తెల్లనీ మామకొడుగాని ఇంత తిగురుడు తిగురుకూ, అభీనుతో తిల్లబద్దలయ్యేలాగ చాకిరీచేస్తూ ఇప్పటికీ పాతిక సంవత్సరాలు గడిచావే! ఈయన పాటూంటే, వాహికారాలు శేవు పరిదా, ప్రక్కన తిట్టకుండాను, వెక్కిరించకుండాను ఉంటే అంతేగాలు! అదిలేను. ప్రపంచ తోరణి ఇంతే నేమా! ఇన్నేర్పడండి పని జేస్తున్నా ఆయన ఉద్యోగంలో యేమీ యేడుకూ బాదుకూలేదు. కానీ ఆనాడు సంవారంమాత్రం ఆవారంగా పెరిగిపోతుంది. ఏడాదికో నోరు అన్నం కోసం రెండుకుంటూంది. వాయిదాగారి ఉద్యోగం మాయాలే. అవ్వీల్లలు యేదిగి పెద్దవాళ్ళయ్యాను; ఆ పై నోడివార్లంతా ఏదో తిమామాగా వీరులు తున్నాకు కలుపునాటలు. ఆ వివరలంలో ఉన్న అందం ఏమిటంటే, పరిగా వాయిదాగారి చెవిలోనే దూరు తున్నాయని! వాయిదాగాని ప్రపంచంతో చేయూ చేయూ కలిసిపోయే మనిషి. ప్రపంచానికి అద్భుతిగడు. ఎవరియినా అడోస్తీ ఏహించలేదు. అంధియా అంతే ఎంతో కొందరు తప్పు. ఇక ఇంకెమంటే తింకున్న పక్షప్రా ప్రతిద కాలా కొలకువాతాయేమా ఆనిందా ప్రవాహంలో పని ఆయన ధయం. వెరి వెరి చాలా తెలివైనవాళ్ళు, గొప్పవాళ్ళు, తిం పిల్లలకు తగినవాళ్ళూ, అగ్రీమతమనీయనావెదగివర్తలన ఎంచించి, తన కున్న నీరదరాస్తల తెగంమృగా వచ్చిందంతో కొని పారేశాడు! ఆయనకే రిత్నాలమాదా తిమకు తగిన విలన దొరికిందిదా అన్న ఆలోచి ఉద్ధరింపిస్తే ఆ

లవానలులను చేపట్టారు. ఆ డబ్బుతో వాయిసుగారింట్లో పిల్ల, సంపదకుడా ఖరీదైన అయినాయి. అయినా వాయిసుగారి ఆనందానికి మేరలేదు. తన ప్రసంగాన్ని సంగీత పరిచారు. ఇంట్లో డబ్బుడిలేదు. కరువు నోటానామా పెనుతోంది. ఆమెకొన్ని విశ్వరూపాలకు, పరలు పదిగెలు ఆయాయి. కాని వాయిసుగారి జీవితం మాత్రం లే, కష్టం మాత్రం లే. ఆ అని అడగడానికి వీలేదనలే. కాని తివార్యమందు, ఉద్యోగంలో చేరినాళ్ళు, తనవద్ద పని చేయకున్న వాళ్ళు పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగులయి పోతున్నారు. వాళ్ళలో ఉన్న విశేషం, తనలో లేని కత్తి ఏమిటి చెప్పా అనుకున్నాడు వాయిసుగారు.

ఈ విషయంపరించి పరిశోధనలు చేయటం మొనరపెట్టాడు. దాని అంతా కనిపెట్టాడు. అన్నిటికీ మూలం ఏమిటో గ్రహించాడు. తన ఈ అఖరీ దళిల్లవయినా వాలుకురళ్ళు సంపాదించకపోలే తన పిల్లలకి యేంకాదు! తన వృత్తాప్యంలో, యంత సింజాను చే తోకం, ఒక కొని యిస్తున్నా తన చేతులు తోడింది దీనింకా ప్రారీస్తూనే? అయినా ప్రసంగానికి అనుగుణంగానే సమాచారంవారి మరీ. ఈ విషయంపై అలోచనలు ఆ తన పెద్దతలలో ప్రవేశించి వృద్ధిపొందిన కొద్దీ, ఇంట్లో ఆరేక ప్రతిష్టంధిప రెట్టించి యింది. జీవితం ముఖాగా, వాణీగా, వాగాలంపే ఎలాగో అలాగ డబ్బు గడించి తీగరి అనే ఉద్దేశ్యంలోకి వచ్చేకాదు వాయిసుగారు. అని నానం ప్రవృత్తిలోని విశ్చితం. ఒకవారి తింకు కొలవిన విషయం మునుపటి స్థితికిందా, దాన్ని లాగో ఒకలాగ, హిమాలయ ప్రమామయన ఆలంకారాల్లాగా వాధిస్తుంది. ఆ సునిగమం ప్రవృత్తికొవారి! కావారి! దాన్ని వాయిసుగారు వాధించగలరు. అలా చేరిక అనుకున్నంత సూత్రంగానే ఆ అదలత్యంకాదు. ముట్టా ఆవరించి పరిసీతులు గూడా ఎదురూరాలి.

మగిల్లల నిగువు, యింట్లో తిండి, యింటిదే, అందరికీ బట్టలు, మునుపును విశేషం, ప్రకారం వాతావరణం అన్నిలోపే ఉండేలా! అన్ని చిక్కులే?

వాయిసుగారి జీవితం యీ చిక్కులను అయింది. అయిన సంపారంలో ఉన్న వ్యక్తుల జీవితాలన్నీ మెలికేసుకుపోయి, చిక్కుపడిన వారలందరూ తయారయాయి. ఒక్కయిడలోయిసింది చిక్కుతో. అది డబ్బు! అది సంపాదించి తీసుకోవమన్నాడు, తనలో తను. ఇదివరలోనే యీ అభిప్రాయాన్ని తనకు కలగజేయడంమకు ఆ భావంమనీ పూర్తిగా చిహ్నాలు పెట్టారు. భగవంతుడి కొరెరిరి కలగజేయినా, తింటిల తనకు కలిగడంమకు, లోలో

తన్ను తన అభివృద్ధియొన, అప్పుడప్పుడు యెదుగు తిరిగే తన లోలోపలి అంతరాత్మ గొంతులివి చంటి పాతకాదు వాయిసుగారు!

డబ్బు రాబట్టడం ఆరంభించాడు. డబ్బుగూడా ఆలాగే రావడం మొదలెట్టింది. డబ్బు వచ్చిందొద్దీ వాయిసుగారికి సంతోషం అధిమించింది. ఏ పనియినా ప్రతిఫలం ముట్టకుండా ఎందుకు చెయ్యాలి అనే ఉద్దేశ్యంలోకి వచ్చేకాదు. పెద్దయినా, చిన్నయినా, ఎవరయినా, ఏ పనియినా, తన విధియినా, ఏ మయినా పరీ, డబ్బులేందీ వాయిసుగారి వద్ద పనిజరగడం కల్ల అనే భావం గడించాడు ముందావాడు!

కష్టతలలోకి కష్టంగా ఉన్నా, దొంగ వ్యాపారులు, దొంగిలీ దుర్మతులు, మొదలైన పరాక్రమ శత్రులకుమాత్రం క్షమించేలా కనుపించే వాడు! వాయిసుగారికి కొదవలేదీ అదీ. అది విశ్వరూపంగా పాగిపోతూంది. వాయిసుగారికి ఎక్కడెలాచివా తివలాంటివార్లు సంభేష హెచ్చుగా కనిపించేది. ఈ డబ్బున్న పురానా మనుష్యుల జీవితాలు తరచిచూస్తే, తమజీవితం ఏమీకాదు అని సమంమనుజేవాదాయం!

అదంతా యెంగుక్కొని, తనలాంటి నికరాలు బతుకుపెట్టకూడదు అనే ఆలలవాన గొంతులివి నడించి, తివరాజమానం. తనవీలే, అంతపని చేయించాడు గదా. తనకెక్కడైందీ తీరేపెంగుకోలేలేదు. తన యిన్నాళ్ళుకానీ పుచ్చుకోకుండా పని చేసే పానుభూతి జాపిం అపాదా ఎంతలాతేను ఈ గోనా వాలుకురళ్ళు సంపాదించి, పురానాగా తింకానే అంత గొంతు!

ఎవరయినా వాయిసుగారివద్ద నీలి నిజాయితీల గుంచి ఇప్పుడు ముట్టడిలే పెద్దలు విరిచి చల్లగా పమాదానం చెప్పే ఒక్కరుని తీసుకునే "మాడందీ, నీలి, నియమం ఉండడం మంచిదే ముజ్జిరింలా అటుండి పట్టి గర్జనలు దీగి ఉండెలనీడ అలత్యకత ఎంతయినా ఉంది. ఎలాంటి నియమాలుయినా ఎల్లలుండడం అలసరిం. మన ప్రపంచమంతా పుచ్చిపోయింది. పాడియిపోయింది. నీలి నియమాలు పాడించేవాళ్ళు చాలా అనాదియిపోయారు. అలాంటి సమయంలో ఒకడూ, యిద్దరూ మడిట్టుకుక్కయి, నీలి నియమార్హి, ఉద్ధరిస్తామంటే లాభంలేదు. ఎరిగినా ఆయనలోపడి మునిగి చక్కపోతామంటే అంతే ముద్దమంతుడయిన వాడెప్పుడూ, ఒకచెత్తో ఆ మాయను అదిరాగా తీసుకుని, రెండోచెత్తో దాన్ని చెండాదాలి. అంతేగాని మాయమాయ అని అభూరి ప్రేలాభం ఏమిటి?" అంటాడు ధీమాగా.

ఏది ఎలాగున్నా యిప్పుడుమాత్రం వాయుకు
నారి! కొంచెం గొరతం కుర్చుద తిరిగాయి.
పూర్వోపేక్షలు, మోక్షభక్తులు, సమస్కారాలు
లేవున్నాయి. వాయుకుగాను చాలా సంతోషంగా,
అపరిమితంగా కాలం గడుపుతున్నాను. దానివల్ల
లేదున్నాను. పెప్పనాళ్లు చిన్ననాళ్లు ఇంకను దాన
కట్టుకు అప్పుంతివంటి కూడా పోగిడేవున్నాను
వాయుకుగారిని.

2

ఏకగా యీ కోణాలలోనే నేను వాయుకు
గారి దాతృత్వం, కీర్తి విని, ప్రక్కనున్న యంత
తరకు కనిపెట్టలేక పోయినందుకు విచారించాను.
నా కష్టసుఖాలు, బాధలు, ఆనందం తాగాలెందు.
ఆయన ఆశీసులో ఏదో సుమాప్తపరి భాగీగడించిరి
తెలిసి నేయించుకుని అడిగితే—పాదుసవాణ్ణి నేనా
చూడకుండా విక్రమించి అడిగాడే లండం! ఆఖరుకి
ఆశీసకుని ప్రతిమిలాడేవా లాభించేదని, ఈయనల నే
అవుతుందని బంట్రోతు గూడా స్పష్టంగా చెప్పే
కాదు పావులా పుయ్యకున్న తిరువారి. ఆయన కాళా
వేల్చేపడి ప్రతిమిలాడి వెలతూ పదివొప్పున యిప్పు
కుంటావని ఆ నాఖరిలో చేరాను.

ఆయనమాత్రం వాదగర్భ ద్విపుపుయ్యకోడం
చేతో, మరెందుచేతో గాని. వాయుకు దుమికివాత్సల్యం
ప్రకటించేవాడు. నీరికసమయంలో సుమాప్తయొక్క
సుగురిన బాధ్యతలు, కష్టసుఖాలు, ఆరికసమస్యల
చూపు సమగ్రంగా ఉపన్యాసాలు దించేసేవాడు.

ఇంకా సంతోషంగా ఉన్నప్పుడు “మాత్రా
అభ్యాసా! నీదగ్గరలో పదిహేనులు పుయ్య
కుంటున్నావని బాధపడకు. అది సుమస్తా ఉత్త్యక్త
ధర్మం. నేనెప్పుడు మునియ్యకుం. అసలీ సుమస్తాగాడి
కీర్తిరమ్యుడైన చీరిమయ్యుడే ఎంచేతో తెలుసా.
అంచేతే, అంతే, అలా ఉండకపోతే యీ సుమస్తా
గిరితెలిసి, సంపారం పొగరంలో తోసేసి సవాసం
పుయ్యకోడం చేయ. తెలిసిందా. ఈ కిలుకు ఎన్నీ
తెలుసుకుని నీ ఉత్త్యక్తం స్వయంగా నిర్వర్తించానా
అందరికీ మంచివాడినీ. నీ ఆశీసకుగూడా అం
దిస్తాడు. లేదా లే చాలాచివారిందలవిన పరిస్థితులో
పడి ఉక్కబాతావు. అదిగామానకేయో వాయువా!?”
అంటాడు.

అప్పటికి నేను చెతులు తోడించి తళం
వేస్తూండేది మొదలుపెట్టాను. అందుకే గాత్రాలు
వాయుకుగాను నేనంటే పడిచచ్చిపోయేవాడు.
ఇంకంటే ఆయనకు ఎక్కడలేని తెలివితేటలా ఉండి
పడేది. మన బ్రహ్మాండ వాయుకులకు పయికిందే

న కృత్యపటిను ఉక్కబచ్చేది. ఆయన యెప్పు
డయినా అహోహం ఉన్నప్పుడు నే కంపదే చే చాలు.
కూర్చుని కష్ట కాఫీయచ్చి నెదిరించేతాడు.

“ఇలా చూడరా అభ్యాసా! (నేనూనూ నే
ఉంటాను లేండి) బ్రతికునాళ్లు మనదిగిం దోవకుం
గురవచ్చాను. వాళ్ళకు బలంఉంది. చేరిం దోవా ప్పి
దోలేదుకు నేనాను మన నోళ్ళు నోళ్ళి. అది వ్యాయం
అయింది. వాళ్ళని తిరిమేకాం ఏదో బ్రహ్మాండమయిన
ఉద్యమంలు పడిన. ఆ ఉద్యమంలో చచ్చిపోవాళ్ళు,
త్యాగించేసినవాళ్ళు యెవరు? మత్స్య నేనే.
అయినా యిప్పుడు నీకూ వాకూ ఏమంది? యిదివరకే
మందో అడిగినూ వాకూ. ఒకనీ ఎక్కడివ్యాసంపై
యొక్కడలేని ఆరిక సమస్యలు, విదేశాంగ త్యక్తత
రాలు అడ్డంకిస్తాయి. కానీ యీ పరిశ్రమధికారాలు,
ధూప్యములు, సుత్తిర్రకులు పెట్టబడినాకులూ
ఎలా దబ్బు చేసినకుంటున్నాలో! ఇచ్చివారియిల్లు,
కొరి చూడకొను, ముట్టమొద ముట్టు చిలావాలు,
పరిదాలు, పెళ్ళాలు, చిప్తలు అన్నీని. ఇదిన్నీ చల్ల
సమృతా లే? వ్యాయమైవే? ధర్మసంబంధాలే?
మత్స్య నేనూ అపదానికి పిలేను. మత్స్య “అ” అన్నా
వంటే చల్లరిగింది. మత్స్య, నీ ఉత్త్యక్తం, నీ బ్రతు
కులిపోతాయి. చూడితున్నీ అవుతాయి. అంచేత
నీచాతిసయనంతిరంకు మత్స్య కౌరుకుంటాంకు. ఇది
పరమరహస్యం నుకూ! మనయ్యచీ మధ్య అంతరింగిక
సంభాషణమాత్రమే. ఎలాచీ వాళ్ళకు నీకూ లేదా
ఏమిటంటే చలం వాళ్ళని రక్షిస్తాంది నన్ను ధక్షి
స్తాంది అంటే.”

“ఈపరిస్థితి లున్నంతివరకూ మత్స్య నేనూ
మడిగట్టకు కూర్చుంటే వళించిపోతాము. అయినాగాని
మనము చేసేది ఒకెక్కా ప్రవాటితో బాటిస్తే. ఈ
సాంతివ్యాపారాలు, పరిశ్రమలు, దబ్బుచేయడాలు,
ఉన్నంతివరకు, నన్ను మత్స్య, నిన్ను మరోదూ,
మనంబర్నీ యింకోదూ గొల్లబెట్టకోడం ఎలా
బాతుంది. ఏమూసంతానైనా ఒకటి మిగిలు పీడించుకు
లివడాన్ని ఈ సంఘం సమర్థిస్తూ, చట్టాలు రక్షిస్తూ
ఉంటే యీ దగాలుబావు. మడిగట్టకు మూర్ఖులా
మత్స్య నేనూ కూర్చోడం చల్లరిగింది అది నేరమే!”
అని ముగించేవాడు ఉపన్యాసం.

ఆయన చిరుమత్స్య అప్పటి ప్రవర్తనా మా సే
రిన్ను తాను మెచ్చుకుంటూ ఉంటాడని తెలి
కిగా ఆర్థిమవుతుంది. వాకు మాత్రం అది వింటూ
న్నప్పుడు అంత సమంజసంగా నే కనిపించేది.

నిర్వ్యాకోసం ఒకడిని మరొకడు దోపిడిచేసు
కోడాన్ని అంక్షిచేసి, కష్టపడేవాళ్ళి క్రమకు తగిన

ప్రతిఫలం, విశ్రాంతి, వాగ్విభాగం అవకాశాలు, పాఠశాలలను ప్రేమించి అంతకుండా వచ్చి మరీ.

వాయిదాగారి ఉద్వేగ వా మెదడులో పూర్తిగా పట్టిపోయింది. వా ఆశ్చర్యంతో నన్ను పూర్తిగా మ్రోగదీసింది. వాయిదాగారి పాదచ్ఛాన లో నేనూ పడవడం ప్రారంభించాను, అనుకోని ఆ దివ్యరహస్య వాడు పాద్యమయింది.

అదే వాయిదాగారి కరతలామలక మయింది!

పెద్దవాళ్ళు చెబుతోన్న సంతోషించింది, ఏమన్నా యిచ్చివా, సమానంలు తమ మోసం పొమ్మని పాపం యిచ్చివా, సమాన బాధార్యంతో పుచ్చుకోవడంలో ఉన్న భవతి ఆయనకు పూర్తిగా దిక్కింది.

ఈమంచి సుఖం ఆలవడం వెనుక వాయిదాగారు బుద్ధులమైతే పెద్దసూక్ష్మాతమయింది. ఇప్పుడు యాయన ప్రతిభ మహావ్యభావనాసంగం వెలుగుతోంది. వాయిదాగారిపేరు చెప్పితే అధికారులు సహనం కలకుతారు.

అయితే చట్ట విరుద్ధంగా ఎంతకాలము మన గలం, వాయిదాగారు లంచం పుచ్చుకుంటూండగానే రక్షింపబడి వెళుతున్నారు పట్టుకున్నాడు. "అరేరే" అన్నారందరూ, "ఇంత ధర్మాత్ముడు యాయన కి గతేమిటి పాపం!" అన్నారు కొందరు, "మంచి పని యిందన్నాడు" చిన్న సూక్ష్మాలు.

నేను మాత్రం వా ఆగ్రహం నేను పడ్డాను, అందరినీ అలాగే ఉంటుందేమిటి? వారికి నేను మామూలుగానే విద్వర్తిస్తూన్నా కాస్త మెలకువతో ఉంటున్నాను. వాయిదాగారికి కృతజ్ఞుడిగా తాత్కాలికంగా తిప్పించారు. చాలా ముందు వాడియినా, వాన్ని పాతుకుపోయిన పాతికమైతలున్నా వాయిదాగారి భాగ్యం నన్నే ప్రజ్ఞానం.

సురూపదేవం చాలా బాగా పనిచేసింది మరి!

అధికారులు నన్నే ఎందుకు పెట్టే సమస్తాగా నేనా? ఎవరికీ అర్థం అవలేదు, నానూ ఆ అధికారులకు తిప్పిస్తే.

ఇరుగుపొరుగు వారంతా వా పూర్వజన్మ సుకృతం అన్నారు. నేను మాత్రం కొదవడమెందుకు? అసలు వాళ్ళంతా వా అదృష్టమన్నారు. అది కొదవ లేక పోయినా, అధికారుల అతియధికం వాడినాను. 'మహాప్రభో!' 'మహాప్రసాదం' అన్నారు నేను.

ఈ సుభాషితలతోపాటు వాయిదాగారి భర్తనుంచి తెలివిరిక్కులనుంచి కూడా నేను వాళ్ళ ప్రసరించారు. అంత చాలా సామర్థ్యాన్ని వెల్లడి చేశారు. అయిన చేసినదంతా వ్యాధిమేవ!

కర్మమాత్రం మాత్రంగా తిరిగిందట. కర్మ వ్యతిరేకి తిరిగినా అదృష్టం దాగుండి! అందుకే అవూళ్ళో ఉన్న మోటుబిహుకారు తాను వామినుండి ఆయన్ని విడుదల చేయించాడు. వాయిదాగారు మాత్రం ఆ తర్వాతి వాడు కనిపించలేదు.

నేను లావాదేవీలు, పోలికల చేరాలు, ప్రిడ్డనాక పీకుడు వ్యవహారాల్లో ఆయన మునిగిపోయాడు.

ఆయన యిదివరలో చేసిన తవలిన పనిలో నేను విడుదలమయ్యాను. ఒకరిని నుంచి ఇంకొకరు ఆలోచించడానికయినా తీరిక కనుపించడం లేదు. అయితే గాని ఆయన్ని నుంచిన వార్తలుమాత్రం పుష్కలంగా వస్తున్నాయి. తోచా తోచా! సంపాదించింది కాస్తా కష్టమవుతున్నాడు!

ఎంత చాదుగా కోపమన్నా యీ ప్రజలు "పాపం" అనే సామర్థ్యాన్ని పడం యెందుకు ఉపయోగిస్తారో! వాళ్ళ అంతరాత్మ లోను కనుక్కొనిం గూడా కష్టమే.

"కోర్కె కల్పించాడు, కాటికి వెళ్ళివచ్చాడు సమానం!" అని తెలుగువామెరి. దీన్నే ఎంత సర్వం లేకపోలే ఇది చిరంజీవియే ప్రజల వాలులపై నిలుస్తుంది!

చిటిమివాళ్ళు మనకు చేసిన మహాపాపాలాల్లో కల్లా ఉక్కుచక్రం యీ వ్యాధిస్తావాల ఏర్పాటు! అటువంటి మేలు మన తెలుగువాళ్ళు కల్లకాదుతో పోల్చుకు. అందుకే తెలుగువాళ్ళకు చాలాతోపాటిగాని ఆంధ్రరాష్ట్రం యిక్కడ!

అనియ 'ఉన్నాటం' అంటే ఉలుకెప్పుడు! యిది తెలుగువామెరి. ఇలా నిక్కచ్చిగా మాట్లాడి గలిగిన జాతివశాత్తే అందరికీ కంటకమయింది. 'నిజమా దీనే నిష్కారం' అందుచే కష్టమవుతున్నాయి.

ఏమయితేనే తెలుగువాళ్ళు మాటలు మట్టికి, వాయిదాగారిని కాటికెక్కించింది.

నేనున్న ప్రస్తుత పరిస్థితుల ప్రభావంకల్ల కావాలి, వాయిదాగారు తిరిగి రావడానికి ఉంటే చాలాసంపన్నులవుతుంది. అయిన నిజంగా కాటికెక్కినా పంపించేవాడినే నేను. కష్టానికి చేలకునేలు వరుష్కారాని పెట్టాను. "ఆయన్ని తెలుసో? పంపువాడువా. అంతకీ ఆయన యందు నీకు ప్రేమా, దయా, పుట్టాకొస్తే నీ స్వర్గంలో నాళ్ళోకెప్పుడుని సర్వమఖిలా అనుభవించకెయ్యి. అంతేగాని వామిదకు దండెత్తికుండా చూడు." అని.

వివారంవాడు ఉపవాసాలుగూడా మొదలు పెట్టాడు. అప్పుడెప్పుడు కలలోనూడా ముట్టవని ప్రమాణం చేసుకున్నాను. మహా తింతే

మనస్సొకటై ధలచారం మాత్రమే. మధ్య మధ్య ఏకాదశి ఉపవాసాలు, పూజలు యింటిదగ్గర ధర్మబంధురీని పొటవేసి భజనాలు గూడా చేయించడం మొదలు పెట్టాను. కనిపించిన దేవుడి గుడికలా నమస్కారం పెట్టాను. కనిపించని దేవుణ్ణి ధర్మతో కొలవడం ఆరంభించాను. అఖికి అశేసులూ వాయుకు గారికి క్షరితాలిం బైదు చేయించేందుకుగాను ఆ ధగవంతుడికి నా తలమీద వెంట్రుకలు, గడ్డలు మీదుగట్టి మెక్కుకొన్నాను.

వాయుకుగారి కేసుమగురించి చాలా ఆశ్చర్యంతో తేలుకుంటున్నాను. ఈ మధ్య ఆయన కేసు గురించి వింటూంటే నాకు చాలా రచారం, కోపం, పొకుదుకుచున్నాయి. "ఇంక ధర్మతో కొలుస్తున్నా, ధగవంతుడికి దయలేదా!" అనుకున్నాను. దేవుడు నమ్మిన వాళ్ళను మోసం చెయ్యకుట. ఏదో వేసం వేసుక వెయివా నరే వచ్చి ధర్మబంధురీని తీరతాడని ప్రతిస్పృకులు ఘోషిస్తున్నాయి. అయినా నేడో లేదో తేలుకుంది దేవుడి సంగతి!" అనుకునే వాడిని.

ఒక్కొక్కసారి వాయుకుగారి ప్రియతమగారి సంగతి వింటూంటే, ఆపలు దేవుడి నేనాకు ఉన్నాడా అనే సందేహానికి గూడా తావుల్పించి. వాయుకు గారి ప్రియతమ అఖండ్ ప్రతిభావంతుడట! చాలా గట్టివాడట. ఎదుట వారిని తిన్నేస్తున్నాడుంటే! అతడు అప్పు ప్రశ్నలలో అలంకుడట. ప్రతికూలు ఆయన యొక్క ప్రశ్నలకి జవాబు రీతులేక పగులు లంకించుకున్నారట! యివే వార్తలు!

దేవుడి మీద కోపం ముందుకు వచ్చింది. "అయినా నేడోలేదో తేలుకుంది దేవుడి సంగతి అప్పుకు చెప్తాను. ప్రపంచం అంతా చాటేస్తాను. తర్వాతి మానుకుంటా" నమకు నేనాడిని నీకు. అలాగే తేలింది. దేవుకున్నాడా లేదా? అనే ప్రశ్నకు నిలుపు జవాబు.

వాయుకుగారికి ఆరునెలల క్రితం కారాగార వాసం విధించారు.

"రక్షించావు నేవుడా!" అని కేయనమస్కారాలు చేశాను. చేసిన పూజలు పెట్టిన నమస్కారాలు తురికే పోతాయా!

ఇంక దేవుడి మొక్కు మండిది మానీలేర్పారి. వెంటనే బతులుదేరి వెదిదామనుకున్నా. కాని చాలా రాత్రి కొదవెంతల మానేశాను. మరునాడుదయాన్నే బతులుదేరి పుకాహితుడి యింటికి వెళ్ళాను. చెండురై అడవిలాంటి నా గడ్డాన్ని వదిలిపెట్టడానికి తయారవడం కదంగానే ఉంది.

అయినా యిది ధగవంతుడితో కన్యకచారం. ఆయన ముందా మనదాటులు. విచారంతో గడ్డాన్ని, ప్రేమతో హిమ చూలంలాంటివాలు రుతికుముకున్నాను. ఆ విచారంలో నా కళ్ళలోనుండి ఒకటి రెండు అక్కు కణాలు దొరాయేమో నాకు తెలికుండా. ఇలానాలో నేను బాధపడుకుంటే, రాత్రిపల్లగాను తమ బాతఖానీ మొదలు పెట్టారు.

"మాకారా" అన్నా దాయన ఎమ్మ చూడగానే.

"అ! ఏమిటి" అంటూ తిరిక్కి పడి ముందు వెనకా చూశాను.

"ఏమీ లేకులెండి" అన్నాకు తాపీగా. ఆసమాధానం చూచేసికి నావల్లు నుండింది.

"ఏమీ లేకపోలే ఏం చూచివున్నావమ్మో!" అన్నా విసుగ్గా.

"అక్కో! ఏమీ లేదు. ఆ మునిమందా నాకు చాలా నుంచివాను."

"ఆ ముందావాడెవరో కాస్త నెలదిద్దుకు బాబూ."

"ఆవాయుకుగారండీ! చాలా సవ్యాగ్నం. తమకు యీ ఉద్యోగం ఆయన చేయించాడుగా! ధర్మాగ్నుడు."

"అదే తమతోటి పెదలు చెప్పకుంటున్నారీ తురిబా" అన్నా కోపం పట్టలేక.

"నుంచినాడికే కృపలన్నీ ను" అని పెదవి విరిచి, బలి అరిచిం... చెప్పకుచెసి "ఇంకేమిటిలెండి లాభం! ఉద్యోగమా పోతుంది. కీడును అనుభవించాలి" అన్నాడు తన పానుధూతి నూంట్లా మాటలవ్వారానే గాకుండా ముఖంవ్వారా గూడా ప్రకటిస్తా.

"అవునంటే మరి!"

"అయినా పెద్ద కోర్టు కేసుతాడులలెండి."

"అయినే యింకా వాకొనవుతాడట!" అన్నా నా అనూయ కప్పిపుచ్చడానికి ప్రకర్షించేస్తూనే.

"ఏమీ మరి"

"పెద్దకోర్టు కళ్ళదం అవకసరం. ఏదో ఓచిరి గవ్వ యింట మిగిలే అది ఖచ్చితమోకవంబొక్కటే జాగుతుంది."

"నేనూ అదే చెప్పానండి. నావగరకు ఎన్ను వస్తే."

"చాలాసేపయింది వెళ్ళివస్తా" నంటూ ఓ నమస్కారం ఆయన మొహాన్ని కొట్టేసి బతులుదేరాను యింటికిపు.

పాపం చేసినందుకు వచ్చానో ఎంతో వెళ్లిపోతున్నానో అర్థం అవకపోయిన కొమ్మలవారు అలాగే నిలబడిపోయారు విశ్వేష్టంగా. "ఇదే నీవుడి పరీక్ష" అనుకుంటూ యిల్లు చేరాను, మిగిలిన అసోను పని ముగించడానికి.

3

కాయకుగాని పంజరేమీ తెలిపించేను ఆఖరు అనుప కుటుంబం గూడా మృత్యువదిరి ఆయన భావమరిది గారితో పోయింది. ఆయన గూర్చి చేసే చాలా వాకలు చేశాడు. కలిపించిన ప్రతివ్యక్తిని ప్రశ్నించాడు. ఒక్క పెంపుతీసుకుని స్వయంగా వెళ్ళిపం తెప్పించి మరణాపని అంతా చేశాడు. తెలిసి యేడి పేగా. వినుకొత్తి పోలేదానీ అని అడగకున్నాడు. ఆఖరుకి పాపాలు కొలవారేగూడా ఆయన చిరువాస తెలిసిన! జైలుకుపోయి ఉంటాడనుకున్నాడు.

ఈ మర్త్య వాకు యా ఉద్యోగం భావించేసి పలు అర్థములూ ఇచ్చేవాడు. వా అదృష్టానికి ఎంతో పంతులించాడు. ఆఖరుకి పరీక్షవారాయన ప్రతీకంగా చేయించాడు. ఇక కొద్ది సుందీ ముహూర్తం చూసి యీ జాత్రు మొక్కుబడిగూడా తీర్చి పే తాగుండుననుకున్నాడు. ముం అనుకున్నంతో జరిగింది.

ఆ వాయికు పత్రలేడు. పాపం జైలుకుపోయి ఉంటాడు!

కొద్ది పేరంగా యీ వైధివంతుడూ తీర్చి పేయక ముప్పుపెదరింది, ఆ కొమ్మలవారిచే తిరిగిపోయి మొక్కుబడి తీర్చుకోవడానికి ముహూర్తం ఏర్పాటు చేయించాడు. ఏదో పేరంగా అవుతుందని నీకు ఆలోచిస్తారే వాడి సామ్యుభావముల్లా కొద్ది వాలరు కోణాలవర్గంగా యెంచా దా నుంచికోణం. కొందరు ముటలనీ, పక్కలనీ విశ్వేశ్వరుని పంతులించొద్దీ. పానీ దేవుణ్ణిమానీ పోతాననీ!

మా బాధగరిమిచూచి చాలాకాలం ఆయింది. పెంప ఉద్యోగాలు! ఎంతెంతవారాలు పోతున్నానా ప్రజలు. అంతదూరం ఆయినా ఆయన యెలాగయినా కనిపించింది వా మొక్కుబడి మహోర్ధ్వం చూసి పోతాననీ ఉద్రింతుకుక్క రాగాడు. ఆయన్ని చూసి కూడా చాలాకాలం ఆయింది. ఆయన దూపురేఖలే ముంచిపోతాను ప్రాంతం.

ఈ సుధివార్తి చెప్పడానికి వా భాగ్యం నీవీ చాడు. ఆవిడ వాంఛనూనంతో వచ్చిరావంతోలే యీ వార్తి చెప్పాడు. ఎంతో ఆహ్లాదంగా "మీ అన్నమ చాలాచాలా చూడాలనిఉంది." అన్నాడు.

"బాగా చేశాంది మీరు చూడలేదామేమిటి వా వెళ్ళి?" అంది. కొద్ది సేపు ఆసోయిస్తూ.

"ఎంతకాలమయిందో ఆయన్ను చూచి? పని తొందరల్లో వస్తాడో రాడో!"

"మొన్న చూపుటంటి! వెళ్ళివచ్చాడు చూడన చేసు. వాడు మీలాగే ఏదో మొక్కుకుని గడం పెంచి ఆపనాలు పట్టడానికూడా వీలేకుండా చూసి పోయాడు. ఎంతదూరం తొందరలోకి వా సన్నయినా చూడడానికి రాకపోతాడా?"

"అయితే ఆయనకుగూడా ఏదో మొక్కుబడి ఉన్నదన్నమాట ములాగే! ఎందుకో ఆ మొక్కుబడి?"

"ఏమో ఎవడికి తెలుసు మీ మొక్కుబడులు మీ దూకు!"

"వెళ్ళునీపని మత్తె జానుకో!" అన్నాడు ఆమె విసిరిన మాటలకు కొద్దికొద్ది తెచ్చుకుని. ఆమె వినుకుగా లోపలకు వెళ్ళిపోయింది.

మరునాడువయింతుమూరం దిగరకొస్తున్నా మా బాధగాడుగడం కంపించలేదు. వా కొయ్యన మొక్కుబడి ఎందుకో తెలుసుకోవాలని తిహాతన! ఆ గడం కొసం వాగడం ఇంతగా ఓరికవలదని వాకే ఆశ్చర్యం చేసింది గడానికి గడానికిమర్త్య ఎంత పామరవ్యం వుంది! కొద్ది వైపుకన్న మూతుకుండా చూస్తున్నాడు. ఆ గడంకోసం చాలా మరణంపెకుతోంది మనస్సు. ముహూర్తం ఘడియలు సమీపిస్తున్నాయి. ఆయన బాధలేను "ఇంక లేవండిబావా!" అంటూ అరిచాడు పురోహితుడు ఏదో ముగిసిపోయింది. గడం కొసం ఎదురుచూస్తున్నా ఘటం లేవక తిప్పిందికాదు.

ఇలా లేచానోలేదో, దూరంలో నుటంబండి చప్పుడయింది. తొంగిచూద్దనుకదా బండిలోంచి గూడా ఓగడం వానైవే తొంగిచూస్తోంది. సరేగా నుమ్మంముంతు ఆగింది. వాగడం ఆపంవంతో ఊరి పోయింది, ఆయన బండి దిగిపోయిందోకే "వచ్చాగా" అంటూ ఆపందారికేకంతో అరిగడం చెబుకున్నాడు.

ఆహ్లాదంగా గడం గూడా కలిసిమెలిసి కొంచెం చిక్కుపడి చాపలా అల్లుకున్నాయి ఒక వానితో ఒకటి!

మావార్తంతా ఆశ్చర్యంతో చూస్తున్నాగా.

మా ఆవిడ కూడా గలగలపచ్చి ప్రక్కన నిలబడింది.

మర్నీ "క్షేమంగా వచ్చారా!" అన్నా మర్నీ పులకేగాగ్రుడైన.

"అవచ్చాంటే" అన్నా దాయన వస్తుందికదా.

"అయితే బావగారూ!" అన్నాను. ఆయన మొక్కుబడిపెరిగి అడుగుదాను.

"ఇంకా నన్ను గుర్తుపట్టలేదుటండీ" అని ఆయన—

"ఆయన మీ బావగారు కాదండీ" అని వాచెరిలో మాటరిడ, అసడం ఒకేపారిగా జరిగాయి.

అశ్వరథంతో పరిశీలించి చూద్దాను. యింకెవరు? మానుడువుగాడు! నాయకుగాడు!

"మీరా!" అన్నాను దిగ్భ్రమచెంది.

"నేనేనోయి. కేసు గెల్పాను దిచ్చి చెడి" అన్నా డాయన ఆనందితా మ్మలు చాలుస్తా.

వాప్రాణం మాత్రం అలా మీదిరించే యెగిరి పోయింది!

"వాపోష్టింగ్ గొడ్లూదా ఇచ్చేకాదు!" అన్నా రాయన సంతోషంగా.

నా పరిస్థితి బాధకం వచ్చి ఆయన్ని పీక పిసికే బావ అన్నంతోకాక, అమాయ పుట్టకొచ్చాయి. అక్కడోంలా యేమీ మాట్లాడలేకపోయాను.

"ఇంత క్రొత్తవాడవుగా! నీ కెలా యిచ్చా రోయి నా భారీ ఉద్యోగం?"

"తమ చలనశక్తి నే. నేను మీ అడుగుకాడల్లో నడిచాను. అంతే!"

ఆయన కూడా లేత వత్సలు పెదవుల్లోంచి వదులుతూ ఓ కొయితం ఇచ్చాడు, నన్ను చూడ మంటూ. ఆయనకు అధికారపరి యిచ్చాడు. నన్ను మాత్రం ఆ పెద్దవయస్సా పదిరిలోంచి తీసెయ్యలేదు. అదే పదిలేలనుకున్నాడు.

"ఈ గడ్డం, యిదంతా యేమిటి" అన్నా డాయన.

"తిమ్మిరి యీ చిక్కునుండి తప్పించేందుకు గాను నేవుడికి మొక్కుబడి." అన్నాను.

"నెబావ ఇదంతా లేవుడిదయే సంతోష మేమిటి? నేనూ యీ కేసునుండి బయటపడెయ్యమని అడవుడికి మొక్కుకున్నాను."

"అయినే. యీ కుభిమవారాన్నే మనం యిద్దరం యీ మొక్కుబడులు తీర్చుకుందాం రండి" అన్నాను సత్వంతో.

"అలాగే పదివోయి" అన్నా డాయన.

"అయితే గురువుగారూ! కొంపకీసి మిమ్మల్ని మరోకొండుకు లాక్కల్పి మళ్ళీ మరోలా తీర్చి చెప్పారేమో!" అన్నా సందేహంతో.

"అదంతా పీడ్యం! తెలుసుకోయ్. మన తీర్పు కి. తిగుతులేదు తెలుసువా! యిదే దివి! ఉన్నత వ్యక్తులదానం!" అన్నా డాయన ధీమాగా.

రాబిన్ హుడ్

ప్రపంచ మంతటా
మన్నన పొందినది

SAC-52 TE

జీ వి త మా ధు ర్యం

శ్రీ మల్లాది సత్యనారాయణ

జ్యోతిశంలో ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ప్రతి మానవునకు మంచిలోకాలు కలపాయనీ అప్పుడే బ్రాహ్మణ అ మంచిలోకాన్ని పద్మవియోగం చేసుకున్నవాడే శేర్పూరి అనీ అయితే ఆ మంచిలోకాలలోనూ పరిక్షలు ఉన్న వాటి అవసరం అని గోపాలానికి తెలియజాడయింది. అయితే కాలగర్భంలో కొన్ని సంవత్సరాలు కలిసి పోయి యొప్పుకు చూచివా గొప్పకు చెల్లెడుతోక అన్నట్లు యెదురు చూసుకునేది తిరిగి జీవితాన్ని తలచుకుంటూంటే మంచిలోకాలు కలపాయన్న సమ్యక్తం కాస్తా పోయింది గోపాలానికి. పోయిపోయిందేమీ కాకుండా ఆ మంచిలోకాలు అప్పుడవం ఎరిగిపోటి వెంటేవా విపరీతప్రదర్శన యెవరికీ మంచిలోకాలు అనే ప్రశ్న వెనువెంటనే వెలువడేది. కాని ఆ ప్రశ్నకు సమాధానం తిలలోపలే అగనిపోయేది.

సంకల్పరం పొడుగునా వాన అనక వరద అనక, ఎండవక కొండవక, పురుగునక పుట్ట అనక, రెక్కలు ముక్కులుచేసుకుని పోలం పండించిన వానికి యెంతి పరిక్షించివా మంచిలోకాలు రావు. ధూమిల భూమింగుడి యొప్పుడూ మంచిలోకాలే కలహంటాయి. పగలు పన్నెండుగంటలూ రక్తిం ధారపోసే మిల్లులో పనిచేసే కార్మికుడు ఎంతి పరిక్షించివా యెంతి ఉన్న వహించివా మంచిలోకాలు రావు. మిల్లు నడుమానికి మూడువందల అరవై వాలులలోకాలూ మంచిలోకాలే.

కద్దపడే దోకడు అనుభవించేది యింకోకడు అనే సిద్ధాంతం చేర్చుకొనుకు పోయిన ముద్రాణంలో అందరికీ మంచిలోకాలు యొప్పుడూరావు. కొందరికీ వస్తూంటాయి. అందుచే గోపాలానికి ఆ మంచిలోకాలు అన్నివారుంటే చేళవగా ఉంటుంది.

హనుకాడు వెంకటసుబ్బయ్య యిచ్చిన అర్ధగం ప్రకారం ఎవడు కొండదానికి తెల్లవాగురూపులువందేకే బయలుదేరి విమర్శించి హనుకాకారిచ్చిన యెనిమిదివందల రూపాయలు బ్రాహ్మణ జాతిల సంఘంలో భిక్షువారికి సమం ముట్టా క్కొ కొని బయలుదేరి యింటికి తిరుప్ప గోపాలానికి ప్రార్థుడిమంచి తిండితెంచునన బురిదుల కున్నాయి తిండిమీద నేవుదొంగు. చంటిపిల్లకి ప్రార్థుడిమంచి పాలులేవు పాలవెచ్చా నిప్పుకే అయి పోయింది. ఈ పాతంకరిం పాలవెచ్చా కొనుక్కు

వెళ్ళకపోతే యీ రాత్రి పిల్లని పట్టుకోగలరా? పాల వెచ్చామీద తలపునకు వచ్చేవరికి నుండే నుళ్ళేలుమంది. ఏం పెట్టికొంటాడు పాలవెచ్చా. నెలకలు అయి ఒక బక లేదీ వస్తేనే కాని హనుకాకు వెంకటసుబ్బయ్య తీరిం యిచ్చడు. ఇచ్చడు అంటే హనుకాకు కదీ తిప్పలేదు. ఎందుచేతనంటే గోపాలం హనుకాకు చుట్టూ పని యిచ్చిందమని తిరిగివచ్చే హనుకాకు వెంకటసుబ్బయ్య కొన్ని మరతులు బ్రాహ్మణ విడించి గోపాలంపైకి పంకిం చేయించుకున్నాడు. అప్పటికి ఆమోదించి ప్రవేశించాడు గోపాలం.

నెలలో మగ్గగా యొప్పుడూ తీరిం తాటాకు దమ్ములో కొంతకూడా అడవిదానికి పిలులేదు. నెల పూర్తి అయ్యాక ఒకబక లేదీ పూర్తిగా తీరిం యిచ్చే మరతు మిడిటిది.

ఇక రెండవది నుమాస్తా సంఘాలలో చేరడం కాని సమ్మెలలో పాల్గొనడంకాని యెంతమాత్రం కూడదు.

మూడవది. ఇదేం లేకపోతే ననిహునిచేయడం తప్ప తీరింపెందమని యొప్పుడూ అడవిదాని.

చాలావది. తలరాళ్ళు చూపు అంటూ అడివా రాలు పరిమాణదానికి పిలులేదు. ఎంత అర్థివదనమైన పని అయినా హనుకాకు పర్మిదను తీసికొనినదీ మాన దానికి పిలులేదు.

అయినవది. పని యేమాత్రం నిర్మిస్తారంగా లేక పోయినా గోపాలాన్ని పనిలోనుంచి తీర్చింపెయ్య దానికి వోటిసులలో నిమిత్తంలేకుండా పూర్తిహక్కులు హనుకాకున్నాయి.

ఆరవది. నెలతీరిం అరవై రూపాయలు అయినప్పటికీ హనుకాకు అంకెలు యెంతి యెక్కు వగా పిసి పంకిం పెట్టరున్నా గోపాలం పంకిం పెట్టి తీరాలి.

ఇన్ని మరతుల కంగిడించి ఉద్యోగంలో ప్రతే శించిం గోపాలం యీ గోలా యింట్లో దిమ్మంలేక పడుకుపోతలనే వచ్చినా. చంటిపిల్లకు పాలవెచ్చా లేకపోయినా హనుకాకు యెమని అడుగుత గుకీ కనిపించెప్పుడంటూ తిండి అసమర్థులను ముచిస్తుంది చెప్పలేదు.

ఎన్ని పరమలు దిగించినా ఆ వాటి ఆదుర్తి కొద్దీ సుఖాస్తాపిని ప్రవేశించక యీ నాడు పురుషులు దయలేదనలేదని అభూరించి వాళ్ళిద్దరూ వాళ్ళిద్దరూ సుఖాకారు యిట్లా చేస్తున్నాడని చెప్పకోవడం కూడా పారభాషేనని గ్రహించిన గోపాలం యెవ్వరితోనూ యేమీ చెప్పకూడదనుకున్నాడు.

ఈ గోపా యెరిమిడికందల రూపాయలు మొలలో ఉన్నాయి. ఒక రూపాయిపేటి పాలడబ్బా కొని వాలుగురూపాయల వియ్యంకొని యింటికి పట్టుకువెడితే... ఈ ఆయన రూపాయలకి యేం జమా ఉన్నా చెప్పాలి. ఒకటవలేదీ యింకా పదికోసాలకి గాని రాకయోమ. పెన ఒకటవలేదీ ముప్పయి కోసాలు గడిచేసేగాని రాదుగదా. ఈ ముప్పయి కోసాలయినా యిరదపాము చందంగా నడుస్తాయి. కనిపెట్టుకున్నావు ఆ ఒకటవలేదీ కనుండున్న మాటేగాని ప్రాయపాములా జగ్రువ జారిపోయి ఉరుకుంటుంది. పదిపాము కోసాలకోసారి ఒకటవ లేదీ వస్తూంటే బాగుండు ననిపించింది గోపాలానికి. విమయవాదికి వియ్యం పాలడబ్బా కొనుక్కు వెళ్ళి దానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. తేజావే యెట్రా? తనకో ఉద్ధరిస్తాడని జీవితాంతం బాపిస్తాడని నమ్మ మెడలో పువ్వుట్టించుకున్న భార్యకు వియ్యం తేజా బాయానని ఏ ముఖంపెట్టుకు చెబుతాడు.

ఇంతకి పెద్దవాళ్ళకి బుద్ధిలేదు. చిన్నతనంలోనే గుడింటనని మెడగపేసి వాళ్ళబాధ్యుని వాళ్ళు తీర్చు వంటే పరేమనుకున్నాడుగాని తరువాతి వచ్చే గోపాలం బాంబు కొంచెమేనా గమనించగలగా? ఆయితే ఒకటి. కాలమాపనిసిరినిపట్టి ఇప్పుడెంతి తెచ్చినా చాలడం లేదుగాని గోపాలం చిన్నతనంలో వాళ్ళవాన్ని యెరిమెంటర్ మార్కలు మాస్టర్ చేసేటప్పుడు నెలకు పదుపాదువ్వర జీతం యిచ్చేవాడు. ఆ డబ్బుతో నలుగురు పిల్లలతో సంపారాన్ని యిరుగూ అప్పుడప్పుడు ఒక్కొక్క కాను బంగారం (అప్పుడు కావెంతి? పదమాడువ్వర కా) కొని గోపాలం తిరికి చెల్లెళ్ళకి ముగుసులని మెళ్ళో యేనో అంజనేయ దీర్చి ఓ చీయిస్తూఉండేవాడు. ఇప్పుడు గోపాలానికి సుఖాకారు నెలకు అరవైరూపాయలు యిస్తాడు. తాను భార్య యిద్దరు పిల్లలు ప్రతికేడిం కష్టం ఆయిపో తోంది. ఇంకయ్యో తరిఖుగలకు చచ్చి చెడి యిడుపు కొస్తున్నాడు. అక్కడినుంచి నెలాఖరు వరకు గోపా యేకాదకులు, కనివారాలు, కార్తీక పౌర్ణమలు. ఎవరినీ చెయిచాచి అవిగలేకు. గోపాలం చిన్నతనంలో "ఈ గోపాల్లో పెళ్ళాన్ని పోషించుకోలేనివా డెడకు?"

అనేవాడు. అప్పుడు జీవితం అంత తేలికగా ఉండేది. ఇప్పుడెంత బగుచ్చిందో గోపాలం లాంటివాళ్ళకి తెలుస్తోందిగాని తిక్కనవాళ్ళ కేం తెలుస్తుంది.

తనూ తన భార్య ఏ పనులు పడుకునే జీరి తాన్ని గడిపేదామనుకుంటే బిలులేకుండా ఇంకపిల్లలు కూడాను. గోపాలం దర్శిరానికి పాయం భార్య కాప రానికి తచ్చి యివైయేయేయే యిప్పుడు పుట్టుకొస్తున్నాడు పిల్లలు, ఏది తక్కువయినా పిల్లలు పేటి పెట్టేస్తారు కదా. వాళ్ళ కేం కావాలి సంపారంలోని బాంబు. పెద్దపిల్ల బృంద చూచినదలా కావాలని యేరుతుంది. ఇంక చంటిపిల్ల కనీసీ తెలియవు. పాలు తేజావే యేరుతుంది. పస్తు పడుకునే తిరిదగ్గర పాలెలా ఉంటాయి?...

పిల్లల భవిష్యత్తుకోసం బల్లలుగుద్ది ఉరవాగపా లిచ్చే అగ్రవాతులు చేపించేసిటి? గట్టిగా అడిగితే తిండి పెటలేపప్పుడు యెండుకు కవారి? సంకాప నిశాధానికి అనేక పాదబాలున్నాయిగా? అదర లో పెట్టుకుడదా అంటారేగాని జీతప పరిమాణం హెచ్చించుకుట్ట తిండి పెటలేకపోతున్నాడనే ఆలోచనే రాదుగా. జీతప పరిమాణం హెచ్చదాని? కారణం ఏంటి అంటే స్వతంత్రం వచ్చింది గమక జీతంలో అన్ని విషయాలు సక్రమపడితేలో పట్టుకునే సరికి కొంతకాలం పడుతుంది. 'మేయా మాకాయ కిక్కులా తింటాలు పడుతున్నాము. పందవర్ ప్రణాళి కలు అనులుపకుస్తున్నాం. ఒక్కొక్క కాప్రానికి రెండు, మూడు విక్రేసిద్దాలయలు పోషించి విద్యార్థి తృప్తి చేస్తున్నాం' అంటారేగాని దిగమింకుకు జీత తిలు అంకెలులేకుండా యెంత మింగేస్తున్నాకో, ఎండులు పోనకాలరాయుళ్ళు పావకంలాగ తాగి న్నవ్వాకో, ఎంత గుబారా ఖర్చులకెంద కేరీ విలాపాలకెంద ఖర్చువుకోందో, ఎన్ని అనవసరమయిం డియ్యే విల్లులు ప్యాంపుకున్నాయో? తెలియదు గమకవా? అందరికీ తెలుసు? ఆయనే...? క్యూకా మాళ్ళు. అది పాలుకొని పనునెక్కు. పైకి చెప్పకో దానికి బిలులేని నిమాన వస్త్రప్రణాళిక. తెలిసికూడా తెలియవల్లు పటిందనలసి రాజకీయ రిపాబ్లిం. బయటపెడితే మొదటికే మాసం వచ్చే చిద్దంబర రమాపిం... ముకెండుకు పోనివ్వండి.

అనేక ఆలోచనలు బుర్రలో పరుగడుగుతున్నాయి గోపాలానికి. పాప లోసికోటితో వాన్ని పాలడబ్బా తెస్తాడని ఎదురుమాస్తా ఉంటుంది. పట్టిచేతుల్లో తాను పెడితే పాలడబ్బా కూడా కొనలేనివాడవు నన్నెం దుకు కవారి? నందినోద్యావనం కాకుంసివ వా జీరి తాన్ని మొలకెత్తేసిరికి తుంచెయ్యదలుచుకున్నావా?

నాకు జన్మమిచ్చిందెందుకు? నాకా జన్మనిచ్చుచి విన్నెం బ్రతిమాలలేదే? అని అడుగుతుండేమా?

ఉదయం బయలుదేరి యింట్లోంచి వచ్చే బస్సుకు పెద్ద పిల్ల బృంద "నాన్న గారూ! నాళ్ళ పాప ఎక్కి కూచుంటే ... ఊ... ఊరేంద్... అలాంటి ఊగే నులాన్ని నాకు వత్తును లానూ" అంది కాళ్ళ కడంపడి, గోపాలం అలాగే లేమా అన్నాడు అదంతి పని అన్నట్లు. ఆ నులాన్ని కోపం గోపాలానికి సాధ్యమా? అన్నదే కోపం తెలిలే తీరదామగా. అకే పెట్టుకు యెందుకు చూడదుగా పిల్ల. పిల్లని ఊరుకో పెట్టడానికి అలాగే అనవం తరువాతి పిల్లని నిరాకరణ ముందెత్తి నీరసంపచెయ్యడం అదే మనశాలల ధివ్యత్వ.

ఎందుకంతి నైరాకర్షణం. మొలలో యెనిమిది వందలున్నాయి. ఏమైనావరే ఖచ్చితమే కోపంపివరిచ్చి కోమక్క పెద్దతానని గలగు వస్తున్నాడు.

"ఇతరుల సామ్య భుక్తి మెట్టదాని? నువ్వెవర వోయి. నిన్ను నవ్వి వ్యాపారం చేసుకు రమ్మని మహా కాదు నీ చేతికి నవ్వు యిస్తే ఖచ్చితమేనా? ఇదేనా వ్యాయం? ఒకటలేదే వచ్చేవరికి అరవై కూపాయలు చేతిలో పోతున్నాడే. అలాంటి మహాకాదుని అవ్యాయం చేస్తావా?" అని అంతరాత్మ ఘోషించింది. ఆ సంచితించి ఒక్కరూపాయకూడా తీసుకు పదివరులున్నాడు.

అలాగే నీరసంగా కాళ్ళిచ్చుకొంటూ వస్తున్నాడు. ఎదురుగా ఫుట్ పాత్ మీద ఒక పంజరంలో చిలకమ పెట్టకొని ఏవో కొన్ని మడతలతో ఉన్న కాగితాలు ఎవర పెట్టకొని ఒక ఆపామి" పక్షివలకు తుంది నీధివ్యత్వ తా తిమ్మదూ" అంటున్నాడు.

గోపాలం యేవీ తోరక ఆపక్షి యేం చెబుతుందో పని యాంత్రికంగా నడిచి ఆక్కడికి వచ్చాడు. ఆ ఆపామి అలా యిచ్చున్నాడు. జీవుల యెప్పటి మంతో ఒక చిల్లి కాని ఒక నయావైప స్నేహం చేస్తున్నాయి. పాతి కొర్రల కలయికలో దాని ప్రకారం శ్రావణ కలయికలం అన్నట్లున్న ఆ చిల్లి కాని ఆ నయావైప స్నేహాన్ని అహంకారంగా విపదనీ చిల్లి కాని యిస్తానన్నాడు. పాపం యెందరి ధివ్యత్వేనా చెబుతాడు గాని తివ్యధివ్యత్వ తివరే తెలియని ఆ ఆపామి ఆ చిల్లి కాని కేకకూర్చింది తీసికొని చిలకని పంజరంలోంచి బయటికి తీశాడు.

"అమ్మయ్య! నా చిల్లి కాని ధర్మమ అంటూ ఈ రెండు నిమిషాలేనా ప్రకటించి యిచ్చాడు పాపం

ఆ చిల్లికి అని సంతోషించాడు గోపాలం. కాని ఆ వెను వెంటనే ఎగరదాని? నిలలేకుండా చాలుగా రాక్కులు కరిగించి బహిరంగంగా ప్రకటించి యిచ్చా పని మాపించే ఆ ఆపామి మాపం మాస్తే పాపం గోపాలానికి యేవీనా బాధకం వచ్చాయి. ఆ బాధకం వచ్చిందన్న సైతం మాపించడానికి నిలలేదే అదే ముత్యాం. మాస్తే యేవీ వంకరెట్టి యేదూరం తెక్కరెట్టిందే పరిమితత్యాం.

ఆ చిలక కాగితాల మడతలలోని ఒక మడతకు ముక్కుతోలాగింది. ఆ ఆపామి మడతరిచ్చి దివివం మొదలుపెట్టాడు.

"నీకు యిచ్చాడు చాలా మంచికోలాలు. నీ ఆలోచనలు వ్యాయంవైపునకి మొలమాపుతాయి. నీ పదితరే నిన్ను కాపాడుతుంది. కంకారపడి బుర్రలో అడుగుచెయ్యకు. చేగావా తీరితాంతం వదలను" అని దదినాడు.

ఎక్కడలేని కోపంవచ్చింది గోపాలానికి. ఏమాటంటే కడుపు రగిలిపోతుందో అదే యిక్కడ కూడా ప్రత్యక్షమైంది. ఇప్పుడు చాలా మంచికోలాలు. అందుకే కోపంలో వియ్యంలేవు. అప్పిచ్చే కాతలేకు. అందుచే మహాకాయాలేకు. ఎవరికి మంచికోలాలు ... నాకుకాదు. మంచికోలాలు మా మహాకాయకు వచ్చాయి. ముందన్నీ గాలో నున్నాయి. తెలకోలాకరిం తెక్కయాయుకోగా వ్యాపారంలో పన్నెండు వేలు లాభంలేస్తే యావాలరు రూపాయలుపెట్టి తొక్కబట్టించుకోమని యివ్వలేక పోయాడు. ఇక నాకు మంచికోలాలేవీ?...

వెనకారిలు వీధుడు. ప్రతి కాగితం మడతలోను యిల్లాగే రావీతుంటుంది. బహుశా వీటివగ్గరికి వచ్చినవాడికల్లా మంచికోలాలు వస్తూనే ఉంటాయి. కాని వీటికల్లా మంచికోలాలు రావుకాలోయ. వస్తే వీటికి ఫుట్ పాత్ మీద విలసిందే ఖచ్చితమేనా? మంచికోలాలుకూడా యెట్లాఉన్నా పిల్లయేస్తే నీ నీరసం కానిన్ని బహునీరసా కొనిపెట్టకుండా చిల్లి కానికి దూత్రం ఖరాయపట్టింది. బుర్రగోళ్ళుంటూ రెండు కాళ్ళి బుద్ధివచ్చి గోపాలం ఘటాన్ని యింటికి నడిపిస్తున్నాడు.

అదే ఫుట్ పాత్ మీద పెంచెయ్యగ బొమ్మకున్న అట్టబడి పెంపుని ఏవో పెద్ద పెద్ద గ్రంథాలు దగ్గర పెట్టుకుని కూర్చున్నాడో పెద్దమనిషి. పెద్దతలపాక, కోలు, ఆకోలు! నాలుగు మెడలన్న. (అంగారానికో నిల్చుకో చెప్పవం అనుకోండి) వేమంత్రం నాంకు

గానే ఉంది. అగణనమైన సువాసనలు ఆహారమునా వచ్చి పాముచీకావ్రుంగు ఆగినేరిది మొదలగాడిలా ఎటటికుంకం బొట్టుతో ఆగిస్తున్నాడు గోపాలం లాంటి అవహాయుల్ని.

మట్టిపరికి ధరివ్యక్తుడిని ఆశించిన గోపాలాన్ని చూడగా, పడింది తవలలలో పట్టి, పట్టింది వాడి దిబ్బలకు లగాలు అనుకున్నాడు ఒక చెకో కోరిమివాన్ని నువ్వుతూ చూస్తూపాముడికం గిలుతం పారీ అన్నాడు గోపాలాన్ని చూచి.

చిగురు విచ్చింది గోపాలాని! "జీతూ మంచి రోజులనే చెబుతాడు. చెవిరోజులని చెవిలే రోగి నైపా యివ్వకు యెవ్వరూను. ఇదోరకం బ్రతుకు తెనువు" అనుకుని ఏమాధానం చెప్పకుండా తిలవం యకు తొందరగా పడుతున్నాడు.

తిలవో తిలకే ఎవ్వరచ్చింది. "మంచి రోజులు మంచి రోజులు" అనుకున్నాడు మగోపారి. అంతలాకే ఎవరో పిల్లమీద దరిచి ఏదో చెబుతున్నట్లయింది.

"అవును, నీకు మంచి రోజులు గడక నే నీమవు కాదుకు పన్నెండువేలు లాభం విచ్చింది నీ మవుకా

నీకు లాభంరాక నవంకచ్చి ఉంటే వాగ్గపారమే మని వేసిఉంకను. అప్పుకు నీతి యేనువునుంది. నునా వా పనికోసం ఎక్కే నువ్వుం దిగేలవ్వుం బాపక ముందా! ఆ అవకాశాడి తిచ్చించాడు నీ మహాకాగు. లాభం విచ్చింది గడక నే మర్రి వాగ్గపారం పాగిం చాడు. కనుక నే నీ నెల అన్నె అన్నె ఎగగొట్టకుండా యివ్వున్నాడు. పన్నెండువేలు లాభంవిచ్చి చొక్కా నుద్ద కట్టింకలేదని బాపకునున్నావా? అలా పొనుకు ఆశించారీ! అందైనూపాయల తీవరి! రాకీరేవేస్తావని మదిగావు. నీ మహాకాగురు ఎవంకచ్చిఉంటే నీ తీరింకా ఒక్క గూపాయి తిగింయకుండుకు నువ్వు విప్పకుంటావా? నీ నుకమాని చాలందాలని కోగుకో. పొనుకు పిండి పాలుతాగడానికే ప్రయత్నించు. పొనుకుకోపి పాలు తాగడానికే ప్రయత్నించకు. నీవోటి నునాస్తా నీ మహాకాగురు యెనుకు తిరిగి యేం చెబుతాయినుకున్నాడు. కోరులయట్టు తిగుకు నున్నాడు. తేలరాకు యేదో ఉద్ధరికుంకవి. బ్రతుకు తెనువుకు కావలసింది వామరివ్యంగాని యావ్వులు, కోర్టులుగావు. మర్రి ఎవరైవా నునాస్తాగా పొనుకున్నావా? ఎంనుకు పెట్టుకుంటాడు? వెరివాదా! వ్యామంగా నీకు రావలసిదానికే ప్రయత్నించు. అవ్యామంగా ఒక్క కానికుడ అరింకడానికే ప్రయత్నించకు. కష్టాలు విస్తాయి. నిగ్రహించుకోవారి. అప్పుడే పిచ్చి చూపించారి. కష్టాలకుడా ఉన్న ప్పుడే మఖాలయొక్క నిలక తెలుస్తుంది. అప్పుడే నిజమైన జరితిహధుర్యాన్ని అనుధరించాలుకుతాడు చూపుకు."

చెప్పకు తిరిగి చూచాడు గోపాలం. ఎవ్వరూ లేదు. అలాచించాడు. తిలవూదయమే తిలకు చెప్పిం దిమకున్నాడు. తిలకు వినిపించిన మూలలన్నీ యదా ర్థమే వమకున్నాడు. పొనుకుపిండి పాలుతాగారి గాని కోనుకుతాగడం పొరగాటే వమకున్నాడు. కష్టాలన్న ప్పుడే మఖాలయొక్క నిలక తెలుస్తుందిమ కున్నాడు. ఈ రెండు రిషయాలు కిలాక్షిరాల్లా వ్యాదయంగా వాటుకుచాయాయి గోపాలానికే. మనం చేసుకుంటూ కాళ్ళిచ్చుకుంటూ ఘటాన్ని యింటికీ తీరకాడు.

తిండి రాకకోసం ఎనుకుమాస్తా దిగిలవ్వున్న పటుకు నిలుయన్న బృంద తిండిరాగానే కాళ్ళిచ్చు యుట్టకొన "వాన్నాగాయా! వాడ నుల్లం పత్తుకు వచ్చావా?" అంది. ఏం చెప్పానో తెలియదను గోపాలానికే. కలి నీళ్ళు దిరిగాయి. కనిపెట్టింది భార్య కుడుగు. బృందని చంకే నెక్తుకుంది.

జీవాప్రదేమిటామాట!

సంతానం మళ్ళీ కృషిస్తూ ఉంటే

రద్దీకి క్షోభకాదు?

భారతీ. భారతాంబ బొల్లి,

సమస్త చర్మవ్యాధులచేపిడింప

బడుచున్న తన సంతానం

కోసం ఎంత విచారిస్తూఉందో?

(ప్రాపితము 1920 సంకరం)

ఇరుగో మా చిరకాం అనుభవంకో

ఇహా ఉన్న అరియం.

మాకు నెడ వ్రాయండి

రెడ్డి ఆండ్స్ కో.,

గోపాలపురం. (హ.గో.జి)

“ఛీ! అలాంటి శ్రమ యేంబాగుంటుంది. దాని మీదనుంచి పడిపోలే చెప్పి తెగులుకుందా” అంది.

“ఎందుకు తెగులుకుంది.”

“ఆ సుగ్రం పడగొట్టేస్తుంది.”

“ఎందుకు పలగొట్టుకుంది? మరి వాళ్ళింపని పలగొట్టే”

“దానికీ కోపం వచ్చిప్పుడు పడగొడుతుంది.”

“ఎప్పుడు అవుతుంది కోపం?”

“ఎప్పుడో వచ్చేస్తుంది. ఇంకా కాంటిన్టీ వాన్న గారిని అడుగు.” అంది ధీరని బాధాసముద్రంలోంచి కాస్త మేల్కొల్పాలని.

“ఏదంటి వాన్న గారా! ఇంకా కోపం వచ్చి పలగొట్టుకుందా?” అంది బృంద, కూర్చున్న రెండే బిల్లోకి చూక్కా నుండీలు పగ్గరూ.

“అవును” అన్నాడు గోపాలం. సుగుణ మాదిరిగా సరే చెప్పేదిధానం తమకు తోచలేదను కున్నాడు.

“అయితే వాన్న గారా! చెదవల్లం ముఠాడు” అంది బృంద బుంగములం పెట్టి రెండేతో.

జాలే చేపింది గోపాలానికి. ఏనూ వచ్చింది తన ఆసక్తికి.

బిల్లల కోర్కెలు తీర్చలేనివాళ్లు ఎందుకు కవారి. కని వాళ్ళ ఆశిల్ని సమూలంగా వాణించేసి వారి పునఃభివృద్ధి నెలా అరికడుతున్నానో యీవాడు అరమింది గోపాలానికి. తంకి పాం నేర్పివ బృందమ ఒక్క ముద్దు పెట్టుకున్నాడు.

మరి యీముద్దో అని రెండోబుగ చూపించింది బృంద. బ్రాంత మటుమాటుమయి రెండో ముద్దు కూడా పెట్టుకున్నాడు.

జుగకంం జరిగిపోయింది.

“సుగుణా! కాసిన్ని మంచివిళ్ళు అందు కుంటావా?”

“కాం చెం మజ్జిక దాహం తగదా మా ఉప్పు చేసి యిస్తాను.”

“మరి నువ్వుకూడా తాళు? ఇవ్వాకటికి ఇదిరం చెకో కాస్త ఆ మజ్జిక తాగి పడుకోనిసింది. క్రిందిటి బిల్లగా ఎరిగోటిమందు అన్నమా లాగోం. ఈ బిల్లగా రిండికి ముఖంబాచాయ” అన్నాడు కన్నీళ్ళతో గోపాలం.

“అజీరిటండి ఇంతమాత్రానికే...మీరే కంట కడిచెడినే నేనేమిచావారి చెప్పండి...మనమాటకేం పాపం పాపకే ప్రార్థనమంటి పాలురేపు”

“అవును కనడంమాత్రం కన్నా ము. సుక్కెగు పాలు చాటుకోలేకపోతున్నాం. మనలాంటి గర్భ దరి గ్రుల కడుపుం యెందుకుపుట్టారి మరి బృంద నేనా జీవుణ్ణి చెబావు.”

“నిన్నవండగా గిద్దకువిజ్ఞం మిగిలాయి. అని వండి దానిమ్ముకు పెటాను.”

“మంచిపని చేశావు పాపకే పాలురేపు.”

“పాపం ఆ యెదరింటివారి క్షీ మిగిలెంతం వచ్చింది. ఏదోమాటల సందర్భంలో పాలడబ్బా అయి పోయింది. నేవారి అనిచెడితే పాపం వాళ్ళ పాల డబ్బాలో పాలుకలిసి పట్టుకుంచి యిచ్చింది. యిప్పుడే”

“మరి పట్టించానా”

“ఏదీ? అదిదా విల్లింది. మీరూవచ్చారు. మీకు మజ్జికయిచ్చి పాపకే పాలు పట్టిస్తాను. అని తొందర గా నీ వంటయింట్లోకి వెళ్లి బోయింది.

“సుగుణా! అన్నాడు కన్నీళ్ళతో గోపాలం.

“ఏవండీ? అని దగ్గరకు వచ్చింది. చూచింది. “ఏరిబండీ అది చివ్వుపిల్లాడిలా” అని కళ్ళి నీళ్లు కుతుచు కుంది.

“ఇంత ఆవేషుడైవ ధీరకు కట్టుకుని యేం నుఖ పకుతున్నావు సుగుణా”

“అబ్బ!.....ఏంమాటలండీ అని.

“మాటికీమాడా గతిలేని కాపరం ఎందుకోచ్చివ కాపరంరా అనుకుంటోందికను నీ మనస్సు సుగుణా.”

ఆ మాట లాగంటా గ్రుచ్చుకుంది సుగుణ హృద యానికి, తీక్షణంగా చూచింది ధీరకుం “నేను బ్రతికుండేం మీ కివందేరా!” అంది బాధగా.

“లేదులే సుగుణా. చెళ్ళ మజ్జిక పట్టుకుం. చెకో సుక్కెగు తగుదాం.”

“ఇంకెప్పుడు అలాంటి మాటలవపని ప్రమాణం చెయ్యింది.”

“లేదులే సుగుణా. విళ్ళి మజ్జిక తీసుకురా.”

కన్నీళ్ళతోనే కంటయింటి నువ్వులొనికె
వెళ్ళింది. పిల్లి కూత వాకుంటూ యే ను ను గా
వచ్చింది. ముఖం చూచింది. నుండే గుచ్చేయింది.
కూత పడగొట్టి మజిగ కాస్తా పిల్లి తాగేసింది. కళ్ళ
నీళ్లు గిగ్గిన తిరిగాయి. అక్కడే కూలబడింది.
ప్రాద్దుటినుండి యిద్దరికీ తిండిలేదు. ధర్తి యింటికి
వచ్చాక ఒకవేళ దిక్కులం దొరక్కపోలే యిద్దరూ
తెలో నుక్కెడు ఆ మజ్జిక త్రాగి యీ గోడ గడప
వచ్చువనుకుని, మగ్గలో ఆకలిబాధ అణుమగోలేక
పోయినా, మజ్జిక త్రాగకుండా అలాగే ఆత్మే పెట్టింది.
ధర్తికు పట్టుకు వస్తావని చెప్పి లోపలికి వచ్చింది. ఏ
ముఖం చెలుకు ధర్తి దగ్గరకు వెళుతుంది? ఏమని
కలుతుంది?

పాప పాలులేక తొట్టెలో ఏకుస్తోంది. ఎంత
సేపటికీ మజ్జిక తీసుకు రాకపోవడంచేత గోపాలం
'సుగుడా!' అన్నాడు. జవాబు రాలేదు. ఉదయం
నుంచీ భోజనం లేకపోవడంచేత క్లుగి తిరిగి పడిపోయి
ఉంటుండేవాడని కంకాకుపడి కంటయింటికి
వచ్చాడు. ముఖం ముఖం రెండు చేతులతో మూసుకుని
ఏకుస్తోంది.

'ఏంటి సుగుడా' అన్నాడు ధయంగా.

'పిల్లి మజ్జిక కాస్తా తాగేసింది' అంది యేకుస్తూ
సుగుడా.

ఇంతమాత్రానికే యేకుస్తారా? పోనీలే పాప
యేకుస్తోంది ఆ పాలు కానిన్నీ పాత్యుగాదా?"
అన్నాడు.

లేచింది ముఖం. పాలుగ్లాసు తీసుకుంది. పట్టుకు
వచ్చింది. పాపని లేవదీసి పాలుపాత్యుడం కొసం
కాళ్ళమీద పడుకోబెట్టుకుంటోంది. పాప చేతులు
కాసు కొట్టుకుని యేడవడంలో తెయ్యితిగిరి ఆ పాల
గ్లాసు పడిపోయింది.

అయ్యోఅని అరిచింది ముఖం. తల గోడకేసి
కొట్టుకు యేకుస్తోంది పిల్లికి ఆ పాలుకూడా పట్టలేక
పోయా సేవని.

గోపాలానికి ఎవ్వు ఏమవు రెండూ లేవీ
వచ్చాయి. కళ్ళవంట కన్నీడ కాగిస్తూవచ్చుకున్నాడు.

ఏకుస్తూనే యెండుకు వచ్చుకున్నారంది ముఖం.

"ఎందుకా? తిరిగి మాధుర్యం అంటే మేలిటో
యినావాడు తెలుసుకున్నాను వాకు తిరిగివు లోతుల్లో
ఉండే అందం కనిపిస్తోంది సుగుడా! ఎంత విచిత్రమైన
సంఘటన. ముందరితొంతరింతుకు మురిచిపోగలమా?
కమలాన్నప్పుడే సుఖాలయొక్క విజయవ విలువ
తెలుస్తుంది సుగుడా. తిరిగివు లోతుల్ని తరచి చూచిన
వాడే విజయవ తిరిగి మాధుర్యాన్ని పొందిగలడు
తాడు. సుగుడా! విజయవ తిరిగి మాధుర్యం ఆ సే
పదానికి సరియైన అర్థం ఈ మన విచిత్రసంఘటనే
సుగుడా!" అన్నాడు.

సుగుడా యేం అవగా? తెలియక గ్రుక్కు
వచ్చుగించి చూస్తోంది గోపాలంవంక.

కాళ్ళమీదఉన్న పోసికోటి పాప జైతన్య
రహితయొక్క ముఖం కాళ్ళమీదనుంచి దొడ్ల పోయి
ఒరికిప పాలల్లోపడి రెండు చేతులతో తిరిగిప కొడు
తోంది. అట్టకత్తయిన ఆపందంలో పోసికోటితో
కలకల వత్తుతూ తిరిగిప చూస్తోంది.

ఆ మాపులతో లేకున్న ముఖం ఒక్కసారి
పాపను తీసికొని నుండెలకు వచ్చుకుని చిగవత్తు
వచ్చింది.

ప్రముఖవైదికల, ప్రఖ్యాతసాహితీవేదలు ప్రకాశించిన

ఉత్తమ గ్రంథాలు

1. సంజ్ఞప్రణయం: వదికతలు, గర్భికలు.
రచన: పూర్ణ: వెం 0-50 ప. పై.
 2. పారిజాతం: వేద ప్రఖ్యాత కథలుల పదకొండు
కథలు. వెం రు 1-25 ప. పై.
 3. తెరమెరుగులు: (ఇది ఉత్తమ నాటికలు) కుక్కపిల్ల
దొరికింది (రావికొండరావు); దొంగ (పోతుకూది పొంది
శివరావు); తెల్లవారింది (పాతశ్రీ); తెరమెరుగు నీడలు
(కొండముది శ్రీరామకంద్రమూర్తి); ప్రీతి ప్రత్యేకం
(అంగర మార్యారావు). వెం రు 1-50 ప. పై.
- కోడా ప్రచురణలు, విజయనగరం పిడి.

సరిక్రొత్త ఉపయోగమైన పుస్తకములు

వ్యవహాయము - ఇంజనీరింగు, వైద్యము,
యింకా అనేక విషయములపై మా వద్ద గలవు కేట
లాను ఉచితము. ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి.
N. K Paul & Sons, Post 12202, Calcutta-5.

గ్రంథ విమర్శనము

దేవీగానసుధ

[ద్వితీయ సంపుటి]

శ్రీ ఓగిరాల వీరరాఘవశర్మ. గొప్పదీక్షితం. కొత్తూరు. ఏకైక గోదావరితీర్థం వెల : మూడు రూపాయలు.

ఓగిరాల వీరరాఘవశర్మగారు 1947 లో దేవీగానసుధ ప్రథమభాగం ప్రచురించారు. దానికి కృతి రచన భాగం. దీనిలో ఉన్నది మొత్తం 86 కృతులు. దీనిలో కొన్ని సంస్కృతంలో రచించిన కృతులు. కృతులన్నిటిలోను చదువుకు మైన పరిచయం కలిగి ఉన్నాడని గాఢాక్షరీతం.

శీలం గేయకవులుగావి, శీలం పంగీతీ పేర్లు గావి కృతులు రచించి ప్రాకృత్య లలితమనోలేరు. ఈ విషయం రచనకు, అటు పంగీతీలాను, ఇటు పాహిరితీలాను పదుచిరుముం శిక్షిసామర్థ్యం లభింప.

కవికావే పేదాంబ దీక్షిలో వ్యయంగా కృతులు రచించగలిగిన వాగ్దేయకారకుల సంఖ్య చాలా తక్కువ. పంగీతీ విద్వాంసులలో చాలా మంది త్యాగరాజుల కృతులకు గానకల్పవల్లే తమ గోసామర్థ్యం వ్యక్తీకరిస్తూ అంతిమో వే పంత్రిపి పొందుకున్నాడు.

ఈ రచయిత వ్యయంగా కూడా వాగ్దేయ రచన కుప్రమించారు. శ్రీ వీరరాఘవ శర్మగారి కృతులలో సహజము, కుచితమున భక్తిభావం బాలువారున్నది. ఈ కృతులు ప్రముఖంగా ప్రబాదరణ, విద్వాంసుల అదరణ పొందినాడీ కృతులలో బాలువారి గానకల్పమేగాక, భక్తి భావం కూడా కొంతవరకు కారణమే.

ఈ గ్రంథంలో రచయిత శీలం కృతులే గాక, ప్రతికృతికీ, స్వరచితరణతో బాటు ఆయా రాగాల

లక్షణాలు కూడా, ప్రామాణిక పాండుపరిచారు. ఇది పంగీతీ విద్వాంసులకీ గాక, విద్వాంసులకు కూడా ఉపకరిస్తాయి. అదికానో వారంగ రాగంలో రచించిన ఈ క్రింది కృతినిబట్టి వివరంగా పరిశీలించవచ్చును. "ఎమ్మలొక నీ కన్న వేగవ్వ దున్నాన అపవ్వరక్షణ ఇలలో! కన్నరిలి అదిలక్ష్య! కామీక్ష్య! తిన్నగా భావాభివ్యవించి నయతో! నలుదిడిచి పాటించుల చెంతిలే పాటకూటికై బొంకు లాడగలవా! దిట్టనవి ఎమ్మల రాఘవుని రట్టదీపు దీపక్షణి గానా"

శ్రీ శర్మగారు ఆత్మీయ సంభాషకులయిన శీలే ఆంధ్ర వాగ్దేయ కాంతులలో పరిణింప దగినవారు.

అన్ని విధాలా పాంప్రదాయకమయిన త్యాగరాజుల అతుల బాడల్లో పడిచిపోతూ వరు ఆంధ్రగాన సరస్వతీ కొన్ని ముతలాలంపుకు లభించారు.

‘కాస్త్రీ’.

భారత యువజనులారా :

అనువాదకులు : డి. శ్రీ. తత్త్వవందస్వామి.

ప్రతులకు : శ్రీ రామకృష్ణమఠము మైలాపూరు మద్రాసు-4. వెల : రెండురూపాయలు.

శ్రీ వివేకానందస్వామి భారతదేశం వాలుల వైరులా పర్యటిస్తూ చేసిన ఆధ్యాత్మిక ప్రబోధ ప్రసంగాలు ఆ బాటికీ నిర్ణయించిన్న భారతజాతికో విమర్శన వైరివ్యం కలిగించాయి. భారతజాతి స్వారం త్రాగకొమ్మకు, పరిజాగృతికి శ్రీ వివేకానందుని ప్రసంగాలు మేల్కొలుపులయినవాయి అన్న అది అతిశయోక్తికాలను.

డి. శ్రీ. తత్త్వవందస్వామి ఆ ప్రసంగాలలోని 9 ప్రసంగాలు ‘భారత యువజనులారా!’ అన్న గ్రంథం వామధేయతో ఆంధ్రంలోని అమరించాయి.

'హిందవ శివము వేదాంతము' 'హిందూ మతమునందలి హిందూ మతములు' మొదలైన ఈ తొమ్మిది కీర్తనలు వివేకానంద సంస్థించి చాలా వరకు ప్రచురించిన గంభీరంగా ప్రతిభిస్తున్నది.

అనువాదములు చేసిన ఆంధ్రానువాదం కుచి అయిన గ్రాంథికైతిలో పాసిపోతూ ఒక్కొక్క చోట అసరియయిన వివేకానంద వాగ్దోరణి మురింప జేస్తున్నది.

హిందవ సంస్కృతి అంతర్భాగం అవగాహన చేసుకోవాంలే వివేకానందుని రచనలు పరిశీలించడం అవశ్యకం. అందులోను ఈ గ్రంథం వివేకానంద సంజ్ఞానికి పారధూరితుయినది. 'కాస్త్రీ'

శివ తాండవము

అనువాదము : బులుగు మార్గ్యప్రకాశికాస్త్రీ. పాపం గ్రంథమునందలి, తెనాలి. వెల: ఒక రూపాయి.

శివతాండవాన్ని గురించి, కావ్యాలు, శిల్పాలు, చిత్రకళలు అనేకంగా బహుళంయి. బహుళము కున్నాయి. ప్రాచీనకాలంలో కూడా శివతాండవం వర్ణించే కొన్ని శిల్ప లావిర్భవించాయి.

శివతాండవానికి, ఆర్థోత్సవానికి సంబంధించిన ఇతివృత్తాలు, సంప్రదాయాలు చాలావరకు, శివురారణంలో విశ్వేశ్వర సంహితలోను, పార్వతిపురాణంలో మూలసంహితలో ముఖ్యంబందలను ఉన్నాయి.

శ్రీ మార్గ్యప్రకాశికాస్త్రీగారు ఈ రెండు పురాణాలలోను శివతాండవానికి ఆర్థోత్సవానికి సంబంధించిన మూల సంస్కృతి భాగాలతో కలుపుకొని వివరణలు కూడా చేసి ఈ గ్రంథంలో చేర్చారు. శివతాండవ రహస్యము సంప్రదాయాలు తెలిసికోవలసినవారి కీ చిన్నగ్రంథం అవశ్యకమనీయం.

'కాస్త్రీ'

అంతర్దర్శనము

శ్రీ ఉప్పాడి రాజారావు. ప్రతులు: నామ మంకు మోహనరావు. తిలగాము. వయస్సాపద. శ్రీకాకుళం జిల్లా. మూలము 2-EO పయస్రైపలు.

'అంతర్దర్శనము' అవగానే ఇది ఏదైనా ఆధ్యాత్మిక గ్రంథమనే ఊహ కలగవచ్చును. కాని ఇది అలాంటిదేమీ కాదు. ఇది ఖండకావ్యాల సంపుటి.

దీనిలో మృతి, క్రీడిత, వస్త్ర శృంగళములు మొదలయిన 27 ఖండకావ్యాలు లభిస్తాయి. గేయాలు మొదలయిన వేదీతవు. అన్నీ పద్యాలు. విశేషం ఖండకావ్య సంపుటి అంతా ఒక పరికృతి పంథాలో వడిచిపోతుంది.

ఈ సంపుటిలో క్రీడిత, ఆంధ్ర శేషము మొదలైన రెండు మూడు ఖండకావ్యాలలో తప్ప మిగిలిన అన్నిటిలోను వివేకానంద మోహనరావుల వద్ద ఒక్కటే పరమలక్ష్యంగా కనిపిస్తుంది.

'ప్రకాంక్ష' అనే కీర్తికలో ఒక యువతి సంతా వార్తం అనేకమైన పాల్కుబడి ధూరితవైశ్యులు మొదలయిన వారి ముచ్చెరలకు లోనై తనకేలం కోలు పోతుంది.

ఇలాగే 'అప్రీతుడు' అనే ఖండకావ్యంలో ఒక కవి కవయిత్రుని మోహనా వ్యాపారానికి ప్రశోధిస్తాడు.

ఇలాగే ఈ కావ్యంలో చాలా ఖండ కావ్యాలలో మోహన శృంగార పన్నితాలు వర్ణించడమే కవి లక్ష్యంగా కనిపిస్తున్నది. కొన్ని కొన్ని చోట్ల అపభ్రంశాలు కూడా అతివేలంగా వెల్లిపోయాయి. కేలం ఇలాంటి అనుచిత పన్నిత వర్ణనమే ఈ కవి ఆసలు లక్ష్యమేమో!

అయితే ఈ కవి పద్యరచనలో శిక్షింపవచ్చులు. తగినంత వ్యక్తిత్వ, సామర్థ్యము కలవాడు. పద్యాలు నిర్దిష్టధారతో పాసిపోతాయి. ఖండకావ్య సంపుట మేరకు ఈ గ్రంథం అంతా ఒక పరికర విధివిధానంగా వ్రాసినట్లు పోవచ్చును.

చక్కని రచనాశక్తి కలిగిన ఈ కవిగా వస్తువస్తువునూ, మొత్తంమీద కావ్యలక్ష్యం లోను జైచిత్రి దృష్టి తేకపోవడం కోవనీయం. అంతరీక లోని ఈ క్రిందిపద్యం దీని రచనాశక్తికి ఉన్నది తార్కాణం:

"పమ్మత మూర్తీన్ బరమ
కాంతువకున్ రవభావభావనా

భువ్వత సత్కలానిధి
బుణ్ణున కాంధ్ర మపద్యమాలా భా
షామ్మతి వేదికన్ సులముహూద్ధికన్
భువ భాగ భాగ్య సం
పమ్మవకున్ రవదాస్యజం
మాళి వాగ్ధి పక్షపాతికన్"

—కాస్త్రీ.